

”SE ON KOKO PERHEEN ELÄMÄÄ”

VANHEMPIEN KÄSITYKSIÄ PÄIVÄHOIDON LAADUSTA

Kaarina Mikkonen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Varhaiskasvatuksen laitos

Syksy 2002

Mikkonen, K. ”Se on koko perheen elämää”. Vanhempien käsityksiä päivähoiton laadusta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. 2002, s. 144 + liitteet.

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien käsityksiä laadukkaasta päivähoitosta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista vanhempien mielestä on laadukas päivähoito, millaisia kokemuksia vanhemmilla on kodin ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä ja millaiseksi he arvioivat päivähoiton toiminnan. Lisäksi tutkittiin vanhempien vaikutusmahdollisuuksia päivähoitoa koskevissa asioissa. Tutkimuksessani lähestyin laatua inklusiivisesta näkökulmasta. Inklusiivisessa lähestymistavassa useat eri tahot osallistuvat laadun määrittelyyn. Tässä tutkimuksessa halusin tuoda kuuluviin vanhempien äänen. Eräs tutkimukseni taustaoletuksia oli, että lapsen ja perheen elämän kokonaistilanne heijastuu siihen, mitä vanhemmat pitävät laadukkaana päivähoitona.

Tämän tutkimuksen viitekehyksenä toimi kontekstuaalisen kasvun näkökulma. Siinä lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen nähdään lapsen ja aikuisen sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Kontekstuaalinen lähestymistapa merkitsee sitä, että aikuisten tulee tiedostaa koko se ympäristö, jossa lapsi elää. Päivähoiton laatu syntyy siten eri tahojen, kodin, päivähoiton ja koko laajemman yhteiskunnan yhteistyön tuloksena. Tutkimuksessa on piirteitä fenomenografisesta tutkimuksesta. Fenomenografinen tutkimus pyrkii selvittämään sitä, miten ihmiset kokevat ja ajattelevat laadullisesti eri tavoin jostakin ilmiöstä. Tavoitteena oli tuottaa laadullisin tutkimusmenetelmin tietoa siitä, millaisia merkityksiä vanhemmat antavat laadukkaalle päivähoitolle. Tutkimus toteutettiin keväällä 1999 Varkauden kaupungin päivähoitolaisten vanhemmille suunnatun teemahaastattelun avulla. Haastatteluun osallistui viisi vanhempaa.

Päivähoiton laadun määrittelyssä vanhemmat painottivat eniten kasvatustieteeseen liittyviä tekijöitä, kuten lapsen hyvinvointia, lapsen yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta, turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita, lapsen itsetunnon tukemista, kavereita sekä monipuolista ja kehitystä tukevaa toimintaa. Vanhemmat pitivät tärkeinä myös kodin ja päivähoiton välistä yhteistyötä, henkilökunnan keskinäisiä suhteita ja ammattitaitoa. Puitetekijöistä korostuivat pienet lapsiryhmät sekä pysyvä ja riittävä henkilökunta. Tulosten mukaan toimiva vuorovaikutus kaikkien eri osapuolten kesken on päivähoiton laadun ydin. Vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön, josta tärkeimpinä yhteistyömuotoina pidettiin sekä päivittäisiä että perhekohtaisia keskusteluja.

Kokonaisuutena vanhemmat olivat tyytyväisiä päivähoiton toimintaan. Kriittisemmin he suhtautuivat päivähoiton puitteisiin liittyviin tekijöihin, kuten lapsiryhmien kokoon ja henkilökunnan määrään. Ruohonjuuritasolla, suhteessa päivähoitoyksiköihin, vanhemmat kokivat vaikutusmahdollisuuksien lisääntyneen, mutta ylemmällä tasolla, päättäjien tasolla, vanhempien näkemyksille ei ole juurikaan löytynyt kaikupintaa.

Avainsanat: laatu, arviointi, varhaiskasvatus, päivähoito, vanhemmat, yhteistyö, fenomenografia

" Laatu ... tietäähän sen, mitä se on, mutta silti ei tiedä mitä se on. Mutta tuo on ristiriitainen väite. Mutta onhan jokin jotain muuta parempaa, toisin sanoen siinä on enemmän laatua. Mutta kun yrittää sanoa, mitä se laatu on, paitsi niitä seikkoja joissa sitä on, se kaikki katoaa käsistä. Ei ole mitään mistä puhua. Mutta jos ei osaa sanoa mitä Laatu on, mistä tietää mitä se on tai mistä tietää että sitä yleensä on olemassa ? Jos kukaan ei tiedä mitä se on, silloin sitä ei käytännön kannalta ole lainkaan olemassa. Mutta käytännössä se kuitenkin on olemassa. Mihin muuhun arvosanat voisivat perustua ? Miksi ihmiset muuten maksaisivat jostain omaisuuksia ja heittäisivät jotain muuta roskakoriin ? Ilmeisesti se on sellaista joka on muuta parempaa ... mutta mitä se "paremmuus" on ? ... Niin sitä kiertää kehää yhä uudelleen, pyörittää henkisiä rattaita, mutta mistään ei löydy kunnan vetoa. Mitä hittoa Laatu on ? Mitä se on ? "

**Zen ja moottoripyörän kunnossapito
Robert M. Pirsing (1986)**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PERHE JA PÄIVÄHOITO MUUTTUVASSA YHTEISKUNNASSA	9
2.1	Kontekstuaalinen kasvatustäkemys varhaiskasvatuksessa	9
2.2	Perhe kasvuympäristönä	14
2.3	Päivähoito kasvuympäristönä	16
2.3.1	Päivähoidon tehtävät ja merkitys	16
2.3.2	Lapsilähtöisyys	19
3	PERHE JA PÄIVÄHOITO YHTEISTYÖSSÄ	21
3.1	Yhteistyön lähtökohtia	21
3.2	Yhteistyön toteutuminen	23
3.3	Perhelähtöisyys	27
4	PÄIVÄHOIDON LAATU	30
4.1	Näkökulmia laatuun	30
4.2	Varhaiskasvatuksen laatu	33
4.3	Laadunhallinta päivähoidon kehittämisen lähtökohtana	35
4.4	Arviointi osana laadunhallintaa	38
4.4.1	Päivähoidon laadun arvioinnin lähtökohtia	38
4.4.2	Asiakaslähtöisyys päivähoidossa	40
4.5	Varhaiskasvatuksen laadun arviointimenetelmiä	42
4.6	Vanhemmat laadunarvioijina	47
4.7	Vanhempien näkemyksiä päivähoidon laadusta	50
4.8	Päivähoidon laatu tässä tutkimuksessa	54
4.8.1	Puitetekijät	57
4.8.2	Prosessia tukevat tekijät	59
4.8.3	Prosessitekijät	61
4.8.4	Vaikuttavuustekijät	65
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	67
6	TUTKIMUKSEN METODOLOGISET JA MENETELMÄLLISET RATKAISUT	69
6.1	Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	69
6.1.1	Kvalitatiivinen tutkimus	69
6.1.2	Fenomenografia	71
6.2	Aineiston hankinta	72
6.2.1	Tutkimukseen osallistujat ja heidän valintansa	72
6.2.2	Haastattelu tiedonhankintavälineenä	73
6.3	Aineiston analyysi	76

6.4	Tutkimuksen luotettavuus	81
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	85
7.1	Mistä tekijöistä päivähoiton laatu rakentuu	85
7.1.1	Vanhempien näkemykset puitetekijöistä	85
7.1.2	Vanhempien näkemykset prosessia tukevista tekijöistä	87
7.1.3	Vanhempien näkemykset prosessitekijöistä	89
7.1.4	Vanhempien näkemykset vaikuttavuustekijöistä	94
7.2	Yhteistyöstä tukea ja turvaa	96
7.3	Vanhemmat arvioivat päivähoiton toimintaa	102
7.3.1	Paljonhan on odotuksia kun oman lapsensa laittaa	102
7.3.2	Päivähoidon arki tutuksi	103
7.3.3	Semmoista perisuomalaista kasvatusmetodia	104
7.3.4	Erimielisyyksiä – ihan pientä joskus	107
7.3.5	Syliä ja monipuolista toimintaa	108
7.3.6	Eskarista evästä elämän reppuun	110
7.3.7	Päivähoitoon luotetaan	111
7.3.8	Huolet ja harmit	111
7.4	Vanhemmat vaikuttajina	113
8	POHDINTA	117
8.1	Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä	117
8.2	Tutkimuksen arviointia ja ehdotuksia jatkotutkimuksiksi	128
	LÄHTEET	131
	LIITTEET	145

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen laatu on tällä hetkellä monin tavoin ajankohtainen asia. Laatu on noussut yhä enemmän mielenkiinnon kohteeksi – jopa välttämättömyydeksi. Varhaiskasvatus elää tällä hetkellä murroksen keskellä. Taustalta löytyvät yhteiskunnalliset muutokset, niin taloudelliset, poliittiset, tiedolliset kuin filosofisetkin. Uusimmat tutkimukset ovat muuttaneet käsityksiämme lapsesta, tiedosta, oppimisesta ja arvioinnista. Kansainvälinen yhdentyminen ja vertailu ovat nostaneet ajankohtaisiksi kysymyksiksi esiopetuksen, lasten koulunaloittamisiän ja laajemminkin lasten oppimiseen liittyvät tekijät. Tänä päivänä kasvatuksessa ja toiminnassa korostuu moniarvoisuus ja yksilöllisyys. Viime vuosina päätäntävaltaa on siirretty yhä enemmän keskushallinnolta kohti suorittavaa tasoa, paikallistasolle ja sen työntekijöille. Myönteisenä asiaan liittyy se, että näin on mahdollisuus tarjota entistä paremmin asiakkaiden tarpeista lähteviä palveluja. Mutta asiaan liittyy myös riskitekijöitä. Taloudellinen tilanne kunnissa on kiristynyt ja kiristyy yhä edelleen ja sen seurauksena resurssit vähenevät. Monissa eri yhteyksissä on esitetty kysymys, miten varhaiskasvatukseen suunnatut resurssit mahdollistavat lakisääteisten sekä määrällisten että laadullisten tavoitteiden saavuttamisen. Kun valtionapua ei enää selvästi osoiteta tiettyihin kohteisiin, kuntien päätöksentekijöiden ja luottamushenkilöiden arvovalinnat määräävät sen, panostetaanko päivähoiton laatuun. Mitä päivähoiton laatu on tällä hetkellä, nykyisillä puitteilla ohjattuna nykyisissä olosuhteissa?

Päivähoidon kehittämisessä ovat viime aikoihin asti pitkälti painottuneet työvoimapolitiittiset syyt ja pienten lasten vanhempien työssäkäynti. Lasten päivähoitoa on kehitetty palveluna lasten hoidollisiin tarpeisiin vanhempien työssäkäynnin ajaksi. Vähemmälle huomiolle on sen sijaan jäänyt päivähoiton sisällön ja laadun kehittäminen. Tänä päivänä päivähoito nähdään kuitenkin myös entistä vahvemmin osana elinikäistä oppimista. Tämä asettaa erityisiä haasteita varhaiskasvatukseen ja sen osana esiopetuksen sisällön ja laadun kehittämiseksi. Samalla haasteena on suomalaisen päivähoiton erityispiirteiden, hoidon, kasvatuksen ja opetuksen saumattomuuden säilyttäminen. Myös päivähoiton ja koulun yhteistyön tarve kasvaa. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999, 1-2.)

Laatuajattelu korostaa toimintaa arvioinnin kohteena ja laadun arvioinnin jatkuvaa parantamista. Siihen liittyy olennaisena osana myös asiakaslähtöisyys, joka tarkoittaa sitä,

että toiminta suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukaan. Päivähoidon ensisijaisina asiakkaina pidetään lapsia ja heidän vanhempiaan. Laatuajattelun mukaan eri asiakasryhmien odotukset on otettava huomioon. Keskeisellä sijalla on täten lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen. Suomalaisessa julkishallinnossa korostettiin jo 1980-luvun lopulla asiakaskeskeisyyttä ja palveluhenkisyttä (esim. Grönroos 1987). Perusteluina palvelujen kehittämiseksi ja asiakaslähtöisyydelle nähtiin muun muassa se, että julkinen palvelu on ihmisiä varten ja että kansalaisilla on oikeus hyvään palveluun. Tärkeänä nähtiin myös työntekijöiden työskentelyedellytysten kehittäminen ja se, että työntekijä voi itse osallistua oman työnsä kehittämiseen.

Vanhempien näkemysten tutkimisen suosio varhaiskasvatuksen laatututkimuksessa on kasvanut viime vuosina. Vanhemmat on nähty asiakkaina, joiden näkökulmat ohjaavat heidän valintojaan ja toiseksi päivähoidon laatua pidetään subjektiivisena ja dynaamisena käsitteenä, jolloin kaikkien eri osapuolten näkemykset ovat keskeisiä laatua määriteltäessä. (Folque, Ulrich & Siraj-Blatshford 1996, 37-48.) Erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana on alettu kiinnittää huomiota siihen, että laadukas asiakastyö vaatii onnistuakseen dialogia, vuoropuhelua työntekijöiden ja asiakkaitten välillä. Laadukkaana asiakastyön lähtökohdaksi on tarpeen asettaa yhä selkeämmin asiakkaiden määrittelyt sekä asiakkaiden tarpeet ja tavoitteet. On tärkeää myös muistaa se, että asiakkaiden tarpeet ja odotukset muuttuvat kaiken aikaa.

Keskusteltaessa varhaiskasvatuksen laadusta keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat: Mitä laatu on varhaiskasvatuksessa ja kuka sen määrittelee, millä tasolla laatua tarkastellaan ja mitä laadun ominaispiirteitä korostetaan eli mitä pidetään tärkeänä ja tavoiteltavana? Samoin laadun arvioinnissa on keskeistä se, kuka laatua arvioi, mitä arvioidaan, millä kriteereillä arvioidaan, miksi arvioidaan ja millaisin seurauksin? Kysymykseen ”Mikä on laatua varhaiskasvatuksessa?” voidaan näin ollen vastata monella eri tavalla riippuen siitä, kenelle kysymys esitetään. Lapsilla, heidän vanhemmillaan, päivähoidon työntekijöillä, hallinnon edustajilla ja päättäjillä on kullakin oma käsityksensä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

Varhaiskasvatuksen laatuun kohdistuvassa tutkimuksessa voidaan erottaa kolme tutkimusaaltoa viimeisen parin vuosikymmenen aikana. Ensimmäisen aallon aikana 1970-luvulla verrattiin kotihoitoa ja kodin ulkopuolista hoitoa toisiinsa. Keskusteltiin siitä, onko päivähoito lapselle eduksi vai haitaksi. Toisessa aallossa 1980-luvulla, päivähoitopalveluiden yleistyessä kiinnostus kohdistui siihen, millaisia vaikutuksia erilaisilla päivähoitomuodoilla on. Kolmannessa aallossa näkökulma on laajentunut. Laatukseskustelussa ja tutkimuksissa alettiin resurssien ja reunaehtojen ohella kiinnittämään yhä enemmän huomiota myös kasvatusprosessien sisältöön. Viime vuosina on pyritty selvittämään, miten päivähoidon laatutekijät yhdessä perhetekijöiden kanssa vaikuttavat lapsen kehitykseen ja oppimiseen. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 179-180; Tauriainen 2000, 9; ks. myös Onnismaa 2002.) Tauriainen (2000, 9) mukaan voidaan sanoa, että tutkimuksessa ollaan nyt siirtymässä neljännellä aallolla, nk. postmoderniin näkemykseen lapsuudesta, varhaiskasvatuksesta ja sen laadusta. Laatukseskustelun lähtökohdaksi on noussut itse laadunmäärittely sekä monien erilaisten näkemysten mahdollisuus. Nyt halutaan kuulla eri tahojen, lasten, vanhempien, työntekijöiden sekä myös laajemman muun yhteisön laatuksesityksiä. (ks. myös Dahlberg, Moss & Pence 1999.)

Kasvatusoikeus ja -vastuu on ensisijaisesti lasten vanhemmilla ja heillä on melko pitkälle oikeus päättää omaa lastaan koskevista asioista. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita. Vanhempien asiantuntemus yhdistettynä päivähoidon henkilökunnan ammattitaitoon ja kokemukseen takaa lapsen yksilöllisistä tarpeista lähtevän päivähoidon. Kasvatus tulee nähdä eräänlaisena yhteistyöhankkeena kaikkien niiden kesken, jotka osallistuvat lapsen elämään ja joiden elämään lapsi osallistuu. Erilaiset yhteistyömuodot antavat vanhemmille mahdollisuuden vaikuttaa päivähoidon toimintaan. Monipuolinen yhteistyö turvaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisen sekä turvallisen oppimisympäristön rakentamisen. Perheen ja päivähoidon yhteistyötä voidaankin pitää yhtenä laadukkaan päivähoidon kulmakivenä.

Miten lasten oikeudet tosiasiallisesti toteutuvat erilaisissa yhteiskunnallisissa käytännöissä, esimerkiksi päivähoidossa? Niin kauan kun asioita tarkastellaan yleisellä tasolla, kaikki näyttäisi olevan kunnossa. Mutta kun kurkistuksia tehdäänkin lapsen ja perheen näkökulmasta, asiat saattavat näyttää aivan toisenlaisilta. Pohdittaessa päivähoidon laatua, on tärkeää kuulla päivähoidon varsinaisia asiakkaita, lapsia ja vanhempia. Omassa tutkimuksessani olen halunnut tuoda vanhempien äänen päivähoidon laatu keskusteluun. Halusin selvittää sitä, mistä tekijöistä vanhempien mielestä rakentuu laadukas päivähoito, mitä he odottavat päivähoitolta, millaisia kokemuksia heillä on yhteistyöstä päivähoidon kanssa, millaiseksi he arvioivat lapsensa tämän hetkisen päivähoidon ja onko heillä vaikutusmahdollisuuksia päivähoitoa koskevissa asioissa. Tutkimuksessa lapsen näkökulmaa edustavat vanhemmat.

Tutkimukseni viitekehys on kontekstuaalisen kasvun teoria. Kontekstuaalinen lähestymistapa pohjautuu Bronfenbrennerin kehittämään ekologiseen teoriaan. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen nähdään lapsen ja aikuisen sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Kontekstuaalisesta lähestymistavasta löytyy mielestäni perusteluita vanhempien laatu käsitysten ja kokemusten tutkimiselle. Tutkimuksessani lähestyn laatua inklusiivisesta näkökulmasta. Inklusiivisessa lähestymistavassa useat eri tahot osallistuvat laadun määrittelyyn. Siinä nähdään tärkeäksi ottaa määrittelyyn mukaan kaikki asianosaiset, joita tutkijoiden, kouluttajien, hallinnon edustajien ja henkilökunnan lisäksi ovat lapset ja heidän vanhempansa. Lähtöajatuksena tutkimuksessani on, että laadukkaan ja onnistuneen päivähoidon toteuttamisessa on vanhempien näkemysten tuntemisella ja huomioon ottamisella tärkeä osa. Tutkimukseni taustaoletuksiin kuuluu se, että lapsen ja perheen elämän kokonaistilanne heijastuu siihen, mitä vanhemmat pitävät laadukkaana päivähoitona.

Tutkimukseni lähestymistapa on fenomenografinen. Fenomenografinen tutkimus pyrkii selvittämään sitä, miten ihmiset kokevat ja ajattelevat laadullisesti eri tavoin jostakin ilmiöstä (Marton 1988, 144). Erilaisten käsitysten selvittämiseksi on annettava ihmisten itsensä puhua. Tutkimukseni tarkoituksena on tuoda esiin vanhempien erilaisia käsityksiä ja ajattelutapoja päivähoidon laadusta. Tavoitteena on tuottaa laadullisin tutkimusmenetelmin tietoa muun muassa siitä, millaisia merkityksiä vanhemmat antavat laadukkaalle päivähoitolle. Tämä tutkimus toteutettiin Varkauden kaupungin päivähoitolaisten vanhemmille suunnatun teemahaastattelun avulla. Haastatteluun osallistui viisi vanhempaa.

2 PERHE JA PÄIVÄHOITO MUUTTUVASSA YHTEISKUNNASSA

Tässä luvussa käsittelemme aluksi kontekstuaalista kasvatustietämystä ja sen jälkeen perhettä ja päivähoitoa tämän päivän lapsen kasvuympäristönä.

2.1 Kontekstuaalinen kasvatustietämys varhaiskasvatuksessa

Tämän tutkimuksen viitekehyksen muodostaa kontekstuaalisen kasvun näkökulma. Siinä kasvun ja kasvun ehtojen tarkastelu lähtee lapsesta. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen nähdään lapsen ja aikuisen sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Lapsen elämä ja hänen toimintansa on kiinni vanhempien sekä muiden kasvattajien ja aikuisten todellisuudessa, lapsen kaveripiirin arjessa sekä kaikissa niissä kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa valinnoissa ja ratkaisuissa, jotka heijastuvat lapseen ja joihin lapsi itse heijastuu. Lapsen toimintaa voidaan ymmärtää täten vain osana koko ympäristön toimintaa. (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1999, 10; Hujala, ym. 1998, 12.)

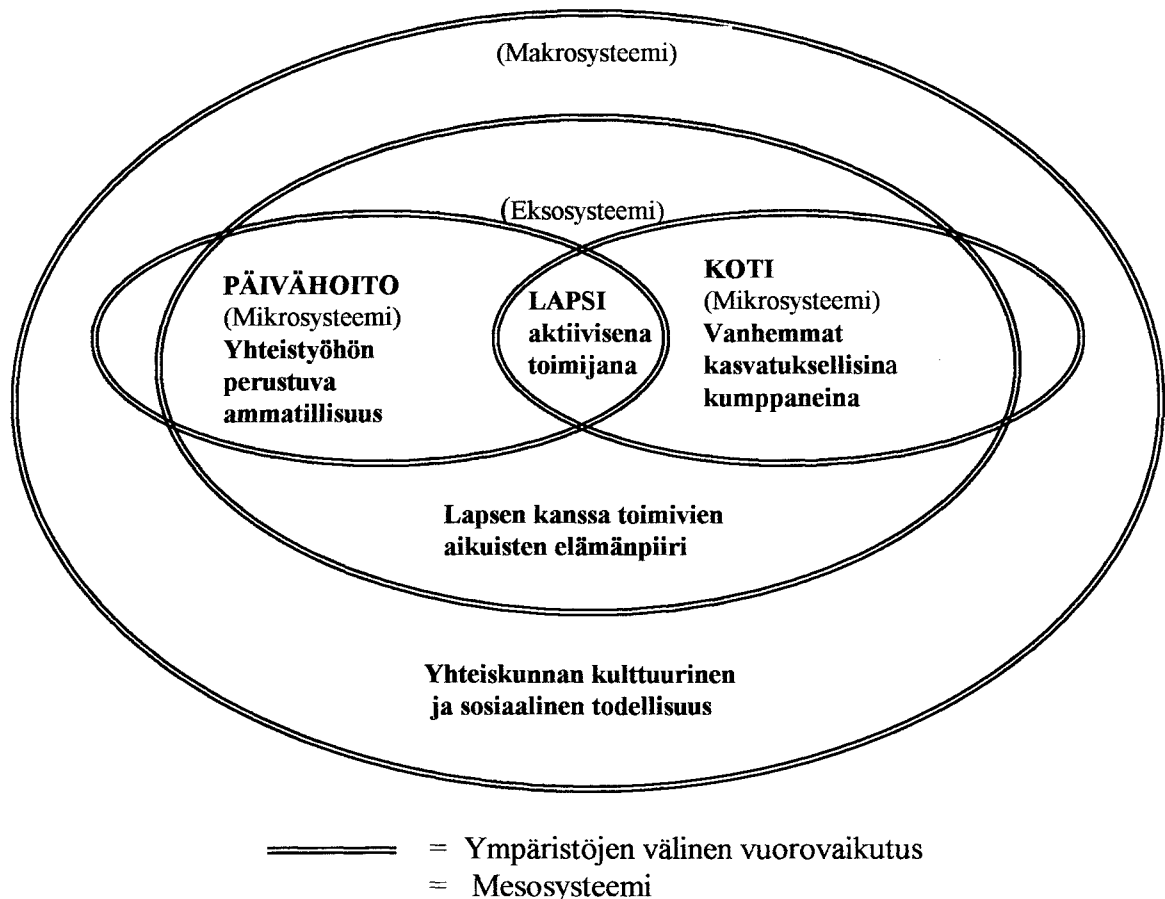
Kontekstuaalisen kasvun näkökulma rakentuu Bronfenbrennerin (1979) ekologisen teorian pohjalle. Kontekstuaalinen kasvun tarkastelutapa on saanut vaikutteita myös ekokulttuurisesta teoriasta (Gallimore, Weisner, Kaufman & Bernheimer 1989) sekä sosiaalisista teorioista Giddensiltä (1984) ja Bergeriltä ja Luckmannilta (1995). Gallimoren tutkijaryhmä korostaa systeemistä ajattelua. He puhuvat perheiden arkikäyttäytymisen rakentumisesta jokaiselle perheelle ominaisten teemojen pohjalle. Teemat vaikuttavat kaikkiin niihin ratkaisuihin, joita perhe tekee. Sosiologisissa teorioissa tarkastellaan yksilöiden (subjekti) ja ympäristöjen (rakenteiden) keskinäisiä suhteita. Rakenteet nähdään samanaikaisesti sekä voimavarana yksilön kasvulle että myös kasvun rajoittajina. Se minkälaisia mahdollisuuksia ympäristö kasvulle tarjoaa tai minkälaisia rajoituksia se asettaa, riippuu siitä, kuinka itsenäinen lapsi on suhteessa ympäristöön ja sen systeemiin rakenteisiin.

Valsinerin ja Benignin (1986) historiallisen analyysin mukaan ekologinen lähestymistapa ja siihen liittyvä systeemiteoreettinen ajattelu ovat peräisin luonnontieteistä, joista näitä

fysiologisiin ja biologisiin ilmiöihin käytettyjä ajattelutapoja on sovellettu psykologiaan ja kasvatustieteisiin erityisesti yksilön kasvuympäristön vuorovaikutustilanteiden tarkastelussa. Ekologisen käsitteen käyttö levisi evoluutioteoriasta ensin 1920-luvulla sosiologiaan ja 1930-luvulla psykologiaan. Yksi tunnetuimpia systeemiteorian soveltajia ja ekologisen lähestymistavan kehittäjiä on Urie Bronfenbrenner. Bronfenbrennerin (1979, 1986, 1991) näkemykset perustuvat Lewinin sosiaalipsykologiseen kenttäteoriaan, jossa käyttäytyminen määritellään yksilön ja ympäristön yhteistoiminnaksi. Tätä ”lewiniläistä” yhtälöä Bronfenbrenner muutti korvaamalla käyttäytymisen kehityksellä ja sisällytti siihen täten ajallisen ulottuvuuden. Aikaisemmin monet tutkijat olivat tarkastelleet lapsen ympäristöä melko kapea-alaisesti rajoittuen vain lasta välittömästi ympäröiviin tapahtumiin ja olosuhteisiin. Bronfenbrenner sen sijaan kuvaa lapsen ympäristöä sarjana toisiinsa yhteydessä olevia systeemejä, jotka sisältävät sekä lapsen lähiympäristön (esimerkiksi kodin, päiväkodin, koulun) että laajenevat tämän ympäristön ulkopuolelle (esimerkiksi päivähoitosäännöstö, lainsäädäntö, vanhempien työ, yhteiskuntapoliittinen järjestelmä.) Systeemiteoreettisessa ajattelussa on olennaista *kontekstuaalisuus* eli tapahtumien tarkastelu esiintymisyhteydessään, joka inhimillisen kehityksen tutkimuksessa tarkoittaa arkielämän konteksteja (Bronfenbrenner 1991).

Vaikka ekologisen käsitteen historiallisessa kehityskulussa painottuikin psykologian osuus, on ekologisella lähestymistavalla todettu olevan sovellusarvoa myös kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria on heijastunut sekä varhaiskasvatuksen tutkimukseen että suomalaisen päivähoitokasvatukseen. Bronfenbrennerin ekologista mallia ovat suomalaisessa varhaiskasvatustutkimuksessa käyttäneet muun muassa Huttunen perhettä ja päivähoitoa lapsen kasvuympäristönä käsittelevissä tutkimuksissa (1984, 1988, 1989, 1990), Siekkinen leikki-ikäisten lasten arkipäivän toimintoja koskevissa tutkimuksissa (1992, 1999) sekä Kankaanranta tutkimuksessaan, joka käsittelee portfolioa tutkimusmenetelmänä lapsuuden kasvu- ja oppimisympäristössä (1998). Huttusen (1985, 460-461) mukaan ekologinen lähtökohta antaa lapsen kasvu- ja oppimisympäristön tarkastelulle monipuolisen ja laaja-alaisen teoreettisen perustan, koska siinä otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon lapsen kasvuun ja oppimiseen yhteydessä olevat osatekijät. Teoria auttaa analysoimaan ja ymmärtämään erilaisten ympäristötasojen merkityksen niin kehityksen kuin kasvatuksenkin prosessissa. Lisäksi se korostaa lapsen aktiivisuutta. Bronfenbrennerin (1991, 4) mukaan lapsen aktiivisuuteen toimijana liittyy se, että hän ei ole vain ympäristöjensä tuote, vaan myös niiden luoja.

Bronfenbrennerin (1979, 16-22) ekologisen teorian mukaan jokaisen ihmisen elämässä on useita erilaajuisia sisäkkäisiä elämänpiirejä ja niiden välisiä suhteita. Ekologisessa mallissa näitä sisäkkäisiä rakennelmia tarkastellaan *mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeinä*. Painopiste on niissä pysyvissä sosiaalisissa yhteyksissä, joissa yksilö elää ja joissa osanottajilla (kasvattajat) on tietyt roolit ja joissa he suorittavat toimintoja, joilla on lapsille sosiaalista merkitystä. Lasta ja lapsen kokemusta tarkastellaan ekologisen lähestymistavan mukaisesti vuorovaikutuksessa erilaajuisiin ympäristötasoihin, jotka sisältävät merkityksiä lapsen kasvulle ja oppimiselle. Kuviossa 1 esitän ekologiseen teoriaan perustuvan kontekstuaalisen kasvun mallin perheessä ja päivähoidossa kasvavan lapsen näkökulmasta.

KUVIO 1 Kontekstuaalisen kasvun malli (Hujala ym. 1999, 12)

Bronfenbrennerin ekologisen kasvatusnäkömyksen mukaan lapsen välitön ympäristö eli *mikrosysteemi* sisältää ne ympäristöt, joissa lapsi elää jokapäiväistä elämäänsä ja joissa lapsi on itse vuorovaikutuksen aktiivinen osapuoli. Mikrosysteemi on niiden toimintojen, roolien ja ihmisten välisten suhteiden kokonaisuus, jonka kehittyvä yksilö kokee tietyssä konkreettisesti, fyysiset ja aineelliset piirteet omaavassa ympäristössään. Tyypillisiä varhaislapsuuden mikrosysteemjä ovat esimerkiksi lapsen koti, päivähoitopaikka, koulu ja toveriipiiri. (Bronfenbrenner 1979, 22.)

Varhaislapsuudessa tärkein vuorovaikutussuhde, perusdyadi muodostuu lapsen ja vanhempien välille. Koti ja perhe ovat ekologisen mallin tärkein kasvuympäristö, johon lapsella on pysyvimmat ja jatkuvimmat suhteet. Tähän perusdyadiin liittyvillä välillisillä tekijöillä, esimerkiksi sukulaisilla, tuttavilla, naapureilla, on ratkaiseva merkitys perusdyadin kehittymiselle ja toimivuudelle. Lapsen kasvaessa hänen toimintapiirinsä laajenee kavereihin ja muihin lapsen kanssa tekemisissä oleviin aikuisiin, esimerkiksi varhaiskasvattajiin ja opettajiin. Lapsen kasvaessa hänen muita lähiympäristöjään ovat siten päivähoito, koulu ja kaveripiiri. (Bronfenbrenner 1979, 5.)

Mikrosysteemissä tapahtuvasta toiminnasta Bronfenbrenner (1979, 45-47) käyttää käsitettä *molaarinen* toiminta eli meneillään oleva käyttäytyminen. Lapsen kehitykseen vaikuttavat voimakkaimmin sellaiset toiminnat, joihin hän osallistuu yhdessä toisten

ihmisten kanssa. Molaarisessa toiminnassa keskeisiä piirteitä ovat vuorovaikutuksen sisältö, yksilöiden väliset suhteet, tilanteen sosiaalinen rakenne ja kehityksellinen perspektiivi. Bronfenbrennerin (1979, 85, 212-213) mukaan *lapsen roolit* koostuvat niistä toiminnan sisällöistä ja suhteista, joita odotetaan lapselta ja häneen suhteessa olevilta muilta ihmisiltä tietyssä tilanteessa. Ihmisen käyttäytymiseen vaikuttaa voimakkaasti se, minkälaisia rooliodotuksia häneen kussakin tilanteessa kohdistuu. Roolit liittyvät erilaisiin asemiin yhteisöissä. Yhteistoiminta erilaisia rooleja omaavien henkilöiden kanssa ja yhä laajempaan roolivalikoimaan tutustuminen edistää lapsen kehitystä.

Yksilöiden välisillä vuorovaikutussuhteilla on keskeinen merkitys. Kehittyminen ja oppiminen tapahtuvat parhaiten ns. kehityksellisessä dyadissa, jonka piirteitä ovat vuorovaikutussuhteen vastavuoroisuus, vahva ja kestävä tunneside sekä tasapainon siirtyminen kehittyvän yksilön suuntaan. Vuorovaikutussuhteiden laajenemisista muodostuu sosiaalinen verkosto, jonka merkitystä kehitykselle pidetään keskeisenä. Mikrosysteemin analyysissa Bronfenbrenner korostaa tilanteiden kokonaisvaltaisuuden tarkastelun merkitystä. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että tarkastelussa otetaan laaja-alaisesti huomioon vuorovaikutussuhteista muodostuvan sosiaalisen verkoston kokonaisuus. Suhteiden tarkastelussa keskeistä on interaktio lapsen ja toisten lasten sekä lapsen ja aikuisen välillä. (Bronfenbrenner 1979, 56-60, 81.) Näitä elementtejä analysoimalla voidaan tarkastella sitä, minkälaiset kasvuedellytykset yksittäinen päivähoitopaikka tarjoaa lapselle.

Mikrosysteemien keskinäisten suhteiden järjestelmää kutsutaan *mesosysteemiksi*. Se käsittää niiden ympäristöjen väliset suhteet, joissa lapsi toimii aktiivisesti ja tarkastelee niissä toimivien ihmisten välistä vuorovaikutusta (esimerkiksi kodin ja päivähoiton, kodin ja koulun väliset suhteet). Bronfenbrennerin mukaan mesosysteemillä voi olla kehitykselle yhtä keskeinen merkitys kuin yksittäisissä mikrosysteemeissä olevilla tapahtumilla. Toimiessaan eri ympäristöissä muodostuu eri yhteyksiä välittävä sosiaalinen verkosto, jossa vuorovaikutus voi olla formaalia tai informaalista. Bronfenbrenner korostaa erityisesti sosiaalisen verkoston merkitystä lapsiperheiden tukena. (Bronfenbrenner 1979, 3, 25, 81.) Huttusen (1989, 52) mukaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen antama tuki välittyy sekä formaalisella että informaalilla tasolla. Formaalisella tasolla tapahtuva vanhempien kasvatustyön tukeminen kuuluu päivähoiton luonteeseen, mutta merkittävämpänä nähdään kuitenkin informaalinen tuki. Informaalista tukemista ovat esimerkiksi päivähoiton virallisen yhteistyön myötä syntynyt vapaamuotoinen vanhempien keskinäinen yhteistyö.

Bronfenbrenner korostaa yksilön toiminnassa fenomenologista näkökulmaa, joka tarkoittaa sitä, että yksilön merkittäväksi tulkitsemat tekijät ovat ratkaisevia vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä (Bronfenbrenner 1979, 22). Esimerkiksi päivähoitossa kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön vaikuttavat vanhempien ja varhaiskasvattajien omat tulkinnat yhteistyön sisällöstä ja sen tärkeydestä. Cochran ja Brassard (1979) korostavat ympäristön antaman kasvatuksellisen tuen merkitystä ja väittävät, että pelkän kasvatustiedon saaminen ilman henkilökohtaista tukea saattaa jopa heikentää vanhempien itseluottamusta kasvattajina.

Mikro- ja mesosysteemit koostuvat siis ympäristöistä, joissa lapsi itse aktiivisesti toimii ja joissa hänellä on vuorovaikutussuhteita. Näiden lisäksi ekologisessa mallissa huomio kohdistuu myös ympäristöihin, jotka vaikuttavat välillisesti lapsen kehitykseen ja lähiympäristön tapahtumiin. *Eksosysteemi* sisältää tekijöitä, jotka vaikuttavat välillisesti lapsen maailmaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien työ ja sen mukanaan tuomat perheen toimintaan ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät, sosiaalis-taloudelliset tekijät, asumiseen ja vapaa-aikaan liittyvät tekijät, sukulaiset, ystävät sekä sisarusten sosiaaliset suhteet. (Bronfenbrenner 1979, 25-26.) Ulkopuolisilla kasvu-ympäristöillä on tärkeä merkitys perheen sosiaalisena tukiverkostona vaikuttaen epäsuorasti vanhempien kautta myös lapseen (Pellegrini 1991, 34.) Eksosysteemi vaikuttaa lapseen välillisesti vanhempien, päivähoidon henkilöstön ja muiden kasvattajien ja aikuisten elämänpiirin kautta. Perheen toimintoja sääteleviä eksosysteemin tekijöitä ovat myös terveys- ja sosiaalipalvelujen laatu. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 27) Eksosysteemin ympäristö määrittää näin ollen vanhempien mahdollisuuksia toimia tyydytystä tuottavalla tavalla vanhemman ja kasvattajan roolissa. Myöskin esiopetuksessa ja päivähoitossa eksosysteemi määrittää opettajan ja kasvattajan mahdollisuuksia toimia kasvattajana ja opettajana.

Laajimmillaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista säätelee yhteiskunta ja sen kulttuuriympäristö. Lapsen elämän *makrosysteemin* muodostaa vallitseva yhteiskunta ideologisine ja aineellisine järjestelmineen, jotka vaikuttavat siihen, millaisia kehityksen edellytyksiä lapsille turvataan. Makrosysteemi ilmentää tietyn kulttuurin, alakulttuurin tai muun sosiaalisen rakenteen ideologiaa ja sosiaalisten instituutioiden muotoja (esimerkiksi taloudellisia, sosiaalisia, kasvatuksellisia, koulutuksellisia, oikeudellisia ja poliittisia järjestelmiä), jotka toimivat kunkin yhteiskunnan reunaehtoina. Mikrosysteemi koostuu lisäksi niistä kehityksellisistä uskomusjärjestelmistä, resursseista, sattumista, elämäntyyleistä ja sosiaalisen kanssakäymisen muodoista, joita tämä kattava rakenne pitää sisällään. Myös yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja asenteet kuuluvat tähän. Makrosysteemi luo puitteet ekso-, meso- ja mikrosysteemin toiminnalle. Se heijastaa yhteiskunnan arvoja ja vallitsevaa ideologiaa. (Bronfenbrenner 1979, 8-10, 26; 1991, 13-25; 1997, 266.) Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön kannalta makrotaso sisältää muun muassa päivähoitoon ja esiopetukseen liittyvät sosiaali- ja koulutuspoliittiset ratkaisut, toimenpiteet ja lainsäädännön.

Bronfenbrenner (1979) korostaa sitä, että perheen, päivähoiton tai koulun vaikutuksia lapsen kehitykseen ei pystytä arvioimaan yksinomaan perhettä tai vain päivähoitoa tai koulua kuvaavien muuttujien avulla, vaan todelliset vaikutukset tulevat esille, kun niitä tarkasteltaessa otetaan huomioon lapsen koko elämänpiiri. Lapsen myönteistä kasvua voidaan parhaiten tukea vaikuttamalla ja kohdistamalla korjaavat toimenpiteet lapsen koko sosiaaliseen järjestelmään (Huttunen 1985, 1990; Raivio 1993). Kaikista päivähoiton asianosaisista vanhemmat ovat todennäköisesti niitä, jotka kokevat päivähoiton ja muiden systeemien, kuten perhe, päivähoito, työ ja yhteiskunta, keskinäisen vaikutuksen (Folque ym. 1996, 38). Perheen, päivähoiton ja yhteiskunnan tulisi siten toimia yhdensuuntaisesti yksilön parhaaksi.

2.2 Perhe kasvuympäristönä

Ajalleamme on tunnusomaista monet yhteiskunnalliset muutokset. Viime vuosina on käyty vilkasta keskustelua lasten hyvinvoinnista ja vanhemmuuden merkityksestä sekä yhteiskunnan velvollisuudesta osaltaan tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja huolehtia perheiden hyvinvoinnista. Uudet perhemuodot ovat yleistyneet perinteisen perheen rinnalla. Samaan aikaan myöskin monen perheen sosiaaliset verkostot ovat pienentyneet. Lasten ja perheiden elämää ja olosuhteita ovat muuttaneet myös työelämän muutokset, kuten työelämän tahdin kiivastuminen ja epävakaa työsuhteet sekä toisaalta myös työttömyys. Lasten kasvuympäristön muutokset vaikuttavat lasten hyvinvointiin sekä siihen, millaisia palveluja lasten myönteisen kasvun edistämiseksi tarvitaan.

Auvisen (1995, 56, 98, 137) mukaan lapsiperheet ovat joutuneet kiristyneen taloudellisen tilanteen seurauksena entistä tiukemmin maksumiehen osaan. Lapsiperheet ovat erilaisia, eikä niiden elämäntilanteita voida sitoa yhteen yhdellä yhteisellä määritelmällä. Kuitenkin ne lapsiperheet, joissa on pieniä lapsia, ovat vasta elämänkaarensa alussa ja elävät toisenlaista todellisuutta kuin ne perheet, jotka ovat jo vakiinnuttaneet paikkansa niin työelämässä kuin yhteiskunnassa yleisemminkin. Hyvinvointi, joka toisilla jo on, on useimmilla lapsiperheille vasta odotusarvo, jos aina sitäkään. Huolimatta monista perheen rooleja ja tehtäviä muovanneista yhteiskunnallisista muutoksista, perhe muodostaa edelleenkin luonnolliset puitteet sille tunnepohjaiselle ja taloudelliselle tuelle, joka on olennainen sen jäsenten, erityisesti lasten kasvua ja hoitoa ajatellen. Perhe toimii siis tärkeänä voimavarana, se on yhä yhteiskunnan perusyksikkö. Toimiva yhteiskunta edellyttää toimivaa perhettä. Perhe ja yhteiskunta eivät voi olla aidan eri puolilla. Perheen ja yhteiskunnan hyvinvointi on monin eri tavoin sidoksissa toisiinsa, siksi perheiden tukeminen on ensiarvoisen tärkeää.

Perhe-elämä ja työ

Eräs tämän päivän yhteiskuntapolitiikan solmukohtia on työelämän ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Yhteensovittamista koskevat kysymykset ovat olleet viime aikoina näkyvästi esillä julkisessa keskustelussa. Työelämän vaatimusten jatkuvasti kasvaessa on huomattu, että työ- ja perhe-elämän yhteen sovittaminen ei välttämättä olekaan yhtä mutkatonta kuin aikaisemmin. Työelämä näyttää vievän suurimman osan ihmisten ajasta ja voimavaroista. Työelämän kuorman vähentäminen ja lapsiperheiden arjen helpottaminen onnistuu, jos työelämässä oivalletaan, että tasapaino kodin ja työn välillä auttaa vanhempia jaksamaan. Perhekeskeinen ajattelu työelämän piirissä on kuitenkin vielä harvinaista, vaikka se olisi tärkeää, koska pienten lasten vanhemmat tekevät usein pitkää päivää. Työntekijät ja työnantajat tarvitsevat enemmän tietoa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen hyvistä käytännöistä ja lain tarjoamista mahdollisuuksista. Häiriöt työelämässä heijastuvat kokonaisvaltaisesti myös perheisiin ja lapsiin. (Lönnqvist 2001, 8; Seppälä 2000, 41; Sulku 2001, 26.)

Suomessa on vasta hiljattain alettu tarkastelemaan työelämän vaatimuksia lasten kannalta. Miten lapset ja nuoret kokevat vanhempien työkiireet? Miten vanhempien stressi heijastuu lasten hyvinvointiin? Jääkö lapsille aikaa? Lukuisat kansainväliset tutkimukset vahvistavat saman huomion, jonka moni perheenäiti ja isä on omassa elämässään kokenut: työpaineet välittyvät lapsiin. Vanhempien työstressiä pidetään

yhtenä keskeisenä tekijänä, joka häiritsee lapsen ja vanhemman välistä suhdetta niin, että lapsi esimerkiksi masentuu ja oirehtii ulospäin. Työ vie aikaa lasten kanssa olemiselta. Lapsi joutuu vanhempien pitkien työpäivien vuoksi viettämään aikaa päivähoidossa tai pärjäämään yksin koulupäivän jälkeen, jos tarjolla ei ole iltapäivähoitoa. Yksinäiset iltapäivät näyttävät altistavan masentuneisuudelle ja lisäävän riskiä ongelmakäyttäytymiseen. Vanhemmat kuitenkin yrittävät venyä pitkistä työpäivistä ja vaativasta työstään huolimatta. He koittavat parhaansa mukaan olla lapsilleen kaiken kiireen ja väsymyksen keskellä hyviä äitejä ja isiä. (Kinnunen, Sallinen & Rönkä 2001; Rönkä & Poikkeus 2000.)

Vanhemmuus ja lasten kasvat

Pääasiallinen kasvatusoikeus ja -vastuu on aina lasten vanhemmilla. Lapsen ja vanhemman välistä suhdetta määrittelee laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (36/1983). Lain mukaan lapsen huoltajien, yleensä vanhempien, tehtävänä on turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lain 1 §:ssä säädetään. Vanhemmuutta määrittävät monet eri tekijät. Belskyn (1984) esittämän mallin mukaan vanhempana toimimista määräävät suoraan vanhemman oma persoonallisuus, lapsen yksilölliset ominaisuudet sekä sosiaalinen konteksti, johon kuuluvat aviosuhde, sosiaaliset verkostot ja vanhempien kokemukset työstä. Lisäksi mallissa esitetään, että vanhempien kehitysvaiheet, aviosuhde, sosiaaliset verkostot sekä työ vaikuttavat myös epäsuorasti vanhempien persoonallisuuden ja yleisen psyykkisen hyvinvoinnin välityksellä vanhempana toimimiseen ja lapsen kehitykseen.

Huttunen (1989, 58-60) toteaa, että lapsen elämän laadun tärkein perusta on kotikasvatus. Tärkeintä kotikasvatuksessa on *tunnesuhde vanhempien välillä*. Toiseksi tärkein kotikasvatuksen toimivuutta säätelevä tekijä on *lasten ja vanhempien välinen suhde*. Psykologiset tutkimukset ovat todenneet, että äidin ja lapsen välinen suhde on elämän ratkaisevin suhde, sillä se on lapsen ensimmäinen ihmissuhde. Mikäli tämä suhde toimii hyvin, se antaa hyvän lähtökohdan myös muille ihmissuhteille. Uusimmissa tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota myös isän merkitykseen perheessä. Nämä tutkimukset ovat osoittaneet sen, että isä ei ole vain äidin tukena kasvatuksessa, vaan isällä on lapsen varhaisvuosista alkaen erittäin tärkeä merkitys lapsen minäkäsityksen muovaajana. Vasta kodin tunnesuhteita muovaavien tekijöiden jälkeen ovat kotikasvatuksessa vaikuttavina asioina *kasvatusmenettelyt*. Vanhempien halu kehittyä kasvattajina myös menetelmällisellä tasolla on hyvä asia, mutta lapsen ja vanhempien välisen tunnesuhteen vaaliminen on kasvatuksessa tärkeintä.

Päivähoidon, esiopetuksen ja koulun tehtäväksi on katsottu kotien tukeminen kasvatustehtävässä. Vasta vahvistetuissa varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (2002) käytetään kasvatusvastuun rinnalla myös käsitettä *kasvatusoikeus*. Näkisinkin tärkeänä sen, että meidän tulisi vahvistaa ja palauttaa kasvatukselle sen arvostus. Lasten kasvatusta tulisi nähdä etuoikeutena. Omien lastensa kanssa oleminen sekä heidän kasvunsa ja kehityksensä tukeminen ja auttaminen voidaan nähdä lahjana. Vanhemmat kokevat mielihyvää lapsensa kasvun ja kehityksen seuraamisesta ja myötäelämisestä. Ihmisten perusmielihyvän lähteet löytyvät läheltä, ihmissuhteista ja lasten kanssa olemisesta. Lasten kasvun ja kehityksen tukeminen ei tietenkään aina ole helppoa, siinä on sekä ylä- että alamäkiä, mutta tämä kaikki kuuluu elämään.

Ekologisen kasvatuskäsityksen mukaan vanhempien kasvattajina saama tuki vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa toimia ja kehittyä vanhemman roolissa. Bronfenbrenner (1979) korostaa erityisesti sosiaalisen verkoston merkitystä lapsiperheiden tukena. Sosiaalisen verkoston muodostavat tuttavat, ystävät, sukulaiset, naapurit ja muut ihmiset, joiden kanssa perheet ovat tekemisissä omaan elämänsäpiiriinsä liittyvissä asioissa. Huttusen (1989, 54-55) mukaan myös päivähoiton työntekijät ovat tärkeitä ihmisiä vanhempien sosiaalisessa verkostossa siksi, että kontaktit heidän kanssaan ovat jatkuvia ja säännöllisiä. Joillekin vanhemmille päivähoiton kasvattaja voi olla ainoa ihminen, jonka kanssa voi keskustella lapsesta ja hänen kasvatuksestaan.

2.3 Päivähoito kasvuympäristönä

2.3.1 Päivähoidon tehtävät ja merkitys

Varhaiskasvatus on lapsen eri elämänsäpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista (Valtionneuvoston periaatepäätös...2002). Keskeisin kodin ulkopuolista varhaiskasvatusta toteuttava taho on lasten päivähoito. Päivähoitopalvelujen järjestäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Päivähoidon määrittely perustuu lasten päivähoitolaista annettuun lakiin (36/1973). Päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävissä sekä yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee tarjota lapselle turvalliset ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa ja suotuisa kasvuympäristö.

Varhaiskasvatuksessa on keskeistä lasten, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen vuorovaikutus sekä kasvatuksellinen kumppanuus. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeisessä asemassa. Lapsi toimii yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa. Turvallisten kiintymyssuhteiden kehittyminen on ihmisenä kasvamisen lähtökohta sekä hyvän kasvun ja oppimisen perusta. Myös lapsen omat näkemykset tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Laadukas varhaiskasvatus tasoittaa lasten elinolosuhteista seuraavia eroja ja tarjoaa siten kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä omien edellytystensä mukaan. Lapsen tulee saada tarvitsemaansa erityistä hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Kaikilla lapsilla on oikeus tulla hyväksytyksi ja erityiskasvatus tulisi toteuttaa yleisten varhaiskasvatustalveluiden yhteydessä. Lähtökohtana on laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä varhaiskasvatuksen menetelmien tuntemiseen perustuva, kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Esiopetus osana varhaiskasvatusta on vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista tarjottavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. (Valtionneuvoston periaatepäätös... 2002.)

Päivähoito on historiallisesti liittynyt nimenomaan naisten yhteiskunnallisen aseman muutokseen. Välimäki (1999, 205-207) tarkastelee suomalaisten lasten hoitojärjestelyjä. Hän toteaa, että pienten lasten hoito on aina pitänyt ratkaista jollakin tavalla päivittäin kohdattavana kysymyksenä. Suomalaisen päivähoiton kehittyminen lähti liikkeelle 1800-

luvulla kolmen erilaisen lastenhoitokäsityksen kautta. Maatalousvaltaisessa Suomessa päivähoito järjestettiin ensi sijassa perinteisin keinoin. Maatalouden raskaimpiin töihin kykenemättömät vanhemmat sukulaiset, sisarukset ja lapsenlikat huolehtivat pienistä lapsista. Tätä *perinteistä lastenhoitokäsitystä* vastaa myöhemmin yleistynyt kotiapulaisen käyttö sekä perhepäivähoito, jolloin lapset hoidetaan kotioloissa. Nykyisen päivähoitokasvatuksen toisena juurena Välimäki pitää *kasvatuksellis-opetuksellista lastenhoitokäsitystä*, jonka taustalla vaikuttavat 1850-luvulla syntyneet pikkulasten koulut sekä hieman myöhemmin perustetut lastentarhat ja kansanlastentarhat. Kasvatuksellis-opetuksellinen lastenhoitokäsitys perustui fröbeliläiseen lastentarhatoimintaan. Suomessa tämä toiminta lähti liikkeelle kansanlastentarhana, jonka toiminta ja henkilöstön koulutus perustuivat fröbeliläiseen pedagogiikkaan. Kolmannen linjan muodostaa *sosiaalis-hoidollinen lastenhoitokäsitys*. Tämän linjan varhaismuotoja ovat lastenseimet, leikkikenttätoiminta ja erilaiset kerhot. Seimen toiminnassa painottui fyysinen huolenpito. Se oli hoitoa sosiaalisesti heikossa asemassa oleville palkkatyöläisten lapsille. Päivähoitolaki (36/1973) yhdisti nämä erilaiset lastenhoitokäsitykset päivähoitotoiminnaksi.

Päivähoidon yhteiskunnallinen alkujuri on palkkatyön siirtyminen kotitalouden ulkopuolelle. Lasten hoito on kuulunut ja kuuluu yhä naisten arkeen. Kun äidit, isoäidit, sukulaistädit ja naapurin naiset ovat siirtyneet tehtaisiin, toimistoihin ja palveluammatteihin, ei kotipiiriin ei ole jäänyt ketään pienten lasten kanssa. Päivähoidon tarve on näin seurausta työnjaosta ja se on osa työvoimapolitiikkaa. Päivähoito organisoii sukupuolten ja sukupolvien välisiä suhteita ja asemia; se on tasoittanut naisten mahdollisuuksia osallistua palkkatyöhön ja lisännyt samanikäisryhmien merkitystä alle kouluikäisten arjessa. (Alanen & Bardy 1990, 51.)

Välimäen (1999, 219) mukaan lasten päivähoitojärjestelmä on Suomessa perheiden näkökulmasta suhteellisen nuori ilmiö. Vaikka organisoidun päivähoiton juuret ovatkin yli sadan vuoden takana, julkishallinnon järjestämä päivähoito on monilla vasta ensimmäisen sukupolven kokemus. Se on tässä mielessä kulttuurisesti ohutta. Vanhemmilta itseltään puuttuu kokemuksellinen suhde päivähoitoon.

Viime vuosina on tehty monia varhaiskasvatusta koskevia uudistuksia. Lasten päivähoitosta annetun lain muutos, jolla ns. subjektiivinen oikeus kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan vuoden 1996 alusta laajennettiin koskemaan kaikkien alle kouluikäisten lasten perheitä, lisäsi kunnallisen päivähoiton piiriin tulneiden lasten määrää. Samalla lainmuutos on vahvistanut varhaiskasvatuksen merkitystä yhteiskunnassamme. Vuonna 2000 voimaan tullut perusopetuslain muutos (1290/1999) muutti kuusivuotiaiden esiopetuksen maksuttomaksi vuoden 2001 elokuusta tai kunnan päätöksellä jo elokuusta 2000 lähtien. Päivähoitojärjestelmän käytännön merkitys on suuri. Suomessa oli 31.01.2001 kunnan järjestämässä päivähoitossa lapsia hoidossa yhteensä 200 113, 0–6-vuotiaita oli tuolloin hoidossa 194 007 eli 46,2% 0–6-vuotiaista lapsista (Valtioneuvoston periaatepäätös...2002).

Päivähoidolla on perinteisesti ollut useita tehtäviä, jotka ovat painottuneet eri tavoin kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. Hujalan ja Lindbergin (1998, 9-10) mukaan päivähoiton erilaisia tehtäviä ovat seuraavat:

1. Lapsipoliittinen tehtävä

- Päivähoidon ensisijainen tehtävä on lapsipoliittinen: päivähoidon toiminta on linjassa lapsen oikeuksien yleissopimuksen kanssa.
- 2. Koulutuspoliittinen tehtävä
  - Päivähoito tarjoaa lapsille varhaiskasvatusta ja esiopetusta.
- 3. Työvoimapolitiittinen tehtävä
  - Päivähoito mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun.
- 4. Perhepoliittinen tehtävä
  - Päivähoito tukee kotien kasvatusta sekä neuvoo ja ohjaa perhettä kasvatustehtävässä.
  - Päivähoito tarjoaa lapselle mahdollisuuden vertaisryhmässä toimimiseen.
- 5. Sosiaalipoliittinen tehtävä
  - Päivähoito yhdessä muiden sosiaalipalveluiden kanssa tukee lapsiperheitä.
  - Maksupolitiikalla päivähoito toimii perheiden tulonjakoa tasoittavana tekijänä.
  - Päivähoidolla on ennaltaehkäisevä lastensuojelutehtävä ja lisäksi päivähoito voi toimia lastensuojelupalveluna.

Perheiden päivähoidon tarve ei aina ole riippuvainen vanhempien työssäkäynnistä. Päivähoidon tehtävänä on myös tukea perheitä vaikeissa tilanteissa, pyrkiä ehkäisemään kasvatuksellisia, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia sekä toimia ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Nyky-yhteiskunnassa lapsiperheiden toimeentulon ja henkisen hyvinvoinnin kiristyessä päivähoidolla on yhä selkeämmin perheitä tukeva tehtävä. Kun subjektiivinen oikeus on poistanut vanhempien huolen päivähoitopaikan saatavuudesta, kohdistuu vanhempien mielenkiinto nyt päivähoidon sisällöllisiin ja laadullisiin kysymyksiin. (Hujala & Lindberg 1998, 12.) OECD:n arviointiryhmän mukaan Suomessa pitäisi nykyistä selkeämmin tuoda esiin varhaiskasvatuksen merkitys pienten lasten kehityksen ja kasvun tukijana eikä nähdä päivähoitoa vain työnvoimapolitiittisesta näkökulmasta. Päiväkodeille ja vanhemmille olisi jaettava enemmän tietoa laadukkaasta varhaiskasvatuksen merkityksestä. (OECD Country Note 2001.)

Ruotsalaistutkimuksen mukaan mitä lähemmäksi kouluikää lapset tulevat, sitä enemmän vanhemmat korostavat päivähoidon koulutuspoliittista tehtävää, lapsen sosiaalista ja älyllistä stimulaatiota sekä kouluvalmiuksien luomista (Andersson 1985). Kuitenkin, kuten Huttunen (1988, 27) toteaa, päivähoito on laaja-alaista toimintaa eikä sen koulutuspoliittista tehtävää pidä nostaa muiden, lapsen ja perheen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävien tehtävien yläpuolelle. Päivähoitoa tulee toteuttaa lapsuuden omilla ehdoilla. Lapsuuden itseisarvoa korostaan myös Strandell (1992), joka näkee valmiusajattelun lapsuuden negatiivisena määrittelyinä, ikään kuin lapsena olemisen olisi tulevista joksikin toiseksi. Pohdinta lapsuuden itseisarvosta on johtanut sellaisen pedagogiikan kehittämiseen, jossa lapset ovat oman ympäristönsä tutkijoita ja aktiivisia tiedon etsijöitä ja luoja, pikemminkin kuin valmiina välitetyn tiedon uudelleenkertojia (Riihelä 1993, 2000; Wallin 1990, 2000). Varhaislapsuuden ja päivähoidon arvoa ei haluta tällöin mitata pelkästään sillä, miten hyvin lapset valmennetaan koulua varten. Lapsuuden ja päivähoidon itseisarvoa korostetaan etenkin reggiolaisessa kasvatusajattelussa, jota sovelletaan myös lukuisissa suomalaisissa päiväkodeissa (Liimola & Voutilainen 1993, 83).

Suomalaisen varhaiskasvatuksen vahvuus päivähoidossa rakentuu kasvatuksellisen, opetuksellisen ja hoidollisen tehtävän yhdistymiseen. Muualla maailmassa hoitoon keskittyvää kokopäivätoimintaa ja esiopetukseen keskittyvää esiopetusta toteutetaan pääsääntöisesti toisistaan erillään. Suomessa esiopetus tapahtuu osana

päivähoitokasvatuksen kokonaisuutta. Suomalaisessa päivähoidossa toimii ns. *educare*-malli, joka yhdistää varhaislapsuuden pedagogiikan (education) ja perheille tarjottavan sosiaalipalvelun (care). Suomalaisessa mallissa lapsen hoidolliset, kasvatukselliset ja opetukselliset tarpeet sekä vanhempien tarpeet saada lapselle hoitopaikka huomioidaan kokonaisvaltaisesti yhden järjestelmän puitteissa. Suomalaisen päivähoitojärjestelmän vahvuutena on se, että varhaislapsuudesta huolehtimisen erilaiset keinot muodostavat laajan perhe- ja lapsipoliittisen kokonaisuuden. Lapsesta huolehtiminen alkaa äitiysneuvolasta ja jatkuu lastenneuvolan, päivähoidon ja koulun kautta nuoruudesta aikuisuuteen. (Hujala 1996, 489-500; Hujala ym. 1998, 3-4, 174-175.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin (Valtioneuvoston periaatepäätös...2002) on koottu yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopistealueet. Tämän asiakirjan tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä. Erityisinä painopisteinä ovat *varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaminen, vanhempien kasvatuskumppanuus sekä lastenneuvolan, päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyö*. Tavoitteena on, että kaikissa lapsiperheiden palveluissa omaksutaan lapsi- ja perhelähtöiset tavoitteet, toimintatavat ja yhteistyökäytännöt.

2.3.2 Lapsilähtöisyys

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa elettiin 1980-luvun lopulla murroskautta. Tuolloin syntyi lapsikeskeisyys -käsitteen rinnalle uudet termit – *lapsilähtöisyys* ja *aikuislähtöisyys*. Erityisesti 1990-luvun alkupuoli oli voimakasta lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen leviämisen aikaa. Monissa 1990-luvun loppupuolen hankkeissa päiväkotien uusi toimintakulttuuri määriteltiin lapsikeskeiseksi tai lapsilähtöiseksi. Aina ei kuitenkaan käynyt ilmi, mitä näillä käsitteillä tarkoitettiin. Lähes kaikki olivat lapsikeskeisen tai lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen kannattajia – nekin, jotka toimivat edelleen ilman kriittistä kasvatuskäytäntöjen analyysiä. Usein lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys esitetään kritiikiksi ja vaihtoehdoksi vallitsevalle oletetulle aikuiskeskeisyydelle. (Kinos 2001, 2; Kinos & Luoma 2001, 46; Niiranen & Kinos 2001, 75.)

Suomalaisessa päivähoidossa onkin viime vuosina koettu muutospaineita aikuisjohtoisesta kasvatuksesta lapsilähtöisempään suuntaan. Parin viimeisen vuosikymmenen aikana suomalaisessa varhaiskasvatustyön tutkimuksessa ovat painottuneet erilaiset kokeilut ja kehittämishankkeet, joissa on ollut keskeistä työn sisällöllinen ulottuvuus. Useissa tutkimus- ja kehittämisprojekteissa varhaiskasvatuksen toimintakäytäntöjä on pyritty kehittämään uusimman tiedon mukaisesti joustavimmiksi ja enemmän lasten ja perheiden yksilöllisiä tarpeita vastaaviksi (esimerkiksi Huttunen & Nivala 1991; Kankaanranta 1998, Karlsson 1999, 2000; Keskinen & Turtinen 1992; Korhonen 1989; Lahikainen & Rusanen 1991; Rusanen 1990a, 1990b, 1995; Siren-Tiusanen 1996). Merkittävä muutos on tapahtunut nimenomaan aikuisten käsityksissä. Aikuiset ovat oivaltaneet, että lapset eivät opi vain aikuisten suunnittelemissa ja ohjaamilla tuokioilla, vaan he oppivat kaikessa toiminnassa ja myös toisiltaan.

Lapsilähtöisyys ulottaa juurensa syvälle kasvatuksen historiaan. Comeniuksen (1592-1670), Rousseau'n (1712-1778), Pestalozzin (1746-1827) ja Fröbelin (1782-1852) pedagogiset ajatukset ovat vielä nykyäänkin Kinoksen (2001, 6-7) mukaan huomion arvoisia. 1900-luvun alun progressiivisen pedagogiikan kolme toisiinsa kietoutunutta linjaa heijastuvat myös lapsilähtöiseen kasvatukseen. *Aktiivisuuspedagogit* korostivat lapsen aktiivisuutta ja omatoimisuutta, *vapauspedagogit* lapsen kunnioittamista sekä laajaa toiminnan vapautta ja *sosiaalipedagogit* kasvatuksen sosiaalista näkökohtaa. Keskeisiä henkilöitä olivat John Dewey, William Kilpatrick, Ellen Key, Maria Montessori ja Helen Parkhurst. Vakiintuneet vaihtoehtopedagogiikat, kuten *montessori-*, *steiner-freinet-* ja *Reggio Emilia -pedagogiikka*, ovat puolestaan lähihistorian keskeisiä innoittajia. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa on vaikutteita useista eri vaihtoehtopedagogiikoista, mutta eniten se on yhdistetty reggiolaiseen kasvatusajatteluun. Kinoksen (2001, 35) mukaan keskeistä on myös kontekstuaalisuus, jossa varhaiskasvatus linkittyy aina perheeseen, elämäntapaan, kulttuuriin, historiaan ja yhteiskuntaan.

Lapsilähtöinen varhaiskasvatus tarkastelee varhaiskasvatusta lapsen kautta lapsen kasvuprosessina. Todellisen oppimisen ja oivaltamisen ehtona on lapsen oma tutkiminen ja kokeilu. Oppiminen nähdään prosessina, jossa lapsi on aktiivinen toimija. Lapsi oppii kokemalla, asettamalla kysymyksiä ja etsimällä niihin vastauksia. Lapsilähtöisen kasvatuksen keskeisenä näkökulmana on ottaa lapsi aikaisempaa paremmin huomioon oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena rakentajana. Lapsuudella on omat ikäkauteen kuuluvat merkityksensä, joille tulee antaa niille kuuluva merkitys. Lapsuus ei ole vain muuttumista vajaan tilasta kohti kypsää aikuisuutta. Oppia ei kannata kaataa opetussuunnitelmien mukaisessa tahdissa lapsiin, vaan kunkin lapsen tulee saada luoda oma suhteensa opittaviin asioihin. (Hujala ym. 1998, 56-59; Kinosen 2001, 30.)

Kinoksen (2001, 35-37) mukaan on tärkeä kysyä, miten lasten intressit saadaan näkyviksi? Leikin havainnointi, lähikehityksen vyöhykkeen käsite, teematyöskentely, reggiolaisten dokumentointiin pohjaava projektityöskentely, portfolioit ja sadutus antavat tähän hyvän mahdollisuuden. Ne ovat esimerkkejä lasten kuulemisesta ja heidän maailmansa näkyväksi tekemisestä. Puurulan (1999, 54) mukaan dokumentointi on tärkeää reggiolaisessa lähestymistavassa. Se toimii pedagogisena dokumentaationa, jonka avulla arvioidaan työskentelyprosessia ja koko päiväkodin tai koulun toimintaa. Myös Dahlberg, Moss ja Pence (1999, 43-61) korostavat lapsen oman äänen kuuntelemista ja reggiolaista pedagogiikkaa. Oppiminen on aina yhteistyötä ja vuoropuhelua vaativaa. Lapset rakentavat tietoa sekä luovat merkityksiä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Kaikki perustuu lasten ideoiden, kysymysten ja vastausten kuuntelemiseen.

Lapsilähtöisyyteen liittyy selkeä ajatus lasten ja aikuisten maailmojen tasa-arvoisuudesta. Lasten luoma kulttuuri ei ole alistainen aikuisten luomille työkaluille ja käytännöille. Lasten itsensä luoma kulttuuri on arvo sinänsä, joka myös muovaa heidän kehitystään. Lapsilähtöinen ajattelu muuttaa väistämättä kasvattajien työtehtäviä ja roolia. Kinosen toteaa vastauksena lapsilähtöisen kasvatuksen kritiikkiin, että tämä ei tarkoita aikuisuudesta luopumista tai uusromanttista ja anarkistista kaaokseen tai turvattomuuteen johtavaa vapaan kasvatuksen henkiin herättämistä. Aikuisten tehtävänä on aina kantaa lopullinen vastuu siitä, miten asiat toimivat. (Kinosen 2001, 33-34.)

3 PERHE JA PÄIVÄHOITO YHTEISTYÖSSÄ

Seuraavaksi tarkastelen perheen ja päivähoiton välistä yhteistyötä, sen lähtökohtia ja toteutumista sekä perhelähtöisyyttä.

3.1 Yhteistyön lähtökohtia

Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) mukaan päivähoiton keskeisenä tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä sekä yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Samoin on määritelty myös perusopetuslaissa (628/1998), jonka mukaan koulun on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa tukemalla kotia sen kasvatustehtävässä. Niinpä vanhempien kasvatustyön tukeminen on usein kirjattu tavoitteeksi kunta- ja aluetasolla, esimerkiksi kunnan toimintastrategiassa, perusturvan toimintasuunnitelmassa, sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteissa, lapsi- ja perhepoliittisessa ohjelmassa, päivähoiton toiminta-ajatuksessa ja tavoitteissa sekä kunnan päivähoiton laatukäsikirjassa. Tavoitteita on määritelty paitsi ylemmällä taholla, myös omassa työyhteisössä joko erilaisissa kirjallisissa dokumenteissa tai epävirallisemmin osana arvokeskustelua ja toimintakäytäntöä. Monissa päiväkodeissa vanhempien kasvatustyön tukeminen on kirjattu päiväkodin toiminta-ajatukseseen ja opetussuunnitelmaan.

Lasten, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen vuorovaikutus on olennainen osa varhaiskasvatusta. Vanhempien tulee saada tietoa yhteiskunnan järjestämistä varhaiskasvatuspalveluista sekä niiden erilaisista kasvatuksellisista, opetuksellisista ja hoidollisista tehtävistä. Heillä tulee olla mahdollisuus valita lapsensa varhaiskasvatusympäristöt. Lapsen kasvun, kehittymisen ja oppimisen tukemisessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö ovat kumppaneita. Kasvatuskumppanuus on eri osapuolten tasavertaista vuorovaikutusta, jossa vanhempien ja henkilökunnan erilainen asiantuntemus ja tietämys yhdistyvät. Vanhempien tulee saada osallistua oman lapsensa kodin ulkopuoliseen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja

arviointiin. Tärkeänä nähdään myös vanhempien mahdollisuus muodostaa omaehtoisia vertaisvuorovaikutuksen ja tuen ryhmiä. (Valtionneuvoston periaatepäätös...2002.)

Perheen ja päivähoidon yhteistyön määrä, suunta, laatu sekä toteuttamismuodot ovat vaihdelleet vuosikymmenten aikana. Erityisesti 1970-luvulla perheiden asema päivähoiton toiminnassa oli marginaalinen. Vanhempien aseman muutoksen on todettu olevan yhteydessä henkilöstön työotteeseen, mikä puolestaan on enemmän tai vähemmän ollut yhteydessä hallinnollisiin linjauksiin. Päivähoitolain tultua voimaan 1970-luvulla päivähoito oli tiukasti normeilla ohjattua, eikä ohjeita juurikaan kyseenalaistettu. Henkilöstöllä oli normiohjauksen kautta muotoutunut valta-asema suhteessa vanhempiin. Vanhemmat olivat selkeästi vastaanottajan roolissa, he eivät kyseenalaistaneet toimintoja, vaan alistuivat päivähoiton päätöksiin ja määräyksiin. Henkilökunnan ajateltiin kykenevän tekemään päivähoitossa olevaa lasta koskevat ratkaisut koulutukseensa ja työkokemuksensa perustuen. Henkilöstö määritteli sekä lasten että vanhempien tarpeet ja toimi sen mukaisesti. (Hujala & Lindberg 1998, 22; Huttunen 1989).

Tilanne alkoi muuttua 1980-luvulla. Bronfenbrennerin ekologisen teorian soveltaminen varhaiskasvatukseen nosti yhteistyön perheiden kanssa päivähoitokasvatuksen keskiöön. Bronfenbrenner (1979) korostaa, että kasvatusympäristöjen kyky edistää parhaalla mahdollisella tavalla lapsen kehitystä riippuu eri ympäristöjen välisten sosiaalisten suhteiden olemassaolosta ja luonteesta. Toimivat sosiaaliset suhteet puolestaan perustuvat jatkuvuuteen ja vastavuoroiseen tukeen. Hujalan ja Lindbergin (1998, 22) mukaan vanhemmat alkoivat liikehtiä päivähoitossa. Tiukkoja määräyksiä alettiin kyseenalaistaa ja kangistuneita kasvatuskäytäntöjä kritisoida. Vanhemmat alkoivat vaatia enemmän tilaa vaihtoehtoisille yksilöllisille ratkaisuille. 1980-luvulla kysyttiinkin ”Voisiko jokin olla toisin päivähoitossa?” (Huttunen 1988; Lahikainen & Rusanen 1991.)

Muutosta tapahtui edelleen 1990-luvulla. Vanhemmat vaativat aikaisempaa ponnekkaammin myöskin lapsen äänen kuulumista. Yhteistyössä siirryttiin yleiseltä tasolta lapsikohtaisiin kasvatuskeskusteluihin vanhempien kanssa, mihin molemmat osapuolet tuntuivat olevan tyytyväisiä. Normiohjauksen sijaan alettiin puhua asiakkuudesta ja asiakkaiden oikeuksista laadukkaisiin palveluihin. Vanhemmat ja lapset nähtiin päivähoiton asiakkaina. Vanhempia saattoi askarruttaa päivähoitopaikkojen riittävyys, mutta yhä enemmän keskustelua käytiin myöskin päivähoiton sisällöstä ja laadusta. Lapset ja vanhemmat olivat palvelujen tuottamisen tärkeät kumppanit, eivät suinkaan sen kohde. Tämä tarkoittaa erilaisten toiminnan muotojen kehittämistä vastaamaan perheiden muuttuvia elämäntilanteiden ja työtilanteiden tarpeita. (Hujala & Lindberg, 1998, 23; Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999, 24.)

Suomessa on 1980-luvulta lähtien toteutettu useita päivähoiton kokeilu- ja kehittämisprojekteja, joihin on liittynyt pyrkimys kehittää perheen ja päivähoiton välistä yhteistyötä (esimerkiksi Korhonen 1989; Lahikainen & Rusanen 1991; Lummelahti 1993; Rusanen 1988, 1990a, 1990b, Ojala & Siekkinen 1998; Välimäki 1993a.) Projektien tulokset ovat olleet rohkaisevia. Vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan suhteet ovat lujittuneet, tiedonkulku parantunut ja vanhempien toiveet kyetty huomioimaan paremmin päivähoiton kasvatuskäytäntöjen suhteen. Yhteistyön tehostumisella arvellaan olevan myönteisiä vaikutuksia myös lapsen kannalta.

Powell (1989; 1996) on koonnut Bronfenbrennerin teisien pohjalta tekijöitä, jotka edesauttavat lapsen kasvuympäristöjen välistä integroitumista:

- Lapsen kohdistetut odotukset ovat kotona ja päivähoitossa sopuoinnussa ja päämäärien välillä vallitsee konsensus.
- Perhe ja päivähoito tukevat toisiaan. Lapsen kasvun kannalta epäsuotuisimmat olosuhteet ovat silloin, kun perheen ja päivähoidon pyrkimykset ovat ristiriitaiset tai ne puuttuvat kokonaan.
- Lapsen siirtyminen päivähoitoon tapahtuu yhden tai useamman lapselle tutun henkilön tukemana.
- Perheen ja päivähoidon välillä vallitsee avoin kaksisuuntainen kommunikaatio.
- Kommunikaatiossa suositetaan kirjallisten viestien sijaan henkilökohtaista kontaktia.

Ekologinen teoria korostaa keskinäisen yhteistyön merkitystä. Yhteisten kasvatustavoitteiden ja -menetelmien luominen vaatii jatkuvaa vuorovaikutusta kaikilta lapsen kasvatukseen osallistuvilta. Tärkeitä suhteita ovat kodin ja päivähoidon keskinäiset suhteet. Näillä suhteilla on merkitystä kasvatuksen johdonmukaisuudelle. Olennaista on lapsen kehitykseen vaikuttavien tekijöiden samansuuntaisuus tai erisuuntaisuus. On tärkeää pohtia, tukevatko eri mikrotasot toisiaan vai kokeeko kehittyvä yksilö niissä ristipaineita, esimerkiksi odotetaanko lapselta eri ympäristöissä erilaista käyttäytymistä? Lapsen rooli kotiympäristössä voi olla erilainen kuin päivähoidon lapsiryhmässä. Koti ja perhe eivät saisi olla kaksi erillistä maailmaa, joissa lapsi joutuu kehittämään erilaiset sopeutumistavat, vaan niiden tulisi olla yhteisvastuullisesti toimiva kokonaisuus.

3.2 Yhteistyön toteutuminen

Huttunen (1989, 74) näkee yhteistyön voimavarojen yhteen saattamisena. Se on vanhempien omaa lastaan koskevan asiantuntemuksen ja päivähoitohenkilöstön ammattitaidon yhdistämistä parhaan mahdollisen kasvatuskäytännön löytämiseksi sekä lapsen kehityksen ja kasvatuksen jatkuvuuden tukemiseksi sekä kotona että päivähoitossa. Yhteistyötä voidaan pitää kummankin osapuolen oikeutena ja velvollisuutena. Hujalan ym. (1998, 129) mukaan yhteistyöllä viitataan erilaisiin perheen ja päivähoidon välisiin yhteydenpitomuotoihin. Nämä voivat erota toisistaan *sisällön, intensiteetin ja strategian suhteen*.

Sisällöllisesti voidaan erottaa *kasvatuksellinen yhteistyö* ja *vapaamuotoinen yhteistyö*. Lapsen kasvun ja oppimisen tukemisen näkökulmasta tarvitaan kasvatuksellista, perhe- ja lapsikohtaista yhteistyötä. Vapaamuotoinen yhteistyö taas mahdollistaa lasten ja perheiden tutustumisen toisiinsa sekä päivähoitohenkilökuntaan. Yhteistyön *intensiteetillä* viitataan siihen, onko yhteistyö *satunnaista* yhteydenpitoa vai *tavoitteellista* ja pitkäjänteistä yhteistyötä. Yhteistyön erilaisia strategioita ovat *vanhempainkasvatus ja vanhempien tukeminen, vanhempien osallistuminen ja vaikuttaminen* sekä *kasvatuksellinen kumppanuus*. (Hujalan ym. 1998, 129-130.)

Vanhempainkasvatus ja vanhempien tukeminen perustuu lähtökohtaan, jossa yhteistyön ja vaikuttamisen suunta on päivähoitosta perheeseen. Se perustuu käsitykselle, että vanhemmat tarvitsevat asiantuntijoiden neuvontaa. *Vanhempien osallistumisen ja*

vaikuttamisen näkökulmasta yhteistyön suunta on perheestä päivähoitoon. Päivähoito on palvelua ja vanhemmat nähdään kuluttajina ja asiakkaina, joilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa ja kontrolloida päivähoidon käytäntöjä. *Kasvatuksellinen kumppanuus* painottaa sen sijaan vanhemmuuden ja ammattikasvattajien vastuun jakamista. Lähtökohtana on tasa-arvoinen vuorovaikutus. Suunnittelussa nähdään välttämättömänä yhdistää sekä vanhempien omaa lastaan koskeva asiantuntemus että henkilökunnan koulutuksen ja työkokemuksen kautta omaksuttu asiantuntemus. Vaikuttamisen suunta on tällöin molemminpuolinen. (Hujalan ym. 1998, 130.)

Powell (1991, 312) perustelee vanhempien tukemisen näkökulmaa sillä, että sosiaaliset muutokset ympäröivässä yhteiskunnassa ja perheessä ovat johtaneet perinteisten tuen lähteiden, kuten useamman sukupolven suurperheen ja naapurien tuen vähenemiseen. Vanhempien tukeminen toimii näin 'sosiaalisena puskurina' ympäristöstä kohdistuvia paineita vastaan. Tuen on ajateltu parantavan vanhemmuuden haavoittuvuutta ja sosiaalista eristäytyneisyyttä. Tunnusomaista tällaiselle lähestymistavalle on käyttäen termiä *vanhempien tukeminen* vanheppainkasvatuksen asemasta.

Roddin (1998, 163, 166) mukaan *vanhempien osallistuminen* on merkittävää myös varhaiskasvatuksen laadulle. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhempien osallistumisella on myönteinen vaikutus lasten kasvatustilanteille. Vanhempien osallistuminen aiheuttaa kuitenkin erilaisia jännitteitä ja se on yksi vaikeimmista asioista varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden roolissa. Sekä vanhemmat että varhaislapsuuden asiantuntijat tuovat lasten kasvatukseen erilaisen asiantuntijuuden ollen silti molemmat lasten kasvatuksen asiantuntijoita. Tärkeänä Rodd pitää sitä, että vanhemmat voivat itse määrittellä yhteistoiminnan tason sen mukaan, mikä heidän kannaltaan on tarpeellista. Schweinhart ja Weikart (1988) varoittavat henkilöstöä omaksumasta sellaista autoritaarista asiantuntija-asennetta, jolla se viestittää tietävänsä, mikä lapselle on parasta. Toisaalta heidän ei myöskään kasvatustieteen ammattilaisina tule mukautua vanhempien sellaisiin vaatimuksiin, jotka ovat osoitettavissa lapsen kasvu- ja kehitykselle haitalliseksi.

Kumppanuus merkitsee ammatti-ihmisten vastuullisuutta vanhempien suuntaan sekä vanhempien ja ammatti-ihmisten tasavertaisuutta. Yhteistyö on vastavuoroista, ja sen osapuolet täydentävät toisiaan. Vanhemmilla on sellaista tietoa ja taitoa oman lapsensa kasvattamisesta, jota he voivat välittää ammatti-ihmisille ja muille vanhemmille. Ammatti-ihmisillä on puolestaan yleistä tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä, oppimisesta ja kasvatuksesta, jota he voivat välittää vanhemmille. Molemminpuolinen kunnioitus ei tarkoita sitä, että ammatti-ihmiset astuvat taustalle ja sanovat "vanhemmat ovat ainoita oikeita asiantuntijoita". (Määttä 1999, 100-101.) Wolfendalenin (1983) mukaan seuraavat periaatteet ohjaavat niitä ammattilaisia, jotka yhteistyössä vanhempien kanssa ovat sitoutuneet kasvatukselliseen kumppanuuteen:

- Vanhemmat ovat lastensa asiantuntijoita.
- Vanhempien tiedot ja taidot täydentävät asiantuntijoiden tietoja ja taitoja.
- Vanhemmat pystyvät tekemään asiantuntevia havaintoja ja he voivat antaa tärkeää tietoa asiantuntijoille.
- Vanhemmilla on oikeus osallistua.
- Vanhempien tulisi vaikuttaa päätöksentekoon.
- Vanhemmat voivat olla lastensa tehokkaita opettajia.

Rodd (1998, 168) toteaa, että vanhempien ja asiantuntijoiden käsitykset siitä, mitkä ovat hyviä ja oikeita tapoja työskennellä lasten kanssa, voivat poiketa paljonkin toisistaan. Vanhempien käsitykset kasvatuksesta ovat muodostuneet suurelta osin omista lapsuuden kokemuksista ja omien lasten kanssa toimimisesta. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan toiminta perustuu myös heidän omiin kokemuksiinsa, mutta tavallisesti niiden tietojen ja taitojen valossa, jonka he ovat saavuttaneet koulutuksen ja työkokemuksen aikana työskennellessään monien erilaisten lasten kanssa. Tavoitteena on neuvottelemalla löytää yhteinen perusta ja ymmärrys vanhempien ja asiantuntijoiden näkemyksille, niin sanottu 'kultainen keskitie', joka ohjaisi varhaiskasvatuksen suunnittelua, tavoitteita ja toteutusta. Davisin (1985) mukaan varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden rooli on rohkaista dialogin syntymistä vanhempien kanssa vaihtoehtoisista näkökulmista lasten kehitykseen ja oppimiseen sekä osoittaa eri tapoja vastata ja vaikuttaa niihin seikkoihin, jotka liittyvät lapsen hoitoon ja kasvatukseen. Tämän onnistuminen riippuu varhaiskasvattajan taidoista kommunikoida vanhempien kanssa.

Nisosen (2001, 50-51) mukaan varhaiskasvattajan tulee olla aktiivinen yhteydenluoja silloinkin, kun yhteinen toiminta näyttää vaikealta. Kasvattajan tulisi pyrkiä luomaan tietoisesti aikuisten välille sellainen suhde, jossa kummallakin osapuolella on asiantuntemuksensa ja vastuunsa. Keskustelut arvoista ja kasvatusperiaatteista arkisella tasolla auttavat löytämään yhteisen kielen ja käsitteet vuorovaikutuksen pohjaksi. Yhteistyön tulee rakentaa luottamusta siihen, että molemmat osapuolet vilpittömästi ajavat lapsen etua. Luottamus rakentuu silloin, kun huoltajat kokevat, että heitä kuunnellaan aidosti. Vastuun jakaminen tarkoittaa myös sitä, että varhaiskasvattaja tuo keskusteluun oman asiantuntemuksensa kasvattajana ja osaa perustella päivähoitossa tehtäviä ratkaisuja vanhemmille. Etenkin ongelmatilanteissa olisi hyvä sopia kasvatuksen pelisäännöistä, joita toteutetaan ja joihin sitoudutaan sekä kotona että päiväkodissa. Pelkkä ongelmista kertominen väsyneille vanhemmille työpäivän jälkeen ei saa aikaan muutosta, vaan sen sijaan aiheuttaa huoltajissa syyllisyydentunteita ja puolustautumista. Rauhallinen keskustelu luo pohjaa ymmärtää lasta ja löytää keinoja, joilla yhdessä ratkotaan käytännön ongelmia. Tavoitteellisuus merkitsee sopimuksia ja seurantaa ja jatkuvaa palautetta lapselle etenkin silloin, kun hän on onnistunut. Lisäksi on hyvä muistaa, että tarvitaan aikaa eikä tuloksia saa odottaa liian nopeasti.

Owen, Ware ja Barfoot (2000, 413-428) tutkivat Yhdysvalloissa vanhempien ja hoitajien välistä kommunikaatiota. Tutkimuksessa oli mukana viisikymmentä 3-vuotiaiden lasten äitiä ja lasten ensisijaiset hoitajat päiväkodeissa (20) ja vähemmän muodollisissa lastenhoitoympäristöissä (30). Tutkimuksessa todettiin, että äidin ja lapsen vuorovaikutuksen laatu on läheisessä yhteydessä äidin ja hoitajan väliseen kommunikaatioon. Äidit, jotka olivat sitoutuneet enemmän kumppanuuteen hoitajien kanssa, olivat suhteessa lapsiinsa kannustavampia ja suvaitsevia.

Tauriainen (2000, 138) on tutkimuksessaan hahmottanut yhteistyön sisältöjä koskevista vastauksista ainakin kaksi ulottuvuutta, joiden avulla voidaan tarkastella vanhempien näkemyksiä omasta osallisuudestaan (kuviot 2). Ensimmäinen ulottuvuus kuvaa sitä, millaisina vaikuttajina vanhemmat näkevät itsensä päiväkodin kasvatustoiminnassa. Tämän ulottuvuuden toisena ääripäänä on usko ammattilaisten kykyyn ja pätevyyteen päättää asioista. Tällöin painottuvat laadunhallinnan välilliset prosessitekijät eli koulutus ja työkokemus. Toisessa ääripäässä on vanhempien ilmaisema halu olla mukana

suunnittelemassa ja päättämässä yhdessä henkilökunnan kanssa siitä toiminnasta, johon heidän lapsensa osallistuu. Tällöin vanhemmat haluavat vaikuttaa laadukkaan prosessin määrittelyyn ja arviointiin.

Toinen ulottuvuus kuvaa sitä, miten avoimina vanhemmat haluavat pitää kodin 'ikkunat' päivähoitoon päin. Kysymys on siitä, miten tärkeänä he pitävät sitä, että kaikki kasvattajatahot ovat keskenään yhtä mieltä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista, ja miten läheiseksi he haluavat kodin ja päivähoidon suhteen muodostuvan. Ulottuvuuden toista ääripäätä kuvaavat ne mielipiteet, joiden mukaan lapsen ja perheen kasvatuskysymyksistä on syytä keskustella vain silloin, kun päiväkodissa ilmenee ongelmia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa tai lapsella on erityistarpeita. Ulottuvuuden toinen pää edustaa taas asennetta, jonka mukaan on tärkeää, että päiväkodissa tiedetään perheen kasvatusnäkemykset ja keskeiset lapsen elämään vaikuttavat tekijät. (Tauriainen 2000, 138-139.)

TOIMINTAAN VAIKUTTAMINEN

		ulkopuolella	mukana
I K K U N A T	avoimet	<p>VANHEMMAT AVUSTAJINA</p> <p>”perhekohtaiset keskustelut 1-2 kertaa vuodessa”</p> <p>”toiminta-iltapäivät lasten kanssa”</p> <p>”muuten luotan ammatti-ihmisten kykyyn”</p>	<p>VANHEMMAT TÄYSIVALTAINA</p> <p>”vanhempien käsitykset kasvatuksesta olisi huomioitava</p> <p>”vanhempainneuvoston kautta vaikuttaminen”</p>
	suljetut	<p>VANHEMMAT ULKO-PUOLISINA</p> <p>”vain jos lapsella on jotain poikkeavaa”</p> <p>”suunnittelu kuuluu henkilökunnalle</p>	<p>VANHEMMAT KULUTTAJINA</p> <p>”kirjeitse voi kysyä päätettävistä asioista”</p> <p>”vanhempien ehdotuksia voi kuunnella”</p> <p>”kootaan vanhempien tyytyväisyysarvioinnit”</p>

KUVIO 2 Vanhempien näkemyksiin perustuvat yhteistyöroolit (Tauriainen 2000, 139)

Näiden ulottuvuuksien ristiintaulukoinnilla voidaan muodostaa neljä yhteistyön perusroolia. Tauriainen toteaa, että käytännössä tuskin kukaan vanhemmista sijoittuu

puhtaasti tiettyyn roolityyppiin, mutta mielipiteet voivat painottua tietyn roolin suuntaisesti. Se, millaisina vanhemmat näkevät oman roolinsa päiväkodin kasvatustyössä ja yhteisessä kasvatustehtävässä, luo perustan sille, miten inkluusiivista laatutyötä voidaan toteuttaa. Tutkimukseen osallistuneiden perheiden yhteistyön tarpeet ja valmiudet vaihtelivat perheestä toiseen. Osa vanhemmista halusi tiivistä kasvatuksellista yhteistyötä ja osa taas yhteyttä vain poikkeustapauksissa. (Tauriainen 2000, 139-140.)

3.3 Perhelähtöisyys

Vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön on tuonut 1990-luvun alkupuolella uusia tuulia myös ekokulttuurinen teoria, joka rantautui Los Angelesin yliopistosta Suomeen Jyväskylän yliopiston Erityispedagogiikan laitoksen 1990-luvun alussa käynnistämän VARHE-tutkimusprojektin kautta. (Määttä 1999). Lähestymistavan pohjana on erityisesti Philip ja Dianne Fergusonin (1987) ajatukset, joissa he rakentavat vammaisten lasten kasvatukseen ja opetukseen mallia, joka nostaa vuosisataisesta perinteestä poiketen vammaisen lapsen perheet oman lapsensa ja perheensä asioiden asiantuntijoiksi sekä tasavertaisiksi toimijoiksi ja neuvottelijoiksi ammattiauttajien rinnalle.

Ferguson ja Ferguson (1987) esittävät perheitä valtaistavaksi lähtökohdaksi interaktionistisen näkökulman, joka keskittää huomionsa vammaisen lapsen perheen ja yhteisön väliseen vuorovaikutukseen. Ferguson ja Ferguson ovat tarkastelleet vanhempien roolin passiivisuutta vs. aktiivisuutta ja valtasuhdetta ammattilaisten ja vanhempien välillä sekä perheiden yksilöllisyyttä tarpeissaan, vahvuuksissaan ja intresseissään. Tavoitteena on vanhempien tasavertainen kohtaaminen ja täysivaltaistaminen (empowerment) perheensä ja lastensa asioissa. Määttä (1999, 38, 99-101) mukaan vanhempien asemaa perhelähtöisessä työssä voidaan luonnehtia käsitteillä *kumppanuus* ja *valtaistuminen*. *Valtaistumiseksi tai täysivaltaistumiseksi* suomennettu *empowerment* -käsite syntyi Yhdysvalloissa 1960-luvulla viittamaan prosessiin, jossa yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa vahvistuvat ja vallan puute ja avuttomuus vähenevät. Valtaistuminen tarkoittaa aktiivista asiakkuutta. Käsite viittaa perhelähtöiseen työotteeseen, jossa vanhempien paikka on ammatti-ihmisten rinnalla ja yhteistyössä tarvitaan vanhempien asiantuntemusta omasta lapsestaan. Kyse on vanhempien mahdollisuudesta vaikuttaa olosuhteisiin ja saavuttaa itse asettamiaan päämääriä lapsen sekä perheen suhteen. Tavoitteena on välttää opitun avuttomuuden kehän syntyminen.

Myös Dunst, Johanson, Trivette ja Hamby (1991) ovat analysoineet perheiden ja ammatillisuuden välistä suhdetta. Tutkijat havaitsivat, että perheiden merkitys vaihtelee suuresti ammatillisissa toimintakäytännöissä. Analyysin pohjalta he päätyivät seuraaviin ammatillisen suuntautumisen tyypeihin:

1. *Ammattilähtöinen* suuntautuminen

- Ammatillaiset ovat auktoriteetteja.
- Vanhempien asiantuntemuksella ei ole sijaa kasvatuskeskusteluissa.
- Yhteistyö on vapaamuotoisia, viihteellisiä tapahtumia.
- Kasvatusta ja hoitoa käsitellään suurissa ryhmissä (asiantuntijaluennot).

- Kahdenkeskisiä keskusteluja vanhempien kanssa ei ole.
  - Henkilökunta tiedottaa vanhemmille yksisuuntaisesti.
2. *Perheiden tukema ammatillisuus*
- Päivähoitohenkilökunta arvioi, minkälaiset toimintakäytännöt sopivat lapsille.
  - Vanhempien odotetaan tukevan ja edistävän henkilökunnan suosittamia tapoja.
  - Yhteistyötä toivotaan niissä rajoissa, jotka henkilökunta katsoo sopiviksi.
3. *Perhekeskeinen ammatillisuus*
- Perhe ja päivähoito tekevät yhdessä lapsen hoitoa ja kasvatusta koskevat ratkaisut.
  - Perheen ajatellaan tarvitsevan neuvontaa ja ohjausta.
4. *Perhelähtöinen ammatillisuus*
- Valtaa siirretään ammattilaisilta vanhemmille.
  - Yhteistyö perheiden kanssa ensisijaisen tärkeää.
  - Perheiden yksilölliset tarpeet, vahvuudet ja elämäntyylit ovat lähtökohtana palvelujen suunnittelussa.
  - Vanhemmat nähdään tasavertaisina vaikuttajina suunnittelussa ja päätöksenteossa.
  - Tarjolla on monia erilaisia yhteistyö- ja tukimuotoja.
  - Lapsen kasvun tukeminen edellyttää päivähoiton ja vanhempien resurssien yhteistä hyödyntämistä.

Onko perhelähtöinen ammatillisuus utopiaa vai lähtökohta, joka tulisi ottaa huomioon varhaiskasvatuksen kehittämisessä? Tutkimusten mukaan yhteistyöhön perustuva kasvatustyyli toimii myös käytännössä. Perhelähtöisyyden lisäämisessä on kysymys siitä, että perheiden asemassa päiväkodin kasvatusyhteisössä tapahtuu muutos. On tärkeää, että vanhemmat otetaan mukaan päivähoiton suunnitteluun, toteutukseen ja päätöksentekoon. Lapsi- ja perhekohtaisen kasvatuksellisen yhteistyön kautta perhelähtöisyydestä tulee osa muuta päivähoiton kasvatuskäytäntöä. Lapsen kasvun tukemisen näkökulmasta perhelähtöisyyden kulmakivenä ovat henkilökunnan ja perheiden väliset perhekohtaiset keskustelut. (Hujala ym. 1998, 139-140.) Alan kirjallisuus tukee perhelähtöisen toiminnan näkökulmaa korostamalla lasten ja perheiden yksilöllisten tarpeiden huomioimista yhtenä varhaiskasvatuksen laadun kriteerinä. Tauriainen (2000) mukaan vanhempien mukanaolo suunnittelussa ja arvioinnissa on tärkeä laatukriteeri sekä meillä että muualla maailmassa. Useissa yhteyksissä on todettu, että varhaiskasvatustoiminta on tuloksellisinta silloin, kun se tukee kodin arvomaailmaa ja odotuksia.

Perheen elämää ja tapaa kasvattaa ja kuntouttaa ei voi ymmärtää tuntematta perhekulttuuria. Jokaisen perheen yksilöllisyys on huomioitava. Keskeisiä ovat perheiden voimavarat ja uutta kannattaa lähteä rakentamaan perheessä jo toimivien asioiden ja tapojen varaan. Perhekulttuurin tunteminen auttaa ammatti-ihmisiä ymmärtämään, miksi vanhemmat ajattelevat, tuntevat ja toimivat tietyllä tavalla. Määttän mukaan maailma on myös sellainen, miltä se näyttää, eikä ammattiauttajan tule etsiä 'totuutta' perheiden sanojen takaa, vaan kuulla, mitä perheet sanovat ja uskoa nämä sanat. Vanhempien uskomukset perheen ja lapsen parhaasta ovat yhteistyön kannalta aina merkityksellisiä ja perheelle tosia, riippumatta siitä, voiko ammatti-ihminen hyväksyä ne. Ekokulttuurinen näkökulma korostaa perheiden yksilöllisyyttä. Perheitä tulee lähestyä yksilöllisesti, niiden omilla ehdoilla. (Määttä 1999; Pietiläinen 1995; Tauriainen 1995.)

Yhteistyö vanhempien kanssa ei voi noudattaa tiettyä yhtä kaavaa, vaan siinä on otettava huomioon perheiden erilaiset lähtökohdat ja tarjottava vaihtoehtoisia osallistumisen muotoja. Perheet ovat erilaisia rakenteeltaan, kulttuuriltaan, arvostuksiltaan, arjen

ratkaisumalleiltaan, vahvuuksiltaan ja tarpeiltaan. Vanhemmilla pitää olla täysi oikeus määrittellä yhteistyöhön osallistumisen laatu ja laajuus oman jaksamisensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Jos vanhemmat eivät pidä tiiviisti yhteyttä päivähoidon, heitä ei pidä leimata suoralta kädeltä vetäytyviksi ja välinpitämättömiksi vanhemmiksi. Koti elää omaa elämäänsä kiireineen ja paineineen. Ammatti-ihmisten pitäisi näissäkin tilanteissa kunnioittaa vanhempien ratkaisuja, mutta samalla vilpittömästi kannustaa yhteistyöhön. Perheiden valintojen kunnioittaminen eri tilanteissa lisää perheiden luottamusta päivähoidon ja sitä kautta vanhemmat ovat valmiita tarkastelemaan myös oman toimintansa tuen tarvetta. Vaikka toiminta painottuu lapseen, vanhemmat kokevat sen perhekeskeisenä, mikäli heille viestitetään mahdollisuudesta saada tukea perheen toimintaan. (Hujala ym. 1999; Hujala-Huttunen & Nivala 1996; Kiesiläinen 1994; Määttä 1999; Puroila 1997; Ramsay, Harold, Hawk, Marriot & Poskitt 1992.)

Myös Kärrbyn (1992) mukaan vanhempien ajatusten kuuleminen ja heidän ehdotustensa huomioon ottaminen toimintaa suunniteltaessa lähtee päivähoidon perustehtävästä tukea kotien kasvatustehtävää. On myös nähtävä vanhempien ajatukset yleisemmin ja pyrittävä analysoimaan, mitkä tekijät johtavat vanhempien tyytymättömyyteen tai vaihtoehtoisesti tyytyväisyyteen. Kritiikin positiivinen vastaanotto johtaa entistä parempaan yhteistyöhön ja toiminnan kehittämiseen. Useimpien tutkimuksissa todettujen yhteistyöpuutteiden taustalla on puuttuva tieto päivittäisestä toiminnasta.

Käytännössä kodin ja päivähoidon välillä on monenlaista yhteistyötä. Riippuu tietysti yhteistyön osapuolista, millaiseen yhteistyöhön on tarvetta ja mihin ollaan innostuneita. Yhteistyö riippuu osaltaan myös niistä mahdollisuuksista ja resursseista, joita kullakin vanhemmalla, työntekijällä ja paikkakunnalla on tarjota. Vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen osallistumalla päivähoidon suunnitteluun ja keskustelemalla lapsen kehitystavoitteista ja arvioimalla niitä yhdessä päivähoidohenkilöstön kanssa. Perheiden yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus samoin kuin kaikkien perheenjäsenten osuus ja näkökulma on syytä huomioida. Yhteisten keskustelujen lisäksi tarvitaan sisällöltään, strategioiltaan ja toteuttamismuodoiltaan erilaisia yhteistyötapoja, joihin perheet voivat osallistua tarpeidensa, elämäntilanteensa, voimavarojensa ja kiinnostuksensa pohjalta. Tähän suuntaan on jo monissa paikoissa toimittukin.

4 PÄIVÄHOIDON LAATU

Sosiaali- ja terveysalalla on kautta aikojen kiinnitetty huomiota laatuun. Työn sisältöä, toimintatapoja ja menetelmiä on kehitetty käyttämättä sanaa *laatu*. Ilmaus laatu alkoi yleistyä vasta 1930-luvulla, jolloin myös ensimmäisen kerran yritettiin määritellä sen sisältöä. Laatu-käsitteen kehittyminen, samoin kuin suhtautuminen laatuun on edennyt vaiheittain. Jokainen vaihe on täydentänyt edellistä ja tuonut mukanaan sekä uusia näkökulmia että toimintavaihtoehtoja. Tällä hetkellä elämme laadun parantamisen ja laatujohtamisen aikakautta, jolle on ominaista yhä suurempi organisaation sisäinen vastuu, jokaisen työntekijän henkilökohtainen osallistuminen laadun kehittämiseen sekä taloudellisten tekijöiden korostuminen. Laadusta on tullut kilpailukeino. Nyt korostetaan myös asiakkaan merkitystä ja osallistumista laatu-työskentelyyn. (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 9-10.) Tässä luvussa jäsenän aluksi laatua erilaisten laatumääreiden ja näkökulmien avulla. Sen jälkeen käsittelem laadunhallintaa päivähoiton kehittämisen lähtökohdista sekä laadun arviointia ja varhaiskasvatuksen erilaisia laadunarviointimenetelmiä. Lopuksi tarkastelen vanhempia laadun arvioijina sekä vanhempien näkemyksiä päivähoiton laadusta tutkimusten valossa.

4.1 Näkökulmia laatuun

Entä mitä *laatu* sitten on? Laatua on käsitteenä vaikea hahmottaa. Sen hahmottamista vaikeuttavat laadun käsitteelle annetut monet määritelmät ja sisällöt, samoin kuin sen suhteellisuuteen ja moniulotteisuuteen taipuvainen luonteenpiirrekin. (Lillrank, 1998, 19; Vaso 1998, 33). Vaikka laatua on tutkittu eri tieteenaloilla (esimerkiksi filosofia, taloustieteet, markkinointi ja operatiivinen johtaminen), sen tarkka määrittely on Berkin & Berkin (1993, 12) mukaan todettu mahdottomaksi. Tilannetta kuvaakin hyvin Ylitalon (1998, 12) paradoksaalinen toteamus: ”Kukaan ei oikein osaa sanoa, mitä laatu on, mutta kaikki huomaavat, jos se puuttuu.”

Kun ollaan kiinnostuneita laadusta ja sen kehittämisestä, on välttämätöntä ymmärtää laatu käsitteen erilaisia näkökulmia ja määrittelytapoja Yleensä ensimmäinen tehtävä

laadusta ja sen kehittämisestä puhuttaessa onkin muodostaa yhteinen näkemys siitä, mitä laadulla kussakin tilanteessa tai organisaatiossa tarkoitetaan. On tärkeää puhua samoista asioista samoin käsittein, siksi keskustelussa tulisi aina väärinkäsityksen välttämiseksi täsmentää se, mitä laadulla tarkoitetaan. (Outinen ym. 1994, 9; Sarala & Sarala 1996, 95-96.)

Laatu ymmärretään usein intuitiiviseksi, vaistonvaraiseksi käsitykseksi jostain hyvästä (Sajasalo 1997, 19). Siihen liitetään usein myös odotuksia jostain paremmasta ja tavoittelemisen arvoisesta. Koska käsitykset 'hyvästä', 'paremmasta' ja 'tavoittelemisen arvoisesta' ovat kuitenkin tilanteisiin ja arvoihin sidottuja, eivät laadulle annetut merkitykset ole yhtenäistettävissä muutoin kuin sopimuksenvaraisesti. Laadulle voidaan siis löytää lähes yhtä monta määritelmää kuin määrittäjääkin. Jokainen antaa laadulle oman konkreettisen tulkintansa eli määrittelee sen, mitä laatu hänen mielestään on. Tämä tulkinta riippuu käyttöyhteydestä eli se on sidoksissa henkilöön, paikkaan ja aikaan. Viranomainen tuo esiin erilaisia piirteitä kuin palveluja tuottavan yksikön johtaja. Työntekijä korostaa oman koulutuksensa perusteella tärkeinä pitämiään ominaisuuksia, jotka taas asiakkaalle saattavat olla toissijaisia. (Outinen ym. 1994, 13.) Ihmiset asettavat siis eri asioille eri tilanteissa erilaisia painoarvoja, joten laatunäkemyskin vaihtelee.

Esimerkiksi kansainvälisessä käytössä olevassa ISO 9000 -laatustandardistossa (SFS-EN ISO 8420) käytetty laadun määrittelytapa lähtee tarpeiden tyydyttämisestä. Sen mukaan laatu voidaan määrittellä niistä ominaisuuksista muodostuvaksi kokonaisuudeksi, johon perustuu prosessin, toiminnon, tuotteen, organisaation, järjestelmän tai henkilön kyky täyttää sille asetetut vaatimukset ja siihen kohdistuneet odotukset. Vaatimukset voivat perustua lainsäädäntöön, määräyksiin, sopimuksiin tai erikseen määriteltyihin asiakkaiden tarpeisiin. (Laadunvarmistus ja laadunhallinta 1995.) Lillrank (1990, 41-58; 1998, 29-39) puolestaan esittää, että laatu-käsitteellä on ainakin kuusi eri merkitystä, jotka voivat olla toisiaan täydentäviä kokonaislaadun eri aspekteja: asiakaskeksinen, tuotekeskeinen, valmistuskeskeinen, arvokeskeinen, kilpailukeskeinen sekä ympäristökeskeinen laatu.

Pfefferin ja Cooten (1991) mukaan laatu voidaan nähdä perinteisenä, asiantuntijapainotteisena, liikkeenjohdollisena tai demokraattisena. *Perinteisen laatunäkökulman* mukaan palvelut koetaan huolellisesti ja viimeistellysti toteutettuina, jolloin joudutaan panostamaan myös resursseihin. *Asiantuntijuus* korostaa laatukriteereitä, laadun seuranta ja lopputuloksen laatua ja se on ylhäältä alaspäin suuntautuvaa suunnittelua. *Liikkeenjohdollinen laatu* taas keskittyy palveluihin asiakassuhteena. Asiakassuhde nähdään vuorovaikutuksena, jota luonnehtii suora ja molemminpuolinen palaute. Tällöin kuluttajan valinnat ohjaavat palvelujen tuottamista. *Demokraattinen laadunkehittäminen* ottaa huomioon kaikki kansalaiset palvelujen käyttäjinä. Palvelujen kehittäminen lähtee ruohonjuuritasolta, jolloin mahdollistuu kansalaisten tarpeiden ja palvelujen joustava yhteensovittaminen. Suhosen (1995, 47-48) mukaan Pohjoismaisen hyvinvointiajattelun perinteeseen sopii demokraattisen laadunkehittämisen malli, sillä se antaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua palveluiden kehittämiseen. Alhaalta päin etenevä palveluiden kehittäminen luo uutta palveluideaalia todellisten tarpeiden mukaan. Laatua ei määritellä etukäteen, vaan sitä luodaan koko ajan tunnustellen.

Raivolan (1998, 15-19) mukaan systemaattisen laatuajattelun perinteet ulottuvat 1920-luvulle. Kirjallisuudesta voidaan hänen mukaansa tiivistää neljä eri lähestymistapaa laadun määrittelyyn.

1. Laatu ymmärretään eksellenssinä, itsestään näkyvänä ja ilmeisenä erinomaisuutena, poikkeavuutena tavanomaisesta. Näin ymmärrettynä laatu on valikoivaa ja vain harva tuote tai toiminto voi olla laadukasta.
2. Laatu voidaan ymmärtää myös arvona, hintana, kustannusten ja hyödyn tai kustannusten vaikuttavuuden suhteena, tehokkuutena.
3. Laatu kriteerivastaavuutena. Kriteerijattelu teki laadun kvantitatiivisen määrittelyn mahdolliseksi asettamalla tuotteelle hyväksyttävyyden sieto- eli toleranssirajat ja sen tilastollinen mittaaminen yleistyi. Esimerkiksi EU:n direktiivit pyrkivät tuotteiden ja prosessien standardointiin.
4. Laatu asiakkaiden tarpeiden tyydyttämisenä on tällä hetkellä yleisin suuntaus. Tällöin laatu on sitä, mitä asiakas sanoo sen olevan. Laatu voidaan määritellä käyttöön sopivuudeksi. Keskeiseksi kriteereiksi muodostuvat näin palvelujen kohdentuvuus, riittävyys ja vaikuttavuus. Asiakaskeskeisyys sallii subjektiiviseksi koettujen ominaisuuksien liittämisen tuotteeseen. Tärkeää onkin olla selvillä asiakkaan tarpeista ja on toivomuksista

Raivola (1998) toteaa, että ihmiset ovat yksilöitä, joten yksityisistä arvojärjestyksistä ei voida johtaa yhteistä hyvää. Yleinen hyvä palvelu ei kohtaa ketään. Koska me elämme asiantuntijoiden armoilla, mistä tiedämme, että saamamme palvelut ovat korkeatasoisia ja niiden tuottajat asiansa osaavia? Mistä tiedämme, että hinnan ja laadun suhde on kohdallaan? Mistä tiedämme, että asiantuntijan apu vastaa meidän tarpeitamme? Vastuuntuntoisen palvelujen hankkijan ja tuottajan pitää myös olla varma tarjontansa laadusta. Palvelujen kohdalla laatu on vaikuttavuutta; asiakas saa ne tarpeensa tyydytettyä, mitä varten hän palvelun hankkii. Paradoksaalista kyllä, tämä vaikuttavuus tulee usein arvioida jo etukäteen, ennen kuin palveluprosessi on käynnistynyt. Vasta jälkikäteen tapahtuva arviointi voi tulla yksilölle sangen kalliiksi. Lisäksi monien palvelujen vaikutus näkyy vasta pitkän ajan kulutta, tästä esimerkkinä koulutus. Palvelujen laadun arvioinnissa onkin kysymys pitkäkestoisesta, yleisestä asenteesta, ja palvelujen tarjoajan on räätälöitävä tuotteensa asiakkaan tarpeiden mukaisesti.

Kärbyn (1992, 12-14) mukaan laadun käsitettä on alettu käyttää yhä enemmän julkisen toiminnan yhteydessä. Laatu liitetään usein kustannuksiin, tuottavuuteen ja tehokkuuteen. Aikana, jolloin yhteiskunnassa joudutaan säästämään julkisissa menoissa, ollaan kuitenkin samanaikaisesti halukkaita säilyttämään toimintojen laatu. Kustannuksilla ja laadulla ei siis nähdä olevan suoraa riippuvuutta keskenään. Poliitikot mielellään käyttävät säästämisen yhteydessä ilmaisua, sama laatu säilytetään pienimmillä kustannuksilla. Se edellyttää näin ollen sitä, että laatu sisältää sellaisia ominaisuuksia, joita ei voida arvioida rahassa. Kärby kysyykin, mitä laatu silloin tarkoittaa? Kun kyse on palveluista, voidaan kysyä, onko olemassa jotain yleisesti hyväksytyjä ominaisuuksia, jotka kuvaavat korkeaa ja vastaavasti huonoa laatua ja joista kaikki tai useimmat voivat olla yhtä mieltä. Kärby ottaa esimerkiksi kaksi perhettä, joiden lapset ovat samassa päiväkodissa. Perheet voivat kokea kyseisen päiväkodin olevan hyvä vaihtoehto toiselle ja huono toiselle. Palvelujen laadussa on siis kyse kokemuksesta ja se on yhteydessä yksilön tarpeisiin. Kun laatu on yhteydessä subjektiivisten tarpeiden tyydyttämiseen, voi laadun määritellä vain vastaanottava henkilö itse. Laatu syntyy palvelun tuottajan ja vastaanottajan välisessä kohtaamisessa. Mutta tietävätkö kaikki ihmiset, esimerkiksi lapset, sairaat ja vanhukset, mikä on parasta heille itselle. Onko ihmisiä, joilla on

puutteelliset tiedot yhteiskunnan palveluista, esimerkiksi maahan muuttajat? Ja voivatko kaikki ihmiset ilmaista tarpeitaan yhtä hyvin?

4.2 Varhaiskasvatuksen laatu

Varhaiskasvatus on saanut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana enemmän huomiota osakseen kuin koskaan aikaisemmin, niin yhteiskunnan, hallitusten, vanhempien, työntekijöiden kuin tutkijoidenkin taholta. Kaikkiällä käydään keskustelua kehityksen edistämisestä, oppimis- ja kouluvalmiuksista, ongelmien tunnistamisesta, kehitystä edistävästä ja tukevista ohjelmista, standardeista ja ennen kaikkea laadusta. Kaikki etsivät vastausta samoihin kysymyksiin: Mitä laatu on? Kuinka mittaamme laatua? Kuinka me turvaamme laadun? Laatu käsitteenä on saavuttanut niin hallitsevan aseman, että sitä tuskin kyseenalaistetaan. (Dahlberg ym. 1999, 1-18, 87-120.)

Laadun käsitettä voidaan kuvata joko *staattisena tai dynaamisena*. Dahlberg ym. (1999, 1-18, 87-120) mukaan usein pidetään itsestään selvänä, että on olemassa jokin objektiivista ja totuudellista, jota kutsutaan laaduksi. Oletetaan, että laadulla on jokin sisin olemus, joka on tunnistettavissa ja joka on objektiivinen ja tosi ja joka odottaa vain löytämistä ja kuvailemista. Tällainen *staattinen laatu käsitys* sisältää oletuksen, että laatu on yleismaailmallista ja objektiivista. Laadun erityisyyden kriteerin ajatellaan olevan ryhmillä, joilla on erityisasiantuntijan status tai poliittinen, virallinen tai johtava asema. Ajatellaan, että asiantuntijoiden käsitys tiedosta on oikea tapa ajatella. Laatu esitetään tällöin universaalina totuutena, jonka on arvo- ja kulttuurivapaa.

Staattisena, objektiivisuuteen pyrkivänä laadun määrittäminen voidaan pitää esimerkiksi yritysmaailmassa käytettävää ISO 9000 -standardiston määritelmää. Päivähoitoon sovellettuna tämän näkökulman voisi olettaa edustavan ajatusta kansallisesti tai yleismaailmallisesti pätevistä päivähoito laatu kriteereistä, joiden avulla voidaan laatua arvioida ja vertailla. Varhaiskasvatuksessa kyseinen lähestymistapa voimistui 1980-luvulla pääosin amerikkalaisten tutkijoiden piirissä. He kehittivät erilaisia laadun arviointimittareita, joilla pyrittiin löytämään objektiivinen laadun totuus. (Hujala ym. 1998, 182; Hujala & Parila-Haapakoski 1998a, 49-50.)

Edellinen lähestymistapa on saanut kuitenkin osakseen kritiikkiä erityisesti useiden eurooppalaisten tutkijoiden piirissä. Dahlberg ym. (1999, 95) toteavat, että laatu on tulkinnallinen käsite. Yleisen ja yhteisen laatu käsityksen luominen on heidän mielestään vaikeaa, sillä laatu on *dynaaminen käsite*. Laatu on aina suhteellista ja arvoperustaista. Laadun käsitteelle ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa ja objektiivista määritelmää, vaan se on aina riippuvainen määrittäjän omista intresseistä, arvoista, uskomuksista, tarpeista ja pyrkimyksistä, laatu on siis subjektiivista. Laadun määrittely heijastaa kunkin asianosaisen ryhmän arvoja, uskomuksia ja tarpeita. Lapsilla, lasten vanhemmilla, hoitohenkilökunnalla, palvelujen tuottajilla, hallinnon edustajilla ja yhteiskunnalla on jokaisella oma näkemyksensä siitä, mitä he pitävät hyvänlaatuisena hoitona. Laatu on siis muuttuva ja ajasta ja paikasta sekä kunkin määrittelijän näkökulmasta riippuvainen. (ks.

myös Hautamäki 1997, 29; Kärby 1992, 9; Moss 1994, 1-9; 1996, 21; Pascal & Bertram 1994, 104.)

Pence ja Moss (1994, 172-179) puhuvat *ekslusiivisesta* ja *inklusiivisesta laadunmäärittelystä*. *Ekslusiivisessa* laadunmäärittelyssä vain rajoitettu ja vaikutusvaltainen asianosaisten joukko määrittelee laadun. Perustana on tällöin staattinen tiedonkäsitys, usko yhden oikean tiedon olemassaolon mahdollisuuteen. Hallinnon edustajien ja tutkijoiden yksipuolisesti tekemä laadunmäärittely on ekslusiivista. Tämän määrittelyn sovellukset näkyvät muun muassa tutkimuksissa, alan auktoriteettien näkemyksiin perustuvissa mittareissa ja säädöksissä. *Inklusiivisessa* lähestymistavassa taas useat eri tahot osallistuvat yhteiseen määrittelyyn. Siinä nähdään tärkeäksi ottaa määrittelyyn mukaan kaikki asianosaiset, joita tutkijoiden, kouluttajien, hallinnon edustajien ja henkilökunnan lisäksi ovat lapset ja heidän vanhempansa. Laatu nähdään muuttuvana ja kontekstisidonnaisena, siis riippuvaisena ajasta, paikasta sekä määrittelijän näkökulmasta. Pencen ja Mossin mukaan lähestymistavan tulisi muuttua laatuksikäsitteen ulkoisesta, objektiivisesta määrittelystä kohti prosessipainotteista, arvot ja kontekstin tunnustavaa määrittelyä. Munton, Mooney ja Rowland (1995, 11-25) näkevät tärkeänä tavoitteena eri ryhmien mahdollisuuden yhdessä kehittää yhteinen näkemys laadusta. Jos on mahdotonta löytää yhteistä määritelmää laadusta, niin on tärkeää kuitenkin ymmärtää, kuinka toiset ovat päätyneet omaan määritelmäänsä. Siksi tarvitaan yleisesti hyväksytty käsitteellinen runko, jonka puitteissa kaikki laadun eri määritelmät voidaan selittää.

Wangmannin (1995) mukaan subjektiivisen ja objektiivisen sekä toisaalta staattisen ja dynaamisen laadun käsitteen vastakkain asettelun sijaan näitä ulottuvuuksia tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena, toisiaan täydentävinä näkökulmina. Asiantuntijuuteen kohdistamastaan kritiikistä huolimatta myös Moss (1996) myöntyy siihen, että laadun määrittelyssä tulee olla tietty perusta. Mikään yhteiskunta ei ole valmis jättämään päivähoiton laatua kokonaisuudessaan yksittäisten toimijoiden erilaisten arvojen ja näkemysten varaan. Aina tulee olemaan tiettyjä yhteiskunnallisesti ja yleismaailmallisesti keskeisiä päivähoiton laatua määrittäviä arvoja ja tavoitteita, joiden pohjalle kansalliset laatukriteerit rakentuvat. Mossin mielestä näiden kriteerien määrittelemisen täytyy tapahtua nykyistä avoimemmin ja demokraattisemmin. Laadun määrittämiseen tulee osallistua kaikki ne henkilöt, joita laatu koskettaa. Samaa näkökulmaa edustaa myös aikaisemmin mainitsemani Pfefferin ja Cooten (1991) demokraattinen laatu-näkökulma. Tämä alhaalta ylös etenevä palveluiden kehittäminen antaa ihmisille mahdollisuuden osallistua kehittämiseen. Laatua ei näin ollen määritellä etukäteen, vaan sitä luodaan koko ajan tunnustellen.

Alhaalta ylöspäin suuntautuva inklusiivinen laadunmäärittely ja arviointiprosessi voi olla haasteellista. Siinä on monia valtaan ja sen jakautumiseen liittyviä ongelmia. Esimerkiksi henkilökunta voi viime kädessä käyttää valtaa muiden osallistujien yli. Henkilökunta voi muun muassa päättää siitä, missä asioissa vanhemmat ovat asiantuntijoita ja missä asioissa on kuultava ensisijaisesti lapsia. Määrittely- ja arviointiprosessin lähtökohtana tulisi olla se, että laatuksikäsitteet tiedostetaan arvosidonnaisiksi ja muuttuviksi, lisäksi tiedostetaan vallankäytön olemassaolo ja mahdollisuudet tasa-arvoiseen työskentelyyn. Prosessi on luonteeltaan neuvottelevaa eri osapuolten kesken. (Pence & Moss 1994, 172-174; Tauriainen 2000, 30-31.)

Myös Kärrby (1992, 17-19) korostaa laadun määrittelyä ja arviointia usealla eri tasolla. Hänen mukaansa laatua voi tarkastella kolmelta eri näkökannalta: *poliittisesti*, *hallinnollisesti* ja *pedagogisesti*. Voidaan myös puhua *eksistentiaalisesta* näkökulmasta, toisin sanoen siitä, mitä esikoulun ja koulun pedagoginen laatu merkitsee perheen elämäntilanteelle ja lapsen tulevaisuudelle. *Poliittinen näkökulma* pitää sisällään muun muassa päivähoiton saatavuuden ja etäisyyden, hoitoaikojen sopivuuden, valinnanmahdollisuudet eri hoitomuodoissa sekä alueellisen tasa-arvoisuuden. *Hallinnolliseen näkökulmaan* Kärrby lukee ennen kaikkea johdon tietämyksen hyvästä hoidosta ja kasvatuksesta. Hän kysyy, onko johto pätevä päättämään niistä organisaattorisista edellytyksistä, joilla hyvä pedagoginen laatu saavutetaan? *Pedagogisessa näkökulmassa* taas on kyse laadusta, jolle antaa leimansa sekä arvostukset että tieto. Kärrbyn mielestä laadun määrittelyn tulee tapahtua käytännössä sellaisen keskustelun kautta, jossa pohditaan kasvatuksen tavoitteita ja taustalla olevia arvoja sekä sitä, miten nämä tavoitteet voidaan saavuttaa suhteessa yksilöllisiin tarpeisiin. Myös tutkimustulokset niistä tekijöistä, jotka ovat yhteydessä lapsen kehittymiseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä, antavat perustaa lapsen kasvuympäristön laadun arvioinnille.

Tähän saakka ollaan oltu kiinnostuneita ensisijaisesti päivähoiton määrällisten tarpeiden toteutumisesta sekä laman myötä yhä enemmän myöskin toiminnan taloudesta. Laatuks keskustelua on käyty pääasiassa hallinnon näkökulmasta. On keskitytty ulkoisiin tekijöihin, kuten päivähoiton riittävyys ja saatavuus, hoitoajat, henkilökunnan määrä, tilat ja lapsiryhmän koko. Nämä ovat Suomessa yleensä suhteellisen hyvät kansainvälisesti verrattuna. Kasvatuksen sisällöstä ja toiminnan tavoitteista sen sijaan ei juurikaan ole käyty laajaa yhteiskunnallista keskustelua. (Hujala-Huttunen & Tauriainen 1995, 10; Tauriainen 2000, 19.)

Varhaiskasvatuksen laatumääritelmät ja -mittarit sisältävät aina tietyn lapsi- ja toimintanäkemyksen. Laatuks keskustelun lähtökohtien erittely on tärkeää, koska siinä otetaan aina kantaa joko tietoisesti tai implisiittisesti lapseen ja hänen kanssa toimimiseen. Laadun määrittelyssä on myös keskeistä tehdä näkyväksi se, *kuka* laatua määrittää, *missä* kontekstissa ja *miten*.

4.3 Laadunhallinta päivähoiton kehittämisen lähtökohtana

Laadunhallinta on toiminnan johtamista, suunnittelua, arviointia ja parantamista niin, että asetetut laatuavoitteet saavutetaan. Laadunhallinta muodostuu niitä vastuista, tehtävistä, toimintatavoista ja prosesseista, jotka organisaatiossa varmistetaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Laadunhallinta on laatua korostava näkökulma koko organisaation toimintaan. Sitä voidaan pitää myös johtamisfilosofiana ja lähestymistapana. Laatuasioiden lähestyminen vaatii rauhoittumista ja pysähtymistä esimerkiksi eettisten kysymysten ja arvojen pohdintaan sekä arviointiin. Hyvin suunniteltu ja toteutettu laadunhallinta tukee siten organisaation toiminta-ajatuksen toteutumista. (Holma, Outinen, Idänpää-Heikkilä & Sainio, 2001, 7; Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta...1999.)

Hujalan ym. (1999, 57-58) mukaan varhaiskasvatuksen laadunhallinta on toimintatapa, jonka avulla lapset, vanhemmat, henkilökunta ja hallinto yhdessä arvioivat ja kehittävät toimintaa tavoitteiden suuntaisesti. Laadunhallinta tulisi nähdä osaksi jokapäiväistä työtä. Siihen liittyy varhaiskasvatuksen perusteiden pohdintaa, arviointia ja kehittämistä. Yksikkökohtainen keskustelu, jossa lapset, vanhemmat ja henkilökunta yhdessä pohtivat toiminnan perusteita, luo pohjan laadunhallinnan toteuttamiselle. Tämän pohdinnan myötä eri toimijat sitoutuvat paremmin jatkuvaan laadunhallintatyöhön. Samalla lisätään myös asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (Valtioneuvoston periaatepäätös...2002) todetaan, että varhaiskasvatuksen laadunhallinnan edistämiseksi laissa tulee olla säännös valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, johon paikalliset kuntien laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat. Laissa tulee olla myös maininta toiminnan jatkuvasta arvioinnista.

Valtioneuvoston päätöksessä Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa vuosille 2000-2003 painotetaan kuntien velvollisuutta varmistaa tuottamiensa palvelujen laatu ottamalla käyttöön laadunhallintamenetelmät. Tarkoituksena on käynnistää myös palvelujärjestelmän laatukriteeristöä koskeva kehittämistyö, joka muodostaa lähtökohdan palvelutason arvioinnille. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon annettu valtakunnallinen suositus laadunhallinnan kehittämiseksi (Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta...1999) korostaa seuraavia periaatteita:

- asiakkaan osallistumista laadunhallintaan
- johdon tehtävää laadun luotsaajana
- henkilöstöä hyvän laadun edellytyksenä
- laadunhallinnan ulottamista myös ehkäisevään toimintaan
- laatutyön perustumista prosessien hallintaan
- tiedon merkitystä pyrittäessä parempaan laatuun
- laatutyön tekemistä järjestelmälliseksi.

Tauriainen (2000, 31-32) on havainnollistanut *ekslusiivisen ja inkluusiivisen laatuajattelun* yhdistämistä käytännön laadunhallintatyössä laatutalon avulla. Laatutalo (kuvio 3) kuvaa sitä, miten laadunhallinnalla pyritään kohti yhä korkeampaa toiminnan laatutasoa. Laadukas varhaiskasvatus rakentuu hyvälle perustalle, kivijalalle. Tämän perustan muodostavat laatuvaatimukset, jotka on johdettu varhaiskasvatusta koskevista laeista, asetuksista ja muista sopimuksista. Niiden avulla yhteiskunta säätelee toiminnan laadun tason minimitasoa. Tämä taso voi olla hyvinkin korkea riippuen päättäjien laadunmäärittelystä ja niitä vastaavista asiakirjoista. Tällaista laadunmäärittelyä voidaan pitää ekslusiivisena, muut tahot poissulkevana, koska se perustuu vallanpitäjien laatuvaatimuksiin ja tavoitteisiin.

Tältä perustalta lähtee sitten paikallistason kehittämistoiminta, jonka apuna on ajankohtainen tutkimus- ja teoretieto sekä niiden pohjalta laaditut yhteiset laatutavoitteet. Kukin päivähoitotoimi ja yksikkö valitsee niistä omaan toimintaansa ja paikallisiin olosuhteisiin sillä hetkellä parhaiten soveltuvat laatutavoitteet. Laatuvaatimukset ja laatutavoitteet konkretisoidaan paikallistasolla sellaisiksi laatukriteereiksi, joiden avulla käytäntöjä ja toimintaperiaatteita voidaan arvioida ja kehittää. Tämä prosessi on samalla paikallista laadunmäärittelyä. Laadunmäärittelyyn ja arviointiin osallistuvat mahdollisimman monen ruohonjuuritason avainryhmät, kuten

lapset, vanhemmat ja henkilökunta. Laadunmäärittely on tällöin inkluusiivista, eri osapuolet mukaan ottavaa. Myöskin paikallishallinnon ja lähihallinnonalojen osallistuminen toimintaan on keskeistä. Näin pyritään kohti optimaalista, mutta jatkuvasti muuttuvaa laatukäsitystä ja -tasoa. Yleiset laatutavoitteet antavat kunnille ja yksiköille mahdollisuuden kehittää omannäköistä toimintaa ja asettaa oma tavoitetaso omalle kehittämistyölle. (Tauriainen 2000, 31-32.)

KUVIO 3 Laatutalo. Kuvaus varhaiskasvatuksen laadunmäärittelyn ja -arvioinnin tasoista, tehtävistä ja luonteesta (Tauriainen 2000, 32).

Euroopan Komission Lastenhoitoverkosto on julkaissut lasten päivähoidolle ja esiopetukselle asetettavat laatutavoitteet, joiden suunnassa verkosto toivoo jäsenmaidensa kehittävän omaa päivähoitojärjestelmäänsä. Nämä tavoitteet muodostavat lähtökohdan myös Suomessa toteutettavalle päivähoiton laadunarvioinnille ja kehittämiseksi. Verkosto esittää 40 erilaista laatutavoitetta, jotka samansisältöisinä koskevat kaikkia jäsenmaita. Nämä laatutavoitteet jakautuvat yhdeksään päivähoiton laadun osatekijään, joita ovat toimintalinjat, talous, palvelujen taso ja muoto, kasvatus ja esiopetus, henkilökunnan määrä, henkilökunnan työ ja koulutus, ympäristö ja terveys, vanhemmat ja yhteistyö sekä suoritustavoitteet. Laatutavoitteissa todetaan, että kaikissa 0–6-vuotiaiden palveluissa tulisi olla vanhempien ja muiden intressiryhmien kanssa sovitut yhteiset arvot, päämäärät ja kasvatustilofilosofia toimintaa ohjaavien suunnitelmien

pohjana. Niissä korostetaan vanhempien näkökulman huomioon ottamista niin yhteisen kasvatustilanteen rakentamisessa kuin toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessäkin. (Lasten päivähoito ja esiopetuksen...1996.)

Olen koonnut seuraavaan sellaisia keskeisiä kotimaisia ja ulkomaisia asiakirjoja, jotka ohjaavat suomalaista varhaiskasvatustyötä ja sen laadunhallintaa:

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Laki lasten päivähoitosta (36/1973) ja Asetus lasten päivähoitosta (239/1973)
- Lastensuojelulaki (683/1983) ja -asetus (1010/1983)
- Sosiaalihuoltolaki (710/1983) ja -asetus (607/1983)
- Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980:31
- Lasten päivähoito ja esiopetuksen laatutavoitteet. Ehdotukset kymmenen vuoden toimintaohjelmaksi 1996. Euroopan yhteisöjen komission lastenhoitoa ja muita toimenpiteitä käsittelevä verkosto naisten ja miesten työn ja perhe-elämän sovittamiseksi
- Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä. 1995. STAKES
- Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta 2000-luvulle. Valtakunnallinen suositus. 1999. Sosiaali- ja terveysministeriö, STAKES ja Suomen kuntaliitto.
- Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työryhmämuistioita 1994:4
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003 (TATO). Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 1999:16
- Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (28.02.2002)
- OECD:n arvio suomalaisesta varhaiskasvatuksesta (2001).

Laadunhallinnan onnistumisen edellytyksenä on asiakaslähtöisyyttä, oppimista ja tiimityöskentelyä korostava organisaation kulttuuri, joka rohkaisee avoimeen erehdyksen käsittelyyn ja niistä oppimiseen. Tällaisen toimintakulttuurin luominen onkin erityinen haaste johtamiselle. Johto on vastuussa laadunhallinnasta ja sen tulee huolehtia, että koko henkilöstö sitoutuu hyvän laadun varmistamiseen. Laadunhallinta toteutuu johdon, henkilöstön ja asiakkaiden yhteistyön seurauksena. (Holma ym. 2001, 9-10.)

4.4 Arviointi osana laadunhallintaa

4.4.1 Päivähoidon laadun arvioinnin lähtökohtia

Arvioinnilla tarkoitetaan yleensä asian tai ilmiön systemaattiseen kuvaukseen perustuvaa hyödyn määrittämistä. Sen keskeisimpänä piirteenä pidetään arvottamista – arvioitavan kohteen ja arviointiperustan (asian toivottu tila) keskinäistä vertailua. Arvioinnin myönteisistä vaikutuksista ollaan nykyisin yksimielisiä. Toimintaa ja laatua ei voi kehittää ilman luotettavaa arviointitietoa ja siihen perustuvaa parantamista. Arvioinnissa selvitetään, ovatko asetetut tavoitteet saavutettu sekä tunnistetaan kehittämistarpeet ja kehittämisen kohteet. Laadun arvioinnissakin on siis kysymys jonkin asian tai kohteen vertaamisesta arviointiperustaan. Arviointiperustan muodostaa asian toivottu tila, toisin sanoen näkemys siitä, millaista toiminnan halutaan olevan ja mitä tavoitteita sille asetetaan. Laadun arviointi tukee yksilöitä ja yhteisöjä parempiin suorituksiin. (Jakku-Sihvonen 1994, 9-13.)

Turunen (1992, 15-16) ja Linnakylä (1998, 176) nostavat esille arvot ja arvostukset arvioinnin yhteydessä. Arviointi on aina yhteydessä siihen, mitä pidämme arvokkaana. Arviointi on voimakas vaikuttaja, sillä sen juuret ovat arvoissa, sen perusta tieteellisen tiedon keruussa ja sen merkitys arviointitiedon käytössä muutoksen ja kehittämisen välineenä. Ihmiset asettavat eri asiat ja ilmiöt mielessään jonkinlaiseen arvojärjestykseen. Tämä koskee niin tuotantoa, taloutta, tiedettä, taidetta, kasvatusta, urheilua kuin uskontoakin, niiden keskinäisiä suhteita ja kaikkea siihen liittyvää. Koko inhimillinen elämämme perustuu siis jatkuvaan toiminnan arviointiin. Näin ajatellen yhteiskunta ja ihmisen elämä ilmentävät arvostuksia. Parhaimmillaan arviointi tavoittaa toiminnan todellisen laadun, kattaa tärkeimmät sisällöt, tuo esiin ja selvittää syy- ja seuraussuhteet elämänläheisissä ja aidoissa ympäristöissä.

Hujalan ym. (1998, 176) mukaan päivähoiton laadun arvioinnin keskeisenä tehtävänä voidaan nähdä pyrkimys päivähoiton kasvatustoiminnan kehittämiseen ja laadukkaan toiminnan ylläpitämiseen, laadunhallintaan. Päivähoiton laadun arvioinnin merkitystä ja sen tehtäviä voidaan tarkastella seuraavista näkökulmista:

1. Arviointitiedon tulee toimia kehittämistyön perustana.
2. Asiakkaiden näkökulman esiin nostaminen päivähoiton vaikuttajina ja laadun määrittäjinä.
3. Päivähoitokasvatus tehdään näkyväksi ja sitä kautta avoimeksi yleiselle keskustelulle.
4. Päivähoiton laatua koskevien yhteisten päämäärien selkiyttäminen.
5. Kehittämistoiminnan kytkeminen tutkimukselliseen tietoon siitä, mikä on laatua päivähoitossa.
6. Varhaiskasvatuksen laadullisen tasa-arvon toteutuminen.

Tavallisimmat menetelmät, joilla kerätään tietoa, ovat havainnointi, haastattelu, kysely ja erilaisten asiakirjojen analysointi. Laatua voidaan arvioida päivähoitossa kaikilla sen hallinnon tasoilla; toimintayksikkökohtaisesti, kunnallisesti, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Arvioinnin suorittajina voivat toimia päivähoiton toimintaan osallistuvat tahot (sisäinen arviointi), kuten asiakkaat, työntekijät ja johto, sekä myös päivähoiton ulkopuoliset tahot (ulkopuolinen arviointi). (Hujala ym. 1998, 197-205; Hujala ym. 1999, 65-72; Nikki 1993, 30). Arvioinnin suorittamisajankohta (etukäteis-, samanaikais- ja jälkikäteisarviointi) sekä tehtävä (toteava, valikoiva, motivoiva, kontrolloiva, kehittävä) voivat vaihdella tilanteesta ja arvioinnille asetetuista tavoitteista riippuen (Hujala ym. 1998, 176-179; Huuskonen, Ijäs & Lehtoranta 1997, 16; Julkisten palvelujen arviointi 1998; Räisänen 1994, 22-27). Arvioinnin kohdealueet ovat pääasiassa samoja niin valtakunnallisella tai alueellisella tasolla kuin organisaation, toimintayksikön ja yksittäisen asiakkaankin tasolla. Valtakunnan tasolla käytetty tieto on kuitenkin yleisempää kuin esimerkiksi asiakkaan hoitoa ja kasvatusta koskeva arviointitieto.

Jokaisessa organisaatiossa, esimerkiksi päivähoitoyksikössä, on olemassa jotkut arvot. Ne ilmaisevat sen, millainen organisaatio tahtoo olla ja ne ohjaavat toimimaan ja käyttäytymään tietyllä tavalla. Arvot ovat kuitenkin usein piilossa eikä niistä kenties ole keskusteltu yhdessä. Yhteisen keskustelun tehtävänä on 'rapsuttaa' arvot esiin niin, että niistä tullaan tietoisiksi ja voidaan arvioida, onko niissä muuttamisen tarvetta. Yhteisen keskustelun avulla arvot voidaan purkaa ja osoittaa, miten arvot näkyvät tai miten niiden pitäisi näkyä päivittäisessä toiminnassa ja työkäytännöissä. Jokainen voi siten tunnistaa, minkälaista käyttäytymistä itse kultakin odotetaan. Arvokeskustelun käyminen antaa tilaisuuden pysähtyä pohtimaan ja toivottavasti kyseenalaistamaankin omia toimintatapoja. (Holma ym. 2001, 24-25.) Sosiaali- ja terveystieteissä tällaisina arvoina

pidetään esimerkiksi asiakaslähtöisyyttä, ammattitaitoista toimimista sekä asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista (mm. Lillrank 1998).

4.4.2 Asiakaslähtöisyys päivähoitossa

Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan asiakasta laadun määrittelijänä. Heikkisen (1998, 96) mukaan asiakkaiden käsitysten kartoittaminen on noussut viime vuosina tärkeäksi osaksi palvelukyvyyn arviointia. Outinen ym. (1994, 7, 35) toteavat asiakkaan olevan sosiaali- ja terveysalalla tulevaisuudessa yhä tärkeämpi ja keskeisempi päätöksentekijä, jonka tarpeet, mielipiteet ja kokemukset on otettava huomioon. Osallistuminen on yksi demokratian pääperiaatteista, joten päätöksiä tehtäessä niillä, joihin päätös vaikuttaa, on oikeus osallistua päätösten tekemiseen. Tähän sisältyy sekä laadun määrittely että sen toteutumisen arviointi. Uusittu sosiaalialan lainsäädäntö edellyttää myös näkökulman laajentamista asiakkaan puolelle. Samoin Kuntalaki (365/1995) määrittää kuntalaisille oikeuden tulla kuulluksi kunnan palveluja järjestettäessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkuus-käsite on sisällöltään laajempi kuin pelkkä palvelujen käyttäjä (asiakas, potilas). Käyttäjän takaa löytyy usein toinen asiakas, palvelujen maksaja tai ostaja omine vaatimuksineen ja päätöksineen. Työyhteisön toimintaprosesseissa työntekijät voidaan myös nähdä toistensa asiakkaina. Työyhteisö itsekkin on asiakas, kun se hankkii palveluja muilta. (Outinen ym. 1994, 11-12.) Sosiaali- ja terveyshuollon asiakkuus määritellään laajasti koskemaan kaikkia niitä toimijoita, joille sosiaali- ja terveyshuollon laadulla on merkitystä. (Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 1995). Täten päivähoiton asiakkaita ovat lapset ja heidän vanhempansa, päivähoiton henkilökunta, hallinto sekä kaikki ne ihmiset, joille päivähoitolla on merkitystä.

Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että henkilökunnan ajattelu- ja toimintatavan perustana ovat asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset sellaisina kuin asiakas ne ilmaisee. Tavoitteena on palveleminen asiakkaan esille tuomien lähtökohtien mukaan, ei auttajan tai organisaation (esim. työjärjestelyjen tms.) sanelemista tarpeista. Asiakaslähtöisyys edellyttää todellista asiakkaan mukaan ottamista keskusteluun ja päätöksentekoon. Henkilökunnalta tämä edellyttää luopumista kaikkietävän ammattilaisen asenteesta ja valmiutta muuttaa omaa toimintaa ja toimintatapoja asiakkaan ilmaisemien tarpeiden ja vaatimusten mukaiseksi. Toimintaa tulee suunnitella asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukaan ja asiakkailta tulee kerätä palautetta toteutuneesta toiminnasta. Asiakaslähtöisyys on julkisten palveluiden laatutyön perusta. Palvelujen kehittämisessä korostetaan asiakkaan mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen. (Julkisten palvelujen laatustrategia 1998; Nikki 1994; Outinen ym. 1994, 37; Raivola 1998.) Subjektiiivisesti koetut ominaisuudet ovat oleellisia päivähoitopalveluissa. Tärkeää päivähoitossa onkin kuulla sekä lasten että vanhempien tarpeita ja toiveita.

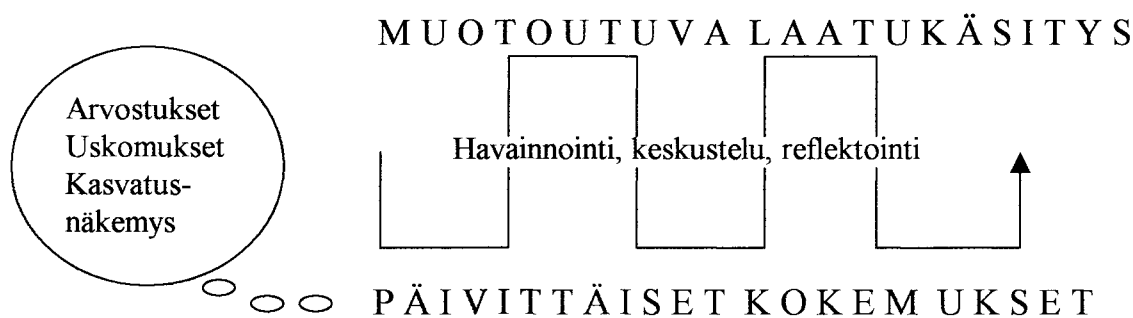
Hyvää palvelua ja asiakkaiden tarpeisiin vastaamista kuvataan useilla käsitteillä, kuten asiakaskeskeinen, asiakaslähtöinen, asiakassuuntautunut, asiakasjohteinen, asiakasnäkökulma ja jne. Laajasti ajatellen kaikilla käsitteillä haetaan samaa asiaa. Tässä tutkimuksessa käytän käsitettä *asiakaslähtöisyys*. Asiakaslähtöisyyden lähikäsitteitä ovat

valtaistaminen (ks. s. 27), perhelähtöisyys (ks. s. 27) ja lapsilähtöisyys (ks. s. 19). Kaikissa näissä näkökulmissa lähtökohtana on ihmisen oma tilanne. Tarkoituksena on saada ihmisen oma ääni kuuluville ja päätösvalta mahdollisimman paljon ihmiselle itselleen häntä itseään koskevista asioista.

Asiakastyytyväisyyttä luonnehditaan yhdeksi keskeiseksi palvelujen laadun ja vaikuttavuuden mittariksi. Mistä sitten muodostuu julkisen alan asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin? Vuorelan mukaan tyytyväisyys muodostuu palvelukokemuksista ja sen läpi suodattuvista taustatekijöistä, kuten tarpeista, odotuksista, asiakkaiden taustatekijöistä (sosiaalisista ja kognitiivisista ominaisuuksista sekä yhteisön asenteista), muiden kokemuksista sekä julkisuudesta. Asiakastyytyväisyys muodostuu asiakkaan odotusten ja kokemusten vuorovaikutuksena. (Vuorela 1988, 13.) Asiakaslähtöisen arvioinnin tuloksena saadut vastaukset kertovat niin palveluiden käytöstä kuin kokemuksia tai mielikuvia laadusta. Ne heijastavat asiakkaiden palvelujen laatuun kohdistamia odotuksia, vaatimuksia ja asiakkaan itsensä tulkittamia tarpeita. (Julkisten palvelujen arviointi 1998, 17.)

Tauriainen (2000, 24) toteaa, että vaikka vanhemmilla on omat arvostuksensa ja perusodotuksensa esimerkiksi lapsen turvallisesta hoidosta, päiväkodin pedagogista toimintaa koskevat odotukset saattavat olla hyvin yleisiä tai satunnaisia riippuen heidän aikaisemmista kokemuksistaan tai tiedoistaan päivähoitotoiminnasta. Vasta perehtyessään käytännön toimintatapoihin, he voivat reflektoida näitä kokemuksia suhteessa omiin kasvatuskäsityksiinsä, arvostuksiinsa ja uskomuksiinsa sekä muodostaa sen pohjalta mielipiteitä päivähoiton pedagogiikasta ja esittää odotuksia sen toteuttamiselle (kuvio 4). Vanhempien käsitykset laadukkaasta toiminnasta muotoutuvat vähitellen kodin ja päiväkodin välisessä yhteistyössä saatavien kokemusten myötä.

KUVIO 4 Laatukäsitysten muotoutuminen (Tauriainen 2000, 25)

Vuorelan (1988, 18-22) mukaan se, mitä tyytyväisyydellä tarkoitetaan, voi olla ongelmallista. Tyytyväisyys voi esimerkiksi kuvastaa enemmän yleistä asennetta omaan elämään kuin palvelun laatua. 'Tyytyväisyyskulttuurissa' ihmiset ovat tyytyväisiä saamaansa palveluun, koska heille ei tule mieleen kyseenalaistaa palvelujen laatua. Tyytyväisyys perustuu myös aina olemassa olevaan vertailukohtaan, esimerkiksi muiden kokemuksiin. Jos asiakas pitää omia kokemuksiaan parempina kuin muiden kokemuksia,

hän voi olla saamaansa palveluun tyytyväinen, vaikka palvelu muuten olisi huonoa. Esimerkiksi tutkimustulos, jonka mukaan 80 % asiakkaista on tyytyväisiä, ei vielä kerro mitään itse palvelujen laadusta. Siksi tyytyväisyys ei saa olla ainoa palveluiden laadun arviointiperuste, vaan se pitää yhdistää muihin arviointimenetelmiin.

Nikki erottaa toisistaan perinteisen asiakasarvioinnin ja aidon asiakasarvioinnin. Perinteinen asiakasarviointi kohdistuu niihin teemoihin, joita tutkija pitää tärkeinä. Tällöin mittari on strukturoitu ja se pohjautuu olemassa olevaan tutkimukseen. Se antaa tietoa vain tutkijan tärkeinä pitämistä asioista. Aito asiakasarviointi sen sijaan lähtee asiakkaan tärkeinä pitämistä asioista, joten tutkija ei määrää, mitä asiakas arvioi. Mittari on tällöin strukturoimaton. (Nikki 1994, 69.) Asiakkaiden mielipiteen tunteminen on päivähoitopalveluiden kehittämisen kannalta tärkeää. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda kuva siitä, mitä vanhemmat päivähoiton laadusta ajattelevat ja mitä he päivähoidolta toivovat.

4.5 Varhaiskasvatuksen laadun arviointimenetelmiä

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin menetelmiä kehitelty suhteellisen runsaasti eri puolilla maailmaa. Päivähoidon laadun tutkimus ja mittareiden kehittäminen on lähtenyt liikkeelle Yhdysvalloista, mutta myös Euroopassa on kehitelty erilaisia laatumittareita. Päivähoito-oloista ja järjestelmistä johtuen eurooppalainen tutkimus painottaa kokonaisvaltaisempaa ja monipuolisempaa otetta laadun arviointiin kuin yhdysvaltalainen tutkimus. (Hujala ym. 1998, 197.)

Suomessa toteutettu päivähoiton laadun arviointi

Laajimpia suomalaisia laadunarviointihankkeita ovat Oulun yliopiston Varhaiskasvatuskeskuksen *Laadun arviointi päivähoitossa -projekti* sekä Efektia Oy:n *Lapsi ja laatu -hanke*.

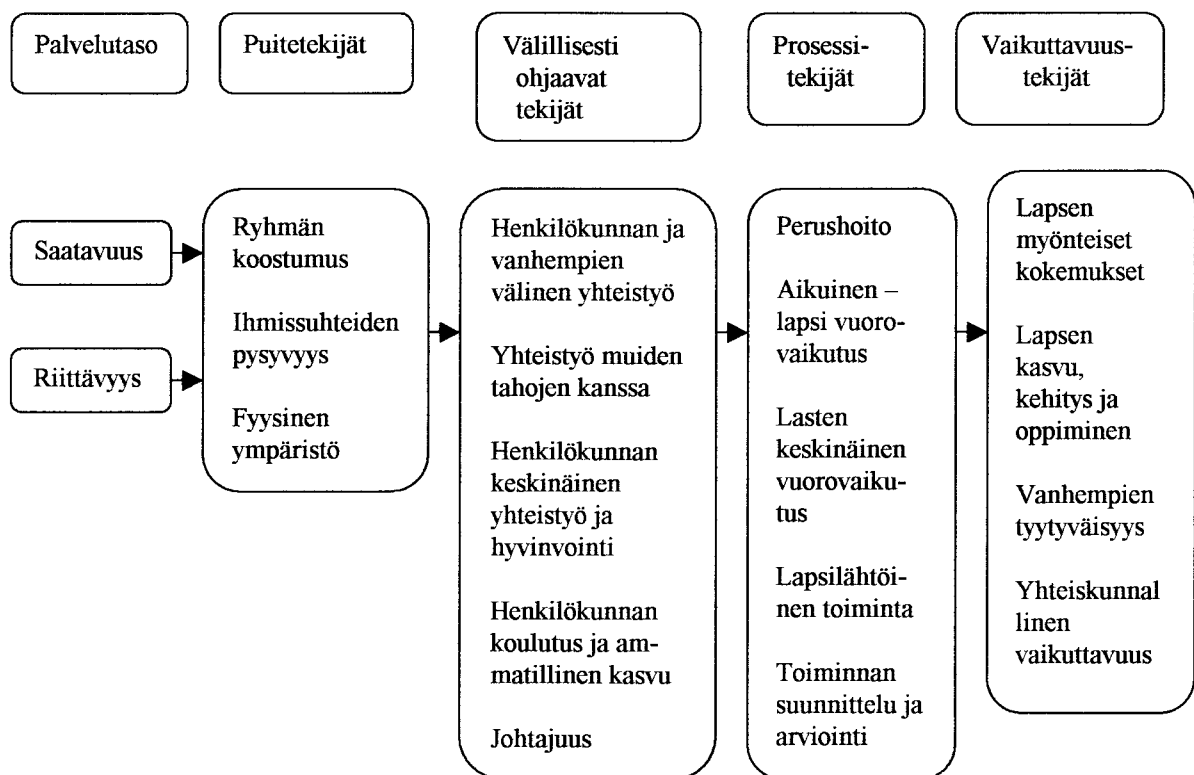
Oulun yliopiston varhaiskasvatuskeskus toteutti vuosina 1997–2000 yhdessä 22 kunnan kanssa *Laadun arviointi päivähoitossa -projekti*, jonka tavoitteena oli kehittää suomalaisen päivähoiton laatulinjaukset sekä menetelmiä laadun arvioimiseksi. Laatulinjausten rakentamisessa olivat mukana myös Jyväskylän, Lapin ja Vaasan yliopistot sekä yhteistyöryhmä, johon kuuluu asiantuntijaedustus Stakesista, Suomen kuntaliitosta ja Jyväskylän kaupungista. Keskeisenä tehtävänä oli rakentaa nimenomaan suomalaiseen päivähoitojärjestelmään ja varhaiskasvatustutkimukseen perustuva kansallinen laadunarviointijärjestelmä, joka palvelee sekä yksittäisiä päiväkotiteja että kuntia heidän kehittämis- ja arviointityössään. Projektin tavoitteena oli yhdistää kiinteästi varhaiskasvatuksen teorian ja käytännön kehittäminen. Tutkimusprojekti eteni seuraavien vaiheiden kautta (Hujala & Parrila-Haapakoski 1998b, 97-100):

- 1) Analysointi. Pehdyttiin laadunarviointiin liittyvään tieteelliseen tutkimukseen. Kartoitettiin olemassa olevat laadunarviointimittarit ja järjestelmät Suomessa ja muualla maailmassa. Perustettiin yhteistyöryhmä ja valittiin kokeilukunnat. Kartoitettiin päivähoiton eri toimijoiden näkemyksiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

- 2) Arviointimallin kehittäminen. Luotiin ensimmäisen vaiheen aikana saadun tiedon perusteella laadun arvioinnin kriteerit.
- 3) Validointi. Kokeilukuntien edustajat arvioivat ja kokeilivat kriteerejä oman kuntansa päivähoitossa. Arviointimallia kehiteltiin palautteen pohjalta.
- 4) Arviointijärjestelmän käynnistäminen. Kunnille laadittiin tuki- ja koulutusmateriaali päivähoiton laadun kehittämiseen ja arviointiin. Kunnat saivat yhtenäisen päivähoiton laadunarviointimallin. Päivähoitoyksiköiden itsearviointi ja kehittämissuunnitelmien laadinta.
- 5) Laadunarviointi ja johtopäätökset. Kokeilukunnissa suoritettiin ulkopuolinen arviointi, jonka tarkoituksena oli päivähoiton laadullisen tason ja kehittämistarpeiden peruskartoitus.

Kyseisen projektin teoreettisen kehikon muodosti Hujalan ym. (1999, 79) kehittämä päivähoiton laadunarviointimalli (kuvio 5). Päivähoiton laatua tarkasteltaessa voidaan erottaa neljä, näkökulmiltaan erilaisen laatutekijää:

- Päivähoiton laatua säätelevät *puitetekijät*, jotka ovat reunaehtoja laadukkaana päivähoiton toteuttamisessa
- Toiminnallisesti laatua säätelevät *välilliset tekijät*
- *Kasvatusprosessiin* liittyvät tekijät
- Tuotoksen taso ts. *vaikutukselliset tekijät*

KUVIO 5 Päivähoiton laadunarviointimalli (Hujala ym. 1999, 80)

Kolmen vuoden yhteistyöprojektin tuloksena syntyi laadunarvioinnin kriteerit suomalaisen varhaiskasvatukseen, erikseen päiväkodille (Päiväkotien laatukriteerit 2000) ja perhepäivähoitolle (Perhepäivähoiton laatukriteerit 2000). Kriteerit on

tarkoitettu avuksi päivähoidon kehittämistoiminnalle. Kriteerit ovat esimerkinomaisia ja käytännönläheisiä arviointilausekkeita. Kriteeristö mahdollistaa pitkäkestoisen, pohdiskelevan ja monitahoisen arviointi- ja kehittämisprosessin, joka toteutetaan yhteistyössä henkilöstön ja vanhempien kanssa. Kriteerien pohjalle on rakennettu omat mittarit sekä hallinnolle, henkilöstölle että vanhemmille. Arviointia voi suorittaa itsearviointina, vertaisarviointina, ulkopuolisena arviointina tai monitahoarviointina. (Päiväkotien laatukriteerit 2000.)

Kuntaliiton konsultointiyhtiö Efektia Oy toteutti vuosina 1997–1998 yhdessä Lohjan, Seinäjoen ja Suonenjoen kanssa *Lapsi ja laatu -kehittämishankkeen*. Hankkeen tavoitteena oli laadun arvioinnin välineiden kehittäminen. Lapsi ja laatu -hankkeen orientaationa toimi sekä laatujärjestelmäajattelu että laatupalkintoajattelu. Laatujärjestelmäajattelu pohjautuu ISO 9000 standardeihin ja laatupalkintoajattelu Suomen laatupalkintokriteereihin. Hankkeen läpivieminen tapahtui kahdella tasolla. Ensimmäisellä tasolla kunnat loivat ohjatusti laatujärjestelmän omaan päivähoitoonsa, joka käsitti laatutavoitteiden ja laatupolitiikan määrittelyn, laatuongelmien kartoituksen sekä prosessien kehittämisen näiden pohjalta. Toisella tasolla hankkeessa luotiin yleiset laadun arviointiperusteet lasten päivähoitoon. Laatupalkintomallin pohjalta laaditut päivähoidon laadun arviointiperusteet tarjoavat kokonaisvaltaisen ja testatun mallin kehittämiseen ja arviointiin. Tavoitteena oli, että nämä arviointiperusteet voisivat toimia pohjana myös laajemman pedagogisen keskustelun käynnistymiselle ja suomalaisen päivähoidon suunnan määrittämiselle. (Päivähoidon laadun arviointiperusteet 1999.)

Efektia Oy:n laatimat päivähoidon laadun arviointiperusteet ovat työväline päivähoidon itsearviointiin. Ne soveltuvat sekä kuntatason että yksikkötason arviointiin kaikissa päivähoitomuodoissa. Materiaali perustuu itsearviointiin. Sen avulla organisaatio voi käydä läpi koko oman toimintansa ja muodostaa käsityksensä käytössä olevista menettelyistä ja niiden kehittämisestä. Arviointiperusteet koostuvat kahdeksasta arviointikohdasta, joista osa tarkastelee päivähoitoyksikön toimintaa ja osa toiminnan tuloksia. Arviointikohdat ovat 1) johtajuus, 2) strateginen suunnittelu, 3) asiakassuuntautuneisuus, 4) tiedot ja niiden analysointi, 5) henkilöstön kehittäminen, 6) prosessien hallinta, 7) toiminnan tulokset ja 8) yhteiskunnalliset vaikutukset. Arviointikohdat jakautuvat edelleen tarkastelukohtiin, jotka ohjaavat päivähoitoyksikön arviointia ja auttavat kehittämisalueiden löytämisessä. Toisen arviointikokonaisuuden muodostavat tulokset, jotka ovat päivähoitoyksikön suorituskykyä kuvaavia tunnuslukuja. Esimerkkejä tuloksista ovat asiakastyytyväisyys, kustannukset sekä käyttö- ja täyttöaste. Kullekin arviointikohdalle on määritelty oma pistemääränsä, jonka saavuttamista arvioidaan erillisten ohjeiden mukaan. (Päivähoidon laadun arviointiperusteet 1999.)

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laatua voidaan määritellä myös *tuloksellisuutena* eli organisaation kykynä toimia *tehokkaasti, taloudellisesti ja vaikuttavasti* (Hirvi 1995, 97-98; Jakku-Sihvonen 1993, 25; Nikkanen & Lyytinen 1996, 116; Peltonen, Laitinen & Juuti 1992, 14; Vartiainen 1994, 76-77). Vartiainen (1994) tarkastelee tutkimuksessaan päiväkotien toiminnan tuloksellisuutta hallintotieteiden näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin monitahoarviointina, jossa pyrittiin yhdistämään tuloksellisuuden määrää ja laatua koskeva arviointi.

Vartiaisen (1994, 77, 188) mukaan *tuloksellisuus* koostuu kolmesta osa-alueesta; *tuottavuudesta, tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta*. Vartiaisen tutkimuksessa niitä tarkasteltiin sekä organisaation sisäisinä että ulkopuolisina käsitteinä. Perinteistä organisaatiokeskeistä tarkastelua laajennettiin näin ottamaan huomioon myöskin ympäristö, kuten asiakkaiden ja yhteiskunnan osuus tuloksellisuudessa. Pelkkä kvantitatiivinen arviointi ei Vartiaisen mukaan riitä, vaan on kehitettävä myös kvalitatiivista arviointia. Tutkimuksessa sovellettiin nk. monitahoarviointia. Sen mukaan ensin tunnistetaan organisaation kanssa vuorovaikutuksessa olevat avainryhmät ja tarvittaessa priorisoidaan niiden merkitys organisaation toiminnan kannalta ja arviointitiedon antajina. Eri ryhmillä odotetaan olevan omia odotuksiaan organisaation toiminnalle. Toimintaa voidaan arvioida näiden odotusten ja tuotettujen palveluiden vaikutusten välisenä suhteena, jota voisi Vartiaisen mukaan kuvata myös asetettujen tavoitteiden saavuttamisen asteena.

Päivähoidon laatua on arvioitu maassamme viime vuosina verrattain paljon. Erilaisia arviointitutkimuksia on löydettävissä niin yksittäisinä väitöskirjoina ja graduina kuin erilaisten projektien yhteydessä toteutettuina tutkimushankkeina. Tehdyissä tutkimuksissa arviointinäkökulmat rajautuvat kuitenkin pääsääntöisesti yksittäisen tahon mielipiteisiin. Laajat, päivähoidon laadun kokonaistilannetta eri tahoilta (esim. vanhemmat, lapset, henkilökunta, hallinto) samanaikaisesti kartoittavat tutkimukset ovat jääneet vielä toistaiseksi muutaman tutkimuksen varaan (esim. Tauriainen 2000).

Muualla maailmassa kehiteltyjä arviointimenetelmiä

Amerikkalainen päivähoitojärjestelmä on hyvin kirjavaa. Tästä syystä sikäläisessä päivähoitotutkimuksessa on oltu erittäin kiinnostuneita päivähoidon laatukysymyksistä. Varhaiskasvatuksen asiantuntijat Thelma Harms ja Richard M. Clifford ovat kehittäneet päivähoidon laatua arvioivan ECERS-mittarin (Early Childhood Environment Rating Scale). Sitä on käytetty varhaiskasvatustutkimuksessa Yhdysvaltojen lisäksi myös muualla maailmassa. Harms'n ja Cliffordin pyrkimyksenä oli määritellä selkeät kriteerit korkeatasoiselle päivähoidolle ja selvittää niitä tekijöitä, joita tulisi ottaa huomioon tasokkaan kasvu ympäristön rakentamisessa. ECERS on tarkoitettu lapsen päivähoitoympäristön laadun arviointiin ja sillä pyritään monilta eri ulottuvuuksilta kartoittamaan päivähoitoympäristön laatua. Mittari on kehitetty ensisijaisesti päiväkodissa ja esikouluissa olevien lasten tarpeita ajatellen. (Harms & Clifford 1980.) Pienempien lasten kasvu ympäristön arvioimiseksi on oma versio ITERS (Infant/Toddler Environment Rating Scale) (Harms, Cryer, & Clifford 1990). ECERS-mittarissa ympäristökäsite määritellään seuraavasti: Tilan käyttö, materiaalit ja kokemukset, joilla lasten kehitystä edesautetaan, päivittäinen ajankäyttö eli päiväohjelma sekä lasten ohjaus ja valvonta. Mittarin käyttö perustuu pääasiassa observointiin ja opettajille osoitettuihin tarkentaviin lisäkysymyksiin. Arvioitavia asioita on yhteensä 37, jotka on ryhmitelty seitsemään laajempaan osa-alueeseen seuraavasti (Harms & Clifford 1980):

- perushoitotilanteet
- välineet ja varusteet
- kieli- ja päättelykokemukset
- hieno- ja karkeamotoriset toiminnot
- luovat toiminnot
- sosiaalinen kehittyminen
- aikuisten tarpeet.

Yhdysvalloissa arvioitiin päiväkotien laatua puhelinhaastattelulla. Tutkimuksessa kysyttiin, voiko tuottajilta puhelinhaastattelun avulla saatu tieto palvella yhtä adekvaattina tietona kuin päivähoiton laadusta suoraan havainnoimalla saatu tieto. Havainnointi suoritettiin 89:ssä perhepäivähoitokodissa ja 92:ssa päiväkodissa käyttäen FDCRS-mittaria (Family Dare Care Rating Scale) ja ECERS-mittaria. Opettajia ja päivähoiton tuottajia haastateltiin puhelimitse. Tutkimuksen tulosten mukaan puhelinhaastattelu voi toimia pätevänä tietolähteenä silloin, kun halutaan tietoa lapsen päivähoitoympäristön kokonaislaadusta. (Holloway, Kagan, Fuller, Tsou & Carroll 2001, 166-189.)

ECERS-mittaria on käännetty ja muokattu monen maan päivähoiton tarpeisiin. Mooney, Munton, Rowland ja McGurk (1997, 27-42) ovat kehittäneet Englannissa ECERS:in pohjalta päivähoiton laaduntarkkailuun ja kehittämiseen omaa järjestelmää. He kritisoivat ECERS'iä, koska se on heidän mukaansa luotu amerikkalaisiin oloihin ja heijastaa siten sikäläisiä päivähoiton suuntauksia, eikä näin sovellu suoraan toiseen maahan. Hujalan ym. (1998, 201) mukaan ECERS-mittari on toimintaresurssien ja käytännön järjestelyjen arvioinnin kannalta kattava, mutta tiedonkeruumenetelmiltään se on puutteellinen muun muassa pedagogisen vuorovaikutuksen laadun arvioinnin suhteen. Williamsin (1995) mukaan mittarissa ei huomioida myöskään tarpeeksi vanhempien, lasten eikä hallinnon näkökulmia. ECERS-mittarilla tehtävä arviointi on vaativaa ja se edellyttää käyttäjältään paneutumista ja kouluttautumista arviointiasteikon käyttöön (Hujala ym. 1998, 201). Myös Suomessa on käytetty ECERS-mittaria Suomen oloihin muokattuna.

Laeversin (1994) kehittämä LIS-YC-mittari (Leuven Involvement Scale for Young Children) arvioi laatua lasten ja pedagogisen prosessin näkökulmasta. Siinä arvioidaan pedagogisen prosessin laatua sen suhteen, miten sitoutunut lapsi on toimintaansa. Toimintaan sitoutuminen määritellään toiminnan laadukkuudeksi, jota arvioidaan muun muassa havainnoimalla miten lapsi keskittyy toimintaan, onko hän motivoitunut ja innostunut tekemisestään, toimiiko hän pitkäjänteisesti jne. Sitoutuneisuutta mitataan LIS-YC -mittarissa viidellä eri tasolla. Lapsen toimintaan sitoutumisen kautta arvioidaan sitä, vastaako ympäristö lapsen kehityksellisiä tarpeita ja tarjoaako se oppimisen kannalta sopivia haasteita. Laeversin mielestä mittari ei kuitenkaan yksinään anna tarpeeksi kattavaa kuvaa päivähoiton laadusta, mutta tarjoaa hyödyllisen välineen lapsen näkökulman esiin nostamiseksi. (Laevers 1994, 159-172; Laevers 1995.) Laeversin lapsinäkökulmaa laatuun täydentää hänen kehittämänsä aikuisen toiminnan laadukkuutta arvioiva AStOS-mittari (Adult Style Observation Schedule for Early Childhood Education). Keskeisenä laadun kriteerinä nähdään aikuinen-lapsi vuorovaikutus.

Toteutukseltaan kattavimpana kansallisista laatumittareista voidaan pitää Australian QIAS-laadunarviointimallia, joka kattaa koko Australian päiväkotien laadunarvioinnin. Australiassa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vastaa sekä kunnallisten että yksityisten päiväkotien laadunvarmistuksesta. Valtion hoitotukea saavat ainoastaan ne vanhemmat, joiden lapset ovat hoidossa laadunarviointijärjestelmän alaisissa päiväkodeissa. Laadunarviointijärjestelmän kehittämisen taustalla on sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden että päätöksentekijöiden huoli varhaiskasvatuksen laadullisesta tasosta. Laadunarviointijärjestelmä perustuu 52:een erilaiseen laadukriteeriin. Päiväkodit saavat laadunarviointi ja kehittämisprosessin alkaessa käsikirjan, jossa esitellään jokainen

kriteeri erikseen suhteessa eri-ikäisiin lapsiin. Australian laadunarviointijärjestelmää voidaan pitää arvokkaana siinä suhteessa, että pääasiallinen laadunarviointi- ja kehittämisprosessi tapahtuu 'ruohonjuuritasolla' vanhempien ja henkilökunnan yhteistyössä. Keskeisenä ajatuksena on antaa tietoa sekä vanhemmille että päivähoidon työntekijöille päivähoidon laatua määrittävistä tekijöistä, joiden perusteella yksikössä toteutettava oma laadunarviointityö ja kehittämis työ saavat varhaiskasvatuksen tutkimukseen perustuvan pohjaan. (Hujala ym. 1998, 203-204.)

Tietzen tekemän tutkimuksen mukaan Saksassa on huomattavia laatueroja yksittäisten päiväkotien välillä. Saksalaisissa päiväkotiryhmissä pedagogisten prosessien laatu on Tietzen mukaan korkeintaan hyvää keskitasoa ja siten edellyttää kiireellistä parantamista. Tietze vaatii sitovien laatustandardien kehittämistä ja menettelytapojen muuttamista. Erityisesti pedagogisten prosessien laatu koskettaa lapsia ja vanhempia. Prosessin laadussa todentuu se, kuinka lapsia käsitellään, millaisia konkreetteja kokemuksia heillä on ja millaista tukea he tarvitsevat tämänhetkisen hyvinvointinsa ja jatkossa tapahtuvan kehityksen edistämiseksi. Tietzen kehittämään päiväkotien arviointiasteikkoon sisältyvät 37 standardia on määritelty siten, että aina tietyn standardin keskeiset tunnuspiirteet voidaan pisteyttää. Kun päiväkotia täyttää kaikki tunnuspiirteet, saa se 7 pistettä. Jos se taas saa vähemmän kuin kolme, se ei täytä kyseistä standardia. (Tietze, Schuster & Rossbach 1997, 9, 39.)

Kokonaisvaltainen laadun arviointi on moniulotteinen prosessi, johon pohjautuvia arviointimenetelmiä ollaan Suomessa niin kuin useissa muissakin maissa vasta kehittämässä (Hujala y. 1998, 199). Dahlberg ym. (1999, 15) kyseenalaistavat Yhdysvaltojen dominoivaa roolia varhaislapsuuden kentällä. Heidän mielestään on hyvä kysyä, miten tarkoituksenmukaista on yleistää Yhdysvaltojen tutkimuksia ja kokemuksia sekä tarjota niitä ratkaisuna toisenlaisiin yhteiskuntiin. Myös Tauriainen (1997, 84-85) mukaan laadunarviointimalleja käytettäessä on muistettava niiden kulttuurisidonnaisuus. Ne on luotu aina tiettyssä kulttuurissa, tietyssä aikana ja tietyin resurssein. Lisäksi ne ovat joidenkin asiantuntijoiden luovuuteen ja täysin heidän omiin käsityksiinsä perustuvia. Valmiisiin laatuksiteereihin perustuva yksipuolinen arviointi voi estää näkemästä ja luomasta vaihtoehtoisia malleja, jotka soveltuisivat omaan kulttuuriimme huomioiden kasvatustilastamme ja resurssimme paremmin. Laatuun johtaa monia erilaisia reittejä, kuten Tauriainen toteaa.

Päivähoiton laatua jäsennetään useiden erilaisten mallien avulla. Mallit antavat laadulle konkreettiset, päivähoiton arkipäivästä löytyvät merkitykset. Ne auttavat myös yhtenäistämään kulloinkin laadun käsitteelle annettavia määreitä. Huolimatta esitettyjen mallien erilaisista lähtökohdista ja taustoista, niiden sisältämistä laatu tekijöistä voidaan kuitenkin löytää useita samansuuntaisia laatu tekijöitä.

4.6 Vanhemmat laadun arvioijina

Kun päivähoitoa arvioidaan vanhempien tyytyväisyyden perusteella, on mietittävä vanhemmilta saatavan tiedon luotettavuutta. Mihin vanhempien arvio perustuu? Kuinka

paljon vanhemmat tietävät päivähoidosta ja onko heillä yleensäkin mahdollisuuksia tietää päivähoidosta? Vanhempien arvio päivähoidosta ei aina välttämättä vastaa todellisuutta, koska vanhemmat eivät osallistu päivähoidon päivittäiseen toimintaan, joten he eivät näe, mitä siellä tapahtuu. Vanhempien välillä on myöskin eroja siinä, kuinka paljon he tietävät päivähoidosta. Tutkimusten mukaan vanhemmat ovat yleensä tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon ja arvioivat sen laadun hyväksi. Useissa tutkimuksissa (mm. Barraclough & Smith 1996; Cryer & Burchinal 1997; Powell 1997) vanhemmat arvioivat hoitopaikan laadun paremmaksi kuin asiantuntijat. Tuloksia vanhempien tekemästä laadun yliarvioinnista on saatu myös Suomessa (mm. Joronen 1995) ja muissa Pohjoismaissa (mm. Kärby & Giota 1994).

Selitykseksi tähän voidaan tutkimuksista löytää erilaisia, toisilleen jopa vastakkaisia oletuksia. Osa tutkijoista väittää, että vanhemmat ovat tietoisia päivähoidon laadusta, mutta he kiinnittävät huomionsa ja arvostavat erilaisia asioita kuin varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Niinpä esimerkiksi päivähoitopaikka, jonka asiantuntijat määrittelevät huonolaatuiseksi, saattaa vanhempien näkökulmasta ollakin hyvälaatuinen. Osa tutkijoista taas on sitä mieltä, että vanhemmat arvostavat kyllä samoja asioita kuin varhaiskasvatuksen asiantuntijat, mutta heillä ei ole riittävästi tietoa laatuun vaikuttavien tekijöiden konkretisoitumisesta päivähoidon arjessa, jotta he voisivat arvioida päivähoiton laatua. Vanhemmat eivät ole tietoisia siitä, mitä päivähoidossa tapahtuu, koska heillä ei ole ollut mahdollisuuksia viettää siellä aikaa tutustuakseen tarkemmin hoitopaikan toimintaan (esimerkiksi Cryer & Burchinal 1997, 35-58; Kärby & Giota 1994, 6).

Barraclough ja Smith (1996, 5-26) ovat tutkimuksessaan todenneet vanhempien olevan tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon sekä hyvälaatuisissa että huonolaatuissa päiväkodeissa. Hyvälaatuisissa päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat olivat jopa hieman kriittisempiä päivähoitoa kohtaan kuin huonolaatuisten päiväkotien vanhemmat. Tämä saattaa tutkijoiden mukaan osaltaan selittyä sillä, että vanhempien on vaikea tiedostaa ja myöntää lapsensa päivähoidon olevan huonolaatuista. Useissa maissa päivähoitotilanne on sellainen, että vanhemmat ovat tyytyväisiä pelkästään hoitopaikan järjestymiseen. Lerner ja Phillips (1994) puolestaan toteavat, että vanhemmat pitävän päivähoiton laatua itsestään selvänä niin kauan kuin heidän lapsensa ovat tyytyväisiä, kehittyvät hyvin ja hoitopaikka vaikuttaa turvalliselta. Vanhemmat tarkastelevat lastensa tarpeita ja päivähoiton laatua suhteessa koko perheen tarpeisiin ja elämisen kontekstiin (Folque ym.1996, 37-48; Melhuis 1993, 19-32). Vanhempien mielipiteiden voidaankin todeta näin ollen olevan sidoksissa laajempaan sosiaaliseen kontekstiin.

Tarumaan (2000, 63) tutkimuksessa vanhemmat viettivät yhden päivän lapsensa päiväkodissa havainnoiden sen laadun tasoa. Tutkimuksen tarkoituksena oli etsiä vastauksia siihen, kuinka vanhemmat arvioivat lapsensa päivähoiton laatua ennen ja jälkeen havainnoinnin sekä selvittää, mitä tekijöitä he pitivät keskeisinä päivähoiton laadussa. Tutkimuksessa havaittiin, että vanhemmat ovat päteviä arvioimaan päivähoiton puitetekijöitä. Välillisesti vaikuttavista tekijöistä vanhemmilla oli käsitys, mutta ei niin tarkkaa ja selkeää kuin puitetekijöistä. Kasvatusprosessiin liittyvien tekijöiden arvioinnissa vanhemmilla oli hankaluuksia. Erityisesti vuorovaikutukseen liittyvät tekijät olivat vaikeita arvioitavia. Tarumaa toteaa, että tämä johtunee siitä, että vanhemmilla ei ole tietämystä päiväkodin kasvatuskäytännöistä eikä niitä ohjaavista periaatteista.

Vanhemmat olivat pääosin erittäin tyytyväisiä lastensa päivähoitopaikkaan. Vastaavanlaisia tuloksia ovat saaneet myös Kärrby ja Giota (1994, 6-8), joiden mukaan vanhemmilla on vaikeuksia arvioida prosessitekijöihin kuuluvia lapsen sosiaaliseen ja älylliseen kehitykseen liittyviä tekijöitä.

Tarumaan (2000, 66) tutkimuksessa vanhemmat totesivat, että yksi päivä on liian vähän arvioinnin suorittamiseen, koska uuteen paikkaan meneminen ja siihen tutustuminen vie aikaa. Päivän aikana päiväkodissa ehtii näkemään paljon erilaisia tilanteita, joten kokonaiskuvan saaminen on vaikeaa. Päivä lapsen hoitopaikassa ei juurikaan muuttanut vanhempien käsityksiä hoitopaikan laadusta. Heillä oli melko selkeä ennakkokäsitys hoitopaikan laadusta. Muutamalla vanhemmalla päivä lisäsi luottamusta päiväkodin toimintaan, kun taas kriittisemmän käsityksen omaavilla vanhemmilla käsitys laadusta tarkentui ja sen myötä heikentyi. He kokivat, että henkilökunta tekee laadukasta työtä, mutta laadun heikkous on enemmän hallinnollisella tasolla.

Cryerin ja Burchinalin (1997) tutkimuksessa tarkoituksena oli selvittää, arvostavatko vanhemmat varhaiskasvatuksen laadussa samoja asioita kuin asiantuntijat ja onko vanhemmilla oikeaa tietoa lapsen päivästä päiväkodissa. Tutkimustulosten mukaan vanhempien ja asiantuntijoiden laatu näkemysten todettiin olevan suuressa määrin yhteneväisiä. Mielenkiintoista tutkimuksessa oli, että vaikka laatu näkemysten todettiin olevan yhteneväisiä, niin asiantuntijoiden ja vanhempien suorittamassa toiminnan arvioinnissa todettiin olevan suhteellisen suuria eroja. Vanhemmat arvioivat laadun yleisesti ottaen selkeästi paremmaksi kuin asiantuntijat. Erot vanhempien ja asiantuntijoiden suorittamissa arvioinneissa kasvavat mitä abstraktimpia asioita arvioidaan. Erot olivat suurimmillaan niillä osa-alueilla, jotka vanhemmat arvioivat kaikkein merkityksellisimmiksi varhaiskasvatuksen laadun kannalta, esimerkiksi aikuinen-lapsi vuorovaikutus. Yksi selitys tähän voi olla se, että vanhemmat kokevat näiden osa-alueiden arvioinnin suhteellisen vaikeaksi. Toisaalta vanhemmat arvioivat näitä osa-alueita enemmän omien toiveidensa kuin todellisuuden mukaan. Vanhemmilla ei ole riittävästi tietoa siitä, mitä lapselle päivän aikana tapahtuu.

Vanhemmat arvioivat päiväkodin toiminnan laatua positiivisemmin kuin asiantuntijat, mikä olikin tutkijoiden oletuksena. Erojen arveltiin johtuvan osaksi arviointimenetelmien eroista, vanhemmat käyttivät kapeampaa skaalaa arvioinnissaan kuin tutkijat sekä osaksi siitä, että vanhemmat katsovat ryhmää yksittäisen lapsen kannalta, tutkijat taas lapsiryhmän kannalta. Tutkimuksessa pohdittiin myös sitä, kuinka tarkkaan tietoon vanhempien arviot päiväkodin toiminnasta perustuivat. Ovatko taustalla vain toiveet ja oletukset vai onko vanhemmilla alhaisemmat vaatimukset laadukkaalle hoidolle kuin tutkijoilla? Cryerin ja Burchinalin toteavat, että vanhemmat eivät välttämättä arvioi päivähoiton todellisuutta, vaan sitä mitä haluaisivat lapsensa hoidon olevan. (Cryer & Burchinal 1997, 35-58.)

Hujalan ym. (1999, 164-165) mukaan vanhempien laatuvaatimukset ovat miltei kokonaan sidoksissa heidän kokemuksiinsa päivähoidosta. Mikäli vanhemmilla ei ole tietoa tai kokemuksia laadukkaammasta päivähoidosta, he eivät osaa sitä myöskään vaatia. Joronen (1995, 24) toteaa, että vanhempien havainnointi liittyy niihin tilanteisiin, jolloin he tuovat ja hakevat lastaan. Muuten he voivat tehdä tulkintoja lapsensa hoitopaikan laadusta tekemällä havaintoja lapsensa käyttäytymisestä tai hänen

suhtautumisestaan päivähoitopaikkaan ja hoitajiin. Hujala ym. (1999, 167.) mukaan yksi syy vanhempien ja asiantuntijoiden suorittaman arvioinnin eroihin voi olla se, että vanhempien suorittama varhaiskasvatuksen laadun arviointi on ”helläkätisempää” kuin asiantuntijoiden. Arviointeihin vaikuttaa selvästi se, minkälaista hoitoa ja kasvatusta vanhemmat itse katsovat tarjoavansa lapselleen. Tämän mukaisesti he asettavat odotuksensa myös yleiselle varhaiskasvatukselle.

On selvää, että päivähoidon henkilöstö ja vanhemmat arvioivat laatua erilaisista viitekehyksistä. Henkilökunta suorittaa arviointinsa päivähoidon sisältä käsin eräänlaisena ’asiantuntija-arviointina’ (ammattillinen näkökulma), kun taas vanhemmat muodostavat käsityksensä päivähoidon ulkopuolelta muun muassa omien ja lasten kautta hankittujen kokemusten ja havaintojen perusteella. Molempien arvioitsijatahojen mielipiteet ovat kuitenkin yhtä merkityksellisiä ja molempia arviointeja tarvitaan laadukkaan hoidon ja kasvatuksen toteuttamiseksi. Tärkeää on myöskin se, että vanhemmat saavat riittävästi tietoa lapsen arjesta hoitopaikassa voidakseen arvioida toimintaa. Tieto lisää vanhempien kiinnostusta toimintaa kohtaan ja motivoi ajatusten vaihtoon henkilökunnan kanssa.

4.7 Vanhempien näkemyksiä päivähoiton laadusta

Päivähoiton laatua vanhempien näkökulmasta on tutkittu jonkin verran sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa. Larner ja Phillips (1994, 43-59) ovat tarkastelleet yhdysvaltalaisia vanhempia laadun määrittelijöinä ja arvioijina. Yhdysvalloissa ei ole kattavaa kunnallista/valtiollista päivähoitojärjestelmää, vaan suurin osa vanhemmista etsii ja maksaa itse päivähoitojärjestelyt. Juuri tästä päivähoitojärjestelmän kirjavuudesta ja olemassa olevien tukien vähäisyydestä johtuu se, että rahalla on ratkaiseva merkitys päivähoitovalintoja tehtäessä. Hoidon taso on myös kirjavaa. Pienten lasten kohdalla päivähoito pyritään järjestämään sukulaisten ja tuttavien avulla tai työvuoroja järjestämällä, vasta yli 3-vuotiaiden kohdalla harkitaan päiväkotihoidon.

Larnerin ja Phillipsin (1994, 43-59) mukaan sekä vanhemmat että ammatti-ihmiset pitävät hoidon laatua tärkeänä, mutta heillä on laadusta erilaiset näkökulmat. Suuri ero on suhteessa lapsiin, vanhemmille oma lapsi on tärkein, kun taas kasvattajat ovat tekemisissä isomman joukon kanssa. Vanhemmilla on paljon erilaisia odotuksia päivähoiton suhteen. Nämä odotukset vaihtelevat riippuen lasten iästä, perheen kulttuurista ja etnisistä arvoista. Vanhempien mielestä päivähoiton tärkeimpiä laatutekijöitä olivat turvallisuus, terveellisyys, lasten kokemukset sekä perheen tarpeisiin vastaaminen. Vanhemmat painottivat vähemmän muun muassa henkilökunnan koulutusta, hoitopaikan lisensoitumista tai kuulumista niin sanottuihin laatupäiväkoteihin, joita taas päivähoitoalan ammatti-ihmiset ja asiantuntijat pitivät tärkeinä. Vasta isompien lasten kohdalla kiinnitettiin enemmän huomiota henkilökunnan koulutukseen.

Larner ja Phillips (1994, 43-59) toteavat, että vaikka päivähoito on vain osa lasten kokemuksia, sen laatua ei voi arvioida ottamatta huomioon sen sopivuutta perheen ympäristöön. Vanhemmat etsivät luotettavia ja heille sopiva hoitojärjestelyjä ja samalla ammattimaisen hoitotyön tarjoamia etuja; turvallisuus, sopiva ympäristö, luotettava

kasvatus. Hoidon sopivuutta tulee tarkastella myös perheen näkökulmasta. Korkeatasoinen hoito mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun eikä syyllistä heitä vanhempina. Vanhempien mielipiteet päivähoidosta tulisi ottaa enemmän huomioon ja saada heidät ja ammatti-ihmisten näkemykset vielä lähemmäs toisiaan. Myös perhemyönteisyyden lisääminen on pitkäjähtäimen tavoitteena.

Cryer ja Burchinal ovat tutkineet Yhdysvalloissa vanhempia päivähoiton käyttäjinä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää arvostavatko vanhemmat varhaiskasvatuksen laadussa samoja asioita kuin asiantuntijat ja onko vanhemmilla oikea tietoa lapsen päivästä päiväkodissa. Tutkimuksessa arvioitiin päiväkotiryhmiä ECERS-mittarilla (yli 2½-vuotiaat lapset) ja ITERS-mittarilla (alle 2½-vuotiaat lapset). Myös vanhemmat vastasivat näiden mittareiden pohjalta laadittuun kyselyyn. Vanhemmat arvioivat yleisesti ottaen kaikki mittareiden osa-alueet erittäin tärkeiksi laatuun vaikuttaviksi tekijöiksi. Kaikkein korkeimmat pistemäärät ITERS:in osa-alueista vanhemmat antoivat aikuinenlapsi vuorovaikutukselle ja ECERS:in osa-alueista ryhmän ilmapiirille, johon sisältyi yleinen vuorovaikutus. Vanhemmat pitivät tärkeinä samoja tekijöitä kuin asiantuntijatkin, eli terveellisyttä, turvallisuutta, positiivista vuorovaikutusta. Eri-ikäisten lasten vanhempien vastauksissa oli pieniä eroja. Alle 2½-vuotiaitten lasten vanhemmat pitivät tärkeimpinä terveydellisiä tekijöitä ja vuorovaikutusta kun taas vanhempien lasten vanhemmat asettivat turvallisuuden tärkeämmäksi kuin terveellisuuden ja vuorovaikutuksen. (Cryer & Burchinal 1997, 35-57.)

Peyton, Jacobs, O'Brien ja Roy (2001, 191-208) ovat tutkineet Yhdysvalloissa hoitojärjestelyjen valintaan vaikuttavia syitä sekä äitien tyytyväisyyttä valittuun hoitoon. Valintaan vaikuttavat syyt luokiteltiin kolmeen ryhmään, joita olivat hoitopaikan laatu, käytännöllisyys (kustannukset, aukioloaika, sijainti) ja tietyyntyyppisen hoitojärjestelyn ensisijaisuus (päiväkoti, koti, sukulainen). Tutkimuksen mukaan ne äidit, joilla oli korkeat tulot ja lyhyet työpäivät, olivat enemmän suuntautuneet valitsemaan hoitopaikan sen laadun perusteella. Äidit, jotka painottivat päivähoiton laatua, valitsivat vähiten sukulaisia lastensa hoitajiksi ja laittoivat lapsensa ulkopuolisten arvioimaan korkealaatuiseen hoitoon. Ne äidit, jotka tunsivat enemmän stressiä vanhempana olossa, valitsivat hoitopaikan useimmiten käytännöllisten tekijöiden perusteella. Sellaiset äidit, jotka valitsivat hoitopaikan tietyyntyyppisen hoitojärjestelyn ensisijaisuuden perusteella, kokivat saavansa laadukkaampaa hoitoa kuin muut kaksi ryhmää. Sitä vastoin ne äidit, jotka valitsivat hoitopaikan käytännöllisten seikkojen perusteella, olivat vähiten tyytyväisiä lastensa hoitoon.

Australialaisessa tutkimuksessa tutkittiin hoidon ja kasvatuksen rooleja päiväkodissa. Sadalta vanhemmalta pyydettiin käsityksiä hoidon ja kasvatuksen erilaisista rooleista päivähoitopalveluissa. Vanhemmat olivat sekä alle 3-vuotiaiden että yli 3-vuotiaiden lasten vanhempia. Molemmat ryhmät odottivat sekä hoitoa että kasvatusta ja odottivat lisäksi henkilökunnalta suhteellisen hyvää ammattitaitoa ja pätevyyttä. Tämän tutkimuksen tulokset haastavat ne yleiset oletukset, joiden mukaan hoidon katsotaan kuuluvan pienille lapsille ja kasvatuksen isommille lapsille. Tutkijoiden mukaan päättäjien tulee ottaa huomioon vanhempien tarpeet ja toiveet ja heidän tulee olla tietoisia siitä, miten tärkeää päivähoito on sekä lapsille että koko perheelle. Siksi päivähoiton kehittämiseen tulisi panostaa. Vanhemmat haluavat laadukkaampaa ja ammattimaisempaa hoitoa. (Liu, Yeung & Farmer 2001, 385-393.)

Portugalissa 70% alle kuusivuotiaiden lasten äideistä työskentelee kokopäiväisesti ja siksi siellä on kova kysyntä päivähoidosta ja päivähoitopalveluista. Portugalilaiset päivähoitopalvelut vaihtelevat muodoltaan, laadultaan ja saatavuudeltaan. Palvelut on jaettu kahteen verkostoon, osa hoidetaan sosiaali- ja työministeriön toimesta ja osa taas opetusministeriön toimesta. Folque, Ulrich ja Siraj-Blatchford (1996, 37-48) analysoivat 3–6-vuotiaiden vanhemmille tehdyssä tutkimuksessa heidän näkemyksiään Portugalin päivähoitopalveluista. Yleisesti vanhemmat näkivät ongelmana lasten pitkät päivät hoidossa.

Folquen ja hänen tutkijatovereidensa (1996, 37-48) tekemien tutkimuskootien mukaan vanhempien tyytyväisyyden on todettu olevan yhteydessä sekä päiväkodin käytännöllisten seikkojen (hyvä sijainti, sopivat aukioloajat) että päiväkodin sisäisten tekijöiden (kasvattajan lämmin ja huomaavainen suhde lapseen, lapselle järjestettävät oppimismahdollisuudet, aikuisten määrä suhteessa lasten määrään, lapsen tyytyväisyys) toimivuuteen. Vanhempien todettiin pitävän tärkeimpänä laadukkaan päivähoiton määrittäjänä lastensa fyysisten tarpeiden tyydyttämistä. Näihin kuuluivat hyvä ruoka, mahdollisuus lepoon, ulkoilu ja puhdas ilma. Toiseksi tärkeimpänä nähtiin lapsen kehityksen tukeminen. Päivähoidon rakennetekijät nähtiin hyvin tärkeinä laadullisina tekijöinä, varsinkin kokeneen henkilöstön saatavuus. Vaikka vanhempien mielestä lasten fyysiset tarpeet nähtiin kaikkein tärkeimpänä vaikuttavuustekijänä, ne olivat vasta neljännellä sijalla tutkittaessa vanhempien tyytyväisyystekijöitä. Lasten fyysiset tarpeet olivat kaikkein suurin huolenaihe päivähoitossa. Sosiaalisuus oli kaikkein korkeimmalle arvostettu tekijä lasten kehittämisessä ja vanhemmat näyttivät pitävän eräänä kaikkein tärkeimmistä tavoitteista lasten kehityksen edistämistä. Vanhemmat pitivät ammattitaitoa lapsen hyvän kehityksen takeena. Rakennetekijät korreloivat erittäin hyvin vanhempien tyytyväisyyden kanssa.

Tutkimuksen mukaan vanhemmat eivät pitäneet päivähoitokasvatusta kouluun valmentautumisena eikä leikkiä arvostettu kovin korkealle. Tämä oli tutkijoiden mukaan ristiriitainen tulos vanhempien näkemyksissä päivähoiton palvelujen laadun ja ammattimaisuuden suhteen. Vanhemmat, joilla oli korkeampi sosioekonominen tausta, omasivat kypsemmän ajattelutavan lapsensa oppimiseen. Vanhemmat myös ilmaisivat positiivisen näkemyksensä niitä esikouluja kohtaan, jotka oli arvioitu parhaimmiksi. Näytti siltä, että heti kun vanhemmat olivat yhteydessä edistyneimpiin päivähoitopalveluihin, he tulivat tietoisimmiksi esikoulun kehittävästä arvosta. Johtopäätöksenä tutkijat esittävät, että vanhemmat näyttävät tarkastelevan lastensa tarpeita ja päivähoiton laatua suhteessa koko perheen tarpeisiin ja elämisen kontekstiin. Tutkimus sai tutkijat näkemään vanhempien ja ammattilaisten yhteistyön merkityksen täydennettynä poliittisella tuella, jolloin on mahdollisuus tarjota laadukkaita päivähoitopalveluja kaikille. (Folque ym. 1996, 37-48.)

Kärby ja Giota (1995, 1-18) ovat tutkineet Ruotsissa vanhempien käsityksiä päivähoiton laadusta. Göteborgin 200:sta päiväkodista valittiin satunnaisotannalla tutkimukseen 40 päiväkotia. Jokaisessa päiväkodissa arvioitiin päiväkodin laatua ECERS-mittarilla yhdessä 3–6-vuotiaiden lasten ryhmässä. Vanhemmat vastasivat samanaikaisesti kyselyyn, jossa keskityttiin kahteen laadun näkökulmaan, ensiksi siihen, miten tyytyväisiä vanhemmat olivat heidän ja päiväkodin väliseen kommunikaatioon, kontaktiin ja tiedonkulkuun sekä toiseksi näkemyksiin yhtäläisyyksiin siitä, mitä

vanhemmat pitivät tärkeinä ja miten nämä toteutuivat vanhempien mukaan. Tutkittiin myös päivähoiton merkitystä ja perheen sosiaalista taustaa.

Yleensä vanhemmat arvioivat päivähoiton laatua hyväksi. 10-15% vanhemmista oli sitä mieltä, että heiltä puuttui tietoa päiväkodin tärkeistä laadullisista tekijöistä eivätkä he tästä johtuen kykene arvioimaan hyvin työn ammatillista laatua. Vanhempien mielestä heidän ja päiväkodin välisessä kommunikaatiossa perusarvoista ja asenteista oli puutteita. Kuitenkin he olivat tyytyväisiä lasten sosiaalistumiseen liittyviin laadullisiin tekijöihin, kuten leikkiin, yhteistyöhön ja sääntöjen noudattamiseen. Vanhemmat pitivät henkilökunnan persoonallisuuden piirteitä ja ammatillista pätevyyttä tärkeinä laadullisina tekijöinä. Yhteenvetona voidaan todeta, että ECERS'illä saaduilla tuloksilla oli yhteyttä vanhempien erilaisiin käsityksiin päivähoiton laadun tekijöistä. Tärkeimpänä tekijänä nähtiin yleiseen sosialisatioympäristöön liittyvät piirteet. Ammatillinen pätevyys oli tärkeä laadun kriteeri sekä vanhemmille että tutkijoille. Avoin vuorovaikutus vanhempien ja henkilökunnan välillä vaikuttaa välillisesti päivähoiton laatuun. Myöskin päivähoiton kasvatuksellinen tehtävä nähtiin tärkeänä. Tulosten mukaan parannettavaa olisi heikompilaatuisten päiväkotien henkilökunnan ja vanhempien välisessä yhteydenpidossa. Lähes puolet vanhemmista ei tiennyt tärkeistä kasvatuseriaatteista ja vanhempien mielestä henkilökunta taas ei tiennyt heidän asenteistaan ja arvoistaan. (Kärby & Giota 1995, 1-18.)

USA:ssa, Venäjällä ja Suomessa tutkittiin sitä, miten perhe ja päivähoito yhdessä vaikuttavat lapsen elämään. Tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien, opettajien ja päiväkodin johtajien panosta päivähoitoprosessin toteuttamisessa. Tutkimuksen viitekehys oli Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Tutkimusaineisto kerättiin 3-5-vuotiaiden lasten opettajilta ja vanhemmilta lomakekyselynä, päiväkodin johtajia haastateltiin. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että vanhempien ja opettajien käsitykset lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta ovat samansuuntaisia samassa yhteiskunnassa. Eri yhteiskuntien välillä käsitykset erosivat toisistaan paljon. Näiden tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että päiväkotien varhaiskasvatuksen muotoihin vaikuttaa voimakkaasti yhteiskunnan kulttuuriset arvot. Suomessa vanhempien mielestä tärkeimmät tavoitteet olivat sosiaaliset, emotionaaliset ja eettiset tavoitteet. Opettajien mielestä tärkeimmät tavoitteet olivat sosiaaliset, emotionaaliset ja kognitiiviset. Johtajien mielestä päivähoiton tärkeimpänä tavoitteena oli lasten sosiaalisen kehityksen tukeminen. Tutkimus osoitti, että vanhempien ja opettajien arvioissa lasten tyytyväisyydestä päivähoitoon oli merkittäviä eroja eri yhteiskunnissa ja vanhempien ja opettajien välillä. Vanhemmat arvioivat lasten olevan tyytyväisempiä kuin opettajat. (Hujala-Huttunen 1996, 33-47.)

Tauriainen (2000) selvitti väitöskirjatutkimuksessaan, millaisia käsityksiä päivähoiton keskeisillä avainryhmillä eli henkilökunnalla, vanhemmilla ja lapsilla on varhaiskasvatustoiminnan ja varhaisvuosien erityiskasvatuksen laadukkuudesta. Hän toteaa, että vaikka laadukkuuden idea saattoi olla kaikilla samankin suuntainen, jokainen taho katsoi sitä omasta näkökulmastaan. Vanhemmat painottivat oman lapsensa yksilöllisyyden huomioon ottamista sekä lapsen vuorovaikutussuhteita ryhmän muiden lasten sekä aikuisten kanssa. Heille myös yhteistyön sujuminen kodin ja muiden tahojen kanssa oli tärkeää. Ryhmien näkemyksistä nousi myös yhteinen laadun ydin, jonka muodostivat seuraavat tekijät: lasten tyytyväisyys ja ryhmään kuuluminen, toiminnan

haasteellisuus, ikä- ja kehitystasoisuus, lasten omatoimisuuden ja aloitteellisuuden tukeminen sekä monipuolinen kommunikaatio.

Vartiainen (1994, 132-135) kartoitti tutkimuksessaan päiväkotilasten vanhempien mielipiteitä siitä, millaista heidän mielestään on laadukas päivähoito. Tarkoituksena oli selvittää, mitä seikkoja vanhemmat korostavat kuvatessaan päivähoidon yleistä laadukkuutta. Tutkimus osoitti, että vanhempien näkemykset laadukkaasta päivähoitosta olivat yllättävän samansuuntaisia. Kaikkein suurimmat odotukset liittyivät seuraaviin tekijöihin: lapsen yksilöllinen huomioiminen, hoidon turvallisuus, virikkeellisyys, hoidon pätevyys ja sopiva ryhmäkooko sekä kodin ja päiväkodin yhteistyö.

Myös muissa päivähoidon laatua vanhempien näkökulmasta kartoitettavissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia. Vanhemmat näyttävät painottavan päivähoidon laadussa eniten prosessitekijöitä, eli vuorovaikutusta aikuisten ja lasten välillä, lasten keskinäistä vuorovaikutusta, lapsen yksilöllistä huomioimista, turvallisuutta ja toiminnan monipuolisuutta. Prosessia tukevista tekijöistä nousi esille henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö sekä ammattitaitoinen henkilökunta. Eniten oltiin huolestuneita päivähoidon puitetekijöistä eli lapsiryhmän koosta ja henkilökunnan riittävästä määrästä. (Jääskeläinen 2000; Paananen 1998; Tarumaa 2000; Väisänen 2000).

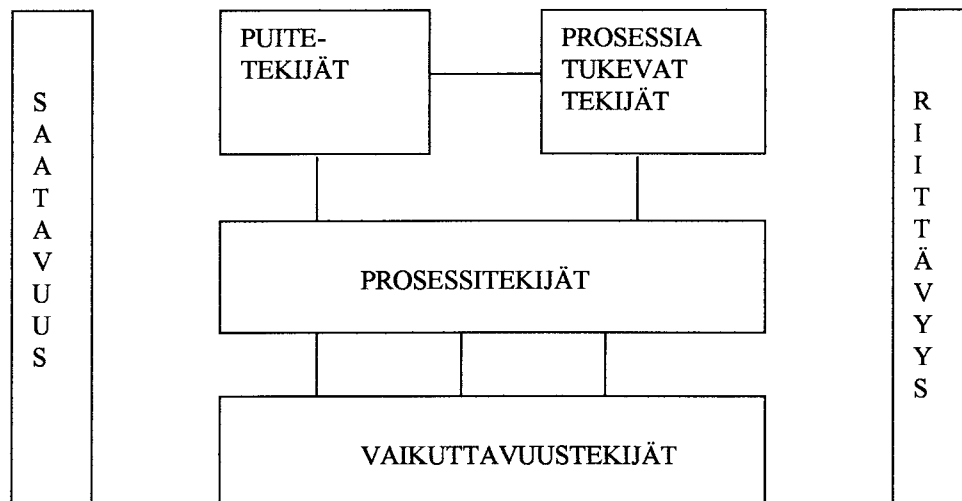
Suomessa osa kunnista on kehitellyt erilaisia päivähoidon palvelukykyä mittaavia mittareita. Laatua on arvioitu kartoittamalla vanhempien ja päivähoitohenkilöstön tyytyväisyyttä päivähoitoon. Saatuja tuloksia on käytetty pohjana yksittäisten päiväkotien omille sekä hallinnon taholta nousseille kehittämishankkeille. Vanhemmille ja päivähoidon henkilökunnalle suoritettujen palvelukykyä mittaavien tutkimusten on toteutettu yleensä strukturoiduin kyselylomakkein ja tulokset esitetty frekvensseinä tai muuten kuvattu määrällisin indekseihin. Näiden kyselyiden mukaan vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta ovat yleensä suhteellisen tyytyväisiä päivähoidon toteutumiseen. Kuitenkin eri päivähoitoyksiköiden välillä on osoitettu olevan suuria eroja laadun suhteen. Kehittämistarpeita ovat olleet lähinnä vanhempien ja lasten vaikutusmahdollisuuksien ja lasten yksilöllisen huomioimisen lisääminen, henkilökunnan pysyvyyden ja määrän lisääminen sekä lapsiryhmien koon pienentäminen. Kuntien ja yksittäisten päiväkotien aktiivisuus päivähoidon laadun arviointiin on ollut vaihtelevaa. (Hujala ym. 1998, 198.)

4.8 Päivähoidon laatu tässä tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa jäsenän päivähoidon laatua luvussa 4.5 esitetyn laadunarviointimallin avulla. Hujala ym. (1999) esittävät laatutekijöiden välillä olevan suoraa riippuvuutta, mutta oman jäsenykseni mukaan eri laatutekijöiden välinen yhteys ei ole niin suoraviivaista. Päivähoidon laadun määrittelen tutkimuksessani *puitetekijöistä, prosessia tukevista tekijöistä, prosessitekijöistä ja vaikuttavuustekijöistä* muodostuvaksi moniulotteiseksi kokonaisuudeksi. Se syntyy päivähoidon käytössä olevien *rakenteellisten resurssien ja erilaisten prosessia tukevien tekijöiden oikeasta suuntaamisesta, prosessitekijöiden kyvystä reagoida eri tahojen tarpeisiin* (=asiakaslähtöinen laatu) sekä *päivähoidolle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta*.

Puitetekijöitä ovat lapsiryhmän koostumus (lapsiryhmän koko sekä henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku), ihmissuhteiden pysyvyys ja fyysinen ympäristö. *Prosessia tukevia tekijöitä* ovat henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, yhteistyö muiden tahojen kanssa, henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi, henkilökunnan koulutus ja ammatillinen kasvu sekä johtajuus. *Prosessitekijöitä* ovat perushoito, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, lapsilähtöinen toiminta sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. *Vaikuttavuustekijöitä* ovat lapsen myönteiset kokemukset, lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen, vanhempien tyytyväisyys sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus. *Laatutekijöiden reunaehtoina* ovat palvelujen saatavuus ja riittävyys.

Tärkeää päivähoiton kokonaisuuden kannalta on edellä mainittujen tekijöiden keskinäinen tasapaino. Tutkimuksessa käyttämäni laadun jäsenystä havainnollistan kuviossa 6.

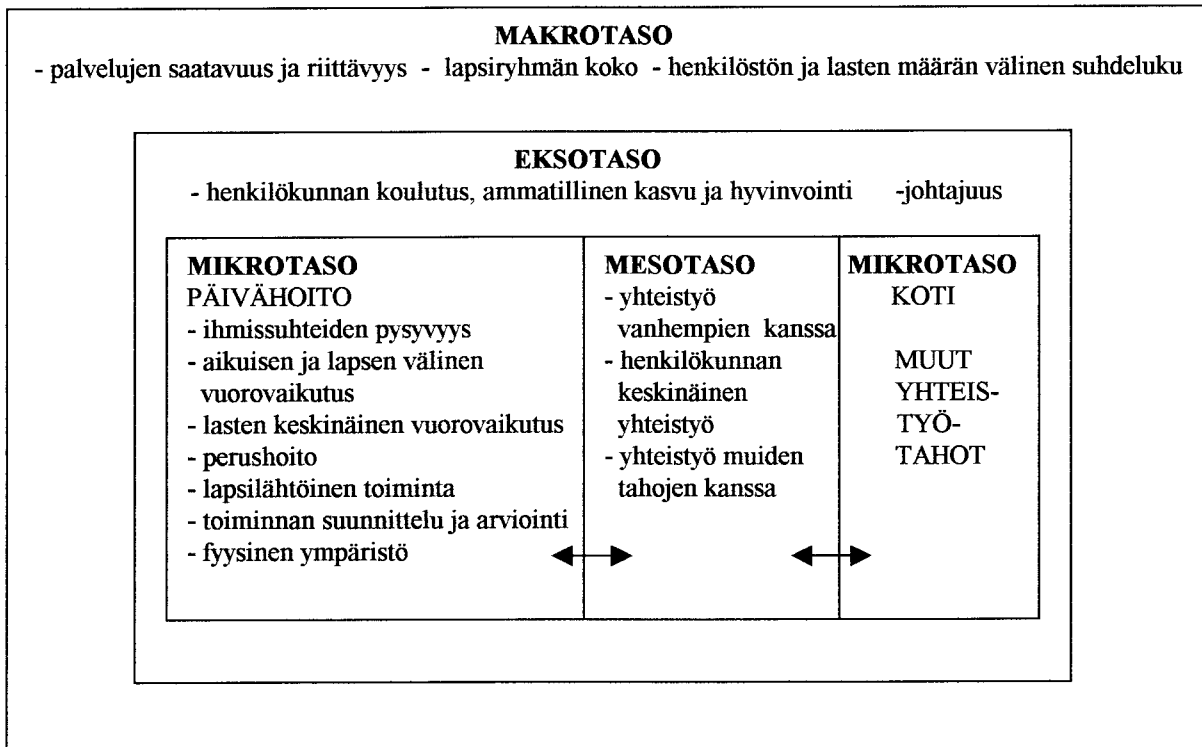

KUVIO 6 Päivähoidon laatutekijät

Tutkimukseni viitekehyksenä, laatuajatteluni taustana toimii Bronfenbrennerin ekologisen teorian pohjalle rakentuva kontekstuaalisen kasvun näkökulma. Ekologisen kasvatusnäkemysnä käsitteitä soveltaen päivähoiton laatu voidaan jäsentää mikro-, meso-, ekso- ja makrotason laatutekijöihin. Kuviossa 7 olen sijoittanut päivähoiton laatutekijät Bronfenbrennerin kuvaamaan ekologiseen malliin.

Ekologisen kasvatusnäkemysnä mukaan lapsen välitön kasvuympäristö eli *mikrosysteemi* sisältää ne ympäristöt, joissa lapsi elää jokapäiväistä elämäänsä ja joissa lapsi itse on aktiivinen osapuoli. Lapsen kasvaessa hänen toimintapiirinsä laajenee kodista kavereihin ja muihin lapsen kanssa tekemisissä oleviin aikuisiin, esimerkiksi varhaiskasvattajiin. Mikrotasolle voidaan siten sijoittaa päivähoiton laatutekijöistä ne tekijät, jotka ovat lähimpänä lapsen arkipäivää päivähoitossa. Näitä ovat:

- ihmissuhteiden pysyvyys
- aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus
- lasten keskinäinen vuorovaikutus
- perushoito
- lapsilähtöinen toiminta
- toiminnan suunnittelu ja arviointi
- fyysinen ympäristö.

KUVIO 7 Päivähoidon laadun osatekijät ekologisen teorian viitekehyksessä

Mikrosysteemien keskinäisten suhteiden järjestelmää kutsutaan *mesosysteemiksi*. Se käsittää niiden ympäristöjen väliset suhteet, joissa lapsi toimii aktiivisesti ja tarkastelee niissä toimivien ihmisten välistä vuorovaikutusta, esimerkiksi kodin ja päivähoidon väliset suhteet. Mesotason laatutekijöiksi voidaan katsoa kuuluvan seuraavat asiat:

- yhteistyö vanhempien kanssa
- henkilökunnan keskinäinen yhteistyö
- yhteistyö muiden tahojen kanssa

Eksosysteemit ovat lapsen lähiympäristöjä laajempia systeemejä, jotka vaikuttavat välillisesti lapsen maailmaan. Eksosysteemi vaikuttaa lapseen välillisesti vanhempien ja muiden kasvattajien elämänpiirin kautta. Päivähoidossa eksosysteemi määrittää kasvattajan mahdollisuuksia toimia kasvattajana ja opettajana. Päivähoidon eksotason laatutekijöitä ovat muun muassa seuraavat asiat:

- henkilökunnan koulutus, ammatillinen kasvu ja hyvinvointi

- johtajuus

Lapsen elämän *makrosysteemin* muodostaa vallitseva yhteiskunta ideologisine ja aineellisine järjestelmineen, jotka vaikuttavat siihen, millaisia kehityksen edellytyksiä lapsille turvataan. Päivähoidon näkökulmasta makrotasolle sijoittuvia tekijöitä ovat erilaiset päivähoitoa ja perhepolitiikkaa koskevat yhteiskunnalliset ratkaisut, jotka luovat puitteet ja reunaehdot päivähoidon kasvatustehtävän toteutumiselle. Maksotason laatutekijöiksi voidaan siten sijoittaa seuraavat asiat:

- palvelujen saatavuus ja riittävyys
- lapsiryhmän koko
- henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku

Edellä olen tuonut esiin niitä tekijöitä, joita on tärkeä ottaa huomioon silloin, kun määritellään päivähoidon laatua. Mutta millaista päivähoidon sitten tulisi olla, jotta se olisi laadukasta. Millaista on esimerkiksi hyvä lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus tai hyvä henkilökunnan ja vanhempien välinen vuorovaikutus, millaista on hyvä perushoito tai mikä merkitys esimerkiksi lapsilähtöisellä toiminnalla on. Seuraavassa esitän kuhunkin laatutekijään liittyvää tutkimustietoa, jolla voidaan perustella kunkin tekijän merkitystä päivähoidon laadun näkökulmasta.

Tauriaisen (2000, 16) mukaan *palvelujen riittävyys ja saatavuus* vanhempien kannalta tarkoittaa muun muassa tietoa palveluista, niiden etäisyyttä kodista sekä niiden hintaa. Sovellettaessa saatavuuden ja riittävyyden käsitteitä varhaiskasvatukseen, tulisi Hujalan ym. (1999, 85) mukaan korostaa pääasiassa käsitteiden laadullisia ja sisällöllisiä merkityksiä.

4.8.1 Puitetekijät

Ryhmän koostumus

Ryhmän koostumus sisältää käsitteenä ryhmäkoon sekä aikuisten ja lasten välisen suhdeluvun. Niirasen (1987) esittelemässä ruotsalaistutkimuksessa havaittiin aikuisten ja lasten välisellä suhdeluvulla olevan merkitystä sekä lasten että aikuisten käyttäytymiseen. Lasten käyttäytymishäiriöt ja ahdistuneisuus vähenivät, kun henkilökuntaa lisättiin. Lapsista tuli samalla aktiivisempia ja he toimivat enemmän yhdessä. Henkilökunnan poissaolot vähenivät. Asenteet vanhempiin tulivat myönteisimmiksi, samoin vanhempien asenteet henkilökuntaan ja päiväkotiin. Joissakin Niirasen esittelemissä tutkimuksissa lapsiryhmän koko on nostettu vielä keskeisemmäksi laadun määrittäjäksi kuin aikuisten ja lasten välinen suhdeluku. Lasten kielellinen vuorovaikutus on vilkasta pienissä ryhmissä ja lapset leikkivät paljon esimerkiksi roolileikkejä. Pienissä ryhmissä lapset osallistuvat toimintaan esittäen enemmän omia ajatuksiaan, harkiten ja keskittyen puuhiinsa. Pienissä ryhmissä aikuiset eivät keskity pelkästään lasten toimintaan, vaan osallistuvat siihen myöskin itse. Tutkimuskoontien mukaan lapsiryhmän koolle ja aikuisten ja lasten välisellä suhdeluvulla on paljolti samankaltaisia vaikutuksia.

Yhdysvaltalaisen NICHD (1996) tutkijaryhmän tutkimuksessa todettiin ryhmäkoon ja aikuisten ja lasten määrän välisen suhdeluvun sekä aikuisten kasvatuskäytännön olevan merkittäviä hoidon laatuun vaikuttavia tekijöitä. Tutkijaryhmän tekemän

tutkimuskoonnin mukaan lähes kaikissa perhepäivähoitoa koskevissa tutkimuksissa on todettu ryhmäkoon vaikuttavan merkittävästi hoitajan toimintaan. Mitä enemmän lapsia perhepäivähoitajalla on hoidettavanaan, sitä vähemmän hänen toiminnassaan on havaittu herkkyyttä lasten tarpeille ja tunteille, lasten tarpeisiin vastaamista, positiivista vuorovaikutusta ja sitoutumista yksilölliseen vuorovaikutukseen. Suurissa ryhmissä hoitajan aika menee paljolti lasten toiminnan kontrollointiin ja rajoittamiseen.

Uharin, Niemelän ja Hervan (1994) tutkimuksen mukaan ryhmäkoko vaikuttaa merkittävästi myös lasten sairastavuuteen päivähoidossa. Tutkimuksessa ilmeni, että päiväkodit ja ryhmäkoot olivat liian isoja infektioiden leviämisen ehkäisyn kannalta. Päivähoidon järjestämisestä ja kehittämisestä koskevissa päätöksissä ei huomioida lääketieteellisiä näkökohtia vaan niitä ohjataan valtakunnallisilla suosituksilla, joissa huomioidaan pääasiassa kustannus- ja työvoimapolitiittiset kysymykset. Esimerkiksi alle kolmevuotiaat lapset ovat erityisen herkkiä saamaan hengitystieinfektioita ja niiden seurauksena välikorvatulehduksia. Lasten toistuvat sairastamiset aiheuttavat vanhempien poissaoloja ja johtavat myös päiväkotien huonoon käyttöasteeseen. Tähän tilanteeseen haetaan sitten ratkaisua lisäämällä lasten lukumäärää ryhmissä, mikä taas puolestaan lisää sairastavuutta ja huonontaa käyttöastetta.

Ihmissuhteiden pysyvyys

Tärkeäksi laadulliseksi puitetekijäksi on tutkimuksissa nostettu myös hoitosuhteen pysyvyys. Pienet lapset reagoivat eri tavalla pysyviin hoitajiin kuin vaihtuviin aikuisiin. Pysyvän hoitosuhteen myötä aikuiset oppivat ymmärtämään paremmin pienen lapsen kommunikaatiota ja lapsen käyttämiä ilmaisuja. Näin he pystyvät reagoimaan herkemmin ja asianmukaisemmin lapsen ilmaisemiin tarpeisiin. (Melhuis 1993, 19-23.) Phillipsin (1987) tutkimuskoonnin mukaan pienet lapset itkevät harvemmin jäädessään tutun hoitajan hoivaan. He myös ilmaisevat tunteitaan myönteisemmin ja ottavat kaksinkertaisesti enemmän kontakteja pysyviin hoitajiin kuin väliaikaisiin työntekijöihin. Hyvän ja turvallisen kiintymyssuhteen rakentuminen on erityisen tärkeää alle kolmevuotiailla lapsilla, joihin myös hoitajan vaihtumisella on todettu olevan selvästi negatiivisempi vaikutus kuin sitä vanhempiin lapsiin (Howes & Hamilton 1992b, 867-878). Hoitosuhteen pysyvyyden merkitys korostuu erityisesti perhepäivähoidossa, jossa hoitajan vaihtumista seuraa yleensä aina myös hoitoympäristön vaihtuminen. Lapsen on helpompi kestää hoitajan vaihtumisesta johtuva muutos silloin, kun fyysinen hoitoympäristö pysyy samana. (Hujala ym. 1999, 96.)

Tuompo-Johansson (2001) selvitti päivähoidon vaihtuvuuden vaikutusta lapsen myöhempään mielenterveyteen 8–9-vuoden iässä. Tutkimuksen mukaan päivähoidon jatkuvuus on tärkeää lapsen myöhemmälle psyykkiselle hyvinvoinnille. Päivähoitopaikasta toiseen pompottelu jättää jälkensä lapsen mielenterveyteen. Sen sijaan 8–9-vuotiaan lapsen psyykinen hyvinvointi ei ole riippuvainen siitä, missä iässä hän on aloittanut päivähoidon. Tutkimuksessa mukana olleista lapsista yli puolet oli aloittanut päivähoidon alle vuoden ikäisinä ja kouluikään mennessä 93 % oli ollut jonkinlaisessa päivähoidossa. Vain pieni osa oli saanut olla pysyvässä hoitopaikassa, miltei puolet oli kokenut kolmesta neljään lyhyttä päivähoitojaksoa. Lyhyenä ajanjaksona pidettiin alle puolta vuotta. Tutkimuksen mukaan lapset, joilla oli ollut useita alle puolivuotta kestäneitä päivähoitojaksoja, oli myöhemmin enemmän psykiatrisia ongelmia kuin lapsilla, joilla tällaisia lyhyitä hoitojaksoja ei ollut lainkaan.

Fyysinen ympäristö

Fyysinen ympäristö käsittää päivähoitoyksikön sisä- ja ulkotilat sekä välineet ja materiaalit. Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) mukaan päivähoidon tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopiva. Melhuis (1993, 19-23) korostaa ympäristön turvallisuuden merkitystä lasten oppimis- ja toimintamahdollisuuksien edellytyksenä. Vaarallisessa ympäristössä kasvattajat keskittyvät lasten toimintojen kontrollointiin, eivätkä näin pysty mahdollistamaan lapsille rikkaita ja uusia kokemuksia. Rajoittaminen ja kontrollointi estävät lasten tutkivan käyttäytymisen.

Päivähoidon laadun kannalta on tärkeää kiinnittää huomio terveelliseen ja turvalliseen ympäristön suunnitteluun ja rakentamiseen sekä sisä- että ulkotiloissa. Ympäristön tulee olla monipuolinen ja tarjota valinnanmahdollisuuksia. Hyvässä ympäristössä korostuvat ekologiset ja elämykselliset ominaisuudet sekä mahdollisuus riittävään liikuntaan. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999.) Siren-Tiusanen (1996) on tutkimuksessaan todennut kasvattajan toiminnan ja ulkoisen toimintaympäristön vaikuttavan merkittävästi lasten liikunnalliseen aktiivisuuteen sekä mahdollisuuteen spontaaniin toimintaan.

4.8.2 Prosessia tukevat tekijät

Henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö

Suomalaista päivähoitokasvatusta ohjaava kontekstuaalisen kasvun teoria korostaa henkilökunnan ja vanhempien välistä yhteistyötä. Podmore (1993) nostaa muun muassa pohjoismaiseen päivähoitotutkimukseen vedoten kodin ja päivähoidon yhteistyön ja näiden keskinäisen sopivuuden keskeiseksi päivähoidon laatua selittäväksi tekijäksi. Olen käsitellyt yhteistyötä perheen kanssa enemmän luvussa 3 Perhe ja päivähoito yhteistyössä.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Kontekstuaalisen kasvun näkökulma korostaa myös lapsen toimintaympäristön ulkopuolisen elämäntodellisuuden yhteyttä lapsen ja hänen lähiympäristönsä välillä. Laadukas varhaiskasvatus päivähoidossa edellyttää laaja-alaista yhteistyötä lapsen eri kasvu ympäristöjen välillä. Varsinkin erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla yhteistyö lasten kuntoutukseen osallistuvien eri tahojen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Perheen ja lapsen kanssa päivittäin toimivan henkilökunnan tulee saada riittävästi tietoa ja tukea lapsen ohjaamiseen muilta lapsen ja perheen kanssa toimivilta kuntoutustyöntekijöiltä. Lapsen yksilöllinen toiminta- ja kuntoutussuunnitelma pidetään ajan tasalla säännöllisellä yhteistyöllä vanhempien ja eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Perheellä tulisi olla nimettyä vastuuhenkilö, joka koordinoi palveluja ja seuraa niiden toteutumista. Lapsen ja perheen siirtyessä uuteen toimintaympäristöön, tulee turvata kasvatuksellinen ja kuntoutuksellinen jatkuvuus. Lähettävän ja vastaanottavan tahon tulee tehdä yhteistyötä tiedottamisessa ja toiminnan suunnittelussa. (Hujala ym. 1999, 108-112.)

Henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi

Myös henkilökunnan keskinäinen yhteistyö on tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tekijä. Lapsilähtöiset toiminnot ja lasten keskinäinen vuorovaikutus lisääntyvät aikuisten ja lasten väliseen suhdeluun vaikuttamalla vain siinä tapauksessa,

että henkilökunta on yksimielinen työnsä tavoitteista ja menetelmistä. (Palmerus & Hägglund 1991, 29-38.)

Hujalan ym. (1999, 113) mukaan henkilökunnan hyvinvointiin liittyy keskeisesti työtyytyväisyyden ja -motivaation ulottuvuudet, jotka tutkimusten mukaan vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti päivähoiton laatuun. Työtyytyväisyys ja -motivaatio sisältävät negatiivisena ulottuvuutena myös työstä aiheutuvan stressin. Keskinen (1985) on tutkinut päiväkotihenkilöstön työtyytyväisyyttä ja hyvinvointia ja todennut muun muassa työolosuhteiden ahtauden, rauhattomuuden, meluisuuden ja epätarkoituksenmukaisuuden vähentävän työtyytyväisyyttä. Tärkeiksi työtyytyväisyyteen ja hyvinvointiin vaikuttaviksi tekijöiksi tutkimuksessa nousi myös työpaikan sisäinen ilmapiiri ja työn vähäinen arvostus. Työmotivaatioon liittyen tutkimuksessa tuli voimakkaasti esille päiväkotihenkilöstön itsensä toteuttamisen ja kehittämisen tarpeisiin liittyvät puutteellisuudet. Työtyytyväisyys, motivaatio ja henkilöstön hyvinvointi nousevat esiin myös Åhlbergin (1997, 87-88) tekemästä laatu- ja kirjallisuuskatsauksessa.

Työpaikan ihmissuhteita rasittaa myös työn kokeminen henkisesti raskaana suuren lapsiryhmän tai työn yksitoikkoisuuden takia. Suuri lapsiryhmä tuo helposti työhön kiireen tunnun ja luo sellaisia tilanteita, joissa aikuisen ei ole mahdollista huomioida kaikkia lapsia yksilöllisesti. Työn yksitoikkoiseksi kokemista on havaittavissa pienten lasten parissa työskentelevän päiväkotihenkilöstön keskuudessa. Työn arvostuksen päiväkotihenkilöstö koki vähäisenä sekä yhteiskunnan taholta että toinen toisiltaan. (Keskinen 1985; 1990.)

1990-luvun loppupuolella Edmonson (1999) on havainnut erityisesti organisaation oppimista tutkiessaan kollektiivisen oppimisen ja luottamuksen yhteyden. Oppimisen kannalta huippuorganisaatioille oli ominaista vahva keskinäinen luottamus. McAllister (1995) on tutkinut luottamuksen merkitystä yhteistyön perustana ja välttämättömänä elementtinä. Keskinen (2001, 68) mukaan kyvykkyys yhteistyöhön taas on välttämätön työn henkisen kuormittavuuden säätelyssä. Luottamus toisten työntekijöiden tukeen, myötätuntoon ja apuun on tyypillistä sosiaalisen tukirakenteen olemassaoloa työyhteisössä. Esimerkiksi Vahtera ja Pentti (1995) ovat osoittaneet sosiaalisen tuen merkityksen työssä jaksamisen ylläpitämisessä. Luottamus lisää hallinnan tunnetta työssä.

Henkilökunnan koulutus ja ammatillinen kasvu

Cochranin (1993) mukaan suomalaisissa päiväkodeissa työskentelevät kasvattajat ovat koulutukseltaan maailma huippuluokkaa. Tutkimuksissa on osoitettu, että henkilökunnan koulutus on lapsiryhmän kokoa ja aikuisten ja lasten välistä suhdelukua merkittävämpi päivähoiton laatuun vaikuttava tekijä (Lera, Owen & Moss 1996, 21-32). Tutkimusten mukaan sekä kasvattaja yleinen koulutustaso että varhaiskasvatuksellinen koulutus ovat keskeisiä tarjotun hoidon laatuun vaikuttavia tekijöitä. Varhaiskasvatuksellinen koulutus näkyi tutkimuksissa hyvin selkeästi sekä päivähoidon yleisen laadun paranemisena että myös kasvatusnäkemysten ja käytäntöjen muuttumisena kehityksellisesti sopivampaan suuntaan. Yhtenä selityksenä siihen, miksi toisilla kasvattajilla kehitys parempaan suuntaan tapahtui voimakkaammin kuin toisilla, nähtiin työyhteisön ja hallinnon tuki sekä kasvattajan oma motivaatio. (Cassidy, Buell, Pugh-House & Russel 1995, 171-183.) Myös Kärrby (1992, 89-103) toteaa ruotsalaisten tutkimusten osoittavan, että

henkilökunnan kyky vaikuttaa suotuisalla tavalla lapsen kehitykseen on suuressa määrin riippuvaista henkilöstön pätevyydestä ja koulutuksesta.

Johtajuus

Juutin (1992) mukaan johtamisen voidaan katsoa edesauttavan päämäärähakuista toimintaa ja sillä vaikutetaan monella tavoin johtamisympäristöön. Johtamistyötä luonnehditaan toiminnaksi, jossa johtajan tehtävänä on auttaa yksilöitä ja työryhmiä saavuttamaan tavoitteensa. Lisäksi johtamisen yhtenä tehtävänä on päätösten tekeminen ja muutoksen aikaansaaminen. Vastaavasti voidaan ajatella, että johtajuudessa huolehditaan jo saavutetun hyvän toimintatason tai resurssien ylläpitämisestä. Johtajuus varhaiskasvatuksessa on päivähoidon toimijoiden sitouttamista varhaiskasvatustyön tavoitteelliseen kehittämiseen ja vastuunottamista varhaiskasvatuksen laadunhallintatyön toteutumisesta. (Hujala ym. 1999, 120.)

4.8.3 Prosessitekijät

Perushoito

Lapsen fyysisestä hyvinvoinnista huolehtiminen päivähoidossa luo pohjan psyykkiselle hyvinvoinnille. Alle kouluikäisen lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on ensiarvoisen tärkeää hänen suotuisan kehityksensä kannalta. Henkilökunnalta edellytetään hoito-osaamista. Hoito-osaaminen koostuu niistä tiedoista ja taidoista, joita tarvitaan esimerkiksi laadukkaan ravinnon, riittävän ulkoilun ja liikunnan, sopivan levon ja aktiivisen toiminnan vaihtelun turvaamiseen lapsille. Lapsen fyysinen hyvinvointi muodostaa perustan hänen kasvulleen, kehitykselleen ja oppimiselleen. (Karila & Nummenmaa 2000, 31-32.) Lapset oppivat parhaiten silloin, kun heidän fyysiset tarpeensa tyydytetään ja he tuntevat olonsa turvalliseksi (Bredenkamp & Rosegrant 1992).

Lahikainen ja Rusanen (1991) selvittivät lasten fysiologisten perustarpeiden hoitoa päiväkodeissa. Tutkimuksessa kehitettiin uudenlaista toimintamallia, jossa lasten tarvitsemaa turvaa lisättiin tyydyttämällä lasten fysiologiset perustarpeet yksilöllisesti. Aikuiset myös suojelivat lasten fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta. Salliva ja lasta kunnioittava asenne lapsen fyysisten perustarpeiden suhteen paransi osaltaan myös aikuisten ja lasten välisiä sosiaalisia suhteita.

Aikuinen – lapsi vuorovaikutus

Melhuisin (1993, 19-32) tutkimuskoonnin mukaan lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus määrittää pitkälti lapsen arkipäivän psyykkistä ja toiminnallista pohjaa. Keskeistä tällöin on se, miten aikuiset toimivat lasten kanssa, miten he suhtautuvat lapseen, mitä asioita he kasvatuksessaan pitävät tärkeinä ja millaisia kasvatukseenkäytettyjä he lapsia ohjatessaan käyttävät. Tutkimukset ovat osoittaneet, että aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa tunteiden osoittaminen, kommunikaatio ja herkkyys reagoida lasten tarpeisiin ovat tekijöitä, jotka antavat pohjan myönteiselle kehitykselle, erityisesti älylliselle ja kielen kehitykselle. Myös Kärrby (1992, 89-103) toteaa tutkimusten perusteella, että kaikkein merkitsevin kriteeri laadulle on vuorovaikutus lasten ja henkilöstön välillä. Kasvattajan lämmin suhtautuminen lapseen on edellytys kaikelle kehitykselle.

Aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen on todettu vaikuttavan keskeisesti myös lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Lapsilla, joilla on hyvät suhteet aikuisiin, on parempi kyky solmia sosiaalisia suhteita muihin lapsiin. (Howes, Matheson & Hamilton 1994, 264-273.) Hyvät sosiaaliset suhteet lapsen ja aikuisen välillä ovat välttämätön edellytys älyllisten taitojen kehittymiselle sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta (Howes & Smith 1995). Useissa tutkimuksissa on todettu, että hoitajien herkkyys lasten tunteille ja tarpeille on yhteydessä lasten positiiviseen käyttäytymiseen ja parempiin kaverisuhteisiin (Howes & Hamilton 1992a, 859-866; Howes ym. 1994, 264-273).

Hännikäinen (1997) käyttää termiä ”*lasten elämän laatu*”, jonka kautta hän pyrkii rakentamaan kuvaa muun muassa siitä, mitä laatu merkitsee lapsen näkökulmasta. Lasten hyvinvointi on riippuvainen siitä, minkälaisen suhteen kasvattaja ja lapsi rakentavat toisiinsa. Tämän suhteen luomisessa aikuisella on keskeinen asema. Mikäli aikuinen onnistuu tehtävässään, aikuisen ja lapsen välille syntyy ns. subjekti-subjekti-suhde, jossa molemmat antavat ja molemmat saavat. Subjekti-subjekti suhteen syntyminen edellyttää, että kasvattaja tavoittaa lapsen näkökulman, pyrkii ymmärtämään lasta ja ottamaan huomioon lapsen henkilökohtaiset tavoitteet ja toiminnan motiivit.

Räihä (2001, 73-74) on tehnyt yhteenvedon tämän hetken vuorovaikutustutkimuksesta. Yhteenvedon mukaan lapsen ja vanhemman onnistunut vuorovaikutus sisältää seuraavia elementtejä; *jatkuvuus, toistuvuus, ennakoitavuus, sensitiivisyys, lapsen viestien oikea lukeminen, turvallisuus, fyysinen kosketus, katsekontakti, kieli, temperamentin huomioiminen ja tunteiden yhteen soinnuttaminen*. Nämä kuuluvat Räihän mukaan myös onnistuneeseen vuorovaikutukseen päivähoitossa

Lasten keskinäinen vuorovaikutus

Lasten ystävyys-suhteiden merkitys päivähoiton laatuun on kiistaton. Lasten keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa sekä lasten sosiaalisiin suhteisiin että ajattelun kehittymiseen. Vertaisvuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen sosiaaliseen kehittymiseen. (Hujala ym. 1999, 140.) Sekä vanhemmat että päivähoitohenkilöstö näkevät päivähoitokasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena lasten sosiaalisen kasvatuksen (Hujala-Huttunen 1996). Lapset itse pitävät merkittävimpänä asiana päivähoitossa kavereita, yhteisiä leikkejä ja aikuisen huolenpitoa. (Huttunen & Tamminen 1991; Strandell 1995). Lummelahti (1995, 18-19) korostaa, että lapsille toisten lasten seura ja mahdollisuus vuorovaikutukseen ovat tärkeitä sinänsä, eivät vain oppimisen kannalta. Leikit ja toiminta vertaisryhmässä lisää viihtymistä ja parantaa yhdessäoloa ja ryhmän me-henkeä.

Suotuisan kehityksen yhtenä edellytyksenä pidetään vuorovaikutussuhteita samanikäisiin lapsiin. Sitä, kuinka hyvin lapsi onnistuu luomaan vuorovaikutussuhteita, heijastaa hänen asemansa ikätovereidensä keskuudessa. Onnistumiseen vaikuttaa lapsen sosiaalinen kyvykyys eli kyky adaptiiviseen sosiaaliseen käyttäytymiseen. (Leppänen 2001, 429). Lapsuusajan sosiaalinen sopeutuminen ei vaikuta pelkästään lapsen senhetkiseen hyvinvointiin, vaan se ennustaa myös myöhempää aikuisiän sosiaalista ja emotionaalista sopeutumista (Kokko & Pulkkinen 2000; Kokkonen & Pulkkinen 1999; Parker & Asher 1987.)

Myös oppimisen tutkimuksessa on lasten keskinäinen vuorovaikutus nostettu tärkeäksi. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että vertaisryhmissä yhdessä opiskellen lasten

oppiminen on syvällisempää kuin aikuisten johdolla itsekseen opiskellen. Oppimista tapahtuu leikkien ja pelien lisäksi ympäristön ilmiöitä tutkimalla ja toteuttamalla erilaisia projekteja sekä isoissa että pienissä ryhmissä. Vertaissuhteet ovat aina läsnä päivähoidon pedagogisessa arjessa ja kasvatuskäytännöissä. Jos lasten keskinäiset suhteet saadaan toimimaan, niistä muodostuu merkittävä kasvatuksen ja opetuksen voimavara. Yhdessä toimiessaan lapset luovat sellaista uutta osaamista, josta tulee myös kunkin lapsen omaa osaamista. (Karlsson & Riihelä 1991; Kärrby 1992, 36-49; Lehtinen 2001; Niiranen 1996, 32.)

Kronqvist (2001, 59-60) on tutkinut lasten omia näkemyksiä siitä, mitä he ovat oppineet päiväkodissa toisilta lapsilta ja aikuisilta. Lapset hahmottivat oppimisen hyvin kokonaisvaltaiseksi ja päiväkodin arkielämään liittyväksi prosessiksi. Lapset kuvasivat oppineensa aikuisilta päiväkodin arkielämään liittyviä tehtäviä, kuten tervehtiminen, kätteleminen, käsien peseminen, siivoaminen, kuunteleminen, käytöstapoja, ”ettei saa keskeyttää”, miten jumpparadalla mennään, lauluja sekä tehtävien tekemistä. Toisaalta lapsilta lapset kuvasivat oppineensa monenlaisia toimintoja, kuten piirtämään uusia asioita ja laskemaan (plus- ja miinuslaskuja). Lisäksi lapset oppivat leikkejä, runoja, erilaisia pelejä, vitsejä, lauluja, sokkoa, tekemään pusseja jne.

Tutkijat korostavat leikin merkitystä vertaisryhmän vuorovaikutuksessa. Leikin tutkimus on entisestään vahvistanut leikin oikeutusta varhaiskasvatuksen keskiössä. Suomessa muun muassa Helenius (1993), Hännikäinen (1995) ja Kalliala (1999) ovat tutkimuksillaan nostaneet leikin profiilia. Luovan leikkitoiminnan ja lapsen älyllisen toiminnan välillä on tutkimuksissa todettu voimakas riippuvuus. Siten lapsen älyllinen aktiivisuus lisääntyy ympäristössä, jossa on paljon mahdollisuuksia luovaan leikkiin ja missä aikuiset ohjaavat lapsia positiiviseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Howes & Smith 1995, 381-404.) Leikki kuuluu lapsuuden olemukseen. Leikkiminen on yhdessä jaettavaa lapsuutta. Heleniuksen (2000) mukaan leikki ilmentää lapsuusiälle ominaista elämisentapaa.

Lapsilähtöinen toiminta

Sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2000) että varhaiskasvatuksen teoreettisissa perusteissa (Hujala 1996) korostetaan lapsilähtöisyyttä toimivan kasvatuksen perustana. Tällöin painotetaan lapsen omasta kokemuksesta ja toiminnasta lähtevän oppimis- ja opettamisprosessin merkitystä. Lapsi oppii parhaiten ollessaan kiinnostunut opittavasta asiasta, mikä edellyttää sitä, että lapsi kokee oppimisen kohteena olevan toiminnan tärkeänä ja merkityksellisenä omassa elämässään (Bredekamp 1993). Lapselle merkityksellisiä ovat hänen leikkinsä sekä päivittäisen elämän taidot kuten perushoitoon, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja lähiympäristössä liikkumiseen liittyvät taidot.

Hännikäinen ja Rasku-Puttonen (2001) näkevät varhaiskasvatuksen haasteena kasvun ja oppimisen kontekstien kehittämisen sellaisiksi, että lapset ja aikuiset yhdessä työskentelevät lasten elämänpiiriin kuuluvien asioiden parissa. Näin lapset ja aikuiset tuntevat läheisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Huttusen ja Tammisen (1991) tutkimuksessa, jossa lapset muistelivat kokemaansa päivähoidon arkea, tuli selvästi esiin arjen merkityksellisyys uusien asioiden oppimisessa ja elämän ymmärtämisessä ja

jäsentämisessä. On tärkeää, että lapsen arki sujuu lapsen kannalta mielekkäästi ja ymmärrettävästi.

Tauriainen (2000, 131-134, 204-208) toteaa tutkimuksessaan, että kasvattajien näkemykset ja heidän omaksumansa teoreettinen tietämys on perustaltaan lapsilähtöistä, mutta se ei kuitenkaan välttämättä ohjaa arkipäivän toimintaa. Tutkimuksessa mukana olleet kasvattajat eivät käyttäneet lapsilähtöistä viitekehystä analysoidessaan kasvatuksen arkea tai suunnitellessaan toimintaa. Kasvattajat eivät juurikaan miettineet sitä, miten toimitaan ja miksi toimitaan. Kasvattajien havainnot keskittyivät ensisijaisesti arkipäivän sujumiseen perushoitotilanteissa sekä omaan ohjaukseen ja lasten viihtymiseen, tyytyväisyyteen, omatoimisuuteen ja aktiiviseen toimintaan. Sen sijaan lapsiryhmän itseohjautuva toiminta ja sen ohjaus välillisin keinoin, sosiaalinen integraatio, lapsikohtaisiin suunnitelmiin kirjattujen tavoitteiden suuntainen oppiminen, vanhempien osallisuus ja oma ammatillinen kehittyminen yhteistyössä eri tahojen kanssa eivät nousseet esille arjen havainnoissa. Kasvattajat arvioivat arjen toimivuutta enemmänkin oman toimintansa sujuvuuden kuin lasten toiminnan näkökulmasta. Tauriaisen mukaan laadukkaana varhaiskasvatuksen haasteena on kasvattajien oma arkityön teoreettinen arviointi sekä toiminnan pedagogisten perusteiden tiedostaminen arjen perustana. Silloin kun kasvattajan pedagoginen toiminta perustuu tietoisuuteen, voidaan puhua kasvattajan metakognitiivisesta ajattelusta.

Toiminnan suunnittelu ja arviointi.

Toiminnan lapsilähtöisyyden perusajatuksena on kasvatuskäytäntöjen rakentaminen siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Niinpä kasvatuksen ja toiminnan suunnittelun tulee lähteä lapsesta. Hujalan ym. (1999, 150) mukaan varhaiskasvattajilla tulee olla työssään selkeät kasvatukselliset ja opetukselliset tavoitteet. Opetuksen tavoitteita ei voi määrittellä eikä opetusta suunnitella tekemättä olettamuksia oppimisprosessin luonteesta (Rauste-von Wright & von Wright 1994). Näin ollen voidaan siis ajatella, että opetussuunnitelmassa tulee näkyviin toiminnan taustalla oleva kasvattajan ihmiskäsitys ja oppimiskäsitys. Kun toiminnan taustalla olevat arvot ja näkemykset tehdään näkyviksi, on niitä helpompi myös arvioida. Siten kasvatusyhteisön toimintaan saadaan lisää avoimuutta, toimintaperiaatteista ja toiminnan toteuttamisesta voidaan tiedottaa ja niitä voidaan paremmin arvioida. (Hujala ym. 1999, 150.)

Jotta joustavuus ja lapsikohtaisuus toteutuvat käytännössä, tulisi suunnittelussa ottaa huomioon seuraavat neljä asiaa: Lapsen kehitystaso ja oppiminen, sisältöaluetietoisuus, lapsen mielenkiinnon kohteet sekä kasvun ja oppimisen jatkuvuus. (Bredenkamp & Rosegrant 1992, 71). Käytännön kokemus päivähoidossa on osoittanut, että lapsikohtainen suunnittelu johtaa aikaisempaa yksilöllisempiin kasvatuskäytäntöihin. Vanhempien mukaan ottaminen suunnitteluun antaa vanhemmille selkeän roolin päivähoidon yhteistyössä. Se lisää vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoa kohtaan ja lasten viihtymistä siellä. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996.)

Portfolioarviointi ja -toiminta on yksi esimerkki oppijälhtöisestä ja samalla kontekstisidonnaisesta arviointitavasta. Sen kautta on mahdollista nivota yhteen oppiminen, opetus ja arviointi. Portfolioarvioinnissa kansion sisältö kuvastaa oppimisympäristön tapahtumia ja lapsen kannalta merkityksellisiä asioita. Portfoliot toimivat myös pohjana opettajan suunnittelutyölle ja oman työn arvioinnille.

(Kankaanranta 1998.) Strandellin (1995) mukaan lasten kokemukset toiminnasta ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä kuin toiminnan tulosten tarkastelu ja arviointi esimerkiksi lasten oppimisen ja sosialisoinnin näkökulmasta.

4.8.4 Vaikuttavuustekijät

Lapsen myönteiset kokemukset

Melhuisin tutkimusanalyysin mukaan varhaiskasvatuksen prosessitekijöiden laadukkuus ja toimivuus ovat edellytyksiä sille, että lapset ovat onnellisia ja tyytyväisiä. Lasten myönteiset kokemukset merkitsevät pitkälti yhtä kuin laatu päivähoitossa, sillä ne johtavat lapsen myönteiseen kehittymiseen. (Melhuis 1993; Huttunen-Hujala & Tauriainen 1995.)

Mistä tekijöistä koostuu laadukas päivähoito, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja päivähoitossa viihtymistä? Lasten omia kokemuksia päivähoitokasvatuksen suhteen on tutkittu vähän. Huttunen ja Tamminen (1991) ovat tutkimuksessaan todenneet mieleenpainuvimmiksi asioiksi lasten päivähoitokokemuksissa päivähoiton ihmissuhteet, kasvattajat, kaverit sekä yhteisen leikin. Kielteisinä asioina tuotiin esille erilaiset pakot, vaatimukset ja säännöt. Tauriainen (2000) tutkimuksessa lapsille tärkeitä toimintoja olivat tilat ja toiminnat, joissa he saavat yhdessä valitsemiensa kavereiden kanssa toimia itseohjautuvasti omia suunnitelmiaan toteuttaen ja taitojaan testaten sekä toisiltaan oppien. Tällaisissa leikeissä aikuiset eivät olleet ohjaajina ja kontrolloijina. Lasten laatuksitekijät perustuivat välittömiin kokemuksiin.

Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen

Päivähoitossa olleiden lasten seuranta tutkimukset, joista useimmat ovat yhdysvaltalaisia, ovat osoittaneet, että päivähoitossa olo edistää lasten myöhempää koulussa pärjäämistä, heidän selviytymistään sosiaalisissa tilanteissa ja heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan. Kuitenkin laatu tutkimusten viimeinen aalto kyseenalaistaa näitä tutkimuksia ja kytkee tulostekijöiden arvioinnin aina riippuvaiseksi sekä päivähoiton laadusta, kotikasvatuksen laadusta että lapsikohtaisista tekijöistä. (Melhuis 1993.)

Hagekull ja Bohlin (1995, 505-526) ovat tutkineet lapsen sosioemotionaalista kehitystä suhteessa päiväkodin laatuun, lapsen perhetaustaan, kotikasvatuksen laatuun sekä lapsikohtaisiin tekijöihin. He totesivat laadukkaan päivähoiton vaikuttavan positiivisesti lapsen sosiaaliseen kehitykseen silloin, kun kotikasvatus oli laadultaan huonolaatuista. Sen sijaan päivähoiton ei todettu vaikuttavan myönteisesti laadultaan keskinkertaisen tai hyvän kotitaustan omaavien lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen. Vastaavanlaisiin tuloksiin on myös päätynyt Melhuis (1993, 19-32). Burchinal, Landesman-Ramey, Reid & Jaccard (1995, 33-61) ovat tutkineet miten päivähoiton vaikutukset näkyvät taustaltaan erilaisten perheiden 6-12 -vuotiaiden lasten sosiaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä. Yhteenvetona tutkimuksessa todettiin, kuten monissa muissakin vastaavissa tutkimuksissa, että suoria syy-seuraus-suhteita päivähoiton vaikutuksista on vaikea tehdä. Vaikutuksia tarkasteltaessa olisi huomioitava laajalti sekä lapsi-, perhe- että päiväkotikohtaiset tekijät.

Vanhempien tyytyväisyys

Laadun vaikuttavuustekijöihin kuuluu myös vanhempien tyytyväisyys päivähoitoa kohtaan. Vanhempien kokemuksia päivähoidosta olen käsitellyt tarkemmin luvussa 4.7 Vanhempien näkemyksiä päivähoiton laadusta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnallisella vaikuttavuudella tarkoitetaan päivähoiton tuottamia pitkän aikavälin vaikutuksia yhteiskunnassa. Tällaisten vaikutusten todentaminen ei ole helppoa lyhyellä aikavälillä. Niinpä vaikuttavuuden todentaminen perustuu osin pitkäaikaistutkimuksiin, osin yleisiin, järjestelmää koskeviin oletuksiin. Viimeksi mainitusta on esimerkkinä päivähoiton ja varhaiskasvatuksen merkitys ehkäisevän lastensuojelun ja varhaiskuntoutuksen osana. Vaikuttavuutta arvioitaessa lähtökohtana ovat yhteiskunnan päivähoitolle asettamat tehtävät. Sosiaalipalvelun ja varhaiskasvatuksen näkökulmasta päivähoitoa onkin ensisijaisesti perusteltu sen vaikutuksilla lapsiin ja perheisiin. (Hujala ym. 1999, 169.) Kajanoja (1998) on kuitenkin osoittanut, että päivähoito voi olla myös taloudellisesti kannattava investointi. Vaikka päivähoiton tukemiseen käytetään runsaasti verovaroja, on sillä myös kansantalouden tehokkuuteen myönteisiä vaikutuksia.

Yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen kuuluu myös yhteiskunnallinen vastuu ja ympäristövaikutusten hallinta. Yhteiskunnallinen vastuu voi kohdistua perheiden kasvatustehtävän intensiiviseen tukemiseen ja osallistumiseen alueen kaikinpuoliseen hyvinvoinnin edistämiseen. Se voi olla myös oman asiantuntemuksen luovuttamista ulkopuoliseen käyttöön sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja maahanmuuttajalasten erityistä huomioon ottamista. Voidaan myös tarkastella sitä, miten päivähoitoyksikön toiminnassa ja kasvatuskasvamisprosessien suunnittelussa huomioidaan kestävän kehityksen, muun muassa ympäristöhaittojen ja luonnonvarojen tuhlauksen estäminen (esimerkiksi kierrätys, energian käyttö, raaka-aineiden käyttö, jätemäärät jne.). (Päivähoidon laadun arviointiperusteet 1999, 41.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimukseni tehtävänasettelu perustuu ajatukseen, jonka mukaan tieto ihmisten asioille ja tapahtumille antamista merkityksistä tarjoaa mielekkään lähtökohdan ihmisystävällisen, toimivan ja perustellun yhteiskunnan kehittämiseen, tässä tapauksessa lapsen kehitystä ja vanhemmuutta tukevan laadukkaan päivähoidon kehittämiseen. Siksi tässä tutkimuksessa pyrin hankkimaan tietoa siitä, millaisia merkityksiä vanhemmat antavat hyvälle ja laadukkaalle päivähoitolle ja minkälaisena vanhemmat kokevat lastensa päivähoidon. Kokemuksia, käsityksiä ja merkityksiä koskeva tieto auttaa ymmärtämään asioita ja olosuhteita vanhempien itsensä näkökulmasta ja siten edesauttaa päivähoidon kehittämistä. Vanhempien toiveiden ja odotusten kartoittaminen on tärkeää päivähoidon kehittämisen kannalta.

Tutkimukseni on kuvailevaa, en tavoittele yhtä ainoaa objektiivista totuutta vanhempien ajatuksista ja kokemuksista. Merkitykset konstruoituvat aina tiedonmuodostustapahtumassa todellisuuksien välillä. Vanhempien ääni ja mielipiteet ovat aina kontekstisidonnaisia. Tutkimukseni tehtävänä on kuvata vanhempien käsityksiä laadukkaasta päivähoiton osatekijöistä sekä selvittää vanhempien tyytyväisyyttä oman lapsensa päivähoitoon omien kokemustensa valossa. Kun saadaan tietoa niistä odotuksista, joita vanhemmilla on päivähoiton suhteen sekä vanhempien laatukäsityksistä, voidaan niihin sitten peilata päivähoiton todellisuutta ja käytäntöjä. Tässä tutkimuksessa vanhempien tyytyväisyys ymmärretään subjektiiviseksi käsitykseksi asioiden tilasta, joka muodostuu vuorovaikutuksessa odotusten ja kokemusten kanssa. Kokemukset vaikuttavat käsityksiin. Tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi sitä, millaisia kokemuksia vanhemmilla on kodin ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä ja minkälaisia vaikutusmahdollisuuksia he kokevat itsellään olevan päivähoitoa koskevissa asioissa. Tämä tutkimus tavoittaa vain yhden näkökulman, vanhempien näkökulman päivähoiton laatuun. Muiden päivähoiton eri osapuolten käsitykset laadukkaasta päivähoitosta voivat olla erilaisia.

Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä, laatuajatteluni taustateorianä, toimii *Bronfenbrennerin ekologisen teorian pohjalle rakentuva kontekstuaalisen kasvun näkökulma* sekä *inklusiivinen lähestymistapa* laadun määrittelyyn. Laadun käsitteelle ei

ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa ja objektiivista määritelmää, vaan se on muuttuva ja ajasta ja paikasta ja kunkin määrittelijän näkökulmasta riippuvainen. Näkökulmani laatuun on *asiakaslähtöinen*. Tauriaisen (2000, 24, 100, 136.) tutkimuksessa yksi tutkimuksen taustaoletus oli se, että vanhempien käsitykset ja arviot laadukkaasta toiminnasta muotoutuvat vähitellen kodin ja päivähoidon välisessä yhteistyössä saatavien kokemusten myötä. Vasta perehtyessään käytännön toimintatapoihin, vanhemmat voivat reflektoida näitä kokemuksiaan suhteessa omiin kasvatustieteisiin, arvostuksiinsa ja uskomuksiinsa sekä muodostaa sen pohjalta mielipiteensä päivähoiton pedagogiikasta. Yhteistyö luo perustan vanhempien ja päivähoiton yhteiselle kasvatustoiminnalle sekä mahdollistaa vanhempien mukanaolon laadunmäärittelyssä ja -arvioinnissa sekä toiminnan kehittämisessä. Tätä ajatusta olen pitänyt lähtökohtana myös omassa tutkimuksessani.

Tutkimuksessani *mikrotasolla* tarkastelun kohteena on päivähoito. Tarkastelen erityisesti *vanhempien käsityksiä laadukkaasta päivähoitosta*. *Mesotasolla* kiinnitetään huomiota eri ympäristöjen, tässä tapauksessa *kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön*. Keskeiseksi nousee *vanhempien kokemukset yhteistyön toteutumisesta*. Eksosysteemin ja makrossysteemin vaikutuksia ei tässä yhteydessä tutkita empiirisesti, vaikkakin niiden oletetaan heijastuvan muille tasoille. Vallitsevat käsitykset ihmisestä, perheestä, kasvatuksesta ja oppimisesta, työelämään liittyvät asiat, kuten työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja työn laatu, vanhempien suhteet ystäviin ja sukulaisiin, erilaiset yhteiskunnan tukimuodot, kasvatusta koskevat lait (päivähoitolaki 36/1973, Perusopetuslaki 628/1999) sekä opetussuunnitelmat ohjaavat muiden tasojen toimintaa ja näkemyksiä.

Tutkimukseni tavoitteena oli saada vastaus seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä vanhempien mielestä on laadukas päivähoito?
2. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on kodin ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä?
3. Mitä asioita vanhemmat nostavat esiin arvioissa lapsensa päivähoitosta?
4. Minkälaisia vaikutusmahdollisuuksia vanhemmille on päivähoitoa koskevissa asioissa?

6 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET JA MENETELMÄLLISET RATKAISUT

6.1 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

6.1.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Metodisilta lähtökohdiltaan tutkimukseni pohjautuu laadulliseen, kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen. Se mahdollistaa avoimen, syvällisen ja yksityiskohtaisen todellisuuden tutkimisen ja ymmärtämisen. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toisiaan ja siten on mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto koostuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997). Laadullisessa tutkimuksessa aineisto tulee kerätä niin, että se mahdollistaa monipuolisen tarkastelun. Kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus. Siten näkökulmaa ei ole etukäteen rajattu. (Alasuutari 1994, 74-75.) Pattonin (1990, 24) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään selvittämään ja ymmärtämään ihmisten näkemyksiä maailmasta, heidän kokemuksiaan, havaintojaan ja tunteitaan. Niitä ei luokitella etukäteen, vaan annetaan ihmisten kertoa, miten he näkevät asiat.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia, joita pyritään analysoimaan mahdollisemman perusteellisesti. Näin aineiston tieteellisyyden kriteeri ei olekaan sen määrä, vaan laatu, käsitteellistämisen kattavuus. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja kutakin tapausta käsitellään ainutlaatuisena. (Hirsjärven ym. 1997, 165) Koska tutkittavien joukko on pieni kvantitatiiviseen tutkimukseen verrattuna, se vähentää tutkimustulosten yleistettävyyttä. (Patton 1990, 14.) Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin,

vaan pyrkii kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti merkittävän tulkinnan jostakin ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1996, 34). Jokaisen yksittäisen tutkittavan mielipiteessä saattaa esiintyä tutkittavan ilmiön ymmärtämisen kannalta tärkeitä elementtejä. Esimerkiksi jokainen vanhempi tarkastelee päivähoiton laatua hieman eri näkökulmasta ja kiinnittää huomionsa eri asioihin. Yksittäisissä mielipiteissä saattaa tulla esille sellaisia asioita, joita muut eivät ole huomanneet. Siksi ei tulosten tarkastelussa ole niinkään tärkeää se, kuinka moni haastateltavista vanhemmista tuo esille juuri saman asian, vaan voi painottaa sitä, mitä eri asioita haastattelussa tulee esille.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tulkinta, ymmärtäminen ja merkityksenanto. Tulkinta tarkoittaa empiirisesti tavoitettujen merkityssuhteiden aukikerimistä. Tutkittavassa kohteessa on monia ja monitasoisia tulkittavia piirteitä, kuten kielelliset ilmaisut, sosiaaliset rakenteet, kulttuuriin liittyvät tekijät sekä historialliset ulottuvuudet, jotta tutkittavasta ilmiöstä muodostuu tajuttava kokonaisuus, tulkintaa tulee aina seurata ymmärtäminen. Tulkinnoissa esille tulevat osat eivät nivoudu yhteen itsestään, vaan tutkijan on itse yhdistettävä ne yhdeksi kokonaisuudeksi, merkitysyhteydeksi, joka sitten muodostaa tutkimuskohteen mielen. Uusi ”mieli” koostuu toisaalta tutkimuskohteesta autonomisena ilmiönä ja toisaalta siihen tulee mukaan tutkijan oma ymmärrys asiasta. Tästä johtuu se, että eri tutkijat voivat koostaa ilmiön uudelleen eri tavoin ja saada erilaisia tutkimustuloksia samasta tutkimuskohteesta. Näin voi käydä myös tutkittaessa jotakin ilmiötä eri aikoina. Silloinkin tulkintaan ja ymmärrykseen vaikuttaa kunkin ajan kulttuurinäkemys. (Anttila 1997, 180; Varto 1992, 64.) Varto (1992, 65) jäsentää tulkintaan ja ymmärrykseen vaikuttavat tekijät seuraavalla tavalla:

1. maailma on merkityshorisontiltaan erilainen eri aikoina ja eri ihmisille, koska
2. ihmisiä kiinnostavat eri asiat (mielenkiinto asettaa eri näkökulmat eri tavoin) ja
3. kunkin tutkijan oma kokemuksellinen maailma on vain hänen omansa eikä sitä kokonaisuudessaan voi jakaa kukaan muu, sekä
4. tutkimukselle asetetut lähtökohdat ja tavoitteet - tieteellinen tai toiminnallisesta tarpeesta lähtevä tosiasiallisuus - ovat erilaiset.

Merkityksen käsite on kasvatustieteen kvalitatiiviselle metodologialle yhtä tärkeä kuin kausaalisuuden käsite kvantitatiiviselle metodologialle (Siljander & Karjalainen 1991, 377). Merkitykset viittaavat ihmiselle ominaiseen olemassaolon tapaan. Hahmotamme maailmaa aina tietyn merkityksellistämisen prosessin ja merkitysyhteyden kautta. Erilaisten kulttuurisesti jaetun merkitysten avulla osaamme suunnistaa arkielämässämme ns. luonnollisen asenteen saattamana. Merkityksistä kokoonpantu sosiaalinen todellisuus on tae sille, että kohtaamamme asiat eivät näyttäyty kokonaan uusina vaan meille on olemassa tietty opittu tapa tai skeema niiden hahmottamiseen. (Eskola & Suoranta 1998, 45.) Merkitykset tuotetaan interaktiossa. Merkityksen oleminen edellyttää kahta yksilöä. Kokemukset ja käyttäytyminen sosiaalisessa prosessissa, johon kaikki ihmiset ovat kietoutuneet, ovat merkityksen ja sen syntymisen pohjalla. (Sutinen 1997, 84).

Eri ihmiset antavat kulttuurista toiseen ja samankin kulttuurin sisällä samoille ilmiölle, merkeille ja kulttuurituotteille erilaisia merkityksiä. Ilmiöiden, ts. todellisuuden hahmottamisen, täytyy kuitenkin olla riittävällä tavalla yhdenmukaisia ja tasalaatuisia, jotta intersubjektiivisuus, eli yhteinen ymmärtäminen on ylipäättään mahdollista. (Eskola

& Suoranta 1998, 45.) Esimerkiksi vaikka kahdella vanhemmalla on lapsi samassa päivähoitopaikassa, he antavat sille ja sen toimijoille erilaisia merkityksiä. Kykenemme kuitenkin ymmärtämään heitä, koska jaamme saman kulttuurin ja hahmotamme ympäröivän todellisuuden riittävän yhdenmukaisesti. Ymmärrämme myös sen, että henkilön kokemustausta vaikuttaa hänen kokemuinsa merkityksiin. Jokaisen vanhemman vastaukset ovat siten yhteydessä aikaisempiin kokemuksiin, tietoihin ja käsityksiin keskusteltavista aiheista.

6.1.2 Fenomenografia

Tutkimuksessa käytin fenomenografista lähestymistapaa. Fenomenograafinen tutkimusote on ruotsalaisen Ference Martonin ja hänen tutkijaryhmänsä kehittämä. Fenomenografia on sananmukaisesti ilmiöiden kuvaamista, käsitysten tutkimista. Fenomenografia tutkii sitä, miten ympäröivä maailma ilmenee ja rakentuu ihmisen mielessä. Martonin mielestä tieto ihmisten erilaisista käsityksistä on jo sinällään arvokasta. Ongelmia on päästävä tutkimaan ihmisten omasta näkökulmasta, jotta voisimme ymmärtää heitä. Tämän tyyppinen tutkimus pyrkii kuvaamaan, analysoimaan ja ymmärtämään ihmisten erilaisia käsityksiä ja kokemuksia heidän omista lähtökohdistaan. Käsitykset eroavat laadullisesti eli sisällöllisesti, koska ihmisten kokemustaustat ovat erilaisia. Samaa ilmiötä koskevat käsitykset vaihtelevat eri henkilöillä. Käsitys on dynaaminen ilmiö; ihminen voi muuttaa käsityksiään joskus useaan kertaan lyhyessäkin ajassa. Käsitys on konstruktio, jonka varassa ihminen jäsentää edelleen uutta asiaa koskevaa informaatiota. (Ahonen 1995, 114-117; Häkkinen 1996; Marton 1988, 144, 154; Uljens 1992) Myös päivähoiton laadusta on ihmisillä erilaisia kokemuksia ja siten erilaisia käsityksiä. Tutkimukseni tavoitteena onkin selvittää vanhempien päivähoiton laatuun liittyviä käsityksiä, joita lähestyn fenomenografisen tutkimusotteen avulla.

Fenomenografiaa on kehitetty 1980-luvun alusta alkaen erityisesti oppimisen tutkimiseen ja analysointiin. Martonin (1981;1995) mukaan fenomenografia soveltuu myös erilaisten kulttuurien tutkimiseen, koska kulttuureita tutkittaessa on keskeistä pyrkiä kuvaamaan ja ymmärtämään sen toimintaa. Käyttäytyminen riippuu osaltaan siitä, mitä ihmiset ajattelevat asioista ja millaisia käsityksiä heillä on niiden välisistä suhteista. Käsitykset ovat kiinni sosiaalisessa todellisuudessa, kielessä ja kulttuurissa (Marton 1981; Gröhn 1993; Säljö 1994). Säljö (1988, 37-38) toteaa, että käsitykset toimivat suodattimena, jonka läpi ihmiset tarkastelevat maailmaa ja sen ilmiöitä. Riippumatta siitä, ovatko nämä käsitykset objektiivisesti tosia tai oikeita, ne ohjaavat ihmisen ajattelua ja niiden varassa hän hahmottaa todellisuutta.

Fenomenografian ensisijainen tutkimuskohde on ns. toisen asteen näkökulma (Marton 1981). Tässä tutkija orientoituu ihmisten ajatuksiin ja käsityksiin ympäröivästä maailmasta ja tekee niistä päätelmiä. Tutkija kuvaa sitä, miten ihmiset ovat käsittäneet tai kokeneet todellisuuden. Tutkija ei kysy, miksi jokin ilmiö on tietyn tyyppinen, vaan hän kysyy, miten ihminen käsittää ilmiön olevan tietyn tyyppisen. Tutkija ei yhdistä ihmisten käsityksiä tekemällä niistä kaikenkattavaa tulkintaa. Toisen asteen näkökulman loogisena seurauksena on, että fenomenografiassa keskeisenä tarkastelun kohteena on käsityskäsite. (Ahonen, 1995, 117.) Tutkimuksessani on tarkoitus kuvata todellisuutta toisen asteen näkökulmasta sellaisena kuin tietty ryhmä, tässä tapauksessa lasten vanhemmat,

sen käsittävät. Siten esimerkiksi vanhempien käsitysten kuvaaminen toisen asteen näkökulmasta on tutkittavan ilmiön epäsuoraa kuvausta.

6.2 Aineiston hankinta

6.2.1 Tutkimukseen osallistujat ja heidän valintansa

Tutkimus toteutettiin keväällä 1999. Tutkimukseen osallistujat valitsin Varkauden kaupungin päivähoidossa olevien lasten vanhemmista. Otin yhteyttä päivähoidon esimieheen ja toimitin tutkimuslupahakemukseni hänelle. Sovimme hänen kanssaan siitä, että hän, päiväkodin johtajat ja perhepäivähoidon ohjaajat valitsevat yhdessä ne päivähoitoyksiköt, joiden kautta toimitan vanhemmille haastattelupyynnön. Päivähoitoyksiköiden valinnan perusteena toimi seuraavat kriteerit. Tavoitteenani oli saada tutkimukseen mukaan perheitä, joilla olisi päivähoiton suhteen erilaisia tarpeita; perheitä, joilla on päivähoitossa pieniä lapsia ja toisaalta perheitä, joilla on koulunsa seuraavana syksynä aloittavia lapsia, samoin perheitä, joilla on vuorohoidon tarvetta, erityispäivähoidon tarvetta tms. Päivähoidon esimiehen kautta sain tiedon tutkimukseen mukaan lähtevistä päiväkodeista.

Tutkimukseen valittiin mukaan tässä vaiheessa kolme päiväkotia ja yksi ryhmäperhepäivähoitokoti. Kävin henkilökohtaisesti viemässä vanhemmille jaettavat tiedotteet (liite 1) päiväkodin johtajille ja perhepäivähoidon ohjaajalle. Ryhmäperhepäiväkodissa tiedote jaettiin kaikille vanhemmille, yhdessä päiväkodissa tiedote jaettiin integroitujen erityisryhmien vanhemmille, yhdessä 6-vuotiaitten lasten ryhmän vanhemmille ja yhdessä alle 3-vuotiaiden lasten ryhmän vanhemmille. Tiedotteessa kerrottiin tutkimuksesta ja tutkimukseen halukkaita vanhempia pyydettiin ottamaan yhteyttä puhelimitse suoraan minuun.

Tiedotteita jaettiin ensimmäisessä vaiheessa 58:lle perheelle. Koska tutkimukseen halukkaita vanhempia ilmoittautui vain neljä, päätin jakaa lisää tiedotteita. Tässä vaiheessa mukaan otettiin vielä yksi päiväkoti ja kolme ryhmäperhepäivähoitokotiä. Tiedotteita jaettiin tässä vaiheessa 72:lle perheelle. Tutkimukseen halukkaita vanhempia ilmoittautui kolme lisää. Näistä seitsemästä vanhemmasta valitsin alkuvaiheessa viisi vanhempaa haastateltaviksi. Kaksi vanhemmasta oli päivähoiton työntekijää, joten heidät jätin tässä vaiheessa varalle, koska halusin tutkimukseen mukaan ensin ne vanhemmat, joilla ei ollut päivähoiton työntekijän roolia.

Yhtenä perusteena kvalitatiivisen aineiston määrän rajaamisessa käytetään saturaatiota eli kylläntymistä. Tämä tarkoittaa sitä, että uudella aineistolla ei saada enää uutta tietoa tutkimusongelmasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston määrä on tutkimuskohtainen. Vastauksia tarvitaan niin paljon kuin aiheen kannalta on välttämätöntä. (Eskola & Suoranta 1998, 62-63.) Vaikka jokaisen vanhemman mielipiteet olivat erilaisia ainakin joiltakin osin, alkoi viiden haastattelun jälkeen tuntua siltä, että tietyt asiat alkoivat jo toistua ja painottua useassa haastattelussa, joten katsoin, että haastatteluja oli aiheen kannalta jo riittävä määrä.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat valikoituivat tutkimukseen itse. Vanhempien mielipiteet painottuivat Tauriaisen hahmotteleman yhteistyöroolin 'vanhemmat täysivaltaisina vaikuttajina' suuntaisesti (ks. kuvio 2, s. 26). Vanhemmat halusivat olla mukana suunnittelemassa ja päättämässä henkilökunnan kanssa siitä toiminnasta, johon heidän lapsensa osallistuu. Vanhemmat halusivat myös pitää 'kodin ikkunat' avoimena päivähoitoon päin. Vanhemmat halusivat tiivistä yhteistyötä päivähoidon kanssa sekä avointa keskustelua vanhempien ja henkilökunnan kasvatuskäsityksistä. Tutkimuksen ulkopuolelle ovat varmaan jääneet ainakin ne vanhemmat, jotka haluavat pitää 'kodin ikkunat' päivähoitoon päin suljettuina. Ei tietysti voi tehdä niin suoraa johtopäätöstä, että kaikki tutkimuksen ulkopuolella jääneet vanhemmat kuuluisivat edellä mainittuun ryhmään. Uskon, että suurin osa päivähoitolasten vanhemmista haluaa toki pitää ikkunat avoimena päivähoitoon päin, mutta siihen, miksi eivät halunneet osallistua tutkimukseen, ovat vaikuttaneet tietysti monet syyt. Yksi tekijä on varmaan ollut ns. aikapula. Pitkien työpäivien ja kotona odottavien monien töiden ohella ei ehkä ole enää aikaa eikä voimia osallistua haastattelututkimukseen. Varmaan myös 'kynnys' osallistua tutkimukseen voi joillekin vanhemmille olla korkea. Yksi tekijä voi olla myös tutkimuksesta kertova infokirje vanhemmille. Ehkä se ei ollut tarpeeksi 'houkutteleva', jotta se olisi innostanut osallistumaan. Toisaalta tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollutkaan pyrkiä yleistettävyyteen, vaan se on pikemminkin luonteeltaan tapaustutkimus, joten osallistuvien lukumäärällä ei ole siinä suhteessa merkitystä.

Haastateltavien luonnehdinta

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat kaikki naisia. Kuvanneeko tämä osaltaan lastenhoito- ja kasvatusasioiden kuulumista naisille? Tästä ei tietenkään voi tehdä suoraa johtopäätöstä, koska haastateltavien joukko oli niin pieni. Haastateltavien perheiden lapset olivat sekä päiväkodissa että ryhmäperhepäiväkodissa. Kahdella perheellä oli myös kokemusta hoitajan kotona tapahtuvasta perhepäivähoidosta. Seuraavassa lyhyt luonnehdinta haastatelluista vanhemmista, jotta lukija haastatteluotteita lukiessaan tietää, minkä ikäisten lasten vanhemmista on kyse.

- V1 – Perheessä kolme lasta, joista yksi jo koulussa. Päivähoidossa olevat lapset neljä- ja kuusivuotiaat.
- V2 - Perheessä kaksi lasta, joista toinen jo koulussa (ollut aikaisemmin päivähoitossa). Päivähoidossa oleva lapsi kuusivuotias.
- V3 - Perheessä kaksi lasta. Päivähoidossa oleva lapsi kolme vuotias. Nuorempi lapsi ei ole päivähoitossa.
- V4 - Perheessä kaksi lasta. Päivähoidossa oleva lapsi viisi vuotta. Nuorempi lapsi ei ole päivähoitossa.
- V5 – Perheessä kolme lasta. Vanhin lapsi jo koulussa (ollut aikaisemmin päivähoitossa). Päivähoidossa olevat lapset kuusi- ja yksivuotiaat.

6.2.2 Haastattelu tiedonhankintamenetelmänä

Fenomenografisen tutkimuksen keskeisin tapa kerätä tietoa on haastattelu (Marton 1988, 154). Haastattelulla pyritään selvittämään sellaisia asioita, joita ei pystytä suoraan havainnoimaan, esimerkiksi tunteet, aiomukset ja asioille annetut merkitykset. Tavoitteena on nähdä toisen ihmisen perspektiivi. (Patton 1990, 278.) Fontanan ja Fryn

(1994, 361) mukaan haastattelu on tavallisin ja käyttökelpoisin menetelmä sellaisessa tutkimuksessa, jossa halutaan ymmärtää inhimillistä elämää ja ihmisten käyttäytymistä. Tästä näkökulmasta haastattelun käyttäminen tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa oli perusteltua.

Haastatteluun on kolme lähestymistapaa. Epämuodollisessa keskustelunomaisessa haastattelussa kysymykset esitetään luonnollisessa vuorovaikutustilanteessa. Standardoidussa avoimessa haastattelussa kysymykset on muotoiltu ja järjestetty etukäteen, jotta haastattelu olisi kaikille samanlainen. Teemahaastattelussa taas on määritelty etukäteen teemat, jotka kaikkien haastateltavien kanssa käydään läpi. Näin varmistetaan, että tarvittavat tiedot saadaan kaikilta. Kysymysten sanamuoto ja järjestys on kuitenkin vapaa ja haastattelu etenee haastateltavan ehdoilla. (Patton 1990, 280.)

Käytin tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelun valitsin siksi, että halusin saada mahdollisimman syvällistä tietoa vanhempien laatuksityksistä. Teemahaastattelu on avoin, se mahdollistaa vapaan ja luonnollisen kerronnan aihepiirin sisällä. Teemahaastattelussa haastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Jotta tutkittavat voivat kuvata juuri niitä kokemuksia ja asioita, jotka he ovat kokeneet tärkeiksi ja liittävät tutkittavaan asiaan, kysymyksenasettelun tulee olla silloin mahdollisimman avointa ja strukturoimatonta. Strukturoitu haastattelu kuvaa vain tutkijan tärkeinä pitämiä asioita. Teemahaastattelussa vanhemmat voivat sen sijaan itse määritellä, mitä päivähoiton laatu on.

Haastattelu tulisi aloittaa laajoilla ja helpoilla kysymyksillä. Sääntönä voidaan pitää sitä, että edetään laajoista, yleisistä kysymyksistä täsmällisempiin ja rajatumpiin kysymyksiin (ns. suppilotekniikka). Alkuun sijoitetut avainkysymykset ovat monessa mielessä tärkeitä. Haastateltavan tulisi saada kokea, että hän osaa vastata kysymyksiin ja että keskustelu on mielenkiintoista. Kun kysymykset ovat laaja-alaisia, on haastateltavalla mahdollisuus käsitellä aihetta häntä itseään kiinnostavasta näkökulmasta. Syventäessään haastateltavan vastausta tutkija muotoilee seuraavan kysymyksensä edellisen vastauksen perusteella. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 87, 90.) Kaikissa haastatteluissa avauskysymyksenä kysyin sitä, *minkä ikäisiä lapsia perheessä oli ja minkä aikaa he olivat olleet päivähoitossa*. Tämä avauskysymyksen tarkoituksena oli johdatella vanhemmat päivähoiton maailmaan. Varsinaisena ensimmäisenä kysymyksenä kysyin sitä, *millaisia odotuksia vanhemmillä oli päivähoitoa kohtaan silloin, kun heidän lapsensa aloitti päivähoitossa*. Seuraavaksi siirryttiin sitten pohtimaan vanhempien käsityksiä päivähoiton laadusta, *millaista heidän mielestään on laadukas päivähoito*. Haastateltavat vastasivat tähän kysymykseen sisällöllisesti eri tavalla ja suuntasivat siten keskustelua eri tavoin.

Esitin ensimmäiset kysymykset niin avoimina, että ne mahdollistivat vastaamisen vanhemman omista lähtökohdista ja sen jälkeen tarkensin niiden sisältöä lisäkysymyksiin, kuitenkin pyrkien koko ajan säilyttämään vanhemman oman äänen ja merkitykset. Pysin asettamaan keskustelussa joustavat kehykset, joiden sisällä vanhemmat pystyivät vastaamaan heille merkityksellisistä asioista niin laajasti kuin halusivat. Lisäkysymyksiin tarkoitus oli rohkaista haastateltavaa syventämään kertomaansa esimerkiksi yksityiskohdilla. Rubinin ja Rubinin (1995, 183-185) mukaan täydentävä kysymys voi olla lyhyt kommentti tai ele, jonka haastattelija tekee kuunnellessaan haastateltavaa ja pitääkseen keskustelua yllä. Lisäkysymyksillä haastattelija osoittaa haastateltavalle

olevansa kiinnostunut ja samalla rohkaisee haastateltavaa syventämään keskustelua ja tuomaan siihen lisää yksityiskohtia.

Rubin & Rubin (1995, 197) toteavat edelleen, että haastattelijan tulee ohjata keskustelua, jotta pysytään asiassa ja kysymyksiin saadaan vastauksia. Ohjailun tarkoituksena on välttää se, ettei jokin tärkeä tapahtuma tai osatekijä jää pois kertomuksesta. Haastattelijan tulee varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, muuta niiden laajuus ja järjestys vaihtelevat haastattelusta toiseen. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Kaikissa haastatteluissa käsittelin samoja teemoja. Samoista lähtöteemoista huolimatta eri haastatteluissa teemat painottuivat kuitenkin eri tavalla. Eri vanhemmat tarttuivat eri teemoihin ja laajensivat keskustelua siitä. Näistä seikoista saatoin jo tehdä päätelmiä kullekin vanhemmalle tärkeistä asioista.

On tärkeää, että haastattelijan ja haastateltavan välille syntyisi luottamuksellinen vuorovaikutus, jotta tilanne ei olisi kuin kuulustelu, jossa haastateltava yrittää muistella 'oikeaa' vastausta. (Ahonen 1995, 137.) Aiheet, joihin liittyy voimakkaita sosiaalisia sovinnaisuuksia, houkuttelevat haastateltavia vastaamaan sosiaalisesti suotavalla tavalla. Kun jokin tietty käyttäytyminen ja mielipiteen esittäminen on kunnioitettavampaa kuin jokin toinen, saattaa haastateltava väheksyä tai liioitella omaa käyttäytymistään tai mielipidettään. Tämä on haastateltavan kyettävä huomioimaan (Hirsjärvi & Hurme 1984, 11.) Kaikissa haastatteluissa ilmapiiri oli vapaa ja luonteva. Haastateltavat kertoivat avoimesti käsityksistään. He pohjustivat kokemuksiaan ja mielipiteitään käytännön esimerkeillä, jotka osoittautuivat hedelmällisiksi lisäinformaation antajiksi. Haastatteluista huomasin, vanhemmat olivat pohtineet paljonkin aiheeseen liittyviä asioita. Vanhemmat olivat innostuneita asiasta ja esittivät omia mielipiteitään reilusti. He kertoivat myös negatiivisista kokemuksista ja esittivät kritiikkiäkin päivähoitoa kohtaan.

Haastattelutilanteessa itseni ja vanhempien välistä vuorovaikutusta edisti todennäköisesti se, että minulla on kokemusta päivähoidosta omien lasteni kautta ja lisäksi olen työskennellyt aikaisemmin päivähoidossa, joten päivähoidon arki oli tuttua sekä vanhemman että työntekijän näkökulmasta. Haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutukseen vaikuttaa myös se, minkälainen rooli haastattelijalla on haastattelutilanteessa. Yleensä haastattelijan oletetaan odotetaan käyttäytyvän mahdollisimman neutraalisti (Hirsjärvi & Hurme 1988, 78). Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on olennaista, että haastattelija ei esitä johdatteluvia kysymyksiä eikä sellaisia kommentteja, jotka voivat vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. Pyrin kertomaan mahdollisimman vähän omia kokemuksiani, jotten olisi vaikuttanut niillä haastateltavien vastauksiin. Toisaalta tässäkin asiassa täytyy luottaa herkkyyteensä, jotta haastattelu pysyisi luontevana. Koska haastattelutilanne on vuorovaikutustilanne, jossa on läsnä kaksi ihmistä, ei haastattelija voi vetäytyä ulkopuoliseksi. Haastateltava kuitenkin odottaa, että haastattelija ilmaisee jotenkin, että on kuullut ja ymmärtänyt viestin, jonka haastateltava on lähettänyt. Pyrin kuitenkin haastattelutilanteissa tietoisesti välttämään kannanottoja ja muulla tavoin haastateltavaan vaikuttamista. Haastattelutilanne toimi tiedostamisen välineenä paitsi itselleni myöskin vanhemmille, vaikka tutkimuksen tavoitteena ei ollutkaan muutoksen aikaansaaminen haastateltavien käsityksissä.

Haastattelut tehtiin joko haastateltavien kotona (2), heidän työpaikallaan (1) tai omalla työpaikallani (2). Haastateltavat saivat itse valita haastattelupaikan. Periaatteena oli, että

haastateltava itse ehdotti ajan ja paikan, koska varsinkin pienten lasten äidit tietävät itse perheelle parhaiten sopivan ajankohdan ja haastattelupaikan. Haastatteluiden kesto vaihteli tunnista kahteen tuntiin. Nauhoitin kaikki haastattelut. Kysyin vanhemmilta luvan nauhoitukseen jo etukäteen samalla kun puhelimitse sovimme tarkemmin haastattelun ajankohdasta ja muista siihen liittyvistä käytännönjärjestelyistä. Kaikki vanhemmat suostuivat nauhoittamiseen, joten sain haastattelutilanteessa keskittyä itse haastattelutilanteen eteenpäin viemiseen. Yhden haastattelun nauhoitus kuitenkin epäonnistui osittain. Kasetin puolen vaihdon jälkeen nauhuri ei enää nauhoittanut. Sain kuitenkin haastattelun alusta 45 minuuttia nauhalle, joka oli haastattelun sisällön kannalta tärkeämpi osa. Tarkistin heti kunkin haastattelukerran jälkeen, oliko nauhoitus onnistunut, joten tässä tapauksessa sain tehtyä haastattelun loppuosasta itselleni heti yhteenvedon. Haastattelutilanteet muodostuivat luonteviksi ja vapaamuotoisiksi eikä nauhoittaminen tuntunut häiritsevänä haastateltavia.

Haastattelun teemojen valinnassa käytin hyväksi päivähoiton laatua koskevaa kirjallisuutta, aikaisempia tutkimuksia sekä aiheeseen sopivia teorioita sekä omaa kokemustani. Olennaista teemoja miettiessä oli muistaa ne tutkimuksen tehtävät, johon olin hakemassa vastauksia. Teemat muodostin tutkimustehtävän pohjalta siten, että ne kattoivat kaikki tutkimusongelmat. Haastattelujen teemat ovat liitteessä 2. Haastattelun teemat olivat väljiä. Haastattelu muodostui neljästä pääalueesta. Ensimmäiseksi haastattelulla kartoitin päivähoitolaisten vanhempien mielipiteitä siitä, millaista heidän mielestään on laadukas päivähoito. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia seikkoja vanhemmat korostavat kuvatessaan päivähoiton yleistä laadukkuutta. Halusin sijoittaa tämän kysymyksen heti haastattelun alkuun, jotta käsiteltävät asiat muotoutuisivat juuri sellaisiksi, joita vanhemmat itse pitivät tärkeinä. Näin vältettiin se, että myöhemmin haastattelun kuluessa esiintyvät tekijät muovaisivat vanhempien käsityksiä. Vanhemmat pyrkivät analysoimaan laadukkaan päivähoiton olemusta erittäin kiitettävästi. Tämä teema toi paljon tietoa vanhempien suhtautumisesta päivähoitoon. Toinen pääalue liittyi vanhempien kokemukseen kodin ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä. Kolmannessa pääalueessa kysyin vanhemmilta heidän kokemuksiaan lapsensa hoitopaikan kasvatusyöstä ja neljännessä pääalueessa heidän vaikutusmahdollisuuksiaan päivähoitoa koskevissa asioissa.

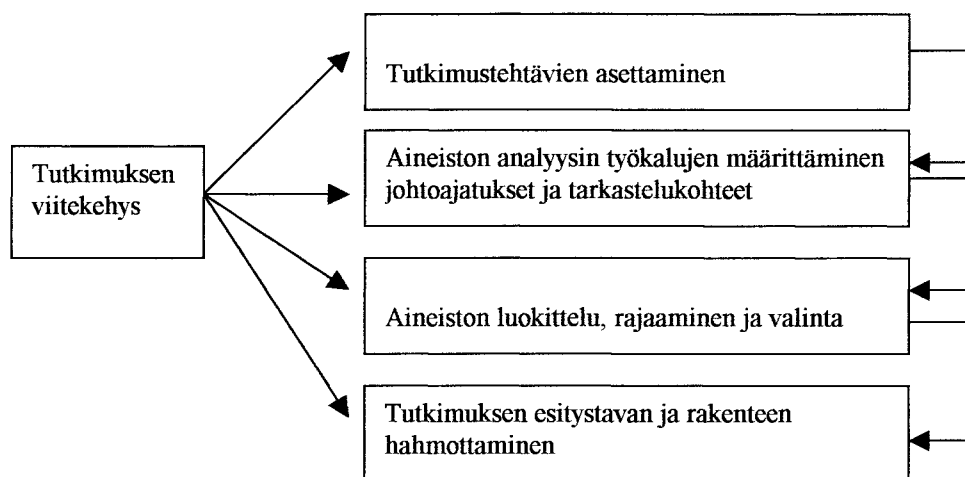
6.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysia, tulkintaa ja johtopäätösten tekoa kuvataan koko tutkimuksen ydinasiaksi, sillä siihen tähdätään jo tutkimusta aloitettaessa (Hirsjärvi ym. 1997, 217). Kerättyään tutkimusmateriaalinsa tutkijan tulee järjestää aineistonsa lopullista analyysia varten. Aineiston järjestämisen ja analysoimisen ero ei ole kuitenkaan selväpiirteinen, koska aineiston järjestäminen on merkittävä osa analyysia. (Grönfors 1985, 155.) Eskolan ja Suorannan (1998, 138) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään tiivistämään aineisto kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää informaatiota, päinvastoin pyritään informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. Laadullisen aineiston hankinta, analyysi ja tulkinta ovat sidoksissa

toisiinsa. (ks. myös Mäkelä 1990, 45.) Aineiston keruu ja käsittely lomittuivat myös tässä tutkimuksessa ja jo keruuvaiheessa tapahtui analyysiä.

Tutkimuksessani käytin abduktiivisen päättelyn periaatetta. Grönfors (1985, 33-34) on todennut, että laadullista tutkimusta ei voida hahmottaa sen paremmin induktiiviseksi (aineistolähtöiseksi) kuin deduktiiviseksi (teorialähtöiseksi) prosessiksi. Hänen mukaansa se kannattaa nähdä abduktiona eli päättelyprosessina, jossa induktio ja deduktio vuorottelevat johtopäätösten muodostamisessa. Abduktiivinen päättely sijoittuu induktion ja deduktion välimaastoon. Abduktiivinen päättely perustuu siihen, että tieteellisiä löytöjä ohjaa jokin johtoajatus. Johtoajatuksot perustuvat tutkimuksen viitekehykseen, jonka avulla aineisto ja sen analyysi rajataan ja keskitetään niihin seikkoihin, joiden uskotaan tuottavan uusia näkemyksiä ja ideoita tutkittavasta ilmiöstä. (ks. myös Alasuutari 1994, 30-31.) Kinos (1999, 76) toteaa, että hänen omassa tutkimuksessaan käyttämä abduktion periaate selkiytti aineistolähtöisyyden ja teorialähtöisyyden dilemmaa ja vapautti siten tutkimuksen molempien ääripäiden 'kahleista'. Itse pyrin myös omassa tutkimuksessani poistamaan liiallisista teoriasidonnaisuutta juuri abduktiivisen periaatteen avulla ja pyrin pitämään viitekehyksen ja siitä johdetut käsitteet väljinä. Annoin aineiston viedä tutkimusta eteenpäin.

Teoreettinen viitekehys ja tutkimustehtävä muotoutuivat sekä kirjallisuuteen perehtymällä että aikaisempien tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuoman tiedon pohjalta. Tutkimustehtävä ohjasi ja rajasi havaintojen tekoa. Lähdin siitä, että mitä selkeämmin pystyn teoreettisesti jäsentämään tutkittavaa ilmiötä ja pureutumaan sen ytimeen, sen tarkemmin ja avarakatseisemmin on mahdollista huomata ilmiöön liittyviä erilaisia näkökulmia. Näin voi saada rikkaan aineiston talteen, minkä kautta mahdollistuu sitten monipuolinen analyysi. (vrt. Alasuutari 1993, 223). Mahdollisimman moniin erilaisiin, eri näkökulmista asioita tarkasteleviin teorioihin tutustumalla pystyy parhaiten kouluttamaan itseään niin, että osaa pitää mielensä avoimena.

KUVIO 8 Viitekehyksen asema tutkimuksen kokonaisuudessa (mukaellen Kinos 1999, 75)

Tutkimukseni viitekehys, tutkimuksen pääkäsitteet (kuvio 8) määrittävät tutkimustehtävien ja analyysissä käytettävien työkalujen lisäksi keskeisesti myös aineiston luokittelua, rajaamista ja valintaa. Viitekehysten avulla aineistoon saadaan järjestystä. Eskolan ja Suorannan (1998, 19) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on ongelmana se, että laadullinen aineisto ei lopu koskaan. Kinon (1999, 75) luonnehtii viitekehystä maiseman avaajaksi – silmälaseiksi, joilla maisemaa katsellaan, ihmetellään ja kysytään asioita, jotka muuten saattaisivat jäädä piiloon tai muutoin vaille huomiota.

Tutkimukseni empiiristä aineistoa käsittelevän fenomenografisen näkemyksen perusteella. Laadullisen aineiston analyysi on kierros kierrokselta spiraalinomaisesti etenevä prosessi. Aloitin tutkimusaineiston analyysin kuuntelemalla nauhat ensin kerran. Näin sain jonkinlaisen kokonaiskuvan haastateltavista ja heidän käsityksistään. Sen jälkeen litteroin kaikki haastattelut sana sanalta. Ahosen (1994, 140) mukaan litterointi tehdään sana sanalta puhutun kielen mukaisesti, jotta kaikki vivahteet säilyisivät. Haastattelujen litterointi antaa mahdollisuuden palata niihin toistuvasti analyysin ja johtopäätösten teon aikana. Haastattelumateriaalia kertyi nauhoille noin kuusi ja puoli tuntia. Kirjoitettua tekstiä niistä tuli noin 70 sivua rivivälillä 1 kirjoitettuna. Purin haastattelut melko pian haastattelujen jälkeen, koska näin aineisto oli vielä tuoreessa muistissa. Aineistoa litteroidessani tutustuin samalla siihen jo alustavasti ja huomasin, että aineistosta sai irti paljon erilaisia yksityiskohtia, jotka olisivat saattaneet ilman litterointia täysin unohtua.

Kirjoittamisen jälkeen syvennyin aineistoon lukemalla sitä läpi useita kertoja. Pysin lukemaan aineistoa avoimin mielin. Perttulan (1995, 91) mukaan tämä vaatii omien oletusten ja ennakoasenteiden tiedostamista ja niiden siirtämistä taka-alalle. Varto (1992, 58-59) toteaa, että tutkija tulkitsee ja pyrkii ymmärtämään merkityksiä. Koska tutkimuskohde ja tutkijan elämysmaailma ovat eri asia, on tutkijan pyrittävä irti omista merkityksistään, jotta hän ei tulkitseisi ilmiöitä vain oman kokemuksensa ja ymmärtämisensä kautta. Ilmaisun merkitys on luonteeltaan intersubjektiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että ilmaisun merkitys riippuu paitsi ilmaisun tekijästä eli tutkimushenkilöstä, myös sen tulkitsejasta eli tutkijasta, joka ymmärtää ilmaisun merkityksen oman asiantuntemuksensa ja henkilökohtaisen mielensisältönsä kautta. (ks. myös Ahonen 1995, 124.) Pysin siihen, että mitä vankempi oma teoreettinen perehtyneisyyteni on ja mitä paremmin tiedostan oman viitetaustani, sitä 'objektiivisemmin' voin tavoittaa tutkimushenkilön merkityksen. Tietty subjektiivinen elementti tulkinnassa kuitenkin aina säilyy. Tiedostettuna se ei ole tulkitsemista haittaava tekijä, sillä oma kokemustausta auttaa toisaalta paneutumaan toisen lähtökohtiin. Varto (1992, 59) toteaa, että toisen elämysmaailmaa ei kuitenkaan pysty täysin ymmärtämään.

Syrjäläisen (1995, 89) mukaan onnistunut analysointi edellyttää tutkijan perehtyneisyyttä sekä omaan aineistoonsa että kirjallisuuteen, joka mahdollistaa teoreettisen. Samanaikaisesti aineiston käsittelyn kanssa keskityin kirjallisuuteen etsien erilaisia teoreettisia näkökulmia liittyen tutkimusaiheeseen. Kirjallisuuteen tutustuminen syvensi näkemystä aineistoa kohtaan. Aineistoa lukiessa mietin samalla sen suhdetta teoriaan. Työskentelyn ohjeena pidin koko ajan haastattelun teemoja ja tutkimustehtäviä. Pohdin ja kirjasin ylös erilaisia käsityksiä lukemani kirjallisuuden pohjalta sekä laadusta yleensä, varhaiskasvatuksesta laadusta että yhteistyöstä vanhempien kanssa. Näin halusin saada

omat näkemykseni tietoiseksi. Pyrin koko ajan avoimeen, mutta kriittiseen lähestymistapaan.

Fenomenografisessa tutkimuksessa analyysille on ominaista jatkuva aineiston lukeminen, merkitysyksiköiden ja kategorioiden muodostaminen sekä reflektointi, mikä merkitsee olennaisten piirteiden etsimistä aineistosta (Larsson 1986). Analyysin suorittamisessa luokittelulla eli kategorioinnilla on keskeinen rooli. Seuraava vaihe työskentelyssä oli eri teemoihin liittyvien kommenttien ja mainintojen etsiminen jokaisesta haastattelusta. Kun kävin aineistoa systeemaattisesti läpi, hahmottui vähitellen kuva kokonaisuudesta. Litteroitua tekstiä on luettava useasti, jotta saa esille merkityssisällöt ja teemat. Lukemisen tarkoituksena olikin löytää tekstistä tutkimustehtävän kannalta tärkeitä ilmauksia. Tekstiä lukiessani alkoivat tutkimuskysymyksiin nähden oleelliset tekijät vähitellen hahmottua ja haastattelun merkityssisällöstä saatoin poimia ne seikat, jotka kuuluivat tutkimustehtävään.

Ahosen (1995, 123-124, 143) mukaan ilmaisun merkitys on aina luonteeltaan paitsi intersubjektiiivinen, myös kontekstuaalinen. Se paljastuu usein vasta ilmaisun asia- ja tilanneyhteydestä. Siksi ilmaisua tulee tarkastella näitä yhteyksiä vasten sen sijaan, että se otettaisiin sellaisenaan erillisenä aineiston palana. Laadullisessa tutkimuksessa tulkinta kohdistuu ajatukselliseen kokonaisuuteen eikä ulkoisesti ja mekaanisesti määriteltävään kokonaisuuteen, koska vain ajatuksellisesta kokonaisuudesta voi tulkita jonkin merkityksen. Tutkija määrittelee tulkintayksikön lukemalla ilmaisut ja tarkkailemalla, miten laajalle niiden ajatusyhteydet tekstissä ulottuvat. Haastattelujen lukeminen tutkimuksen teoriaa ja tutkimustehtävää vasten paljastaa vähitellen, missä tulkintayksikköjen rajat kulkevat. Tulkintayksikköjä ei voi siis määritellä ulkoisin perustein etukäteen siten, että esimerkiksi lause, puheenvuoro, teksti, kappale tai koko haastattelu olisi yksikkö, vaan vasta tulkinnan aikana ja sen ehdoin. Usein teemakokonaisuudet pysyvätkin tulkintayksikköinä. Oleellista on, ettei tulkittavan merkityksen ajatuksellisia yhteyksiä katkaista. Ilmaisua otetaan aina kokonaisuutena. Omassa tutkimuksessani analyysiyksikköinä olivat ajatuskokonaisuudet, jotka olivat yhden tai useamman lauseen muodostamia kokonaisuuksia. Analyysissa kiinnitin huomiota asiayhteyteen, jossa ajatuskokonaisuus esiintyi.

Analyysissä pidin ohjeena teemoja, haastattelukysymyksiä sekä tutkimuksen tehtäviä. Analyysin ensimmäisenä vaiheena oli pelkistäminen, jolloin esitin aineistolle tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä. Aineiston vastaukset eli pelkistetyt ilmaukset kirjasin aineiston termein. Lähtökohtana olivat siis vanhempien haastatteluissa kuvaamat alkuperäiset ilmaukset. Otin esille tyhjiä isoja paperiarkkeja, joihin laitoin otsikoiksi haastatteluissa ilmenneitä asioita. Luin ensin yhden haastattelun läpi perusteellisesti ja aina kun haastatteltava alkoi puhua uudesta asiasta, nimesin yhden uuden paperin tälle otsikolle. Laitoin saman otsikon alle kaikki samaan asiaan liittyvät maininnat ranskalaisin viivoin. Sen jälkeen luin seuraavan haastattelun, josta liitin mainintoja jo olemassa olevien otsikoiden alle tai sitten nimesin uuden otsikon uudelle asialle. Lopuksi käsittelin muut haastattelut vastaavalla tavalla. Tämän jälkeen jokaisen teeman sisällä oli siis koko aineiston teemaan liittyvät vastaukset.

Pelkistämisen jälkeen ryhmittelin aineiston. Aineistoa ryhmitellessäni etsin ilmauksien erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistin samaan kategoriaan,

jolle annoin sen sisältöä kuvaavan nimen. Näitä alakategorioita muodostui yhteensä 22. Seuraavana vaiheena oli aineiston abstrahointi. Abstrahointivaiheessa yhdistetään samansisältöisiä kategorioita, jolloin saadaan yläluokkia eli pääkategoriat. Aineistosta nousevista käsityksistä muodostin teoreettisen tarkastelun kautta pääkategoriat. Fenomenografisen analyysin viimeisessä vaiheessa kategorioita verrataan toisiinsa ja tarkastellaan niiden keskinäisiä suhteita. En järjestänyt kategorioita paremmuusjärjestykseen enkä myöskään arvottanut niitä niiden yleisyyden perusteella. Ensimmäisen tutkimustehtävän kohdalla, joka kartoitti vanhempien käsityksiä päivähoiton laatutekijöistä, analyysia ohjaavana tekijänä ja aineiston luokittelun perusteena käytin luvussa 4.8 (ks. s. 55) esitettyä mallia päivähoiton laatutekijöistä. Muiden tutkimustehtävien kohdalla en käyttänyt valmista luokittelurunkoa, vaan aineisto luokiteltiin aineistosta nousevien luokkien perusteella.

Fenomenograafisessa tutkimuksessa kategoriat ovat tutkimuksen tulos ja edustavat suhdetta empiriaan. Kategoriat eroavat toisistaan siten, että ne edustavat erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Ne eroavat toisistaan myös sen rakenteen perusteella, joilla kuvauskategoriat liitetään toisiinsa. Uljensin mukaan kategoriassysteemi voi olla rakenteeltaan horisontaalinen, vertikaalinen tai hierarkkinen. Horisontaalisessa luokittelussa muodostetut käsitystyytit ovat yhtä tärkeitä ja samanarvoisia. Vertikaalisessa luokittelussa käsitystyytit asetetaan jonkin aineistossa nousevan kriteerin avulla keskinäiseen järjestykseen. Se voi olla esimerkiksi yleisyys tai ajallinen järjestys. Hierarkkisessa luokittelussa kuvattavat käsitystyytit ovat toisiinsa nähden eri kehitysasteella, esimerkiksi jäsenyempi, teoreettisempi tai laaja-alaisempi käsitys. Horisontaalinen järjestelmä on perinteisin. (Uljens 1989, 46-51; 1991, 93-95; Alexandersson 1994, 127.) Tämän tutkimuksen aineistossa käsitykset ja niistä muodostetut kuvauskategoriat ovat horisontaalisessa eli tasavertaisessa suhteessa toisiinsa. Fenomenografia ei pyri selittämään, miksi käsitykset ovat erilaisia, joten tästä syystä tässä tutkimuksessa en tarkemmin esittele vanhempien taustatietoja

Tulkinnan myötä aineistosta löytyi tärkeimmät merkityssisällöt, joita vanhemmat olivat antaneet käsityksilleen ja kokemuksilleen päivähoiton laadusta ja perheen ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä. Nämä merkityssisällöt kuvataan tulososassa luvuissa ja lukujen otsikot kertovat merkityssisältöjen ytimen. Tulosten analyysissä tulivat esille seuraavat teema-alueet (pääkategoriat) ja alateemat (alaketegoriat), jotka olen nimennyt seuraavasti:

Teema-alueet

1. Mistä tekijöistä päivähoiton laatu rakentuu?

Alateemat

Puitetekijät
 Prosessia tukevat tekijät
 Prosessitekijät
 Vaikuttavuustekijät

2. Yhteistyöstä tukea ja turvaa

Keskustellaan päivittäin
 Perhekohtaisia keskusteluja tarvitaan
 Keskustellen yhteisymmärrykseen
 Toimivaa yhteistyötä
 Vertaistukeakin tarvitaan

3. Vanhemmat arvioivat päivähoiton toimintaa	Paljonhan on odotuksia kun oman lapsensa laittaa Päivähoidon arki tutuksi Semmoista perisuomalaista kasvatustietoa Erimielisyyksiä – ihan pientä joskus Syliä ja monipuolista toimintaa Eskarista evästä elämän reppuun Päivähoitoon luotetaan Huolet ja harmit
4. Vanhemmat vaikuttajina	Päätäjät töihin päivähoitoon Vanhempien ääni kuuluviin Näennäisdemokratiaako? Lyhytnäköinen säästäminen kallista Voimien yhdistäminen vaikuttamisessa

Teemoista ja niiden sisäisistä luokista kokosin tutkimuksen tulokset, joihin lisäsin kuhunkin aihealueeseen liittyviä suoria lainauksia haastatteluista perustelevaan tulkintaan ja toimimaan esimerkkeinä. Suorilla lainauksilla pyrin kuvaamaan vastaajien kokemuksia ja varmistamaan myös lukijalle mahdollisuuden tulkintaan.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus (reliabiliteetti) ja pätevyys (validiteetti) saavat erityyppisen merkityksen ja sisällön kvalitatiivisessa ja kvantitatiivisessa tutkimusasetelmassa. Reliaabelius ja validius eivät ole niin selkeästi selvitettävissä kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Omassa tutkimuksessa on kyse haastatteluaineistosta litteroidun tekstin tulkinnasta. Teksteistä pyrin tavoittamaan ne merkitykset, joita vastaajat ovat tarkoittaneet.

Tynjälän (1991, 388-390) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen voi suorittaa useilla erilaisilla lähestymistavoilla ja tutkimustekniikoilla, joten ei ole yhtä yhtenäistä käsitystä laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta. Objektivistisen näkemyksen mukaan objektiivista tietoa on mahdollista saada, kun taas relativistisen näkemyksen mukaan on olemassa useita totuuksia. Relativistisen näkemyksen mukaan eri henkilöillä on oma kokemuksensa ja oma totuutensa. Kvalitatiivinen tutkimus olettaa, että todellisuutta on useita. Se olettaa myös, että tutkimus tuottaa näkökulman tutkittavaan ilmiöön, ei objektiivista totuutta. Myös tutkijan oma viitekehys vaikuttaa näkökulman syntyyn.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymykset liittyvät tutkijaan, aineiston laatuun, aineiston analyysiin ja tulosten esittämiseen. Aineiston keruussa saatu tieto on riippuvaista siitä, miten tutkija tavoittaa tutkittavan ilmiön. Lincoln ja Guba (1985, 290-301) suosittavat käsitteen luotettavuus sijaan käytettäväksi käsitettä *uskottavuus*. He korvaavat tutkimuksissa perinteisesti käytetyt käsitteet *totuusarvolla*, *sovellettavuudella*,

pysyvyydellä ja neutraalisuudella. Nämä neljä tekijää ovat laadullisen uskottavuuden osatekijöitä. (ks. myös Patton 1990.)

Totuusarvo eli sisäisestä validiteetista vastaavuuteen. Totuusarvon kriteerinä voidaan pitää *vastaavuutta*. Tutkijan on osoitettava, että tutkimuksen tuottamat rekonstruktioit vastaavat alkuperäisiä konstruktioita. Vastaavuus on mahdollista saavuttaa käyttämällä monipuolista aineiston keruuta. (Tynjälä 1991, 390.) Eskolan ja Suorannan (1998, 211-213) mukaan uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan on tarkastettava, vastaavatko hänen tulkintansa tutkittavien käsityksiä ja käyttäkö hän samoja käsitteitä kuin haastateltavat.

Tässä tutkimuksessa olennaista tutkimuksen luotettavuuden kannalta on se, miten todellisuutta vastaavaa tietoa haastatteluiden avulla olen saatu vanhempien päivähoitokokemuksista ja heidän päivähoidon laadulle antamista merkityksistä. Olennaista on myös se, olenko tutkijana kyennyt tekemään oikeita johtopäätöksiä haastatteluiden pohjalta. Oikeiden johtopäätösten tekemistä edesauttaa aikaisemman tutkimustiedon hyväksikäyttö, edellyttäen että tämä tieto on pätevää, todellisuutta vastaavaa ja sisäisesti johdonmukaista (Hämäläinen 1986, 120). Johtopäätösten tekemistä helpottaa myös haastattelijan että haastateltavien mahdollisimman yhdenmukaiset maailmat.

Tulosten ja todellisuuden vastaavuus tulisi olla tutkimuksen tavoite. Teemahaastattelun valitsemisella tutkimusmenetelmäksi halusin tehdä oikeutta juuri todellisuuden moni-ilmeisyydelle. Tutkijan tulisi olla tilanneherkkä ja hänen tulisi saada tutkittava luottamaan itseensä; aineiston luotettavuus on kiinni paljon tutkimustilanteen, tässä tapauksessa haastattelun ilmapiiristä. Haastatteluihin osallistuminen perustui tutkimuksessani vanhempien vapaaehtoisuuteen. Lisäksi haastattelut olivat luonteeltaan vappamuotoisia keskusteluja, joissa vanhemmat saivat vapaasti kertoa omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Haastattelututkimuksen pätevyys on olennaisesti riippuvainen myös siitä, minkälaiseksi haastattelija ja haastateltavien välinen kommunikaatio muodostuu; ymmärtävätkö osapuolet kommunikaatiossa käytettyjen sanojen ja ilmauksien merkitykset samalla tavalla. Sama merkityksen ongelmaa liittyy myös haastatteluaineiston käsittelyyn ja sen pohjalta johtopäätösten tekemiseen. Haastattelututkimuksen validiteettia voidaan parantaa kiinnittämällä huomiota käsitteisiin, merkityksiin ja ylipäätään kielenkäyttöön. (ks. Hirsjärvi & Hurme 1984.) Olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota kommunikaatioon ja merkityksiin sekä haastatteluaineistossa että aineistoa analysoidessani ja raportoidessani. Samoin pyrin kuuntelemaan tarkasti, mitä ja miten vanhemmat puhuivat ja pyrin kuvailemaan kaiken juuri niin kuin tapahtui. Haastattelussa käyttämissäni käsitteissä ei mielestäni ollut epäselvää ja tarvittaessa selvensin käsitteitä haastateltaville esimerkein. Pyrin käyttämään nimenomaan haastateltavien omaa 'kieltä' ja välttämään ns. ammattikielen käyttöä.

Sovellettavuus eli yleistettävyydestä *siirrettävyyteen*. Lincolnin ja Cuban mielestä laadullisessa tutkimuksessa tulisi puhua pikemminkin tutkimustulosten siirrettävyydestä kuin yleistettävyydestä ts. tulosten siirrettävyys toiseen kontekstiin riippuu siitä, miten samanlaisia tutkittu ympäristö ja sovellusympäristö ovat. Tutkijan tulee arvioida, missä määrin tulokset ovat siirrettävissä tai sovellettavissa toiseen samanlaiseen kontekstiin niin, että tulkinnat ovat yhä paikkansa pitäviä. Tutkijan tuleekin tämän vuoksi kuvata

tutkimustaan ja aineistoaan riittävän tarkasti, että tulosten sovellettavuutta muihin ympäristöihin voi pohtia. (Tynjälä 1991, 390.) Eskolan ja Suorannan (1998, 211–213) mukaan siirrettävyydellä tarkoitetaan sitä, että tulokset ovat yleistettävissä tietyin ehdoin ja tietyssä määrin. Tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkien Suomen päivähoitolaisten vanhempien mielipiteitä siitä, mikä heidän mielestään on laatua päivähoitossa. Tulokset antavat sen sijaan suuntaviivaa vanhempien kokemuksista. Olen kuvannut mahdollisimman tarkasti tiedossani olevat asiat omasta aineistostani; esimerkiksi käyttämistäni menetelmistä ja vanhemmista, kuitenkin muistaen huolehtia siitä, etteivät he ole tunnistettavissa.

Pysyvyys. Lincoln ja Cuba käyttävät reliabiliuden sijaan käsitettä pysyvyys. Kuinka voidaan olla varmoja siitä, että tulokset olisivat samat, jos tutkimus toistettaisiin samoille tai samanlaisille yksilöille samassa tai samanlaisessa tilanteessa (Lincoln & Cuba 1985, 298). Tutkimuksen kuluessa voi ilmetä eri syistä johtuvaa vaihtelua tukijassa itsessään, ympäröivissä olosuhteissa tai tutkittavassa ilmiössä. Tutkijan tulee ottaa huomioon vaihtelua aiheuttavat tekijät. (Tynjälä 1991, 391.) Haastattelututkimuksella ei voida pyrkiä toistettavuuteen tulosten pysyvyyden osoittamiseksi. Saatu tieto kuvastaa aina tutkittavaa ilmiötä, tässä tutkimuksessa päivähoiton laatua, haastateltavan omassa kontekstissa. Haastattelujen uusiminen samoille vanhemmille antaisi todennäköisesti erilaisia tuloksia, koska vanhempien kokemukset olisivat muuttaneet käsityksiä tutkittavista asioista. Tietoisuuden lisääntyminen vaikuttaa aina ihmisen ajatteluun ja toimintoihin, joko tietoisesti tai tiedostamatta.

Neutraalisuus. Kuinka voidaan varmistua siitä, että tulokset ovat vastaajista, tilanteista ja konteksteista johtuvia, eivätkä tutkijan motivaation, intressien tai näkökulmien ohjaamia? Lincoln ja Cuba (1985) puhuvat neutraalisuuden kriteerinä *vahvistettavuudesta*. Vahvistettavuus voidaan saavuttaa, kun erilaisin tekniikoin on varmistettu tutkimuksen totuusarvoista ja sovellettavuudesta. Aineiston neutraalisuutta ja tulosten vahvistettavuutta arvioi tutkijan lisäksi ulkopuolinen tarkastaja. Tutkimuksen etiikkaan liittyen tutkijalta edellytetään rehellisyyttä tulosten esittämisessä ja päätelmissä. Tutkijan on kyettävä vakuuttamaan lukijansa siitä, että hänen tulkintansa ovat paikkansapitäviä. Tulosten todeksi vahvistettavuutta pyrin varmistamaan käymällä huolellisesti läpi haastattelunauhat ja kenttämuistiinpanot sekä systemaattisella aineiston analyysillä. Tulosten pätevyyttä olen pyrkinyt osoittamaan tutkimusaineistosta esiintuoduilla aidoilla ilmauksilla tulosten esittämisen yhteydessä. Olen pyrkinyt esittämään eri vanhempien samaan asiaan viittaavia ilmauksia mahdollisimman monipuolisesti.

Grönforsin (1985, 11, 174) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen validius perustuu paljolti juuri tutkimusprosessiin ja sen tarkkaan kuvaamiseen. Tutkimuksen edistymisen mahdollisimman tarkka raportointi lisää tutkimuksen arvioitavuutta ja toistettavuutta (Alasuutari 1994, 253; Mäkelä 1990, 53.) Kvalitatiivinen tutkimus on sitä validimpi, mitä paremmin tutkimusraportti vastaa todellista tilannetta empiirisessä maailmassa. Ainoa tapa osoittaa tutkimuksen validius on esittää tutkimusraportissa kaikki tutkimuksen itsenäistä arvioimista helpottavat tutkimusraporttiin liittyvät seikat. (Grönfors 1982, 178.)

Tutkimusta raportoitaessa nousee haaste tutkimuksen luotettavuudesta. Raportoinnin tulee olla yksityiskohtaista ja selkeää sekä saada lukija vakuuttuneeksi kuvattujen

tapahtumien totuudenmukaisuudesta. (Syrjäläinen 1995, 99.) Tutkimuksen raportointi on osa tutkimustyötä. Tämä ei siis ole irrallinen tapahtuma, vaan kuuluu samaan kokonaisuuteen kuin muukin tutkimustyö. Varsin suuri osa tutkimuksen ratkaisevista kysymyksistä saa lopullisen artikulointinsa ja siten lopullisen asemansa vasta raportoinnissa. Raportoinnin tehtävänä on kuvata tutkimuksen eri vaiheet ja siten esittää lukijoille se, minkälaisista lähtökohdista, millä periaatteella, millä menetelmillä ja minkälaisilla yleistyksillä tutkimus syntyi. (Varto 1992, 111.) Lukijalla tulee olla mahdollisuus seurata tutkijan päättelyä ja kritisoida sitä (Pyörälä 1995, 16).

Olen pyrkinyt kuvamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen kohderyhmän, tutkimuksen suorittamisen, aineiston analyysin sekä tulkinnan. Tutkimuksen luotettavuuteen olen myös pyrkinyt käyttämällä hyväksi päiväkirjaa tutkimuksen edistymisestä, mikä helpotti sekä tutkimukseen liittyvien ideoiden ja ajatuksien koossapitämistä että myöskin tutkimuksen kulun mahdollisimman tarkkaa selvittämistä raportissa. Tutkimusraportissa pyrin esittämään aineiston loogisesti sekä tulkitsemaan niin, että tutkimuksen tavoitteet saavutetaan.

Haastateltavien joukko oli tutkimuksessa melko pieni. Tätä kompensoi toisaalta tutkimuksen luotettavuutta ajatellen seuraava seikka, nimittäin tutkittavan ilmiökentän tuttuus. Minulla on itselläni päivähoitossa olleiden lasteni kautta vanhemmuustausta sekä myös kokemusta työntekijänä päivähoiton alueelta ja siten tuntemus siitä, millainen päivähoiton ilmiökenttä yleensä on. Näkemys voi olla tietyllä tavalla subjektiivinen, mutta tutkimusta rakennettaessa objektiivisuus lisääntyy. Päivähoiton laatu ei ole helppo ilmiökenttä lähestyä, sillä se on laaja, monikerroksinen ja hyvin yksilöllinen merkityksiltään. Tutkija, joka ei itse ole vanhempi ja/tai työntekijä, saattaa pystyä katselemaan sitä objektiivisemmin kuin tavallaan kentän sisällä oleva tutkija, mutta toisaalta vaarana on se, että häneltä jää myös monta asiaa havaitsematta ja ymmärtämättä. Ainakin näin tutkijana on helpompi asettua haastateltavan elämäntilanteeseen, kun ilmiökenttä on tuttu. Tosin en tällä hetkellä itse toimi päivähoiton piirissä, mikä antaa mahdollisuuden tarkastella asioita päivähoiton ulkopuolelta.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset olen jaotellut luvussa 5 esitettyjen tutkimustehtävien mukaisesti. Esitän tutkimuksen tulokset siinä järjestyksessä kun tutkimustehtävät on asetettu. Merkitsen seuraavassa haastatteluita ja samalla myös vanhempia kirjaimin ja numeroin V1 – V5 (ks. haastateltavien luonnehdinta s. 73).

7.1 Mistä tekijöistä päivähoiton laatu rakentuu

Esitän vanhempien näkemykset laadukkaan päivähoitosta jäsentäen ne luvussa 4.8 (s. 55) kuvattujen päivähoiton laatutekijöiden mukaisesti. Tässä esitettävät vanhempien näkemykset eivät ole tärkeysjärjestyksessä.

7.1.1 Vanhempien näkemykset puitetekijöistä

Pieni ryhmäkoko.

Ryhmäkoko nousi vanhempien vastauksissa lasten kannalta yhdeksi tärkeäksi päivähoiton laadun osatekijäksi. Vanhempien mielestä pienessä ryhmässä aikuisilla on mahdollisuus huomioida paremmin lasten yksilöllisyys sekä ohjata ja auttaa heitä. Isossa lapsiryhmässä syntyy helposti levottomuutta. Vanhemmat toivoivat, että tulisi pysyä ainakin säädettyssä ryhmäkoossa, mikä sekään ei vanhempien mielestä ole kovin pieni, mutta ylipaikoilla ei kuitenkaan saisi olla ketään.

”...laatua...ehkä se on se ryhmien pienempi koko...” (V1)

”Mutt sitt taas, jos se menee liian isoks, niin sitt se on levotonta, eihän ne emot pysty huolehtimaan siitä yksilöllisyydestä, jos niitä on kaksikymmentä, tuntuu aika suurelta...” (V2)

”No mulla on vähän eri tilanne ja oikeestaan silleen vielä etuoikeutettu, että mun lapseni on kahdentoista lapsen ryhmässä eli siinä on myös näitä eriytettyjä lapsia ja sillä tavalla, että tätien määrä on ollu sen takia usein inhimillinen kuitenkin... Mutta kun tiedän, että sielläkin on osastoja, joissa on sitte enemmän...että ne meinaa sitte nousta...Siinähän on jo vähän, vähän toisenlainen sitte tunnelma..” (V4)

Eräs äiti totesi, että isojen ryhmässä viisitoista lasta olisi ihanne. Silloin kaikille riittää kavereita ja on myös valinnan varaa, sillä leikki ei aina välttämättä suju kaikkien kanssa. Hän piti tärkeänä myös sitä, että ryhmässä lapset oppivat hyväksymään erilaisuutta.

”...mun mielestä se on loppujen lopuksi hyvä, että niitä ei oo ihan vähän, jos kymmenkunta, niin siin tulee niin sitä, että kun ei oo niitä, välttämättä ei kaikki niin suju kaikkien kanssa. Ett jos on vähän enemmän niitä lapsia, niin siinä on valinnan vaihtoehtoja. Siitä kun on joku, joku oma kavერი poissa, niin siellä on sitten, että on muitakin kavereita. Niin niin, semmonen viisitoista vois olla aika ihanne...Kaikille riittää sitte sopivia kavereita. Ne joutuu niinku sitte hyväksymään sitä erilaisuutta sitte...(V2)

Riittävästi henkilökuntaa

Vanhempien mielestä ryhmissä tulee olla riittävästi henkilökuntaa. Henkilökunta luo hoitopaikan turvallisuuden ja heitä tarvitaan ohjaamaan lapsia. Aikuisia tulee olla aina saatavilla ja heillä tulisi olla mahdollisuus pitää lapsia myös sylissä. Myöskin lasten yksilöllisen huomioinnin kannalta henkilökuntaa tulisi olla riittävästi.

”No laadukas päivähoito on tietysti sitä, että sinne edelleenkin, se on mua niin harmittanu, että kun tässä menneinä vuosina on kiristetty sitä talouspuolta niin, että henkilökunnan väheneminen sillä tavalla. Jos joku sairastuu, niin kyllä ne tädit on joutunu siellä tosi, tosi koville. Ett se on harmittanu, ett se on niinku nimenomaan laatua, että siellä on tarpeeksi aikuisia, nehän ne siellä pyörittää kuitenkin pitkälle sitä rutiineja ja suunnittelevat ja luovat sitä turvallisuutta, koska hehän, hehän he ohjaavat niitä lapsia siellä. Ne on niin venyny siellä äärimmilleen. Sitähän se ois sitte, sitä laatua tavallaan tuliski se, että jos henkilökunta on siinä aina saatavilla, niin sitte tavallaan niin, niillä on kuitenkin hyvin organisoitu se päivä ja niin niillä on silloin mahdollisuus olla niitten lasten kanssa, silloin kun heitä tarvitaan silleen ihan akuutisti...” (V4)

Pysyvät hoitajat

Vanhemmat toivoivat myös sitä, etteivät hoitajat vaihtuisi liian usein. Pysyvät hoitajat ovat lapsen turvallisuuden kannalta tärkeitä.

”...Ett ei oo paljon hoitajat vaihtunu, onneks on niinku samat hoitajat siinä ollu...Ett syksyllä oli pikkusen vaihtuvuutta...ihan kiva niinku lastenkin kannalta, että ei koko ajan se hoitaja vaihu, että kerkee muodostua se semmonen suhde... Viime kesänä kuulin monen tutun kertovan siitä, ett kun oli esimerkiks ollu viikko yhdessä hoitopaikassa ja toinen viikko toisessa, että niinku lapsen kannalta erittäin kurja. Vielä sen nyt aikuinen jotenkuten kestää, mutta kun aattelee, että hoitopaikka, hoitajat vaihtuu ja lapset vaihtuu ja ei niinku kovin kivalta kuullosta...” (V3)

Turvallinen fyysinen ympäristö

Vanhemmat arvioivat hoitopaikan turvallisen fyysisen ympäristön yhdeksi laatutekijäksi. Fyysinen ympäristö käsittää sisätilat, pihan ja erilaiset leikkivälineet.

7.1.2 Vanhempien näkemykset prosessia tukevista tekijöistä

Ammattitaitoinen henkilökunta

Laadukkaaseen päivähoitoon vanhempien mielestä kuuluu ehdottomasti lapsista välittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta. Haastattelussa vanhemmat toivat esille ajatuksiaan juuri päivähoitossa tarvittavasta ammattitaidosta. Vanhempien mielestä ammattitaitoon kuuluu muun muassa seuraavia asioita.

Henkilökunnalla tulee olla tietoa sekä lapsen psyykkisestä että fyysisestä kehityksestä. Koulutuksen aikana henkilökunta oppii perusasiat lapsen kehityksestä. Koulutettu henkilöstö antaa vanhemmille tunteen turvallisuudesta, pätevyydestä ja luotettavuudesta. Lisäksi kunkin lapsen kohdalla henkilökunnan perehtyminen juuri kyseisen lapsen tarpeisiin nähtiin tärkeänä. Toiminnan tulee pohjata tietoon, mutta tieto yksin ei kuitenkaan riitä, vaan on oltava oikeanlaiset ihmiset tekemässä tätä työtä. Työ vaatii vanhempien mielestä esimerkiksi kärsivällisyyttä ja pitkää pinnaa. Tärkeää on myös se, että henkilökunta aidosti välittää lapsista ja heidän kanssaan työskentelystä.

”... että niillä on tietoa siitä, miten lapsen psyyke ja fyysinen puoli kasvaa. Ei sitä oikeestaan voi laadullisesti tehdä muuten, jos ei tiedä. Ett kyllä se tietoon pohjaa, mutta sitte se pohjaa myös siihen, että että, on oikeenlaiset ihmiset tekemässä sitä työtä, sellaset, jotka jaksaa. Sehän on hirmu sitkeyttä vaativaa työtä ja pitkää hermoa, hyviä hermoja, ett ett löytyis semmosia henkilöitä siihen. Ei kaikki, ei missään tapauksessa jaksaa eikä osaa tehdä sitä työtä, se on aika vaativaa musta...” (V2)

”... Tietää just niistä, kehityksestä ja näistä sitte ne perusasiat...Kyll se tietynlaista luonnetta niinku sillä tavalla vaatii ja tykkee olla niihen lasten kanssa...(V3)

Asioitten tietoinen pohtiminen kuuluu vanhempien mielestä ammattitaitoon.

”Ett se on semmonen asioitten tietoinen, tietoinen niinku pohtiminen on ammattitaitoa musta...” (V 2)

Myöskin luovuus nähtiin osana ammattitaitoa. Henkilökunnan tulisi tuntea lapsen ikävaiheittainen kehitys ja sen pohjalta suunnitella kunkin lapsen ikätasolle sopivaa toimintaa.

”..Sitt semmonen luovuus, just ett mitä kaikkea kivaa keksii, ikätasolle sopivaa kivaa.” (V5)

Eräs äiti toi esille myöskin jatkuvan kouluttautumisen tärkeyden. Hän pohti samalla, onko siihen mahdollisuutta tänä päivänä.

” Tarttee koulutustakin, sehän on piristystäkin aina, ilman muuta, en tiiää miten sosiaalipuolella on, saako ne, onko miten varoja nykyään. ” (V5)

Henkilökunnan keskinäiset välit

Henkilökunnan keskinäiset välit ja päivähoitopaikan tunnelma ovat myös tärkeä osa laadukasta päivähoitoa. Vanhempien mielestä ne heijastuvat suoraan sekä lapsiin että myös vanhempiin ja niiden uskotaan vaikuttavan paljon myös lasten viihtyvyyteen päivähoitossa. Jokaisella yksiköllä on oma tunnelmansa, jonka perheet aistivat jo tullessaan päivähoitopaikkaan. Vaikutelma välittyi esimerkiksi henkilökunnan tavasta

suhtautua lapsiin ja vanhempiin, henkilökunnan tavasta tehdä yhteistyötä sekä ympäristön ja tilojen viihtyvyydestä. Myös henkilökunnan positiivinen suhtautuminen asioihin ja koko elämään tuotiin yhdessä haastattelussa esille laatuun kuuluvana asiana.

”Ja sitte se, että laatuun kuuluu musta semmonen tunnelma, päiväkodin tunnelma ja siihen tavallaan se, että minkälainen henkilökunnan tunnelma on, siis ja ne välit, se heijastuu ihan suoraan sieltä lapsiin ja meihin vanhempiin...vaikkei siit koskaan kukaan sanois mitään... se on laatua, jos henkilökunnan välit on hyvät. Ja sitte laatua on se, että osataan nähdä elämä niinku positiivisesta näkökulmasta. Ja tavallaan se, että jos henkilökunnalla on hyvät välit, niin sehän niinku poikii sieltä...” (V2)

Yhteistyö perheen ja päivähoiton välillä

Hyvä, toimiva ja avoin yhteistyö vanhempien ja henkilökunnan välillä on vanhempien mielestä laadukkaan päivähoiton yksi perusedellytys. Se on myös yksi lapsen hoidon onnistumisen perustekijöitä. Laadukkaassa päivähoitossa kasvatustavoitteet ovat yhteneviä perheen kasvatustavoitteiden kanssa.

Laatua on vanhempien mielestä myöskin se, että henkilökunta uskaltaa keskustella vanhempien kanssa myös ns. hankalista asioista. Uskalletaan nostaa ’kissa pöydälle’ eikä kaunistella asioita. Tärkeänä koettiin se, että asioista keskustellaan heti, kun jotain huolestuttavaa ilmenee joko kotona tai päivähoitossa. Vanhemmat haluavat saada rehellisen vastauksen kysymyksiinsä. Vanhemmat toivoivat myös, ettei kerrota vain negatiivisista asioista, vaan myös positiivisista asioista.

”Laatua on musta sekin, että jos tulee jotain hämmennystä siellä lapsen kanssa, niin sitte uskalletaan siltä sanoa se asia niinku se on, ettei niinku vähätellä eikä kierrellä eikä kaarrella, vaan tota, ja pahinta on se, ettei niinku viestitä., vaan että ihan se palaute tulis myös niistä hankalista asioista. Silloin niinku uskalletaan tavallaan nostaa se kissa pöydälle...ettei semmoisia tilanteita vois tai tule, ett kaunistellaan ikään kuin, että kaikki menee hyvin, vaikka oma lapsi ois kuitenkin se, jota pitäis ojentaa, kiinnittää huomiota...Se on laadukkuutta, että uskalletaan niinku olla niitten toimintojen takana, niitten tilanteitten takana.” (V2)

Vanhempien mielestä päivähoiton henkilökunnan työ on ihmisten kanssa luovimista. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että henkilökunta tulee toimeen kaikkien vanhempien kanssa.

”Ett kai on se sitä ihmisten kanssa luovimista. Ja varmaan kyll mä uskon, että tota, siinä tapauksessa varsinkin, että jos he siltikin niin ku pystyy niin kauheen hienosti tulemaan, että kun mä luulen, että on vanhempia, joiden kanssa voi olla vaikeuksia ihan tosissaan, että en mä usko, että itse mun kanssa sen kauheen isompia oo välttämättä, mutta tuota silti, niin musta on aina tuntunu siltä, että siellä niin ku hirmu hienosti se toimii.” (V4)

”... silt se semmonen vanhempien kanssa sompailu, että varsinkin kun tullaan tähän esikouluvaiheeseen, että ett kun siinä on aika, tavallaan isoista asioista kyse siinä kouluun lähdössä, että ett osaa puhua siitä lapsesta rehellisesti ja ikävistäkin asioista ja semmosessa...” (V5)”

7.1.3 Vanhempien näkemykset prosessitekijöistä

Turvallisuus

Vanhemmat arvioivat turvallisen hoitosuhteen erittäin tärkeäksi päivähoiton laatutekijäksi. Turvallisuuteen liittyy vanhempien mielestä sekä fyysinen turvallisuus että psyykinen turvallisuus. Turvallisuutta sekä fyysisessä mielessä että psyykkisessä ja sosiaalisessa mielessä voidaan vanhempien mukaan pitää päivähoiton toiminnan perustana. Haastatteluissa korostuivat lapsen henkiseen turvallisuuteen liittyvät seikat materiaalisten seikkojen sijasta.

”...Se henkinen hyvinvointi. Että sitä fyysistä hyvinvointia on helppo pitää yllä, mutta henkistä ei niinkään. Ett siihen sen niinku huomion ensimmäinen kiinnittäminen ja sitt loput hoituu vähän niin kuin itsestään.” (V2)

Turvalliseksi päivähoito kuvattiin silloin, kun lapsi menee mielellään hoitoon ja viihtyy siellä. Vanhemmille on tärkeä, että lapsi kokee olonsa turvalliseksi päivän aikana ja hänellä on hyvä olla hoidossa. Hoitopaikan tunnelma on tärkeää, ilmapäirin tulee olla turvallinen. Vanhempien mielestä turvallisuus syntyy esimerkiksi siitä, että henkilökunta välittää lapsesta, ehtii ja haluaa ottaa lapsen esimerkiksi syliin ja että lapset ja vanhemmat voivat luottaa hoitajiin. Silloin vanhempien on turvallista jättää lapsi heidän hoitoon.

Eräs äiti totesi, että päiväkotiki on turvallinen paikka, lapset ovat siellä ”pumpulissa” ja aikuiset ovat siellä ohjaamassa lapsia. Mutta tilanne muuttuu, kun lapsi menee kouluun, siellä ei opettaja enää kerkeä huolehtimaan jokaisesta lapsesta.

”Ett tuo päiväkotiki on tavallaan semmone paikka, että mulla on sellanen tunne, että mä vien lapseni pumpuliin sinne, se on turvallinen, ett siel on aikuiset pitämäs puolta kun ne lapset joskus tappelee, niin aikuisethan tulee väliin ja sovitellaan ja jutellaan. Mutt tota, sitt kun ne sielt lähtee pois, niin koulussa ei enää aikuisia oookkaan sillee, sitt ne joutuu niinku omilleen. Ei opettajilla riittä enää siihen rahkeet, kun on niin paljon ongelmalapsia, että niitten voimavarat on sitte sidottu muutamaan ihmiseen, pienimmät skapat jää sitten huomaamatta.” (V2)

Lapsi yksilönä

Vanhempien mielestä lapsen yksilöllinen huomiointi on tärkeä laadun osatekijä. Lasten kasvatuksessa ja kaikessa toiminnassa tulisi olla kunkin lapsen kohdalla yksilöllinen perusta. Lapsen henkilökohtaiset tarpeet, tavat ja tottumukset tulee ottaa huomioon päivittäisessä toiminnassa. Kukin lapsi tulisi hoitopäivän kuluessa pystyä huomioimaan yksilönä, niin ettei kukaan lapsista ’huku’ ryhmään Vanhempien mielestä lapsi tulee hyväksyä omana itsenään. Lapsen oman persoonallisuuden esiin tuomista pidettiin tärkeänä. Vanhemmat näkivät yksilöllisyyden myös lasten tasavertaisena kohteluna.

”...No se yksilöllisyys... ett se huomioitas semmosena kun se on...” (V5)

”.. ja saa semmosta niinku yksilöllistä huomiota, ettei oo mikään semmonen lauma siellä, jota koko ajan vaan niinku laumaa ohjaillaan, vaan että on ihan yksilöneuvontaa... Jos on jotain semmosii toiveita, ett mist mä oon halunnu, että lapsi pääsee eroon, esimerkiksi jostain tietynlaisesta tavasta, tottumuksesta, niin niin, niin silloin se yksilöllisyys on hirmu tärkeätä, siihen kiinnittää siellä niinku huomiota.” (V2)

Vanhemmat toivoivat, että päivähoitossa kiinnitetään huomiota lapsen vahvoihin puoliin sekä myös niihin asioihin, jotka kaipaavat kehittämistä. Tällöin merkittäväksi nousee se, miten päivähoito pystyy reagoimaan lapsen erityisiin tarpeisiin, olivatpa ne sitten fyysisiä

(esimerkiksi sairaudet, fyysinen vamma), psyykkisiä (esimerkiksi ongelmat käyttäytymisessä) tai sosiaalisia (esimerkiksi arkuus). Vanhemmat korostivat lapsen tukemista kaikilla kehityksen osa-alueilla ja lapsen osaamisen huomioimista.

Välittäminen – emotionaalista huolenpitoa

Vanhemmat korostivat lapsesta välittämistä. Välittämisellä tarkoitetaan tässä emotionaalista huolenpitoa. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että henkilökunta on aidosti kiinnostunut lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan. Haastatteluissa korostuivat aikuisen hyvä ja lämmin suhde lapseen. Siihen sisältyy myös lapsen kunnioittaminen. Vanhemmat kiinnittävät huomiota siihen, miten henkilökunta suhtautuu lapseen. Miten henkilökunta ottaa lapsen vastaan aamulla, miten lasta kohtelee, miten puhuu lapselle. Kullakin lapsella on oma luonteensa ja vanhemmat toivoivat, että lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on. Lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa tärkeäksi koettiin myös lapsen kannustaminen ja positiivisen palautteen antaminen lapselle. Arkoja lapsia tulisi erityisesti rohkaista ja tukea. Lapsen itsetunnon kohottaminen ja ylläpitäminen tuotiin myös esille. Toivottiin, että lapset saisivat myönteisen kuvan itsestään sekä elämästä ja oppisivat luottamaan toisiin ihmisiin. Tärkeäksi nähtiin myös aikuisten herkkyys tunnistaa lasten tunteita.

”No siinä, miten lasta kohtelee, miten sille puhuu, miten siihen suhtautuu, kun kaikki lapsethan on erilaisia, niillä on oma luonteensa. Hyväksyykö se sen semmosen että, just että meillä tää keskimäinen on semmonen persoona, niin just sen kohalla eniten nähny tämän, että aina ollu hyvin itsepäinen ja semmonen, vähän pehmentyny toki, osaa olla päiväkodissa, tietää että siellä ei tempuilla, mutta siis se, että kun yhdessä vaiheessa se ei osannu, niin niin tuota se, että minusta ne hienosti hoiti ja anto sen kiukkunsa kiukuta ja näin, että siinä semmosessa...” (V5)

”Mutta toisaalta myös sitä itsetuntoa, että minä olen minä ja minä olen hyvä, että se on joku siinä...” (V4)

Hoitoa ja kasvatusta

Laadukkaaseen toimintaan kuuluu vanhempien mielestä lapsen *fyysisistä tarpeista ja hygieniasta huolehtiminen*. Fyysisistä tarpeista huolehtiminen sekä lapsen kannustaminen omatoimisuuteen on vanhempien mielestä tärkeää alle kouluikäisten lasten kohdalla. Lasta tulee kannustaa ja tukea oma-aloitteisuudessa, muun muassa syömisessä, pukemisessa, riisumisessa, henkilökohtaisen hygienian hoidossa ja jälkien korjaamisessa.

”No toki se semmonen huolehtiminenki sitt, ihan, ihan semmonen hoitaminen, ett huolehitaan siitä, että lapsi esimerkiksi ulkoo tulemisen jälkeen on kuiva, ett vaihetaan niitä vaatteita, ett katsotaan perään... ja hygienia sitte tietysti. Huolehtii, se on niinku hoitamista, ihan perusasioitten hoitamista se...” (V2)

Tärkeä päivähoiton laatutekijä on vanhempien mielestä myös lasten *kasvattaminen*. Yhtenä päivähoiton kasvatuksellisena osa-alueena vanhemmat pitivät lasten tapakasvatusta. Päivähoidon toivottiin osaltaan opettavan lapsille hyviä tapoja. Vanhemmat korostivat hyvää käytöstä, hyvien ruokailutapojen oppimista sekä puhtauden ja siisteyden oppimista. Tässä aikuisen oma esimerkki katsottiin olevan keskeistä; sanonta ”mitä isot edellä, sitä pienet perässä” toimii edelleenkin.

”Mie pitäisin niinku tärkeänä sillä tavalla, että siellä semmosia perusasioita niinku opetetaan,

miten ollaan ruokapöydässä ja mitenkä siinä käyttäytytään...”(V3)

Vanhemmat toivat esille henkilökunnan kasvatuksellisen otteen merkityksen. He toivoivat, että päivähoidon työntekijä olisi lapsille turvallinen aikuinen. Tärkeänä pidettiin sitä, miten henkilökunta ohjaa lapsia ja lapsiryhmää. Asettaako aikuinen rajoja ja uskaltaako sanoa 'ei'. Vanhempien mielestä aikuisen tehtävänä on asettaa rajat niin kotona kuin päivähoitossakin. Rajat kuuluvat vanhempien mielestä perusturvallisuuteen. On tärkeää ohjata lapsia jo pienestä pitäen siihen, mikä on sallittua ja mikä ei.

”No kyllä se kasvatuksellinen ote ja silmä on se ihan se perusta minusta...sitt se niinku näkyy se ammattitaito siinä, että miten ne hallitsee sen ryhmän. Kyll se laatu on sitä, että ne siellä komentaa esimerkiks...eikä vaan hyssytellä...Ja se, että uskaltaa sanoa ei. Siinä, siinä se näkyy, että uskaltaako ne vetää rajoja. Jossain vaiheessa silloin kun...syntyi, oli semmonen ihmeellinen selitys, että lapselle ei saa sanoa ääneen ei, vaan sitä pitää niinku kierrellä ja kaarrella, niinku ujuttaa johonkin muuhun, niinku positiivisella tavalla muka ja sille ei jääny koskaan sitä mieltä että, että tätä ei saa tehdä... mä sanoin aina lapsille kovalla äänellä, että noin ei saa tehdä. Niin mulla oli semmonen, että mä oon tosi huono kasvattaja... Pelätään ihan turhaan sitä semmosta hömpötystä, että lapsen psyyke kärsii ja sitt se saat traumaaja ...Mä oon halunnu, että, että päiväkotia ajaa myös sitä samaa asiaa, että meidän lasten pitää ymmärtää, että jokaista kunnioitetaan ja rajat on olemassa.” (V2)

”...sitte miun mielestä niinku on tärkeetä, että niinku kotona meillä on tietyt semmoset rajat, jott niinku mitä hiä sua tehä ja mitä ei sua tehä, ett on yritetty ihan pienestä asti opettoo. Ja samoin niinku hoitopaikassakkii minusta on hirmu hyvä, hirmu hyvä, että on tuota niillä, tietyt säännöt, mitenkä siinä niinku käyttävyttään, että niinku miun mielestä se on, sillä tavalla luo semmosen perusturvallisuuden jo pienestä, pienestä pitäen, sitten kun tavallaan opetetaan, että mitä, mikä on sallittua ja mikä ei oo sallittua.” (V3)

Silloin kun työntekijöillä on teoria 'hanskassa', he tietävät miten käsitellään 'ei mukavia' asioita niin, että lapsikin sen ymmärtää. Aikuisen tulisi löytää rakentava tie ja tapa toimia ns. kriisitilanteissa. Vanhemmat eivät suinkaan oleta hoitopäivän sujuvan aina kitkattomasti, mutta luottavat henkilökunnan ammattitaitoon ja siihen, että asiat voidaan lasten kanssa selvittää puhumalla.

”Mutt varmaan sitt se näyttäytyy ehken siinäkin, jos ne lapset tekköö jonkun viärin ja sitt ruvetaan käsittelemään se asia, tietyt systeemit tai tietyt tavallaan käyttäytymis, tämmöset jutut on sitte, joita hyö on esimerkiks opiskellu., joita esimerkiks niinku mie en oo niinku kasvatuspuolta sillä tavalla opiskellu...että tavallaan se teoria siitä heillä on hanskassa, että mitenkä se pitäis niinku semmonen ei mukava asia käsitellä sitte, että se laps sen ymmärtä.”(V3)

”Kyllä ne osaa silleen aika hienosti semmosia vaikeita ksiiritilanteita kuitenkin, silleen kauheen kiltisti ne osaa ohjata yleensä. Ett ei ne niin ku syyllisty yleensä kun meikäläinen, että huutaa sitten, kun muut keinot loppuu, että yleensä he löytävät sen rakentavan tien. Ett se on joku sellanen, että sitä lasta ei kuitenkaan syyllistetä, ett kaikki tekee noin joskus, mutt ne sen kiltisti sanoo ja se on joku semmonen, mikä niin ku näkyy ihan selvästi, ett he tekee sitä ja pakkohan kai se on olla.” (V4)

Kasvatuksesta puhuessaan vanhemmat korostivat toisaalta hyvin konkreettisia asioita ja toisaalta arvoihin ja asenteisiin liittyviä kasvatuksellisia asioita, mikä asettaakin päivähoidolle melko vaativan ja laajan kasvatuksellisen tehtäväkentän. Kasvatusasiat, etenkin rajojen asettaminen, ovat olleet jo useamman vuoden ajan näkyvästi esillä julkisessa keskustelussa. Näissäkin haastatteluissa vanhemmat ottivat kantaa käytyyn keskusteluun.

Lapsi ryhmän jäsenenä

Myös kaverit ja ryhmään kuuluminen ovat vanhempien mielestä osa laadukasta kasvatustoimintaa. Lapsen kasvulle ja kehitykselle on merkityksellistä vuorovaikutus niiden ihmisten kanssa, joiden kanssa hän on tekemisissä. Tämä tarkoittaa yhtä lailla aikuisia kuin myös toisia lapsia. Tärkeimpänä kasvatuksen osa-alueena vanhemmat pitivät sosiaalisten taitojen oppimista.

”...ku esimerkiksi mulla on tää pienempi semmonen arempi, niin niin, mä en pysty kotona antamaan semmosia eväitä sille sosiaalisuudessa, kun hän niinku tavallaan aristelee ryhmässä julkitulemista, esiintymistä noin...kun täällä uskaltaa, meitt on tuttu joukko, hän uskaltaa vaikka mitä mutt kun mennään ryhmään, on ihan niinku, hirmu sellanen luu kurkussa, ett ei hän uskalla, ett hirmu arka, niin siinä kohtaa sillä päiväkodilla on hirmu suuri merkitys. Ett, ett huomaa kuka on minkäkilainen...nostaa myös niitä, rohkaistaan niitä, jotka ei uskalla ite, semmosist me juteltiin silloin sitte. Sais tukee siinä että ryhmässä uskaltaa...”(V2)

Toivottiin, että lapsi oppisi olemaan ryhmän tasavertainen jäsen. Tärkeää olisi, että lapselle itselleen muodostuisi tunne hyväksytyksi tulemisesta ryhmässä. Ryhmässä lapsi saa kokemuksia toisista lapsilta, oppii olemaan ystävällinen ja oppii huomioimaan myös toisia. Päivähoidossa lapsilla on tietyt säännöt ja rajat. Näistä tulisikin vanhempien mielestä keskustella yhdessä lasten kanssa. Tämä luo lapsille perusturvallisuutta. Samoin opitaan myöskin sitä, miten erilaisia ristiriitatilanteita ratkotaan. Vanhemmat toivoivat, että hoitajat ohjaavat lapsia sosiaalisia taitoja oppimisessa, sillä päivähoitossa on monia sellaisia tilanteita, joissa voi opastaa lapsia sosiaalisten taitojen kehittämisessä.

”Semmonen niinku turvallisuus, ett kuuluu siihen ryhmään ja otetaan huomioon...” (V2)

”Ett sehän on minun mielestä aika paljon, että en mä niin ku, voisko sitä sanoo näin, että lapsehan kasvattaa jo sinänsä toinen toisiaan, että, ett se on laatua sinänsä, että olla jossain tommosessa yhteisössä.” (V4)

”...Lapsi saisi myös semmosen verkoston niinku. Että lähinnä mä niinku ajattelen lapsen kannalta sillä tavalla, että ihanaa, että saa niitä kontakteja ja sitte mulle on itellä aina ollu se tärkeetä, että, että lapsi niinku tulis mahdollisimman sosiaaliseksi, koska minusta se on semmonen nykyajan suuri apu.” (V4)

Tärkeänä pidettiin myös sitä, että lapsi saa kokemuksia erilaisuudesta ja oppii hyväksymään erilaisuutta. Suvaitsevaisuus on tänä päivänä erittäin tärkeä asia.

”Se on niin parempi jo pienestä tottua, että kaikki ei oo samanlaisia, että eihän sitä, jokaisella on joku outous. Pikemminkin se on sitte ollu musta kauheen hedelmällistä, että sitten on aina kuullu hyviä, niin ku ihan siis konkreettisia tilanteita, että että ollaan ehkä ihmetelty jonkun ulkonäköä, mutta sitten on tullu sen jälkeen niin hirmu voimakas porukan niin ku semmonen päätös, että siihen ei puututa ja selitetty asia jotenki silleen hirveen hienosti. Niin must se on ollu ainaki hirveen hyvää sellasta ennakkoluulojen karsintaa toivottavasti, ett sitte myös myöhemmin niin näkyis hänen elämässään. Ja kaiken kaikkiaan niin ku toivooki, että saisi olla niin ku semmonen aika suvaitsevainen...” (V4).

Vanhempien mielestä on tärkeää, että lapsi oppii päivähoitossa ollessaan luottamaan myös muihin ihmisiin kuin omiin vanhempiinsa ja lapsi saa myönteisiä kokemuksia kanssakäymisestä muitten ihmisten kanssa.

Monipuolinen ja luova toiminta

Päivähoidossa lapsen toivottiin saavan riittävästi virikkeitä. Vanhempien mielestä toiminnan ja tekemisen tulisi olla monipuolista, lapsia innostavaa ja kaikkia osa-alueita kehittävää. Lapsen osaamisen huomioiminen, onnistumisen kokemukset sekä lapsen itsetunnon tukeminen tuotiin myös esille monipuolisen toiminnan yhteydessä. Eräs äiti mainitsi, että toiminnan tulisi olla omaa ajattelua kehittävää. Tällaista hänen mielestään ei ole esimerkiksi television katselu tai valmiiden värityskuvien värittäminen. Hänen mielestään päiväkodissa ei tarvita televisiota eikä videoita, sillä lapset katsovat niitä hänen mielestään ihan riittävästi kotona.

”...semmonen omaa, omaa ajattelua kehittävä ja ei välttämättä nyt valmiita värityskuvia tehdä, että, piirretään sitte ihan, ihan alusta lähtien ja kokeillaan kaikkea monipuolisia juttuja...ja leikeissäkin, noh minen ossaa leikkiä, että niissäkin sitten ja lauluja ja tämmösiä, niin tietysti aina jotain uusia, uusia juttuja.” (V1)

Vanhemmat toivoivat toiminnan kehittävän lapsen luovuutta. Luova toiminta kehittää lapsen taiteellisia ominaisuuksia sekä kädentaitoja. Lasten tulisi saada leikkiä, laulaa ja askarrella.

”Ja sitte tää tekeminen, minkälainen päiväohjelma siellä on. Voihan se olla jonninjoutavaa tekemistä ja silloin se on huonoa laatua. Mutt sitt jos on niinku tosiaan semmosia innostavia hommia, niin siinä se laatu sitten rupee niinku näkymään. Tää oli semmonen asia, missä mä näin, ett nää meiän päivähoitopaikat on eronnu. Toisessa oli kyllä tekemistä, mutta tässä on laadullista tekemistä. Ett lapset oppii taitoja. Ne oppii sen sosiaalisuuden lisäksi taitoja, vaikka se sosiaalisuus on kuitenkin ensimmäinen minusta, mutt ett jotain kivaa, minne voi rakentaa lisää myöhemmin. Ne on oppinu puutöitä, miten sitä puuta työstetään, sitt ne on oppinu huovuttamista ja erilaisia käsitöitä, virkkaamista ja sitt erilaisia paperitöitä, askarteluja ja piirtämistä, maalaamista, keramiikkatöitä, savitöitä. Mitäs muuta ne on tehny...tietysti laulut ja leikit...”(V2)

”...Ett musta on niin ku sekin tärkeä, että ett oppii tekemään jo pienestä pitäen jotakin, ja sitte mä oon sanonu, että toi tarha on ollu aivan ihana paikka, koska siellä tavallaan tehdäänkin sitä koko ajan...”(V4)

Päivähoidon rooli askartelun, leikkien, laulujen ja lorujen opettajana ja perinteen vaalijana nousi esille vanhempien laatuksityksissä. Lasten oppimat uudet asiat, laulut ja leikit, ovat ilon aiheita vanhemmillekin. Vanhemmat toivoivat päivähoitoon tarjoavan mahdollisuuden luovaan ja monipuoliseen toimintaan, sillä vanhemmat eivät enää työpäivän jälkeen kotona välttämättä jaksa askarrella lasten kanssa. Myös pienten puolella laadukas toiminta käsittää monipuolisen tekemisen

”Sellanen, just semmonen, mikä olis hyvä sana, joku monipuolisuus tai just se, että se ois, että pientenkin kanssa voi tehdä muutakin kuin istua heikkalaatikolla sylikkäin, ett sellasta, semmosta, virikkeitä ja näin, koska sitä välttämättä kyllä kotona enää paljon jaksa sitten sen työpäivän jälkeen...Se on kauheen kotonakin semmonen ilon aihe aina sitt kun huomaa, että pieni rupee laulamaan ja leikkimään ja muuta. Että sieltä se saa, että että vaikka niitä ideoita ja taitoja olisikin, että tuntuu, ett niin ku kotona ei enää jaksa askarrella ja vääntää ja muuta...”(V5)

Vanhempien mielestä lasten tulisi oppia tekemään myös tavallisia kotiaskareita ja siten oppia ottamaan vastuuta vähitellen yhä enemmän iän karttuessa. Toivottiin, että lapset

voisivat päivähoitossa osallistua ruuan laittoon, leipomiseen ja siivoukseen, ja että he oppisivat siistimään jälkensä.

”...sitte ne on oppinu keittiöitä, mikä minusta on tärkeätä kans, niil on vastuu keittiövuoroista, hakevat ruokaa ja vievät, oppivat siisteyttä. Se kaikki näkyy täällä kotona.”(V2)

Myös kierrätys nousi esiin myönteisenä asiana. Näin lapset oppivat kantamaan vastuuta ympäristöstä jo lapsena.

”Ne neuvoo muaki...ett ne neuvoo siis sellasissa asioissa, mitä mä en oo tienny ennen...noi maitotölkit on yks hyvä esimerkki, kun on tää kierrätys niin ku tärkeätä, niin jos mä en laita silleen tietyllä tavalla niitä purkkeja, niin ne tulee huomauttaan, että näin pitää tehdä...kyll ne on omaksunu sitt kaikkee kivaa...Niin se tekeminen kuuluu myös laatuun...ehkä se sitt sisältääkin sen monipuolisuuden, että että, kaikkia osa-alueita, sitä sosiaalisuutta ja tekemistä ja toisen huomioon ottamista ja sitt kuitenkin sen oman persoonan esille tuomista...se on laatua ” (V2)

Varsinkin kouluun seuraavana syksynä lähtevien lasten vanhemmat toivat esiin monipuolisen toiminnan vaikutuksen lapsen kouluvalmiuksien kehittäjänä. Vanhemmat toivoivat, että lapset oppisivat päiväkodissa koulurutiinin. Tärkeänä vanhemmat näkivät kouluun valmistavien taitojen tukemisen. Näitä taitoja olivat vanhempien mielestä esimerkiksi nauhojen kiinnilaittaminen, perunoiden kuoriminen, kynän käyttö, paikalla istuminen, keskittyminen ja toisten kuunteleminen.

7.1.4 Vanhempien näkemykset vaikuttavuustekijöistä

Lapsi viihtyy päivähoitossa

Vanhemmista on tärkeää, että lapsi viihtyy päivähoitossa. Vanhemmista on hankalaa jättää lastaan hoitoon, jos lapsi sanoo, ettei halua mennä sinne. Se, miten lapsi viihtyy hoidossa ja millainen lapsen päivä on ollut, se on koko perheen elämää, kuten eräs äiti totesi. Kun lapsella hyvä olla, se näkyy ja vaikuttaa koko perheen elämään. Kun näkee lapsen viihtyvän päivähoitossa, se antaa vanhemmillekin turvallisuuden tunteen ja hyvän mielen. Silloin vanhempien tarvitse murehtia töissä ollessaan, vaan he voivat keskittyä työntekoon. Lapsen viihtyminen hoitopaikassa on vanhempien mielestä myös yksi osoitus henkilökunnan ammattitaidosta.

”...Tuota, miusta se on niiku hirmu tärkeä asia sille lapselle ennen kaikkea, että jos se niinku sanois, että hiä ei halluu sinne ja ei tykkeis siinä sitte olla...” (V3)

”...Se on koko perheen elämää, sitte kun tullaan kotiin, niin se näkyy, se näkyy siinä. Ett jos on paha olla, niin koko perheellä on paha olla ja yöt menee huonosti. Ett se se on sitte, kumuloituu aika moneen.. Sitt se vaikuttaa työpaikkaan, siellä niihin tehtäviin, mitä tekee, jos on huono tunnelma siitä lapsen elämästä ja syyllisyys kasvaa ja. Muutenkin naisilla on tää syyllisyys, että kun töissä ja sitt lapset hoiossa, niin koko ajan on sellanen tunne, että on vääräs paikas, mun pitäis olla kotona ja sitt kun on kotona, että pitäski olla töissä. Koskaan ei oo niinku, ei koskaan niinku naisena pysty tekemään kaikkee sitä, täyttämään niitä vastuita, mitä ikään kuin on olemassa.” (V2)

”...Niin sen puoleen hirmu kiva, turvallisin mielin voi lapsen sinne jättää sitte.” (V3)

Taulukkoon 1 olen koonnut yhteenvedon niistä tekijöistä, joita vanhemmat pitävät tärkeinä päivähoiton laatua määriteltäessä.

TAULUKKO 1 Päivähoidon laatutekijät vanhempien näkemänä

Laatutekijät:	Sisältö:
<i>Saatavuus ja riittävyys</i> <i>Puitetekijät</i>	Pienet lapsiryhmät Riittävästi henkilökuntaa Pysyvät hoitajat Turvallinen fyysinen ympäristö
<i>Prosessia tukevat tekijät</i>	Avoin ja toimiva yhteistyö kodin ja hoitopaikan välillä Yhteiset kasvatustavoitteet ja -käytännöt Kasvattajien tuki toinen toisilleen Henkilökunnan keskinäiset hyvät välit Ammattitaitoinen henkilökunta Henkilökunnalla tietoa lapsen kehityksestä Henkilökunta saa koulutusta Oman työn tietoinen pohtiminen Positiivinen suhtautuminen asioihin ja elämään Aikuisilla on aikaa lapsille
<i>Prosessitekijät</i>	Lapsen perushoidosta huolehtiminen Turvallisuus Lapsen yksilöllinen huomiointi ja kasvatusta Henkilökunta välittää lapsista Lapsen kannustaminen ja rohkaisu Lapsen itsetunnon tukeminen Lapsen hyväksyminen omana persoonana Tasavertainen suhtautuminen lapseen Lapsella on leikkikavereita Monipuolinen ja virikkeellinen toiminta Lasten ikätasoa vastaava toiminta
<i>Vaikuttavuustekijät</i>	Hyvä ja lämmin ilmapiiri Lapsi viihtyy päivähoitossa Lapsi kehittyy ja oppii päivähoitossa Vanhemmilla hyvä ja turvallinen olo Kierrätys

7.2 Yhteistyöstä tukea ja turvaa

Seuraavassa tarkastelen vanhempien odotuksia ja kokemuksia kodin ja päivähoidon välisestä yhteistyöstä.

Kaikki vanhemmat pitivät tärkeimpänä yhteistyömuotona päivittäisiä keskusteluja sekä perhekohtaisia keskusteluja. Muita vanhempien mielestä toimivia yhteistyömuotoja olivat ryhmäkohtaiset keskusteluillat jonkin teeman parissa, erilaiset perheen yhteiset tilaisuudet, kirpputorit, reissuvihkot ja vanhempainyhdistykset. Syksyllä järjestettävä ryhmäkohtainen ilta, jossa kerrottiin oman ryhmän toiminnasta, tavoitteista ja käytännöistä sekä keskusteltiin tulevan toimintavuoden ohjelmasta, koettiin myös tarpeellisena. Yksi äiti kaipasi yhteistä joulujuhlaa, sillä se toisi hänen mielestä lisää yhteishenkeä ryhmän vanhempien välille.

Keskustellaan päivittäin

Päivittäiset keskustelut koettiin ehdottoman tärkeinä. Ne toimivat vanhempien mielestä siltana kodin ja hoitopaikan välillä. Keskeisiä keskusteluaiheita ovat päivän tapahtumat. Kerrotaan kuulumisia puolin ja toisin esimerkiksi siitä, miten lapsen päivä on mennyt, miten hän on syönyt ja nukkunut, miten leikit ja kaverisuhteet ovat sujuneet ja jne. Vanhemmat toivoivat, että henkilökunta tarjoaisi keskusteluhetkiä itse ja että 'raportti' päivästä tulisi automaattisesti. "Ei mitään erityistä" ei vanhempien mielestä ole riittävä eikä edes toivottavakaan vastaus heidän kysellessään kuulumisia hoitopäivän jälkeen.

"Ja vaikka muutama sanakii, että tuota miten on mennä ja näin, niin niin ihan minusta kiva on aina kuulla, kuulla vähän silt semmosia, semmosia. Tavallaan itekki kun on aina väsyny kun menee, niin silt aina joku, joku semmonen pienikin kiva juttu, niin aina se on semmonen sitte kun kotiin menee, niin joku semmonen siinä sillan jakajana, ett nyt menen hakemaan ja silt aina kiva kuulla, ett nyt se oppi sitä tai tätä tai teki tätä ja sitten taas kotiin ja uuet hommat... ja aina on niin ku se aika vaihtaa muutama sana aamulla ja iltapäivällä"(V5)

"Ehkä se johtuu näistä henkilöistä, että he on sellaisia, että he tarjooki oikeestaan sitä keskusteluhetkeä itse, tulemalla siihen ja aloittamalla jollain lailla ja silt se hyvin luontevasti siit etenee...Helposti mä huomaan, jos joku on luotaan työntävä, ettei haluukkaan ryhtyä jostain aiheesta juttelemaan, mut tuolla ei oo sellasta henkilöä tullu eteen, että päinvastoin ovat halukkaita, innokkaita keskustelemaan." (V2)

Vanhemmista neljä arvioi saavansa riittävästi tietoa lapsensa hoitopäivästä, yksi vanhempi toivoi saavansa enemmän tietoa. Myös kiire tuntui joskus olevan esteenä päivittäiselle keskustelulle, joko vanhempien oma kiire tai sitten hoitajien kiire. Koska tuodessa ja hakiessa ei ole mahdollista pitempiin ja syvällisempiin keskusteluihin, koettiin perhekohtaiset keskustelut tarpeellisina. Se, että henkilökunta kertoo lapsen päivän kulusta, osoittaa henkilökunnan kiinnostusta jokaista lasta kohtaan, jota vanhemmat taas pitävät osoituksena lapsen yksilöllisestä huomioimisesta.

"Kyllä siellä niin ku päivittäinkin, että on mahdollisuus, että harvoin on sellanen tilanne, että ei mitään. Ett se voi, sen ei tarvii olla paljon, mutt se on joku mainio juttu tai kiva piirustus tai lapsi rupee kertomaan siinä ja sitte puhutaan. Ett se on kuitenkin ollu sellanen hyvä. Ja sitte jos on tapahtunu jotain erityistä, niin aina niin ku siitä saa kyllä tiedon, ett sitä on ollu helppo heti niin ku reagoida, että mitenkä, mitenkä menee. Että kyllä mä oon ollu hyvin tyytyväinen siihen. Ett vaikka tulee tietysti aina joskus niitä ikäviäkin asioita, niin hyvä, että niitä tulee sitte.

Ja sitte on se reissuvihkosysteemi, missä voi puolin ja toisin sitte laittaa toivomuksia.” (V4)

”... tuntuu, että hirveen vähän sitte kerkee jutella asioista, sitte jotain poikkeavia tapahtumia, niin niistä jutellaan hoitajien kanssa, mutta ei tietysti se arkirutiini välttämättä tule aina esille, että miettii, mitä se lapsi siellä päivän on tehnytään että. Mitä ne nyt ite ossaa kertoa...
No en mä tiä riittävästi, että kun ei joka päivä varmaan tule, että jos ulkoo napataan lapsi ja seuraavana päivänä ne on jo unohettu suunnilleen, jos ei sitte mitään erityistä, mitä lapset illalla kertoo, että niihin sitte aamulla kysyy selvennystä, että mitäs, mitäs täällä on touhuttu. Että kyllä se jokat ylimääräiset keskustelujutut vois olla ihan tarpeen sitte...”(V1)

Erittäin tärkeäksi vanhemmat kokivat päivän kuulumisten vaihdon myöskin silloin, kun lapsi menee väliaikaisesti varahoitukseen esimerkiksi oman hoitopaikan ollessa suljettuna tai oman hoitajan jäädessä lomalle. Tällaisessa tilanteessa vanhemmat toivoivat myös, että hoitaja esittelisi vanhemmille varahoitopaikan toimintatapoja ja tiloja.

”Ett miusta on hirmu kiva tuo hoitopaikka siinä mielessä, että siellä tavallaan tulloo se raportti aina päivän jälkeen niinku automaattisesti, kun lasta männään hakemaan kottiin. Jott miusta se on niinku tärkeätä, että tavallaan tietää ne päivän tapahtumat, miten se päivä on sillä lapsella männä. Ja puhutaan just sitte, jos on tuota ollu leikkilöissä jottain, ett on ollu sitte vähän huonompi päivä, niin käyään niitä pikkusen siinä aina sitt läpi. Tuohan hoitopaikka oli heinäkuussa kiinni viime vuonna ja ... oli sitte varahoitopaikassa kaks viikkoa, ku varahoitopaikassa ei tullukkaan esimerkiksi se päiväraportti automaattisesti hoitajilta, niinku oli tottunu omassa hoitopaikassa sitten sen suamaan. Ja myö ei esimerkiksi tutustuttu tuota siihen uuteen hoitopaikkaan, ei käyty niitä tiloja läpi, ku ois niinku vanhempana ihan kiva ollu käyvä kurkistamassa, ett minkälainen paikka, missä ne nukkuu ja missä ne syö. ...kysyki, että eihän hiän tarvii mennä ennää siihen uuteen hoitopaikkaan, voihan hiän mennä siihen vanhaan, että se ei vissiin, hänestäki se oli vähän outo, outo sitte se...”(V3)

**Perhekohtaisia
keskusteluja
toivotaan**

Vanhemmat pitivät perhekohtaisia keskusteluja tärkeänä yhteistyömuotona, koska lasta tuodessa ja hakiessa ei yleensä ole mahdollista pohtia kasvatustapahtumia syvällisesti. Lasten tuonti- ja hakutilanteissa keskustellaan päivän tapahtumista ja muista käytännön asioista ja se on enemmän viestien välittämistä. Vanhempainilloissa keskustelu taas tapahtuu yleisellä tasolla ja yhteisistä asioista, joten sekään ei vastaa vanhempien mielestä perhekohtaisia keskusteluja.

”..Isommassa ryhmässä ei välttämättä siinä jokainen erikseen niin tule sanoneeksi, että niitä toivomuksia että...minä en suuressa joukossa suutani kyllä yleensä avaa, että monella varmaan ihan sama tilanne...” (V1)

Kun henkilökunta kertoo omista havainnoistaan, ne voivat vanhempien mielestä olla yllättäviäkin. Keskustelu valottaa lapsesta semmoista puolta, mitä ei välttämättä näe kotona, sillä lapsi voi toimia eri tavalla kotona kuin päivähoitossa. Kun vanhemmat kertovat omasta lapsestaan, hoitajat saavat hyödyllistä tietoa lapsen tavoista ja tottumuksista, mikä taas nopeuttaa lapsen ja hoitajan tutustumista toisiinsa sekä lapsen sopeutumista ryhmään. Vanhemmat ovat tuoneet keskusteluissa esille esimerkiksi sellaisia asioita, missä lapsi heidän mielestään tarvitsee kannustusta ja tukea ja mistä tavoista lapsi taas voisi päästä irti. On keskusteltu myöskin siitä, miten kotona toimitaan ja suhtaudutaan eri tilanteissa. Vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että kysytään myös kodin mielipidettä ja yhdessä mietitään ratkaisuja pulmatilanteisiin.

”No ihan vuosittain on niin ku ainaki se ihan semmonen, ett siinä puhutaan sitte kaikista ja

kyselevät ja kertovat omia havaintojaan, jotka ovat sinänsä hyvin yllättäviäkin. Ne on ollu minusta kaikki että, niin ku hirveen mielenkiintoisia...Kun ei siitä niin ku omasta lapsestaan, tavallaan näkee ja ei näe. Mutt se on ehkä toisaalta sitte ihan hyväkin, että joku muukin sanoo, puolin ja toisin nimittäin voi olla kohtuuton omaa lastaan kohtaan toisaalta ja sitte toisaalta vähän liiankin optimistinen. Mutt ne on ollu musta hirmu kivoja.” (V4)

”Niin, jos ei niinku vanhemmat kerro, minkälaisia lapset on, mitä ne haluaa, miten lapset käyttäytyy ja reagoi erilaisissa tilanteissa, niin se, se menis niin pitkälle enne kuin ne kerkeis ne kaikki lapset tuntee, ett se tavallaan nopeuttaa sitä sopeutumista ja sitä tutustumista. Niin, niin ja esimerkiks semmosia asioita mä siellä sitte, molemmista lapsista muistaakseni toin niinku esille, että missä mä haluaisin, että niitä kannustetaan ja tuetaan ja jos on joitain tapoja, mistä mä haluaisin, että ne pääsee irti, niin heti alkuunsa, että ois niinku semmonen kasvatusajatus.” (V2)

”...Sillon kun...aloitti sen hoion, niin tehtiin semmonen niinku hoitosuunnitelma sinne, ett se oli miusta erittäin, erittäin hyvä. Sitt me vissiin tarkistettiin se jonkun ajan kuluttua. Eiköhön niillä oo nyt kanssa, kanssa suunnitelmissa, että niitä käyään niitä asioista sitte taas läpi jokaisen kohalla...” (V3)

Vanhemmat ilmaisivat odottavansa henkilökunnalta aloitteellisuutta sekä päivittäisten että perhekohtaisten keskustelujen aikaansaamiseksi, joskin toivat esille sen, että vanhempien tulee olla itsekkin aktiivisia. Eräs äiti totesikin, että jos keskusteluaikaa ei olisi tarjottu, hän olisi pyytänyt sitä itse.

”...Siis ilman niitä, niin olis varmaan pyytänyt tai mennyt sinne sitte keskustelemaan että. Mutt ei sitä oo tarvinnu pyytää, kun se on sitt aina jotenki ollu sitte just semmoseen aikaan, jonkun lukukauden alussa tai ett silloin on uusia ihmisiä tullu siihen ryhmään niin, ett ne on ollu niinku askeleen edellä...”(V2)

Verrattuna edellisen vanhemman kokemukseen seuraavassa esimerkissä tilanne on taas toinen. Tämän perheen kohdalla perhekohtaisia keskusteluja ei oltu käyty kummankaan lapsen kohdalla. Äiti olisi kokenut keskustelut tärkeiksi, mutta niitä ei oltu tarjottu päivähoidon taholta eikä äiti itsekkään ollut pyytänyt niitä. Varsinkin toisen lapsen kohdalla äiti olisi kokenut keskustelun tarpeelliseksi, koska lapsella oli ollut vaikea syksy ja sopeutuminen hoitopaikkaan ja ryhmään oli vienyt pitkän ajan.

”No tällä...oli tosi vaikee syksy. Mietin hirveesti nyt jälestäpäin mielessäni sitte, ett miten rankkaa sillä on siellä yksin, yksin ja pelottaa, tavallaan. Ett en tiedä miten tiiviisti siihen sitten suhtautu, mutta kun ei uskalla sanoo mielipidettä. Että jälestäpäin kuuntelin, sitten kun sanotaan, että aikansa se miettii tuolla ennen kuin uskaltaa tulla sanomaan ees ihan jostain yksinkertaisesta, että voiko hänkin ruveta tekemään jotain juttua että, ne sitte purkautuu kaikki kun kotiin lähetään...Mä arvelin, että se menee hyvin, että aamulla jää itkemään, että no lopettaa se siinä ja sanovat että heti lopettaa kun lähen niin itkemiset. Että joulun aikaankin, että miten rankkaa sillä syksyllä oli, kun sen piti niin ku patoo ja sulkee ittensä, ett jos se ei uskalla sanoo mitään päivän mittaan välttämättä, että vähän tihempääkin sitte ois, mutta ei siinä lähtiessä, tullessa, lasta pukiessa niin kovin pitkiä juttuja tule, että yrittää aina, että no mitenkäs se päivä on mennyt ja, nyt oon huomannu, että edistystä on tapahtunuu ja ei sitten välttämättä kotonakaan riehu ja pura sitä heti niin paljon, ett ett, kyllä sitä syksyllä ois varmaan ollu tarpeen vähän tiuhempaan jutella niitten omien, omien hoitajien kanssa...”(V1)

Miksi vanhemmat eivät sitten pyydä itse perhekohtaisia keskusteluja silloin, kun kokevat ne tarpeellisina? Voi olla, että taustalla on esimerkiksi vanhempien arkuus. Siksi juuri päivähoidon aloitteellisuus tässä asiassa olisi tärkeää. Vanhemmat kaipaavat myös tukea

ja vahvistusta kasvatusasioissa joltakin ulkopuoliselta, esimerkiksi päivähoidon henkilökunnalta tai sitten toisilta vanhemmilta. Vanhemmat saattavat pohtia esimerkiksi sitä, kuuluuko joku asia ns. normaaliin kehitykseen vai onko siitä jo syytä huolestua. Aina vanhemmat eivät kuitenkaan rohkaistu ottamaan asioita puheeksi ja toisaalta joku asia voi tuntua niin pieniltä ja ehkä vähäpätöiseltäkin, ettei sitä tule kysytyä.

”...Kun ei oo koulutusta semmoseen asiaan, että mikä on sitä normaalia, missä mennään yli, että mihinkä sitä rajaa pitäs sitte vettä, että ei sitte lähetä liian pitkälle. Sitä pitäis aina panna ylös jotakin tommosia asioista ja sitte tuota olla joku päivä tai järjestää joku hetki sitte, että juteltas nyt näistä, näistä taas viimeisimmistä, ett kyllä kait se nyt sitte tietysti on itestäki kiinni että, että jos tulee semmosia asioita, että sitte pyytäs ihan järkkäämään keskusteluaikaa. Sitte ne tuntuu yksittäisinä niin vähäpätöisille, että onkos nämä sen kummempia, että...” (V1)

Haastatelluista viidestä perheestä kolmen perheen kohdalla perhekohtaiset keskustelut oli käyty kaikkien lasten kohdalla ja ne oli koettu tärkeiksi ja hyödyllisiksi. Yhden perheen kohdalla keskustelu oli käyty isomman lapsen kohdalla, mutta ei pienemmän. Äiti ei ollut kokenut keskustelua vielä pienemmän lapsen kohdalla niin tärkeänä kuin isomman lapsen kohdalla. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että erityisesti alle kolmevuotiailla lapsilla on paljon perushoitotilanteisiin liittyviä omia tapoja, joista keskusteleminen ja sopiminen lisää lasten turvallisuutta hoitopaikassa. Tosin äiti kertoi päivittäisten keskustelujen riittävän tietojen ja ajatusten vaihtoon. Kouluun lähtevän lapsen kohdalla keskustelu oli käyty ja se oli ollut vanhemman mielestä tärkeä.

”No en pienimmästä oo nyt sillä tavalla kokenu, mutt niin ku just isommaks ja varsinkin siinä eskarivaiheessa halunnu sen...ett aina itekin vähän niin ku sitt jotenkin tarttee tukee tai sillä tavalla vahvistusta aina joltain ulkopuoliselta ja muuta, että tuota kyllä mä oon ihan tykänny...Ett kyllä minusta ne niin ku on silleen kivasti valottanu tavallaan semmosta puolta lapsesta, mitä ei välttämättä aina nää kotona, ett hirmu hyödyllisiä, ett tavallaan mitä isommaks ne on tullu, että ett pienin on vielä niin pieni, ett minusta on ihan riittäny se tämmönen päivittäinen...”(V5)

Perhekohtainen keskustelu koettiin tärkeäksi myös lapsen aloittaessa päivähoiton, koska silloin koti tarvitsee paljon tietoa päivähoidosta ja päivähoito taas lapsesta. Mikään muu yhteistyömuoto tuskin korvaa tässä vaiheessa perhekohtaista keskustelua. Päivähoiton alkuvaiheessa syntyy luottamus toista osapuolta kohtaan ja tunne siitä, että asioista voidaan keskustella.

Keskustellen yhteisymmärrykseen

Vanhemmat mainitsivat keskustelujen (sekä päivittäiset että perhekohtaiset) olleen pääosin positiivisia ja parantaneen vanhempien ja hoitohenkilökunnan keskinäisiä suhteita ja luottamusta. Kun keskinäiset välit ovat avoimet ja luottamukselliset, niin silloin uskalletaan, puolin ja toisin, kertoa sekä positiivista että negatiivisista asioista. Vanhemmat toivoivat rehellistä palautetta päivähoitolta. Hankalissa tilanteissa on uskallettu kysyä neuvoa ja tuoda esiin myös omia mielipiteitä ja sopia yhteisistä linjoista. Vanhempien mielestä on tärkeää, ettei vanhemmille kerrota vain negatiivisista asioista, vaan myös positiivisista asioista.

”Että kun niitä semmosia jotain oli ongelmia, että päiväunet ei meinannu maistua ja kaikkee niin ja nyt sitte on ongelmana, että höpöttää niin kauheesti, kun se rupee nukkumaan kun on oppinu puhumaan, ettei muutkaan meinaa, mutta aina niin ku asiat tuuaan silleen mukavasti esille, vaikka minä toki tiän, ett voi kuvitella, että mua ärsyttäis kun yks pieni räpättää, ja muut

ei saa nukuttua, mutta aina se tuuaan silleen mukavalla tavalla esille, että vaikka mä luen rivien välistä, että varmasti keljuttaa, että tuo vaan höpöttää.” (V5)

”Se että miten justiin vanhempien kanssa asiat sujuu, ett on semmonen tunne, että uskaltaa mennä omia toivomuksia esittää ja sitt taas päinvastoin se, että ett kun kysyy heiltä jotain, niin tietää, että saa rehellisen vastauksen, ettei saa mitään kaunistelua. Ett se ei kerro paljon, ett kaikki menee hyvin joka päivä, kaikki on hyvin. Tietää kun ne tulee kotiin, että kaikki ei mee aina hyvin. Ett semmonen rehellinen palaute. Must kyllä tuntuu, että mä oon saanuki aika rehellistä.” (V 2)

”No sitt oli silloin kun ... aloitti hoion, niin silloin oli semmonen tapa, että se aina niinku tönäs jotaki, tavallaan muksi ja se vissiinn halus sitä huomioo niinku ihteensä sillä tavalla, että ei se välttämättä niinku tarkottanu sillä mittään pahhoo. Niin sitä ne hoitajat niinku ihmeissään oli, ett kun se aina muksii ja tönii, tönii toisia, mutta se oli ihan samanlaista kotona. Mutt nyt se on niinku loppunu...Että miusta on ihan kiva, ne hoitajat on kuitesti aina sanonu kaikesta tuommosesta sitte...”(V3)

Toimivaa yhteistyötä

Pääosin vanhemmat kokivat päivähoion ja kodin välisen yhteistyön luontevaksi ja toimivaksi. Lisäksi he olivat kokeneet voineensa itse vaikuttaa yhteistyön sisältöön. Haastatellut vanhemmat kokivat olevansa itsekin yhteistyössä aktiivisia vanhempia. Kaksi vanhemmista toimi haastatteluhetkellä päiväkodin vanhempainyhdistyksessä.

”Mä oon itekki aika aktiivinen sitten niin ku kyselemään ja oon kiinnostunu ja toimin vanhempainyhdistyksessä...sitte sekin, että mitä on järjestetty vanhempainyhdistyksen puolelta, niin tokihan sinne ketkä kiinnostuneita on, niin tulee sitte, että on se nyt lisääntyny, että enkä mä usko, että niitä vanhempainiltoja, onkohan niitä siellä yks vai kaks vuodessa ja on aina ne juhlat, että minusta on ihan tarpeeks...Ja sitt se, että jos on asiaa, niin saahan ne aina kiinni ja kysyttyä sitte, oon ihan tyytyväinen.” (V5)

”Mulla on semmonen tunne, että mä vaadin aika paljon. Ett laatu on aika tai se on merkittävä asia...mä oon hyvin kriittinen, mä analysoin niitä asioista ja jos ei oo niinku silleen hyvä, niin musta tulee sellanen, että hermostun, että tarttis tehdä jotain. Mutt tota, onneks ei nyt oo ollu semmosia tilanteita tuolla, tuolla. Yhen kerran oon ottanu sitte erikseen silleen yhteyttä ja selvitelly yhtä asiaa, mutta sekin niinku selvis siitä. Ett ei siinä sitte.” (V2)

Vanhemmat pohtivat myöskin omaa osuuttaan kodin ja päivähoion välisessä tiedonkulussa. Vanhemmat totesivat, etteivät he aina itse muista tiedottaa riittävästi päivähoioon päin esimerkiksi muutoksista ja joskus myös päivähoion toimintaan liittyvät pienet ’muistamistehtävät’ saattavat unohtua. Unohtaminen sitten kostautuu jonakin päivänä noloon toteamukseen, ettei lapsella olekaan mukana retkellä tarvittavia saappaita tai tiettyä vaatetta tms.

”Joskus musta tuntuu että, mä olen ollu ajattelematon, että mä en tule aina niin ku ottaneeks esimerkiks henkilökuntaa huomioon, kun mullakin työaika on sellanen että, ett vaikka mä niin ku sanon suurin piirtein näin, että mulla on tämmönen viikko, niin sitt kun tulee niitä yllätyksiä, niin sitt mä saatan unohtaa, että mä tuunkin tänään siihen aikaan ja joskus musta tuntuu, että se harmittaa niitä vähän että. Tai sitten unohtaa jonkun tärkeän asian, että niillä on jumppapäivä, vaikka mun pitäis tietää se...että ehkä se on niin ku enemmän niin ku itse ei oo niin tiedottava kuin he. Joskus sitten tuntuu tosiaan, että joutuvat venymään sitten vielä vanhempienkin takia...” (V4)

Vanhempien mielestä on tärkeää se, miten henkilökunta suhtautuu vanhempiin. Ammattitaitoon kuuluu erilaisten ja erilaisista perhetaustoista tulevien lasten ja vanhempien tasapuolinen kohtelu. Kaikkiin vanhempiin tulisi suhtautua myönteisessä mielessä ja kertoa kivoja asioita lapsista - huolimatta vanhempien sosiaaliluokasta.

”Että mistä mä oon niin ku tykänny, että ett mä oon ainakin huomannu sen, että olitpa minkä sosiaaliluokan edustaja tahansa, niin mä en oo ainakaan koskaan huomannu, että ne niin ku millään tavalla vanhempiin, vaan kaikkiin suhtaudutaan, kerrotaan kivoja asioita ja silleen semmosessa myönteisessä mielessä ja se on musta hirmu iso asia. Että ehkä mä niin ku itse olen joskus huomannut, että jossakin muussa hoidossa voi käydä niin, että sitten vanhemmilla jos on paljon rahaa, niin, ihan nähnykin vähän, mä oon aatellu kauhiussani, että voi ei, että joko se alkaa siinä. Ett jos me edes jossain saatais olla semmonen suhteellisen, että nää lapset on yhtä kivoja kun niittenkin lapset...Että haluais, että ihmiset ois tosiaan sillä tavalla tasa-arvoisia, ett sekin on mun mielestä ammattitaitoa.” (V4)

Vertaistukeakin tarvitaan

Yhteydet muihin vanhempiin koettiin tärkeiksi. Osa vanhemmista totesi, ettei juurikaan tunne muita vanhempia, ja osa taas on tutustunut muihin vanhempiin esimerkiksi vanhempainyhdistyksessä toimiessaan tai sitten lasten kaverisuhteitten kautta. Vanhempien mielestä silloin, kun perheillä on sama elämäntilanne ja lapset suunnilleen saman ikäisiä, niin silloin ’juttua piisaa’. Vaihdetaan ajatuksia ja kokemuksia kasvatukseen liittyvistä asioista, vanhempana olosta jne. Yhteisen toiminnan järjestäminen koettiin tärkeäksi. Esimerkiksi ns. vapaamuotoisissa tilaisuuksissa on mahdollisuus keskustella siinä toiminnan lomassa.

”Minusta ois hirveen tärkeä, jos ommaa lasta ajatellaan että, tommonen yhteydenpito, ja tosiaan tietäs sitten siitä toiminnasta ja vähän vois osallistua siihen...mää olisin niin ku innostunu kuitenkin semmoseen muuhunkin yhteyden pittoon, niin tietysti silloin aina missä omat lapset on mukana, niin innostuu itekkii...” (V1)

”Minusta se on ihan sillä tavalla kiva, kiva sitte sillä tavalla nähhä ja vähän niitä ajatuksia, niissä vanhempainilloissa tulloo niitä kasvatukseen liittyviä ja näitä tämmösiä ajatuksia sitte vaihettua ja nyt sitte kun näkköö esimerkiks kaupassa, niin tulloo kaikkee muuta juteltuu, että on tavallaan tutustunu niinku uusiin ihmisiin sitte niinku hoitopaikan kautta. Ett se on ihan kiva sitte, ett jos nyt sitä yhteistäki toimintoo, jottain järjestettäis...” (V3)

”Hirveesti niillä vanhemmilla niin ku juttua on, ett vaikkei tuntiskaan niin hyvin, mutta että jos on joku tämmönen tilaisuus päiväkodilla, tämmönen vähän vapaampi, niin kauheesti niin ku vanhemmilla juttua piisaa. Ett tuota, kun on lapset suunnilleen samanikäisiä ja elämäntilanne suunnilleen sama, niin että jotkut vanhemmat ihan mielellään tulee...”(V5)

Kouluun lähtevien lasten vanhemmat näkivät hyvänä asiana sen, että jo päiväkotivaiheessa tutustuu lapsen tulevien luokkatovereiden vanhempiin. Lapsi alkaa kouluvaiheessa liikkua enemmän itsenäisesti kodin pihapiirin ulkopuolella ja alkaa olla myös enemmän kavereiden kanssa. Kavereiden vanhempien tunteminen ja yhteydenpito heidän kanssaan lisää osaltaan vanhempien turvallisuuden tunnetta, vanhemmat tietävä missä ja keiden kanssa lapset liikkuvat.

”Musta on hirveen niin ku kiva ollu just aina niin ku nytkin, ett kun lähtee kouluun, varsinkin kun siinä vaiheessa sitt alkaa tulla se, että ett tutustutaan just sen seudun vanhempiin, kun ne on niitä luokkakavereita sitt...Kun.....on nyt tokalla, niin ihan niin ku kahen muun tytön äidin kanssa puhelimet aina kuumana, että mitä te nyt ootte sanonu ja näin. Mutta mutt kyllä toisaalta päiväkotiki vois olla semmonen hyvä foorumi, että mitä vois miettiä ja kehitellä, että tutustuiskin

enemmän, koska yleensä vanhemmat pyrkii vielä aika innokkaasti käymään tuossa vaiheessa ja ovat kiinnostuneita ja varsinkin kouluunlähtövaiheessa. Että tuota, että nytkin ihan uuteen, uuteen äitiin tutustui, ettei edes tiedetty, että asuu siellä meidän perukoilla ja tyttö lähtee kouluun, että että kyllä siellä on tutustunu...”(V5)

7.3 Vanhemmat arvioivat päivähoiton toimintaa

7.3.1 Paljonhan on odotuksia kun oman lapsensa laittaa

Kysyin vanhemmilta millaisia ajatuksia ja odotuksia heillä oli silloin, kun heidän lapsensa aloittivat päivähoiton.

Ennen päivähoiton aloitusta vanhemmat olivat pohtineet muun muassa sitä, miten lapsi sopeutuu uuteen ryhmään, hyväksytäänkö hänet ryhmässä ja hyväksyykö lapsi itse myös ryhmänsä. Huomioidaanko hänet hoitopaikassa yksilöllisesti ja hyväksytäänkö hänet sellaisena kuin hän on. Vanhemmat odottivat, että hoitopaikka olisi turvallinen, siellä olisi hyvä ilmapiiri ja aikuiset kannustaisivat lapsia.

”Paljonhan on odotuksia kun oman lapsensa laittaa...Odotukset oli oikeestaan enemmän siinä, siinä sosiaalisen puolen kehittämisessä ja sitte siinä kielen oppimisessa. Sais mahdollisimman paljon virikeitä...tää ensimmäinen oli semmonen hyvin sosiaalinen, hän sopeutui kaikkeen. Mutt tää pienempi on taas sitte semmonen vetäytyvä, on ollu pienestä asti, niin silloin mä ootin taas vähä erilaisia asioita taas sitte kun...oli jo kolmevuotias kun meni. Mä odotin, että se, ett tavallaan se sais semmosen turvallisen ilmapiirin siellä, että se hyväksyis itse sen ryhmän ja sitte ne aikuiset osais kannustaa siinä, että se sais niitä sosiaalisia taitoja. Että molemmissa on itse asiassa tää sama, ett sosiaalisen taitojen oppiminen.” (V2)

Vanhemmat toivoivat, että lapsi saisi kavereita ja oppisi leikkimään kavereitten kanssa. Eniten odotuksia kohdistui lapsen sosiaalisten taitojen kehityksen tukemiseen ja lapsen yksilölliseen huomiointiin.

”Ja tavallaan niin mulla oli aika paljon sellanen juuri toive, että lapsi pääsis sitten heti, koska mä tiesin, että varmaan sisaruksia ei ihan äkkiä tule hankittua, että lapsi sais myös semmosen verkoston niin ku. Että lähinnä mä niin ku ajattelin lapsen kannalta sillä tavalla, että ihanaa, että saa niitä kontakteja ja sitte mulle on itelle aina ollu se tärkeätä, että että lapsi niin ku tulis mahdollisemman sosiaaliseks, koska minusta se on semmonen nykyajan suuri apu ja se auttaa kouluunkin mennessä...”(V4)

”...Sua, sua sitte niitä kaveria ja oltiin molemmat niinku sitä mieltä, että tuota, niinku on ihan tervettä sillä lapsella olla niinku muuallakkii kuin kotona. Sitte oppii niitä kaikkia, tietysti leikkejä ja tämmösiä kaverihin kanssa...”(V3)

Vanhemmat odottivat myös, että päivähoitossa lapsi oppii luottamaan vanhempien lisäksi myös toisiin aikuisiin.

”...sitt jott on niinku muuki paikka kun se koti ja luottamaan muihin ihmisiin, ett ihan niinku myönteisiä kokemuksia sitte...” (V3)

Toisaalta osa vanhemmista totesi, ettei heillä ollut kauhean suuria odotuksia, vaan odotukset olivat melko realistisia, esimerkiksi ettei syyliä ehkä ole niin paljon kuin kotona.

”Ett ei mulla sinänsä mitään kauheen, kauheen suuria, realiteetti on realiteetti, eihän sitä syyliä ehkä niin paljon oo kuin kotona, mutta toisaalta sitte että, kun päivähoitoon lapset viedään, niin siinä on niin ku se jo tehty ratkaisu. Ett tietyllä tavalla turvallinen paikka kuitenkin.”(V4)

Eräs vanhemmista kuvaa päivähoitoon liittyviä odotuksiaan näin, silloin kun perheen ensimmäinen lapsi aloitti päivähoidon .

”Niin no eka kun lähti, se oli vielä niin pieni, se oli vuos ja kolme sillon. Ett sillonhan se oli eka vielä, ett ei niin ku varsinaisesti hirveesti ollu, jotain mielikuvia oli päiväkodista, mutt sitä odotti tietysti sen, kun se on pieni, että kun se on pienten osasto, että sitt siellä ois hirveesti niin ku tätä, että tädeillä olis aikaa pitää sylissä ja ja väkerrellä kaikkee niitten kanssa, ett vaikka ne on pieniä ja tota niin ku ootti sitä yksilöllisyyttä, että se oli semmonen, että se huomioitas semmosena kun se on.” (V5)

Seuraavassa saman vanhemman ajatuksia kun perheen kolmas lapsi aloitti päivähoidossa. Vanhempi totesi, että odotukset yksilöllisyyden huomioinnin mahdollisuuksista ovat ajan mukaan realisoituneet. Hän on myös aktivoitunut vaikuttamaan ulospäin päivähoitoon liittyvissä asioissa ja pohtii, mihin voisi ottaa yhteyttä ylisuurista lapsiryhmistä.

”Tuota, odotukset on ehkä samat tavallaan edelleen, mutta on sillä lailla maan pinnalle tullu, että tuota, että mä ehkä vähän tiän mitä se on, ett siinä on sekin ehkä, mutta odotan toki samoja asioita ja kyllä ne on tavallaan, tavallaan toteutunu. Mutta nyt on sellanen tunne, että nyt kun pienin, että niin hirveen tyytyväinen oon ryhmään, mutta siihen en oo tyytyväinen, että nyt on ne ryhmät niin täysiä. Että ett tiän, että siellä kyllä niin ku pidetään huoli ja pidetään sylissä, mutta jos on pienten ryhmässä kaks jo yli sen minimin, niin niin ku sillä lailla mua vähän närkästyttää, että mä oon miettiny, että mihin mä otan yhteyttä, että tiedän, että se syli on sitten tietysti tiukemmassa. Että se on niin ku nykyaikana, että nyt tuntuu olevan silleen ja sitt kun mitä on kuullu muista päiväkodeista, niin vähän samaa, että ne on, pientenkin ryhmät tupataan yli. Ja tämmösiä, jotka on just oppinu kävelemään ja muuta ja jolla on vaipat ja tälleen. Mutt ei, ei nyt hirveesti kyllä romahtanu silloin, että en mä oo missään vaiheessa kyllä ollu sillä tavalla pettynyt, pettynyt ett tuota. ” (V5)

7.3.2 Päivähoidon arki tutuksi

Päivähoidon päivärytmi oli vanhemmille tuttua, eli milloin on sisätoimintaa, milloin ulkoillaan, syödään, levätään, jne. Alkusyksyn vanhempainillassa kerrottiin päiväjärjestyksestä ja siitä, millaista toimintaa ryhmässä on. Ilmoitustaululla on myös tietoa sekä päivän toiminnasta että myös tulevasta ohjelmasta ja muista ajankohtaisista asioista. Myös erillisiä viestejä toiminnasta annetaan sekä suullisesti että kirjallisesti pitkin vuotta. Kuitenkaan oman lapsensa ryhmän arki ei siinä mielessä ole tuttua, koska sitä ei ole ollut kukaan haastatelluista vanhemmista sisältäpäin seuraamassa.

”No ei sen tarkemmin, mitä siellä nyt seinällä on ja alussa kerrottiin nämä suunnilleen kellon ajoittain mitä, mitä tehdään tai mitä on vaihtoehtona niin, ulkoilua ja sisätoimintaa ja milloin on sitten jumppapäivä tai tämmöisiä, mutta, ei sillä tavalla sitte ku, ku ei oo sisältä käsin katsonut asiaa, niin oikeastaan tarkemmin tiäkkään...”(V1)

”No itse asiassa siellä tapahtuu niin paljon, ett ihan tietysti kaikkea mä en, se johtuu ihan tietysti minusta itsestä, ett mä en muista kaikkea, mutta viestiä sieltä tulee koko ajan, että heillä on ihan seinällä semmonen aikataulu tai semmonen suunnitelma ja sen on ihan itestä kiinni, ett jos

ei tiedä ja sitte toisaalta sen lisäksi he aina niistä erikoisasioista viestii paperilla ihan kotiin asti, ett tulee lapsen mukana tai ne antaa sitt ihan vanhemmille käteen viestin...”(V2)

”No kyllä mie aika, aika, omasta mielestä aika paljon niinku tiän, sen päivärytmin, mitä milloiki siellä tekköö ja no sitte en tietysti, jos hyö lähtöö jonnekkii retkille, niin sitt on aina etukätteen siitä puhuttu...Hirmu kivasti ne hoitajat ja minusta ne hoitajat niinku hyvissä ajojin niistä kertoo...”(V3)

Miten päivähoidon arkea sitten voisi tehdä vanhemmille tutummaksi? Olisi tärkeää tarjota vanhemmille kokemuksia päivähoidon toiminnasta, jotta mielikuvat päivähoidosta muodostuisivat mahdollisimman eläviksi. Esimerkiksi vanhempien mukana olo päivähoidon varsinaisessa arjessa antaa tähän hyvän mahdollisuuden (ks. esimerkiksi Tarumaa 2000). Tällainen mukana olo tai vaikkapa työpäivä oman lapsen ryhmässä sai vanhemmilta kannatusta. Myös toiminnan videointi on yksi keino tutustumiseen. Yhdessä päiväkodissa oli videoitu päivän tapahtumia, esimerkiksi ruokailua, nukkumaan menoa, laululeikkejä jne. ja vanhemmat olivat saaneet siitä sitten kopion kotiin. Näin oli ollut mahdollisuus päästä näkemään lähemmin hoitopaikan arkea.

”Kyllä mä lähtisin ja kyllä mä uskon, että sinne sais mennäkin varmaan...(V1)

”Kyll mulla jonkunlainen kuva niin ku oikeestaan on, ett sitt siitä päivärytmistä ja vähän ehkä mitä ne tekee, että on, joskus ois ihan kiva niin ku mennä sinne, siis seuraamaankin, mutta se ehkä nyt vaikuttais siihen lapseenkin. Mutta tuolleen nyt ihan kivasti tekivät just tuossa meidän pienten ryhmässä, että ne videoi muutaman päivän sitä arkee ja sitte siitä kasetista sai kotiin kopioita, että siinä sitte oli tätä ruokailua ja nukkumaan mennoo ja laululeikkejä ja tällaista, kyllä siitä nyt vähän näki...”(V5)

On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota päivähoidon aloitukseen. Tutustumisjakson tulisi olla riittävän pitkä ja vanhemman tulisi olla aluksi lapsen mukana. Vanhempien kanssa on myös hyvä keskustella ennen hoidon alkamista. Olisi hyvä, jos äiti pystyisi olemaan mukana kaikissa hoitopäivän rutiineissa, jotta hänelle muodostuisi kuva päivähoidon arjesta. Pieni lapsi ei pysty kertomaan, mitä hoitopaikassa päivän aikana tapahtuu. Siksi on tarpeen, että äiti on myös kokenut kaikki päivän rutiinit. Lapselle on tärkeää, että äiti tietää ja hyväksyy kaiken, mitä hoitopäivään sisältyy. Joissakin päiväkodeissa on käytössä ns. omahoitaja. Kokemukset tästä ovat olleet myönteisiä. Yksi pysyvä omahoitaja lisää lapsen turvallisuudentunnetta ja helpottaa yhteyden pitämistä vanhempiin.

7.3.3 Semmoista perisuomalaista kasvatustavotodia

Päiväkodin arki oli vanhemmille tutumpaa kuin hoitopaikan kasvatustavoitteet ja -käytännöt. Tietämys tavoitteista, periaatteista ja käytännöistä vaihteli. Osa vanhemmista totesi tuntevansa melko hyvin näitä tavoitteita ja käytäntöjä, osa taas vain jonkin verran tai vähän. Esimerkiksi syksyllä vanhempainilloissa näistä asioista oli vanhempien mukaan kyllä puhuttu, mutta haastattelun toteutusajankohtana (keväällä) kaikki vanhemmat eivät pystyneet palauttamaan niitä enää tarkemmin mieleen.

”Nyt mä en muista, oliko siinä eskarien vanhempainillassa.. .kyllä ne vanhempainillassa kerto vissiin vähän sitt enemmän sitä niin ku sillä lailla tarkemmin, mitä ne tekee sen päivärytmin ohella...No kyllä mä muistan silleen, en muista mitä, mutt kyll siellä puhuttiin siellä eskarien, että miks he tekee näin ja näin, ett ne tuli siellä sitte, mutt en mä tosiaan tiedä, ett jos sinne ei

vanhemmat pääse ja näin, saako ne sitten mistään, että ei monet ehkä älyä kysyäkään moisia...”(V5)

Osa vanhemmista totesi, että perhekohtaisissa keskusteluissa tavoitteista ja käytännöistä oli myös keskusteltu, samoin pitkin vuotta aina tilanteen mukaan. Tämän vanhemmat kokivatkin tärkeänä. Keskustelu näistä asioista ei saa jäädä vain syksyn ensimmäisen vanhempainillan varaan. Vanhemmat saavat tietoa henkilökunnan kasvatus- ja toimintaperiaatteista myös seuraamalla heidän toimintaansa lasta hakiessa ja tuotaessa, keskustelemalla henkilökunnan kanssa sekä oman lapsensa kertomusten kautta. Vanhemmilla ei ole kuitenkaan mahdollisuutta havainnoida kasvatustilanteita kovinkaan paljon, jos he eivät vietä päiväkodissa pidempää aikaa kuin vain lapsen haku- ja tuontitilanteet.

”No se oikeestaan jää niinku sen henkilökohtaisen keskustelun varaan, tietysti onhan se perusteltua. Että meill on ollu niinku joka, oiskos niinku lukuvuos, joo, yhtä lasta kohti yksi keskustelukerta ja siinä sitt on niinku pohdittu, että mitä vanhemmat haluaa tai mitä itse haluaa ja mitä he sitten, miten he sitten vastaa, mutt tuota, hirmu paljon ei siitä oo tullu tietoo, oonhan mä nähny, miten ne toimii, mutta ihan niinku tietoo, että mitkä heidän pääideologiansa siinä on, mutt se mitä oon niinku tarkaillu ja seurannu, niin kyllä silleenki sitä tietoa löytyy...”(V2)

”Ett se on lähinnä sitt, jos siinä juttelee...kun mä aina syksyllä ja keväällä juttelen opettajien kanssa...On, on siinä se just se, että miten niin ku kotona suhtaudutaan, kun se saa aina hepuleita ja näin, mitä he sitten tekee ja ja, no onhan toisaalta pienimmän kanssa sellasta, että saahaanko täällä vierottaa tutista, no laps ei siellä käytä tuttia, kotona käyttää, että totta kai sitten tämmöstä, tällaisia, mutta tuota, että kysytään aina kuitenkin sitt, ja heiän kanta ois tämä...”(V5)

Perhe, jonka kanssa perhekohtaista keskustelua ei oltu käyty, koki tietämyksensä hoitopaikan tavoitteista ja kasvatuskäytännöistä melko vähäiseksi.

”No oikeestaan ei jääny mieleen, näin yks kaks en muista mitään, syksyllä varmaankin mainittiin siinä vanhempainillassa nyt sitten suuntaa mihin pyritään, mutta sillä tavalla tarkempaa ei siitä yhdestä kerrasta jääny, että mitä siellä mainittiin...”

Vaikka keskustelua kasvatustavoitteista ja -käytännöistä oli käytykin, osa vanhemmista toivoi sitä kuitenkin vielä lisää. Tietoa esimerkiksi siitä, miten henkilökunta toimii erilaisissa kasvatustilanteissa, esimerkiksi riidan selvittelyssä. Näin vanhemmat voisivat saada itsekin vinkkejä omaan kasvatukseensa sekä tietoa siitä, mikä kuuluu ns. normaaliin kehitykseen ja missä taas mennään yli. Yhdessä hoitopaikassa oli yhdessä henkilökunnan ja vanhempien kanssa mietitty hoitopaikan sääntöjä.

”...ja verrata siihen tilanteeseen, että mitenkä tehhään ja mitenkä meillä tehhään kotona, niin ossais ehkä toisesta näkökulmasta kattoo. Niin ja kun ei oo yhtään kasvatusalalle koulutusta, niin toisaalta siinä oppis itekkii, jotain tämmöisiä riidan lopettamisia, tämmöisiä yksinkertaisia asioita, miten he toimii siellä, toisaalta ois ihan kiva tietää ja mahdollisesti yrittää koettaa kotonakin sitä, mitä, että sitä on niin oma, oma kaavansa mitenkä, miten miten kauan hermot pitää ja yrittää lapsen kanssa sovittelaa ja lopuks pistää pellolle jäähtymään, että mitenkä siellä taas, että heiän taas menetelmänsä niin, ihan noin käytännön tasolla, että millä tavalla siellä hoietaan asiat sitte, pannaanko jäähyille vai keskustellaanko niin pitkään, ett asia selkiytyy, että ihan tommoset just, he ovat ammattilaisia tai ainakin pitäis olla.” (V1)

Vanhemmat kokivat päivähoidon kasvatuksen sen hetkisen tietämyksensä perusteella aika pitkälti samanlaiseksi kuin omansakin. Eräs äiti totesi, että hänen lapsensa

hoitopaikassa noudatetaan ns. perisuomalaista kasvatustapaa, johon vanhemman mielestä kuuluu positiivisuus ja lasten kannustaminen.

”...Se on niinku näkyny siinä niitten toiminnassa se niitten ideologia, niin se on hyvin samanlainen niinku mun omani, ett tuota sen takia musta tuntuu, että se on ollu onnistunutta kun siinä ei oo ristiriitaa...kun ne toteuttaa semmosta perisuomalaista kasvatustapaa, ja sitt hirmu positiivista, mitä määki oon niinku kotona halunnu niille jotenki tai en mä tiä, pystynkö mä siihen, mutta mä haluaisin, itsellä ideologia, ett ais semmosen myönteisen elämäkuvan. Niin niillä on sellanen ote siellä ja sen takia ehkä mä oon tyytyväinen...ett ne kannustaa ja kohottaa niitä lapsia...”(V2)

”...että se on yleensä ollu aika lähellä sitte se linja, semmonen aika humanistinen kuitenkin ja sillä tavalla vähän semmonen, en mä tiedä, mitä se nyt ois, mutt vähän sellanen kuitenkin, että just se, että ryhmänä niin ku toimitaan ja kaikki on samanarvoisia ja minun mielestä sitten kaikkiin asioihin kaikkien lasten kohdalla puututaan samalla tavalla. Ett kyll mä niin ku luulen, ett se on joku semmonen, tietysti vaikee sanoa, että mikä se nyt sitten on, ett eri täditkinhän on vuosittain vaihtunu, mutta silleen kyll mä luulen, että ne aika lähellä on.”(V4)

”Onhan siinä hirvee ristiriita, jos päivä, päivähoiossa opetetaan ja neuvotaan tekemään jotain ja kotona sitten ois ihan toisin. Ei tule kyllä mitään asiaa mieleen että ois ainakaan mitään radikaalia, radikaalia eroa että...aika, aika hyvin kuitenkin sen vakiväen kanssa, minkä uskon olevan ihan vakinaisia niin, niin aika hyvin saa asiasta kuin asiasta keskusteltua.” (V1)

Päivähoidon ongelmatilanteissa pyritään ymmärtämään, mistä lapsen käytös kenties voisi johtua. Keskustelun kautta vanhemmat ovat saaneet myös tukea ja vahvistusta vanhempana olemiseen.

”Kyllä mä niin ku uskosin, että niistä on ollu puhetta ja lähinnä just sen takia, että ehkä tuntee kuitenkin äitinä esimerkiks oman lapsensa heikkoudet, niin on ollu, on tullu puhuttuaki monta kertaa, että katsottehan, että se ei rupea pomottamaan tai, tai että haluan ehdottomasti, että jos kuulen, että se tekee semmosta, niin mä en hyväksy sitten ollenkaan...”(V4)

”Ja sitt jos on jotain ongelmatilanteita, niin ne ei niinku lyttää sen takia, että ymmärtää, ne on hirmu hyviä kasvattajia kun ne ymmärtää, ett se on vaan jotain, joku vaihe tai mikä milloinkin se selitys sitt aina löytyy ja ne niinku miettii sen, mistä se voisi kenties johtua, että joku reagoi silleen kun reagoi. Ja sitt se on nimenomaan sellasta täydentävää. Ja sitt joskus on ollu sellaisia tilanteita, että että kotona on niinku aatellu, että nyt lapsen käytös on muuttunu vähän, että se on ikään kuin, se on niinku kasvanu, niin sitte on voinu keskustella siellä, että ootteks te huomannu tätä samaa ja sillä tavalla niinku, niinku tavallaan vahvistaa sitä omaaki käsitystään, että nyt taas on menty niinku porras ylemmäs, että nyt on mutoksen paikka ja sieltä on tullu vahvistusta ja se on tavallaan itselle antanu semmosta, no hyvä, syy ei oo minun, tää on vaan normaalia kasvamista.” (V2)

Yhdessä on myös juteltu siitä, miten puututaan hoitopaikassa ja kotona, jos lapsi tekee väärin.

”...toisiaan, jos on jottain, on kärhänee keskenään, niin se hoitaja kyllä heti sitte kertoo, kun mennään lasta hekemaan...Siinä oli just siinä vanhempainillassa sitte puhetta, että mitenkä niinku tavallaan puututaan siihen, jos laps tekköö viäriä siellä hoitopaikassa tai kotona, niin käytiin niitä asioita sitt siinä yhdessä lävite sitte. Mutt kotona tietysti vanhempana sitä ehken puutuu pikkusen eri tavalla kun hoitaja, tavallaan joka on niinku koulutuksen saanu siihen ja ku se ei niinku oo hänen oma laps sillä tavalla. Niin sitä niinku äitinä tai isänä niin tai miusta ainaki tuntuu, ku mie oon semmonen temperamenttisempi luonteeltaan esimerkiks kuin miun mies, niin mie niinku saatan puutuu hyvin siihen niinku äkkiä ja saatan välillä sanna niinku tavallaan pahastikkii vaikken tarkota sitä sitte. Ett se ei, varmaan hoitajat ei ihan niin, niin tuu

sitte hoitajana, sem käsittellöö sen asian tavallaan niinku pikkusen eri tavalla. ” (V3)

Vanhemmat kokivat, että päivähoidon kasvatus on ollut kotikasvatusta täydentävää ja vanhemmat kokivat saaneensa vahvistusta myös itselleen kasvattajina ja vanhempina. ”Ei ole sukset menny missään isosti ristiin”, kuten eräs vanhempi totesi. Voidaan siis ajatella, että haastateltujen perheiden ja päivähoidon kasvatuseriaatteet kohtaavat toisensa, koska mitään suurempia ristiriitoja ei tämän haastattelun kuluessa tuotu ilmi.

7.3.4 Erimielisyyksiä – ihan pientä joskus

Vanhempien mielestä joissakin pienissä asioissa (vanhemmat korostivat, että nimenomaan pienissä) on ollut erimielisyyksiä heidän ja päivähoidon näkemysten välillä. Nämä liittyvät yleensä juuri perushoittoon, esimerkiksi pukemiseen ja päivälepoon liittyviin asioihin. Näistä ensin esimerkkinä pukemistilanteet, joissa on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, minkä ikäiseltä voi jo vaatia omatoimista pukemista tai minkä verran laitetaan lapselle ulos päälle. Jos lapsella on ollut ongelmia, on niistä yleensä juteltu.

”Ei meillä oikeestaan oo ollu, ett hyvin vähän on ollu mittään niinku semmosia ristiriitoja, että ainu on, josta niinku mie oon äitinä ollu pikkusen eri mieltä tuosta pukemisesta...Mie oon ymmärtäny niin, ett ne hoitopaikassa, tietysti on paljon lapsia ja hyvä se on opetoo pienestä asti siihen omatoimisuuteen, niin aika pitkälle niinku, pitäs ihtensä pukkee. Niin hoitopaikassa ne oli sitte yhtenä päivänä tai vissiin useampanaki päivänä ottanu yhteen, kun .... oli sanonu, että ei hiän ossaa pukkee. Niin mie oon äitinä sitä mieltä, että nyt kun vielä on toppahanskat ja toppapuvut ja kaiken maailman villahaalarit ja tämmöset, niin miun mielestä niinku kolmevuotiaan ei tarvihteis ite vielä kaikkee pukkee tommosia. Siitä oli yhtenä päivänä sitte vaan yhen hoitajan kanssa puhetta, että kun sanovat, että ... on niin laiska pukemaan. Ett se oli ainu semmonen asia, joka niinku tuli mieleen tässä, mistä on vähän, ei niinku otettu yhteen, mutta vähän oli semmosta sanaharkkoo sitt keskenään.”(V3)

”Eipä oikeestaan, ei oo. Ihan semmosta pientä joskus. Ärsyttää joku pukemisessa jotakin, että esimerkiks laitetaan hirveesti päälle tai että miks on näin paljon päällä, kun on tämmönen keli tai muuta, mutta ne nyt on niin pieniä juttuja loppujen lopuks...Se on totta siis juu, monta lasta ja mä aattelen, että hylly täynnä ja että mitä panet ja sitt aina kun ryhmissä on tämmösiä väliaikaisia ja harjoittelijoita tai muita, niin tuota, kyllähän sen ihan ymmärtää. Mutta se on aina omastakin fiiliksestä kiinni, ett milloin ärsyttää ja milloin ei, mutt se on musta semmonen sivuseikka loppujen lopuks, ei mikkään iso asia. Mutta ei niin ku missään tämmösissä tärkeissä jutuissa, niin ei mun mielestä.”(V5)

Pukemisen lisäksi päivälepoasia oli sellainen, jossa oli erilaisia näkemyksiä. Osa vanhemmista koki, ettei päivälepoasioissa ole ollut mitään ongelmia. Varmaan käytännötkin voivat olla eri päivähoitopaikoissa erilaisia. Yksi vanhemmista kritisoi päivälepoikäytäntöä, sillä hänen mukaansa lapsen liian pitkät päiväunet vaikuttavat perheen iltatoimiin häiritsevästi. Hänen mukaansa vanhemmilla ei ole todellista mahdollisuutta vaikuttaa tässä asiassa päivähoitopaikan käytäntöön.

”No siinä oli yks pieni ristiriitanen paikka, mutta minä nyt hyväksyin sen hyvin äkkiä, että isoissa ryhmissä väsy. ....ei ollu nukunu sitten kahden vuoden iän päiväunia, se oli tosi rankaa se lepo hetki alottaa. Ett nyt hän kaks kertaa on nukkunut siellä päiväunet joulun jälkeen vasta. No toisaalta mietin sitäkin, että kun on semmonen jännittynyt siellä ryhmässä, niin ei pysty rentoutumaankaan, mutta kun ei oo vuosiin nukunu, niin tosi vaikee se on opetella ja minusta hullua kouluunlähtijän opetella tässä vaiheessa päiväunia.”(V1)

Vanhempien kommenteissa tulee kuitenkin esille halu ymmärtää päiväkodin tilannetta...

”Kyllä ne ohjaajat kyllä niin sanoo, että se on niin paljon rankempaa se päivän ohjelma isossa joukossa, että se on tarpeen. Että kyllä mä ymmärrän, että siellä on hyvä levätä, kuunnella se satu ja sitte pääsee hommaileen. Tytär vaan koki pakkona senkin, että sinne pitää mennä makaileen. Ja pienemmällä taas neljävuotiaalla että, mielellään ruvettais jo vähän pääsemään pois niistä päiväunista kans. Että kun hän on ainut, joka sitten illalla valvoo myöhään, että mä saan kaheksalta muut nukkumaan, mutta eihän tää pikku napero sitten nuku, kun se on nukkunu päiväunet. Että siitäkin kyllä juttelin, että ei nyt ainakaan kovin pitkään sitte nukkus, mutta kun kerran rupee, niin nukkuuhan se sitten ja hirveetähän se on kesken herättää...”(V1)

sekä myös halu sovittaa kotikäytäntöjä päiväkodin käytäntöjen kanssa.

”Että nyt on koitettu sitten kotona sovitella, että, mutt se on hirveen rankkaa laittaa kaikki nukkuun ja yks, tietää ettei se nuku, sen pitää oottaa, että muut nukahtaa. On hirveen vihasta porukkaa, että tuo saa valvoo. Mutta se semmosta siirtymävaihetta tietysti, että jospa ens syksynä muuttuukin vähän se tilanne, jos siirtyy isompien puolelle viisi vuotiaana, että se on sitten vaan se lepoetki. Ja sitten taas siihen perheen käytäntöön on niin ikävä, että yks ei nuku illasta samaan aikaan... No, ne on ollu vähän semmosia sovittelu, sovittelujuttuja, mutta ainaki tään kevään uskon, että antaa mennä.” (V1)

”No ei, ei silleen mitään erimielisyyksiä päiväkodin kanssa, että lapsella ja päiväkodilla tuli tietysti siinä vaiheessa kun alko päiväunet jäähä, että ei ois niin ku malttanu ees levätä. Mutta mutt mä oon aina sittä vaan sanonu kotona, että se on se linja mikä on päiväkodissa, että jos kaikki eskarit lepää, niin kaikki lepää, että nukkua ei tarte. Mutt silleen minusta on ihan hyvin otettu, että on niin ku kysytty, nytkin syksyllä heti kysyttiin päiväunet, kuravaatteiden käyttö, nämä tämmöset arat asiat että, että tehään niin ku kotona sanotaan sitte.” (V5)

7.3.5 Syliä ja monipuolista toimintaa

Vanhemmat olivat tyytyväisiä päivähoiton toimintaan. Päivähoitossa toiminta on monipuolista ja lapset saavat paljon erilaisia elämyksiä. Toiminta on suunniteltua, ei kuitenkaan liian ohjelmoitua, mikä vanhemmista oli hyvä asia. Lapset saavat olla ja leikkiä myös vapaasti. Lapsista pidetään hyvää huolta ja varsinkin pienten lasten vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että lapsia pidetään sylissä. Päivähoiton kasvatukselliseen ja sosiaalistavaan vaikutukseen vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä. Vanhempien mielestä tämä ominaisuus lankeaa päivähoidolle luonnostaan, koska siellä lapsi joutuu toimimaan ryhmässä ja ottamaan muutkin huomioon. Hoidossa lapset ovat saaneet myös uusia kavereita.

”Mutt hirveesti se on ... tosiaan niinku tykänny, että ilmeisesti hänellä on siellä, hänellä on siellä tosi, tosi kiva sitte. Että hiän puhuu aina, että se on hänen työpaikka, että hiän mennöö töihin, siellä on työkavereita ja...tosiaan tyytyväisiä ollaan oltu, on puolin ja toisin palautetta aina tullu, tullu siinä sitte.” (V3)

”Ja sittä miusta on hirmu kiva tuossa hoitopaikassa sillä tavalla, että kun ne esimerkiksi askartelloo, nyttenki tuli virpavitsoja ja pääsiäiskoristeita ja mie oon ite hirmu huono niinku askartelemaan, että miulla ei sitä taitoo ollenkaan oo, niin mä aattelen, että ihanaa, kun ne siellä sitte opettaa.” (V3)

Ne vanhemmat, joilla oli kokemuksia eri hoitopaikoista, vertasivat spontaanisti hoitopaikkoja keskenään (en pyytänyt tekemään vertailua). Tässä erään vanhemman

kokemuksia kahdesta päivähoitoyksiköstä. Hänen mielestään päivähoitopaikat erosivat toisistaan nimenomaan toiminnan laadun suhteen.

”Me tavallaan oltiin hirmu tyytyväisiä, minä etenkin, niin tähän päiväkodin vaihtoon. Oli se ensimmäinenkin hyvä paikka, ett me oltiin tyytyväisiä silloinkin, kaikki sujui ihan niin kuin me, me toivottiinkin, ei ollu ongelmia. Mutta tuota, tää nykyinen päiväkoti on niin mahtavan hyvä, silleen että siellä on virikkeitä niin valtavasti ja niillä lapsilla on niinku hyvä olla. Ett sen niinku näki, ett ett tästä isommastakin niin, että siellä oli hirmu hyvä olla tuolla, mitä ei niinku ihan samalla tavalla taas viestitty tuolta aikaisemmasta. Ett täällä on nykyisin niin, se on suunniteltua, mutta se ei ole liian niinku semmosta ohjelmoitua kuitenkaan, että lapset saa vapaasti olla siellä, mutta siellä on aina jotain menossa, virikkeitä ja tapahtumia.”(V4)

Yksi vanhemmista totesi, että hän on ensimmäistä kertaa erittäin tyytyväinen (kolmas lapsi pienten ryhmässä) pienten ryhmän toimintaan, sillä vaikka ryhmä on iso, niin siellä on monipuolista toimintaa. Vanhempi mietti, onko se yleinen linja vai onko se henkilökunnasta kiinni. Hän tosin totesi, että lapset ovat erilaisia, jollekin riittää se, että saa istua sylissä, toinen taas haluaa enemmän toimintaa. Tässä tulee esille juuri lasten yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet.

”Ne on kaikki ollu jossain vaiheessa pienten ryhmässä, niin nyt mulla on oikeestaan, että nyt mä oon kauheen tyytyväinen eka kerran tämmösen pienten ryhmän toimintaan, että tuota vaikka se nyt iso on se ryhmä, muuta siis yleensä, että musta ne hirveen hyvin nyt tällä kertaa niin ku, mä oon ollu tyytyväinen siihen, että ne tekee niitten kanssa paljon, vaikka ne on pieniä, niin sellasta kivaa kaikkee, niillä on vissiin tällaset portfoliokansiot ja meiän ....on vuos ja kaheksan, niin sen kanssa siis oli tädillä aikaa istua ja väkertää...semmosia pieniä juttuja, mitä ei niin ku minusta ennen että..kaikenlaista pientä kivaa sellasta, että en mä ihmettele, että se viihtyy siellä...En tiiä, onko se yleinen linja vai onko, on se tietysti henkilökunnastaki kiinni...Että pienetkin on erilaisia, että ett toki jollekin riittää se että istuu, leikkii tai on sylissä, mutta siis monet varmaan tykkää touhuta sitte erilaisia..Että kauheen kiva on kyllä ollu nyt jättää, että mulle oli aika kova pala se jättäminen, kun mie tiesin, ett se on viimeinen, niin tuntu, että nyt niin ku, nyt sitten pitää minun lapseni hoitaa viimesen päälle. Niin kyllä mä oon ollu hirveen tyytyväinen kyllä, että toivon vaan, että samat opet pysyis vielä ens vuonna.” (V5)

Vanhempien mielestä henkilökunta suhtautuu lapseen myönteisesti. Yksi vanhemmista piti hyvänä asiana sitä, että ryhmässä on useita aikuisia, jotka ovat persoonaltaan erilaisia, jolloin lapsella mahdollisuus löytää sellainen hoitaja, jonka kanssa voi kokea ’sielujen sympatiaa’.

”...ja ne hirmu kivasti suhtautuu niihin lapseen, se on hyvä...”(V 2)

”No itse asiassa niin, ei niin ku minkäänlaista ainakaan, ei ollu vaikee jättää sinne, koska hän ei ruvennu parkumaan eikä mitään, vaan hän oli hyvin niin ku että kivaa täällä. Se näytti niin ku siltä, että hän viihtyy ja hän on löytäny aina sieltä sitte semmosia, semmosiakin tätejä, että jotenki tuntunu, että vähän kateellisena itse katsonu, että hmmm, niillä on niin jotenkin semmonen luottavainen ja kiva suhtautuminen ja kaiken kaikkiaan niin ihan, vuosienkin varrella, ett tietysti joskus hän on ollut keväisin väsyny, ehkä enemmän siitä, että kun tavallaan se odottaa kesää jo ja näin pois päin. Mutta kaiken kaikkiaan, ett hän on ollu hyvin tyytyväinen, koska hänellä on ollu kavereita ja hänellä on aina ollu tekemistä, että joskus on ollu nimenomaan se kommentti, kun mä tulen hakeen, että joko sä tulit.”(V4)

7.3.6 Eskarista evästä elämän reppuun

Päiväkodin järjestämään esiopetukseen vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä. Päiväkodeissa on ollut erilaisia projekteja ja retkiä. Leikkikin koettiin tärkeäksi. Ns. koulutyöt ovat vanhempien kertoman mukaan olleet mieluisia lapsille, ”tänään oltiin koululaisia” lapset sanovat.

”Just toi esikoulu nykyään, niin tuntuu, se on niin ku silleen viimesen päälle mietitty, ainakin mulla on semmonen kuva, ett on kaikkia projekteja ja pieniä retkiä ja, ja ja, niin ku minusta pitääkin, että en, minusta, toki ehtii ne leikkiäkin. Mä oon kysynyksi joskus..., ihan kysyny, että ootko viihtyny ja saatko, ehditkö tarpeeksi mielestäs leikkiä, niin kyllä kerkeen, mutta sitte kun tykkää niistä muistaki, ett ne semmoset päivät, milloin se aina sanoo, että tänään oltiin taas koululaisia ja tehtiin koulutöitä, niin nekin on tärkeitä niin.”(V5)

Vanhemmat toivat esiin monipuolisen toiminnan vaikutuksen lapsen kouluvalmiuksien kehittäjänä. Vanhemmat toivoivat, että lapset oppisivat päiväkodissa koulurutiinin. Keskittymisen, kuuntelutaidon, ohjeiden kuuntelemisen ja toisten huomioon ottamisen harjoittelua vanhemmat pitivät hyvänä asiana. Päivähoidossa lapset ovat oppineet koulussa tarvittavia rutiineja, esimerkiksi käsien pesut, nauhojen solmimisen, jonot ja jne. Vanhemmat pitivät eskareiden valmiuksia koulunkäyntiin hyvinä. Heidän mielestään esiopetus olisi hyvä kaikille ennen koulun aloittamista .

”...Hirveesti toivois, että kiinnittäis huomiota, ett kuuntelee, että ne lapset kuuntelis. Ett kyllä mä aina joskus kysynyksi tuolla kun.....hakenu, että mimmonen ryhmä on ja ne on ainaki sanonu, että kamalan hyvin maltaavat kuunnella ja näin, mutta siinä on ehkä vähän ristiriita sitt tavallaan siinäkin, että ett päiväkotii, voiko niiltä vielä vaatia, että nyt istutaan pitkään hiljaa niin kun koulussa, mutta kuitenkin vähän sellasta...ihan jo semmonen kuunteleminen, keskittyminen tämmönen yks hyvä perustaito, semmonen rauhottuminen, että nyt hetki hiljaa ja kuunnellaan ja sitt maltetaan tehdä, ettei ois sitä kiirettä koko ajan johonkin, ett kuhan vaan sitä kiirettä koko ajan johonkin, ett kuhan vaan nyt.” (V5)

Päiväkodissa on vanhempien mielestä alan ammattilaisia, jotka osaavat katsoa, kannattaako lapsen mahdollisesti mennä tutkimuksiin, ja he osaavat spesifioida jonkun osa-alueen, missä lapsi kaipaa tukea. Päiväkodissa henkilökunta näkee esimerkiksi ryhmässä toimimisen valmiuksia.

Kouluun lähtevien lasten vanhemmat pohtivat myös tulevaisuutta. Päiväkotii on turvallinen paikka, lapset ovat siellä kuin ”pumpulissa”, kuten erä äiti totesi. Koulussa ei enää ole aikuista saatavissa samalla tavalla. Lapset alkavat myös liikkua enemmän kodin ulkopuolella ja ovat alttiita monille vaikutuksille. Vanhemmat pohtivat miten suojata lasta. Toisaalta on opetettava elämän vaarojakin, puhuttava elämän varjopuolista, mutta toisaalta ei saisi pelotella eikä luoda uhkakuviakaan. Missä siis menee raja? Myös koulun jälkeisen iltapäivähoidon järjestymisen huolestutti erästä äitiä. Hän toivoi, että koululaisten iltapäiväkerhoja olisi tarjolla kaupungissa kaikilla alueilla.

”...mutta kyllä tommonen isoki, isompikin lapsi vois kaivata ihan säännöllistä iltapäiväkerhoa koulun jatkoks että, ei sitä yksinolloo, ett kun ei niistä tiä välttämättä, että mihin ne koulupäivänsä jälkeen päätty...” (V1)

7.3.7 Päivähoitoon luotetaan

Kaiken kaikkiaan päivähoito on ollut myönteinen kokemus kaikille haastatelluille perheille. Pettymyksiä on ollut vähän ja ne ovat olleet enemmänkin jotain taloudellisia rasitteita kuin itse hoitoon ja toimintaan liittyviä. Vanhempien luottamus päivähoiton turvallisuuteen vaikuttaa suurelta. Tämä näkyy muun muassa henkilökunnan ammattitaidon korkeana arvostamisena. Vanhemmat luottavat henkilökunnan ammattitaitoon kasvattajina. Vanhemmat ihailivat ammattikasvattajien työtä ja toivoivat vinkkejä ja neuvoja omaan kasvattajuuteensa.

”Ett se, se positiivinen ja hyvä, mistä mä oon puhunu, niin mun mielestä se lähtee niinku tuosta henkilökunnasta itsestään ja niitten tahdosta., niitten taidoista, siellä on niin hirmu taitavia naisia. Niin tota – mutt ne, jos ne ei oo sellasia, niin en mä usko että noi, tää hyvinvointi ois sellasta tossa päiväkodissa kuin se on. Osaavat niin taitavasti, niin pienellä budjetilla tehdä sitä työtä. Ei se varmaan helpoo oo.” (V2)

”...Ett kaiken kaikkiaan, että oikein myönteinen, että vähän on ollu sellasia pettymyksiä, ett ne on enemmänkin semmosia jotain niin ku taloudellisia rasitteita, mitä päivähoitolla on tai sitte jotakin muuta kummallista, mutta harvoin mitään itse sitä systeemiä kohtaan, että, että on, on oltu kyllä tosi tyytyväisiä.”(V4)

Vanhemmat ovat tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon silloin, kun lapset menevät mielellään päivähoitoon ja kun vanhemmilla on mielikuva, että lapsi viihtyy hoitopaikassa. Lapsen mielipide on vanhempien mielestä tärkeä tekijä päivähoiton laatua arvioitaessa. Vanhempien suhtautuminen päivähoitoon on kuitenkin melko realistista. Heillä ei ollut kovin korkeita odotuksia hoitopaikan suhteen, vaan ovat tyytyväisiä silloin, kun se sujuu ilman suurempia ongelmia.

”Itse asiassa huomaa, että että esimerkiksi, jos mulle olis tullu ongelmia niin, etten ois ollu tyytyväinen tuohon, niin mä oisin ottanu pois, homannu jonkun toisen paikan. Että kyllä sitä omaa lasta arvostaa niin paljon, että se koko päivä on yhtä tuskaa, niin eihä siellä, ei halua semmosta, että tota, sen on ikään kuin on oltava hyvä paikka. En tiä, onko kaikilla mahdollisuuksia ja rahkeita sitte tehdä sellasta.” (V2)

7.3.8 Huolet ja harmit

Vanhempien mielestä ryhmät ovat liian isoja. Vanhemmat pohtivat myös sitä, että jos ryhmässä on monen ikäisiä lapsia, niin vievätkö pienet liikaa aikuisten aikaa, jääkö aikaa isommille?

”Ehkä ne aika isoja on ne ryhmät ja monen ikäistä, monen ikäistä sekaisin samassa, että välttämättä sitten ehkä kaikille ei sitä samanlaista tai tietyn ikäiset tarvii kuitenkin samanlaisen tehtävän, tehtävät ja muut, että, sitten on niin iso, iso ikäskaala siinä samassa, että kun aatellaan nollostani neljäänkin, viiteen jopa on se pienten ryhmä. Että ei meillä ainakaan tää... niin yhtään semmosten vauvojen kanssa, kyllä huomaa nykyään kotioloissakin tai jos käy tommosten pienten luona, että eihän se noteeraa niitä pieniä ollenkaan. Että jos ne vie hirveesti hoitajien aikaa, niin niin, mitä nää isommat touhuua että...Mitäs siitä eskariryhmäläisestä.... niin ja siinä on parikymmentä, että minusta aika, aika iso ryhmä kuitenkin.” (V1)

Vanhempien haastatteluissa kunnan säästötoimenpiteet tulivat esiin muun muassa pelkona henkilökunnan vähentämisestä ja lapsiryhmän koon suurentamisesta. Vanhemmat pelkäsivät päivähoitojärjestelmään kohdistettujen säästöjen heikentävän myös toiminnan turvallisuutta, jos henkilökuntaa vähennetään tai sijaisia ei saa ottaa ja esimerkiksi ulkoillessa ei ole hoitajia tarpeeksi lapsista huolehtimassa.

”Ja isoja sitte ne ryhmät. Ett tuntuu joskus, että niin ku väärissä asioissa sitt säästetään, ett niin ku minusta sais enemmän laittaa rahhoo jus niin ku lasten parriin..ett onko, niin ku jossain varmaan ois niin ku miettimisen paikka...” (V3)

”Niin että pysyttäis siinä maksimissa, mikä ei sekään kovin pieni oo loppujen lopuks, että ett tuota jos pienten ryhmään tulee yks, joka ei kävele, niin se tavallaan vie yhen hoitajan kokonaan, varsinkin noitten pienten kanssa. Jos on hyvä iso ryhmä, niin kun nyt on tuolla sanoneet, ett on hyvä eskariryhmä, niin toki voi joskus joutaaki avuks, mutta tavallaan rankkaa sekin on sitte, ett tuota kyllä sijaiskielto on ihan sikamainen juttu...Kyllä ei eskariryhmäkään, kyllä jos on kokopäivänen vielä, niin jos se yli kahenkymmenen menee, niin kyllä se aika iso rupee jo olemaan.” (V5)

Vanhemmat toivat esiin myös huolensa henkilökunnan jaksamisesta.

”...Ett jaksaa, niin nämä ihailtavasti jaksaa, vaikka sen niin ku näkee aina silmistä, että ne on naatti ventti poikki, niin ne jaksaa hymyillä ja olla iloisia noin yhdeksänkymmentä prosenttisesti...”(V5)

Tilat ovat vanhempien mielestä pääasiassa aika viihtyisiä ja kodinomaisia. Yksi vanhempi totesi kuitenkin, että hänen lapsensa hoitopaikan sisätilat voisivat olla kodikkaampia. Ympäristö on hänen mielestään vähän laitospäinen, askeettinen ja siellä on vähän pehmeitä materiaaleja. Värit sen sijaan ovat hänen mielestään hyviä ja lämpöisiä, esimerkiksi verhojen ja mattojen värit. Hän totesi, että varmaan käytännön asiat vaikuttavat siihen, miksi on niin askeettista. Sitä, ovatko sisätilat toimivia ja onko tilaa riittävästi, sitä eivät vanhemmat osanneet omasta mielestään riittävästi arvioida, koska eivät ole itse siellä töissä. Erään äidin mielestä isojen puolella näyttää kyllä vähän ahtaalta, riittääkö siellä happi, hän mietti. Erään hoitopaikan tilat vanhempi arvioi liian pieniksi. Ne on hänen mukaansa ne suunniteltu alun perin pienemmälle lapsiryhmälle.

”No tilat on pienet, ne sais olla pikkusen isommat...”(V3)

”Kyll ne ihan semmosia, niin on, on ne minusta aika viihtyisiä, että em mä tiä miten se sitt käytännössä, onko se, siitä toimivuudesta en mä niinkään osaa sanoa. Mutta ainakin ne, missä mä oon käyny, silleen noin äidin silmällä niin aina ihastelee, kun ne on semmosia kivoja ja semmosia suht melko, kuitenkin melko kodinomaisia, semmosia värikkäitä. Mutta en mä osaa sanoa, miten ne ite kokee sen sitten, että riittääkö hyvin ja mahtuuko. Isompien ryhmässä tietysti tuntuu, että sais olla vähän väljemmätkin, että silleen välillä näyttää ahtaalta...kun ne tilat ei kovin isot ole ja lapset alkaa olla jo isoja, ett siinä niin ku alkaa jo miettii monesti, riittääkö niillä happi, ett miten ne niin ku jaksaa.” (V5)

Eräs äiti totesi, että hoitopaikan pihan tulisi olla aidattu ja välineitä voisi olla enemmän pihalla, esim. kiipeilyteline. Myös vaunuille toivottiin lämmintä säilytyspaikka. Yksi piha kuvattiin talvella pimeäksi ja ankeaksi ja yksi piha todettiin olevan loskakelillä kurainen ja märkä. Kun lapset olivat pieniä, joka päivä piti pestä vaatteet ja se oli äidin mielestä harmillista. Muuten piha oli hyvä, lapsilla oli soppia leikkiin ja mäkikin oli.

Yksi vanhempi pohti sitä, miten paljon kasvattajien työaikaa menee siivoamiseen. Mihin kasvattajat koulutetaan? Hänen mielestään siivoukseen käytetty aika on pois hoito- ja kasvatustyöstä, siis suoraan lapsilta.

”Puhdasta siellä on, se on tärkeää. Taitavat siivota ne hoitajat itse, ei ole siistijöitä enää. Ne joutuu tavallaan mun mielestä niin aika tavalla joustamaan ne työntekijät siellä. Ja sitte tulee aina mietittyä, että mihinkä ihmiset koulutetaan, mihin sitten niitten aika käytetään, onko se järkevää. Mutta tuota, mutta sitähan ei niinku nää tässä vanhempana, että miten ne sitten, kuinka paljon siihen siivoukseen loppujen lopuks sillä henkilökunnalla menee aikaa. Eikä oo koskaan tullu kysytyä lapsiltakaan, että kuinka paljon ne yliopiston käyneet kuuraa. Ja eiks nuo lastenhoitajatkin oo jonkun aikaa käyneet jo kouluja... Kun kattelee ulkomailla miten, minkälaista työtä siellä tehdään, niin tuota sen takia se hämmästyttää, ett Suomessa tämä tyyli, ett yhen ihmisen pitää tehdä kaikki, ku muuallakin eriytetään, kuka tekee mitäkin.” (V2)

Vanhemmat kiittivät henkilökuntaa myös joustavuudesta.

”Sitt semmonen joustavuus, minkä mä oon kyllä ihan kokenukki, että ei tartte kieli vyön alla juosta hakemaan, että voiaan vähän puolin ja toisin joustaa... No tuoll on joustoa aivan tavattomasti, eikä, ja just se, että yleensä ihminen on sellanen, että se näyttää ilmeillään, jos se ei oo, jos on väkisin niinku luvattu se, mutt ei, ei ei tullu sellasta koskaan...mutt itse asiassa tommoses paikas on hirmu tärkeetä, että on joustoa.”(V2)

7.4 Vanhemmat vaikuttajina

Lopussa kysyin vanhempien kokemuksia siitä, missä määrin heillä on vaikutusmahdollisuuksia erilaisissa päivähoitoa koskevissa asioissa. Kysymys ’kirvoittikin’ kaikkien vanhempien ’kielet’. Vanhemmat totesivat, että ruohonjuuritasolla eli suhteessa päivähoitoyksiköihin vaikutusmahdollisuuksia kyllä on, mutta ylemmällä tasolla vanhempien näkemyksille ei löydy kaikupintaa. Vanhemmat kokivat, ettei vaikutusmahdollisuuksia juurikaan ollut ja että vaikutusmahdollisuudet ovat vähentyneet, jos niitä koskaan on kovin paljon ollutkaan. Kunnallisessa päätöksenteossa tulisi kuitenkin kuunnella kuntalaisten ääntä.

Päätäjät töihin päivähoitoon

Vanhempien mielestä päätöksenteko ja päätöksen kohde tulisi tuoda mahdollisimman lähelle toisiaan. Vanhemmat pitävät tärkeinä luottamushenkilöiden henkilökohtaista, paikan päällä tapahtuvaa tutustumista päivähoiton tilanteeseen. Vanhempien mielestä tilannekohtainen tutustuminen saattaisi olla todellinen vaikuttaja päivähoitoa koskevia päätöksiä tehtäessä. Päätäjien kannattaisi tulla töihin vaikka vain päiväksi päiväkoteihin, kouluihin ja sairaaloihin, jotta he näkisivät todellisen tilanteen silloin, jos yksikin ihminen puuttuu ryhmästä.

”Jos ei oo niin ku omalla kohalla semmonen elämäntilanne, niin en mä usko, että ne tietää, varmaan vaikuttais aika paljon mielipiteeseen kun näkis sitten, miten siellä päivä sujuu, minkälaiset ryhmät on...jos heillä ei oo tietoo, niin sitähan kuletaan sitä linjaa mitä muutkin. ...No heiän kannattais kyllä tutustua ihan ruohonjuuritasolta tilanteisiin ennen, ennen ainakin kun tekevät päätöksiä, että tietäis sen todellisen tilanteen ja pohjan mihinkä ruvetaan, mihinkä ruvetaan uutta rakentamaan ja mitä rajuja muutoksia tekemään, että, mihin kaikkeen se vaikuttaa se päätös. Se on niin helppoa ruksata paperilta yli, että tätä ei nyt tarvita enää

Ehkä se on asiaan perehtyminen ennen radikaaleja päätöksiä.” (V1)

”Kun aattelo, niin mitenkä siellä niin ku tiukoille vejetään, vejetään se väki . Pitäs niihen päättäjien olla pari päivää siellä kahtomassa, mitä se on touhu tuolla. Ja varmaan se, kun ne päättäjät ois ite siellä jonkun aikaa kahtomassa, niin ne huomais sen sitte, koska ei sitä muuten niin ku saa semmosta oikeeta kuvvoo, ellei siellä niin ku pöyri ite vähän aikoo seassa, että mitä tässä nyt tehään. Se on, ihmeellisissä asioissa aina säästetään...” (V3)

Vanhempien ääni kuuluviin

Vanhemmillä oli aika tyly mielikuva vanhempien kuuntelemisesta ja heidän näkemystensä huomioimisesta. Usein saa vastauksen ”niin, mutta kun”. Pieniä ihmisiä, pieniä asioita päättäjien mielestä nämä lasten asiat, vanhemmat totesivat. Päättäjillä itsellään ei useinkaan ole pieniä lapsia. Vanhempien mielestä asioista päättävissä luottamuselimissä tulisi olla mukana myös lapsiperheiden edustajia, jotka pystyisivät välittämään tiedon lapsiperheiden tarpeista. Kunnalliseen päätöksentekoon osallistuminen on lapsiperheille kuitenkin ristiriitainen asia, sillä kunnalliset luottamustehtävät vievät aikaa, ja sitä lapsiperheillä ei yleensä jää yli.

”Ei, ei tai siis vaikka kuuluviin sais, mutt mulla on kyllä tasan niin, niin semmonen tyly mielikuva, että siis se on niin pientä siis se merkitys. Ei, ei siis huomioida, kuunnellaan, mutta ei huomioida kuitenkaan...En en oikein oo sillä lailla optimistinen, että tässä nyt mitään merkitystä millään olis, vaikka jotain yrittäis ja muuta...Nämä on niin pieniä ihmisiä, pieniä asioita ehkä sitten noitten päättäjien mielestä kuitenkin, että tuota...**Eivät välitä!** Se vastaanotto aina vähän semmonen, että ”niin mutta kun, mutta kun”, ett se on sitten tätä...”(V5)

”Sitä jotenkin tuntuu, että on kovin pieni ääni, että vaikka kuinka aina sanoisit ja puhuisit, niin ei sillä niin ku mitään merkitystä ole, sanotaan vaan kohteliaasti, että joo, valitetaan, ei mahda mitään. Se on ihan semmonen kylmä tosiseikka...”(V4)

Yksi vanhempi koki ristiriitana sen, että toisaalta esitetään, että kuntalaisten tulisi ottaa kantaa asioihin, mutta toisaalta ne ihmiset, jotka sitten ottavat kantaa, leimataan helposti ja sitten ihmetellään sitä, että ihmiset ovat niin passiivisia eivätkä halua vaikuttaa.

”Ja sitt siinä on se että, että me ollaan opittu varmaan se tässä elämän myötä että, ett jos lähtee pitämään kovaa meteliä jostakin asiasta, niin on leimattu. Ja tietyllä lailla se hillitsee vanhempia...Näin mä sen tulkitsisin, koska eihän niin isot määrät ihmisiä, niin olis hiljaa tällaisissa muutoksissa mitä nyt, nytkii ihan muissakin asioissa kuin päiväkotiasioissa tapahtuu, jos ei siel olis takana pelkoo. Sehän se pistää ihmiset hiljaseks, erilaiset pelot.” (V2)

Näennäis- demokratiaako?

Esimerkiksi ruokahuoltoasiassa vanhemmat olivat yrittäneet vaikuttaa He olivat ottaneet kantaa ja laittaneet kirjelmänkin päättäjille, mutta sillä ei ollut vanhempien mielestä mitään merkitystä. Päätös oli jo tehty ennen kuin asiasta tiedotettiin. Vanhemmat kiinnittivät huomiota siihen, että usein käy niin, että asioista ilmoitetaan kuntalaisille vasta siinä vaiheessa, kun päätökset on jo tehty. Tämä on vanhempien mielestä näennäisdemokratiaa. Kunnallisissa asioiden valmistelussa pitää olla mukana luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden lisäksi myös muita kuntalaisia.

”Mehän laitettiin esimerkiks tästä keittiöasiasta, me lähetettiin semmonen kirjelmä, nimet alle, sillä ei ollu mitään merkitystä, se oli jo etukäteen päätetty, se oli se ja sama, mitä vanhemmat on mieltä. Ett me nyt yritettiin laittaa ne nimemme, mutta tiedettiin jo laittaessamme, että asia on jo jossain päätetty. Se on vaan niinku, niinku yleensäkin tuodaan esille muka

suunnitelmana siinä vaiheessa, kun se on jo päätetty. Nimenomaan se on jo päätetty, kun se asia tuodaan esille...Se on näennäistä, niin, se on niinku sellasta naurettavaa että tavallaan niin, niin luullaan, että, että ihmiset on niin typeriä ettei ne tajua jo, että siinä vaiheessa se on jo selvää...Että täst nyt vaan ilmoitettiin näin täst vanhemmille...niinku kaikissa näissä hallinnon muutoksissa...”(V2)

Lyhytnäköinen säästäminen kallista

Vanhemmat totesivat, että monessa asiassa, myös lapsia koskevissa asioissa, tehdään tänä päivänä lyhytnäköisiä päätöksiä. Tällainen lyhytnäköinen säästäminen koituu myöhemmin kalliiksi. Esimerkkinä tästä vanhemmat mainitsivat päivähoidon sijaiskiellon, sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä koulutoimea koskevat säästöt ja toiminnan supistamiset, synnytys- ja lastenosastojen mahdolliset lakkauttamispäätökset jne. Vanhemmat olivat huolestuneita siitä, että lasten ja nuorten ongelmat lisääntyvät toiminnan rajujen leikkausten ja säästöjen myötä. Eräs vanhempi toteaaakin tässä vain ”leikattava peitettä toisesta päästä”.

”Voi kun ne sais tuonne johonkin päiväkotiin päiväksi töihin, koska siis se on täyttä työtä, että ne näkis, mitä se on, että yksikin puuttuu ryhmästä muutaman päivän ajan. Että se minusta ihan niin ku törkeyden huippu just tämä tällainen sijaiskiello sekä päiväkodissa että koulussa. Että siinä kyllä säästetään niin ihme paikasta...Ja kun kerran näkee selvästi, kaikki puhuu päiväkotilapsista, yläasteikäisiin asti, että miten on lapset muuttunu ja koko ajan ongelmat lisäänty, niin toisesta päästä sitten peitettä vaan leikataan että...”(V5)

”Miun mielestä sillä tavalla, että vois vaikka tuohon päivähoitoon enemmän antooki sitä rahhoo sillä tavalla..Että tuntuu joskus, että niin ku viärissä asioissa sitten säästetään, että niin ku minusta sais enemmän laittoo rahhoo just lasten parriin ja samoin kuin tuolla sairaalassa, niin tuonne sitten. Että onko, jossain varmaan ois niin ku miettimisen paikka. Tällöset peruspalvelu, lapset ja vanhuksat ja vammaset ja sairaat, tällöset palvelut olis kunnossa.”(V3)

”Mulla on tullu kyllä semmonen kuva että, että että, että päivähoitoa ei niinku arvosteta, koska siihen ei rahaa satsata...Esimerkiksi ihan yks osoitus on siitä, että että, tosta päiväkodista lopetettiin se keittiötoiminta, mikä oli erittäin tärkeä, semmonen niinku, jollain lailla noin pienten lasten elämässä niin se keittiö on sydän, siis tiettyllä lailla, siis että sieltä tulee se energia ja voima ja ne saa ite touhuta siellä ja ne kanto vastuuta, siinä oli hirvu monta opettavaista asiaa. ..Ja sitten se, että vaikka se ois ollut edellisempää, niin mikä on se erotuksen arvo. Että tavallaan siinä tulee se, että ei arvosteta. Lasten kasvattamista ja hyvinvointia ei arvosteta, koska siihen ei halua satsata. Musta se on tahdon asia. Se ei oo välttämättä niistä penneistä aina kiinni, vaan se on niitten poliittisten päättäjien päästä kiinni, mitä ne arvostaa. Samaan aikaan tehdään jotain, jollekki pienelle ryhmälle jotain suurta hanketta, joka ei palvele kuitenkaan kuin jotain tiettyä ryhmää sitte. Kyllä ne lapsiperheet on niin iso ryhmä että. Että arvot ei oo aina välttämättä ihan kohallaan...” (V2)

Yksi vanhemmista totesi, ettei nyt käytössä oleva ns. firmamainen toimintatapa sovellu kaikkeen. Suomessa on ollut toimivat peruspalvelut, joita nyt ollaan ajamassa alas. Vanhempien mielestä nämä peruspalvelut tulisi olla ensin kunnossa ja vasta sen jälkeen sitten rakennetaan ja toteutetaan muita hankkeita.

”Sitten on vaikea niin ku käsittää sitäkään, että kun tällöinen kaupunki, joka on jollakin tavalla jonkinlaisessa kuopassa kuitenkin, että ei tällöisellä niin ku houkutellakaan tänne ihmisiä, että jos se aina vaan sitte se semmonen valinta lapsien tai vanhusten tai terveydenhuollon tai koulutoimen, niin jotenkin sitä vaan niin ku ajattelee väsyneenä, että Ok, palveluista voidaan maksaa jonkin verran, se on ihan selvä ja osa tulee verovaroina...että se on niin ärsyttävää se, että nyt yhtäkkiä niin ku on päästetty se semmonen firmamainen toimintatapa, että kaikki ajatellaan vaan sitä kautta...että tietyt peruspalvelut, niin niitä on oppinu arvostamaan...”

Niin oon miettiny, että nää on niin hienoja systeemejä, mitä Suomessa on luotu, että pakkoko ne on pistää kaikki sillä tavalla pirstaleiks, että ois luullu löytyvän joku rakentavampikin tie lähtee niitä asioita. Esimerkiks kunnan peruspalvelut, niin ne on peruspalveluja ja sitte jos jäis jotain ylimääräistä, niin sitten on eri asia, jos ei jää, niin pysytellään sitten niissä perusjutuissa...”(V4)

**Voimien
yhdistäminen
vaikuttamisessa**

Vaikka vanhemmilla ei ollutkaan kovin ruusuista kuvaa vaikutusmahdollisuuksista, niin joku valonpilkahdus sentään nähtiin. Asioita yhdessä ajamalla on voitu vaikuttaa joihinkin asioihin. Perheet voivat toimia yhdessä hoitopaikan ja koko päivähoidon hyväksi. Se vaatii vanhempien mukaan tosin aktiivisuutta ja halua vaikuttaa tärkeäksi kokemiin asioihin. Toisaalta tuotiin esille myös se, mistä pienten lasten vanhemmat ottavat tähän ajan. Onko aika sitten pois omilta lapsilta?

”..No se on ihan kiva, varsinkin sitt sellaisissa vaikuttamaankin pyrkimisessä, jos yrittäis jotain saada aikaan, niin se ois hirveen hyvä. Että meillähän toimii vanhempainyhdistys ja tota, esimerkiks kun meillä on ollu aika paljon tämmösiä asioita, joihin ollaan yritetty vaikuttaa ja on jotain onnistuttukin. Sehän on tää perinteinen kysymys, että kyllähän me muristaan siinä niin ku takana, mutt että jos niitä tuntis enemmän ja sitte niin ku ne kokis sen, että mehän voitais vaikuttaa vanhempina. Koska mehän kuitenkin, vaikka ainahan kunnallisen päivähoidon käyttäjiä syyllistetään siitä, kuinka kalliilla, kalliilla me nyt niin ku yhteiskunnalta otetaan tätä hoitoa. Mutt kuitenkin niin, että kyllähän me maksetaan siitä jotain , niin toisaalta kyllä minusta meilläkin on semmonen jonkunlainen subjektiivinen oikeus olla jotakin mieltä. Että jos ruokahuolto muutetaan tai remontin kanssa vitkutellaan ja niin poispäin , niin kyllä minusta se ois niin ku hirveen hyvä, että vanhemmat innostuis.” (V4)

”Kyllä mä niin ku jotenkin uskon, uskon että sillä on edes semmonen pikkunen psykologinen merkitys, kyllä se on. No, en tiedä, mutt jotenki mä aattelen, ett esimerkiks siinä.....
...asiassa, kyllä niitä kirjeitä lähetettiin ja käytiin ja tälleen ja sitt kun se lopulta niin ku järjesty, kyllä sitä sitt niin ku tunsi, että hei, hei, kyllä ne nyt vähän kuuntelee, että ei ne ihan tonttuja ole. Mutt se on, se vaatii aktiivisuutta ja harvalla on sitte tietysti sen päivätyön ja monien muiden harrastusten ja perhesyiden, kyllä mä toki itekki ymmärrän, mutta toisaalta mä oon kokenu ne asiat nyt tärkeeks, että en mä niin ku, mä en oo voinu ihan täysin heittäytyä siihen, että mä tiedän, mutta en huomaa, siihenkään asenteeseen. Kyllä mä mielellään oon mukana jos vain jotain, jotain hyötyä on. Mutt se nyt on sitte mitä on, osa aina innostuu ja näinhän se on kouluilla, työpaikoilla, missä tahansa.” (V4)

Kunnalliset vaalit ovat edessäpäin, joten toivoa vanhemmilla on siihenkin suuntaan.

”Mutta kunhan nyt kunnanvaltuusto taas valitaan, niin katsotaan, minkälaisia ne siellä lupaavat ... Toivottavasti olis nyt sellaisiakin ihmisiä, jotka vähän pitäis pienten puolta. Ehkä siinä on niin kun se, että kukaan ei pidä niitten puolta, joitten pitäis pitää...” (V4)

Yksi vanhempi halusi osallistua tähän haastatteluun senkin takia, että vanhempien ääni ja toive päivähoidon laatuun panostamisesta menisi kaupungille tätäkin kautta.

”Siks mä oikeestaan halusin sitte tulla tähän haastatteluun mukaan, että mä niin ku ajattelin näin, että että jos mä voin jotain sanoo semmosta positiivista kaiken kaikkiaan, niin että ainakin tähän mennessä olen ollu hirveenm tyytyväinen, että toivoisin vaan, että ei tosiaan vietäis rahaa liikaa, ettei sitte vaarannettais sitä niin ku hyvää, mitä siellä on olemassa, koska tosiasia on kuitenkin, että pakko sitäkin on niin ku olla, että se toiminta pysyy, ei voi olla niin ku, ett se on, se on semmonen juttu, että toivotaan että tämmöselläkin jos menee sinne kaupungille viesti.” (V4)

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena oli vanhempien käsitykset laadukkaasta päivähoidosta sekä vanhempien kokemukset perheen ja päivähoidon välisestä yhteistyöstä ja hoitopaikan toiminnasta. Tarkoituksena oli myös selvittää vanhempien vaikutusmahdollisuuksia päivähoitoa koskevissa asioissa. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla. Haastatteluihin osallistui viisi vanhempaa. Lähestyin laatua inklusiivisesta näkökulmasta pyrkien tavoittamaan vanhempien näkemyksiä laadukkaasta toiminnasta. Lähtöajatuksena tutkimuksessani oli se, että laadukkaan ja onnistuneen päivähoiton toteuttamisessa on vanhempien näkemysten tuntemisella ja huomioon ottamisella tärkeä osa.

Päivähoidon laatu vanhempien näkökulmasta

Kun verrataan haastattelussa mukana olleiden vanhempien käsityksiä laadukkaasta päivähoidosta päivähoiton laatutekijöihin (ks. luku 4.8), eli puitetekijöihin, prosessia tukeviin tekijöihin, prosessitekijöihin ja vaikutustekijöihin, korostuivat vanhempien käsityksissä selvästi prosessitekijät. Vanhemmat pitivät tärkeinä lapsen hyvinvointia, lapsen yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta, turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita, lapsen itsetunnon tukemista, lapsen hyväksymistä, kavereita sekä monipuolista ja kehitystä tukevaa toimintaa (=prosessitekijät). Vanhempien käsityksissä nousi esille tärkeinä myös kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö ja yhteiset kasvatuseriaatteet, henkilökunnan keskinäiset suhteet ja ammattitaito, oman työn tietoinen pohtiminen, sekä se, että hoitajilla olisi aikaa lapsille (=prosessia tukevat tekijät). Myös pienet lapsiryhmät, pysyvä ja riittävä henkilökunta sekä turvallinen fyysinen ympäristö (=puitetekijät) mainittiin osaksi laadukasta päivähoitoa. Kun lapsi kehittyy ja oppii ja kun hoitopaikassa on hyvä ja lämmin ilmapiiri, jossa lapsi viihtyy, silloin vanhemmillakin on hyvä ja turvallinen olo (=vaikuttavuustekijät).

Tulosten mukaan toimiva vuorovaikutus kaikkien eri osapuolten kesken on päivähoiton laadun ydin. Vanhemmat tarkastelivat päivähoiton laatua oman lapsensa hyvinvoinnin kautta. Myös muissa päivähoiton laatua koskevissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia, eli vanhemmat ovat painottaneet päivähoiton laadussa eniten

prosessitekijöitä (Jääskeläinen 2000; Paananen 1998; Tarumaa 2000; Tauriainen 2000, Vartiainen 1994; Väisänen 2000).

Mikkelin kaupungin vanhempainryhmän (henkilökohtainen tiedonanto 27.4.1999) vanhempien käsitykset päivähoiton laadusta olivat hyvin samansuuntaisia. Heidän mielestään laadukas päivähoito on sekä fyysisesti että psyykkisesti turvallista. Henkilökunnalla nähtiin olevan keskeinen asema laadukkaana päivähoiton toteutumisessa. Lapset tulisi päivähoitossa huomioida yksilöinä. Vanhemmat korostivat myös rauhallista ilmapiiriä, päivähoitossa ei saisi olla kiireentuntua. Myönteisen palautteen antaminen sekä lapsille että vanhemmille koettiin hyvin tärkeänä. Vanhemmille oli merkityksellistä lapsen viihtyminen päivähoitossa. Myös tiedottaminen puolin ja toisin mainittiin yhtenä laatutekijänä.

Se, että vanhempien laatukäsitykset ovat kontekstisidonnaisia (vrt. Folque ym. 1996; Tauriainen 2000, 195; Vartiainen 1994, 135-137) eli ne nousevat kunkin perheen omista arjen lähtökohdista ja näkökulmista, tuli esille myös tässä tutkimuksessa. Vanhempien päivähoitoon kohdistetut odotukset ja heidän käsityksensä päivähoiton laadusta olivat yhteydessä muun muassa lapsen ikään, persoonaan, tarpeisiin samoin kuin myös koko perheen tarpeisiin ja perheen sen hetkiseen tilanteeseen. Esimerkiksi niillä perheillä, joilla oli päivähoitossa pieniä lapsia, oli erilaisia odotuksia päivähoitoa kohtaan kuin esikouluikäisten lasten vanhemmilla. He myös kiinnittivät huomiota osittain eri asioihin määritellesään ja arvioidessaan laadukasta päivähoitoa.

Bronfenbrennerin (1979, 164) mukaan päivähoito on tyypillinen esimerkki mikrosysteemistä, jossa monet lapset teollistuneessa yhteiskunnassa viettävät runsaasti aikaa. Tästä syystä päivähoiton merkitys lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta on tärkeää. Ei ole siis ollenkaan yhdentekevää, miten päivähoito toimii. Lapsen kannalta on oleellista myös se, miten päivähoiton sisäinen yhteistyö toimii. Vanhempien arvioi tästä on tietysti välillistä, sillä se perustuu havaintoihin lapsen ja henkilökunnan käyttäytymisestä ja keskinäisistä suhteista sekä henkilökunnalta ja lapsilta saatuun informaatioon. Lasten tuonti- ja hakutilanteissa sekä päivähoitopaikan erilaisissa yhteisissä tilaisuuksissa vanhemmilla on mahdollisuus havainnoida sekä henkilökunnan keskinäisiä suhteita että henkilökunnan ja lasten välisiä suhteita. Tulosten perusteella voi kuitenkin olettaa, että vanhemmilla on aika hyvä kuva siitä, millaisia päivähoiton sisäiset vuorovaikutussuhteet ovat. Tämä tuli esille keskusteluissa vanhempien kanssa.

Tärkeimpänä päivähoiton antina vanhemmat pitivät lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittymistä. Vanhemmat odottivat myös, että lapsi oppii näiden lisäksi kognitiivisia taitoja. Päivähoiton merkitys sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen oppimisessa kuitenkin korostui. Vanhempien mielestä lapset oppivat päivähoitossa toimimaan ryhmässä, oppivat yhteiselämässä tarvittavia sääntöjä sekä toisten huomioon ottamista ja erilaisuutta. Sosiaalisten taitojen merkitys korostuu läpi elämän. Vanhempien odotuksia koskevat aikaisemmat tutkimukset osoittavat myös, että suomalaiset vanhemmat odottavat päivähoiton ja esiopetuksen edistävän lapsen sosiaalista ja emotionaalista kehitystä (esim. Hujala-Huttunen 1996; Ojala 1997; Siekkinen 1992). Hujala-Huttunen (1996) tutkimukseen osallistuneiden muiden maiden vanhemmista poiketen suomalaiset vanhemmat eivät asettaneet kognitiivisen kehityksen tukemista kolmen tärkeimmäksi pitämänsä tavoitteen joukkoon. Siekkinen (1992) on

omassa tutkimuksessaan, jossa vertailtiin Belgian ja Suomen päivähoitoa, todennut Suomessa painotettavan sosiaaliseen kehitykseen liittyviä näkemyksiä. Siekkinen toteaa seuraavasti: ”On myös ajateltu, että lapsen sosiaalinen kehitys vaarantuu, jos aletaan panna painoa tiedolliselle puolelle”. Ahon (1998) tutkimuksessa vanhemmat odottivat esiopetukselta kouluvalmiuden saavuttamista niin sosiaalisella kuin kognitiivisellakin alueella.

Vanhemmat näkivät esiopetuksen kuuluvan olennaisena osana tämän päivän lapsen elämään. Myös tässä tutkimuksessa esiopetusikäisten lasten vanhemmat odottivat esiopetukselta kouluvalmiuksien kehittymistä, kuitenkin ns. akateemisten taitojen (lukeminen, kirjoittaminen sekä matemaattiset taidot) kehittymistä ei pidetty niin tärkeänä kuin sosiaalisten taitojen kehittymistä. Vanhemmat toivoivat, että päivähoitossa harjoiteltaisiin sekä kuuntelutaitoa että keskittymisen jaloa taitoa. Päivähoitossa lapset ovat oppineet koulussa tarvittavia rutiineja, kuten esimerkiksi käsien pesua, nauhojen solmimista jne. Vanhemmat pitivät eskareiden valmiuksia koulunkäyntiin hyvinä. Heidän mielestään kaikkien lasten tulisi osallistua esiopetukseen ennen koulua.

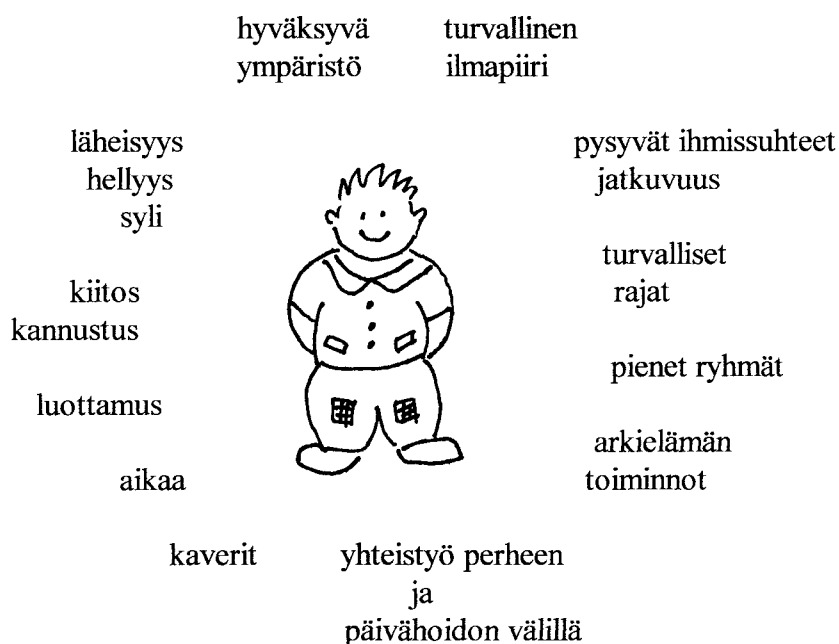
Erääksi vanhempien mielestä keskeiseksi laadukkuuden tunnusmerkiksi osoittautui myös päivähoitohenkilökunnan kyky tunnistaa ja ymmärtää lapsen tarpeita (ks. myös Kokkonen & Jokihalme 1999). Vanhemmat pitivät tärkeänä, että henkilökunta välittää lapsesta aidosti ja hyväksyy lapsen omana itsenään. Estola (1997, 45) puhuu välittämisestä varhaiskasvatuksen perustana. Hoiva on välittämisen yksi muoto, mutta välittäminen on kuitenkin myös paljon muuta kuin fyysisten perustarpeiden tyydyttämistä. Ihmisenä olemiseen liittyy oleellisena huolenpidon saaminen ja antaminen, ihminen haluaa tulla kuulluksi, huomioiduksi, ymmärretyksi ja vastaanotetuksi. Varhaiskasvatus voisi olla omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, että huolenpito ja välittäminen säilyvät ja korostuvat entisestään osana kasvatusta. Estola toteaa, että välittäminen on eettinen kannanotto siihen, mikä kasvatuksessa on tärkeintä. Kasvatus, opetus ja huolenpito liittyvät välittämisen etiikan näkökulmasta kiinteästi toisiinsa. Niistä kaikissa on kysymys silloin, kun puhutaan lapsista ja yksilön kasvun tukemisesta kohti tulevaisuutta. Värriin (1997) mukaan aikuisen kannalta kysymys on myös vastuusta, hänelle annettun suuren ja tärkeän tehtävän toteuttamisesta, hyvän elämän ja itseksi tulemisen tavoitteen toteutumisesta kasvatuksen päämääränä.

Se, mistä itse yllätyin, oli se, että vanhemmat puhuivat hyvin vähän lasten leikistä. Joissakin kommentteissa se mainittiin ikään kuin sivumennen. Uskon, ettei se johtunut siitä, etteivätkö vanhemmat kokisi leikkiä tärkeäksi, mutta kuuluuko se niin itsestään selvänä lapsen elämään, ettei sitä tule erikseen mainittua (vrt. Vartiainen 1994). Tänä päivänä lapsen leikin merkitystä ei kuitenkaan kukaan kiellä. Vasta vahvistetut Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (2002) sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000) nostavat leikin keskeiseksi lapsen elämässä. Toivottavasti se myös ohjaa käytäntöjä muutenkin kuin vain paperilla.

Tärkeänä laatutekijänä vanhemmat pitivät myös lapsista välittävää, ammattitaitoista ja ammatillisesti sitoutunutta henkilökuntaa. Vanhempien mielestä ammattitaitoon kuuluu muun muassa koulutus ja sen kautta hankittu tieto lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta. Myös kasvattajan toimiminen turvallisena ja rajoja asettavana aikuisena, ristiriitojen ratkaiseminen rakentavasti sekä oman toiminnan tietoinen pohtiminen kuuluvat

ammattitaitoon. Tärkeää on henkilökunnan lämmin, kannustava ja rohkaiseva suhtautuminen lapseen, lapsen hyväksyminen omana persoonana sekä herkkyyys tunnistaa lapsen tunteita ja tarpeita. Ammattitaitoon kuuluu lisäksi kyky tulla toimeen erilaisten vanhempien kanssa sekä luovuus. Pysyvä, koulutettu ja lapsista välittävä henkilökunta antaa sekä lapsille että vanhemmille tunteen turvallisuudesta, pätevydestä ja luotettavuudesta.

Vanhemmat tarkastelivat päivähoiton laatua oman lapsensa hyvinvoinnin kannalta. Kuvioon 9 olen koonnut vanhempien näkemyksiä lasten elämän laadusta päivähoitossa.

KUVIO 9 Lasten elämän laatu päivähoitossa vanhempien näkemänä

On hyvä tiedostaa se, että hyvän ja laadukkaan päivähoiton toiminnan kriteereitä on muutettava sitä mukaa, kun saadaan uutta tietoa lapsen ja yhteisön toiminnasta. On myöskin muistettava se, että asiakkaiden tarpeet ja odotukset muuttuvat kaiken aikaa. Kuten Suhonen (1995, 47-48) toteaa, laatua ei määritellä etukäteen, vaan sitä luodaan koko ajan tunnustellen. Laatu syntyy siis palvelun tuottajan ja vastaanottajan välisessä kohtaamisessa. Päivähoitossa se tarkoittaa esimerkiksi henkilökunnan ja vanhempien välistä kohtaamista. (ks. myös Kärrby 1992; Tauriainen 2000).

Kokemuksia yhteistyöstä päivähoiton kanssa

Tulosten mukaan vanhemmat pitivät yhteistyötä perheen ja päivähoiton välillä merkityksellisenä, jotta tiedetään puolin ja toisin lapsen asioista. Vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä päiväkodin yhteistyömuotoihin ja lapsensa saamaan hoitoon ja kasvatukseen. Sekä päivittäisiä että perhekohtaisia keskusteluja pidettiin tärkeimpinä yhteistyön muotoina. Henkilökunnan kanssa käytävät hoito- ja kasvatustalut takaavat

vanhempien näkemysten kuulemisen ja huomioimisen ja toimivat siten osaltaan myös laadun varmistajina. Vanhemmat ovat kiinnostuneita osallistumaan toimintaan ja kehittämään sekä päivähoidon sisältöä, toimintakäytäntöjä että yhteistyötä. Yhteistyö perheen ja päivähoidon välillä nähtiin luottamukselliseksi ja lapsen kasvua ja kehitystä tukevaksi. Vanhemmat näkivät yhteistyön molemminpuolisena voimavarana. Parhaimmillaan yhteistyö on avointa kanssakäymistä sekä toisten tukemista kasvattajina. Vuorovaikutus vanhempien kanssa edellyttää henkilökunnalta aktiivista panosta. Yhteistyö perheiden kanssa on ammattilaisten vastuulla ja kuuluu heidän toimenkuvaansa. Taito asettua sekä lapsen että perheen asemaan ja tilanteeseen on ensiarvoisen tärkeää. Tauriainen (2000) toteaa, että lasta koskevan tiedon vaihto hyödyttää sekä vanhempia että henkilökuntaa ja turvaa lapsen yksilöllisen huomioon ottamisen sekä kasvatuksen jatkuvuuden kodin ja päivähoiton välillä. On tärkeää, että vanhemmat saavat riittävästi tietoa lapsen arjesta päiväkodissa, sillä tieto lisää kiinnostusta toimintaa kohtaan ja motivoi sitä koskevaan ajatusten vaihtoon. Jotta toimintaa voidaan kehittää, on päivähoiton työtä ja laatua tehtävä näkyväksi.

Vanhemmat pitivät tärkeinä kodin ja päiväkodin yhteneviä kasvatuseriaatteita ja -käytäntöjä. Kontekstuaalinen kasvatuskäsitys korostaa kasvatuksen onnistumisen kannalta perheen ja päivähoiton keskinäisen yhteistyön merkitystä ja vuorovaikutuksen toimivuutta. Näiden lähiyhteisöjen keskinäisillä suhteilla on merkitystä kasvatuksen johdonmukaisuudelle. Vanhempien arvioita kodin ja päivähoiton kasvatuskäsitysten yhdenmukaisuudesta voidaan pitää osoituksena yhteistyön tuloksellisuudesta. Se, että vanhemmat voivat arvioida toimintaa asiantuntevasti, edellyttää, että heillä on riittävästi tietoa lapsiryhmän toiminnasta. Tulosten mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä päiväkotien kasvatuseriaatteisiin, vaikkakin osa vanhemmista koki tietämyksensä vähäiseksi. Eniten vanhemmat tiesivät päivärytmiin ja perushoitoon liittyvistä käytännöistä. Voidaan kuitenkin olettaa, että perheiden ja päivähoiton kasvatuseriaatteet kohtaavat pääosin toisensa, koska mitään suurempia ristiriitoja ei haastattelun kuluessa tuotu ilmi. Tämä tutkimus todentaa myös sen, että lapsen kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutuksen, eli mesosysteemin toimivuus on sekä perheen että päivähoiton kasvatuksen laadun yksi keskeinen kulmakivi.

Vaikka haastatellut vanhemmat olivat tyytyväisiä perheen ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön, niin he toivoivat kuitenkin enemmän keskustelua nimenomaan päivähoiton kasvatustavoitteista ja -käytännöistä. Kiesiläinen (1988, 35-36) toteaaakin, että yhteistyö toteutetaan yleensä käytännöllisten asioiden tasolla, koska niistä on helppo puhua. Pitäisi kuitenkin puhua enemmän tavoitteista ja kiinnittää huomiota lapsen kehitykseen vaikuttaviin asioihin. Vanhemmat kaipaavat syvällisempää keskustelua kasvatustavoitteista, -periaatteista ja -käytännöistä. Kasvatuseriaateista ei puhuta muutamassa minuutissa.

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien mielipiteet painottuivat Tauriaisen hahmotteleman yhteistyöroolin 'vanhemmat täysivaltaisina vaikuttajina' (ks. kuvio 2, s. 26) suuntaisesti. Vanhemmat haluavat olla mukana suunnittelemassa ja päättämässä yhdessä henkilökunnan kanssa lapsensa päivähoitopaikan toiminnasta. Tällöin vanhemmat haluavat vaikuttaa laadukkaaseen päivähoiton määrittelyyn ja arviointiin. Vanhemmat haluavat myös pitää 'kodin ikkunat' avoimena päivähoitoon päin. Vanhemmat toivoivat tiivistä yhteistyötä päivähoiton kanssa sekä avointa keskustelua

vanhempien ja henkilökunnan kasvatuskäsityksistä. He käyttivät myös aikaa päivittäisiin tuonti- ja hakutilanteisiin keskustelemalla päivän kuulumisista henkilökunnan kanssa. Vanhempien kiinnostus suuntautui oman lapsensa hoitoa ja kasvatusta koskevien asioiden lisäksi laajemminkin päivähoiton asioihin. Vanhemmat olivat tehneet yhdessä aloitteita päivähoitoa koskevissa asioissa, esimerkiksi oli otettu kantaa päiväkodin keittiöitten lakkauttamiseen. Osa vanhemmista toimi päiväkotien vanhempainyhdistyksissä. Osoituksena vanhempien kiinnostuksesta päivähoitoa ja päivähoiton kehittämistä kohtaan oli mielestäni myös osallistuminen tähän tutkimukseen.

Kasvatuksellisessa kumppanuudessa sopiva yhteistyön määrä riippuu perheen voimavaroista ja kiinnostuksesta. Perheen kannalta tämä ero voi olla hyvinkin merkityksellinen. (Hujala ym. 1999; Hujala-Huttunen & Nivala 1996; Kiesiläinen 1994; Kärrby 1992; Määttä 1999; Puroila 1996; Puroila 1997; Ramsay ym. 1992.) Tämä tuli esille myös tässä tutkimuksessa. Päämääränä ei tulisikaan pitää yhden, kaikissa yhteyksissä sovellettavissa olevan mallin löytämistä yhteistyöhön, vaan tulisi korostaa eri perheiden tarvitsevan erilaista yhteistyötä. Perheille tulisi olla mahdollisuus saada tukea ja neuvontaa ja heidän tulisi olla tasavertaisia kumppaneita. Heillä tulisi olla myös mahdollisuus vaikuttaa oman lapsensa hoitoon ja kasvatukseen sekä laajemminkin päivähoiton kehittämiseen. Hyvilläkään yhteistyömuodoilla ei ole merkitystä silloin, jos ne eivät vastaa perheiden todellisia tarpeita. ”Kaikki ei sovi kaikille” -periaate toimii tässäkin. Yhteistyön tulee olla räätälöityä, jotta se vastaa tiettyyn vanhemmuuden vaiheeseen ja vanhempien esittämiin tarpeisiin. Päivähoidolla on aktiivinen rooli yhteistyösuhteen rakentamisessa. Ensin on luotava tila vanhempien aktivoitumiselle ja osallistumiselle. Kun yhteistyön mahdollisuus on päivähoiton puolelta avattu, voivat perheet tehdä valintansa yhteistyömuodoista ja sen syvyydestä ja intensiteetistä omien tarpeidensa pohjalta. Yhteistyötä tulisi myös jatkuvasti arvioida.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten (Valtioneuvoston periaatepäätös...2002) mukaan tärkeänä nähdään myös vanhempien mahdollisuus muodostaa omaehtoisia vertaisvuorovaikutuksen ja tuen ryhmiä. Haastateltujen vanhempien mukaan kanssakäyminen muiden vanhempien kanssa oli melko vähäistä. Osa vastaajista sanoi kanssakäymisen muiden päivähoiton vanhempien kanssa rajoittuvan satunnaisesti päivähoiton ovella ja vanhempainilloissa tai muissa tilaisuuksissa tapaamisiin. Joillakin vanhemmilla oli kanssakäymistä lasten kaverisuhteiden kautta. Kaksi vanhempaa toimi vanhempainyhdistyksessä, joten he olivat sitä kautta tutustuneet toisiin vanhempiin. Myös aiemmissa tutkimuksissa on saatu vastaavia tuloksia kanssakäymisen vähyydestä. Muun muassa Karila (1992, 93) on omassa tutkimuksessaan huomannut, ettei päiväkodin sisällä näytä muodostuvan kiinteitä sosiaalisia suhteita vanhempien välille. Karila selittää ilmiötä päiväkotikulttuurin nuoruuteen viitaten. Monet vanhemmat ovat ensimmäisenä sukupolvena toteuttamassa kasvatustuon jakamista kodin ja päiväkodin kesken. Vanhempien on vielä vaikeaa hahmottaa päiväkodin muita vanhempia vertaisryhmäkseen. Jouttela (2000, 66-67) toteaa tutkimuksessaan, että yksi syy vähäiseen kanssakäymiseen näyttäisi olevan päivähoitoon liittyvä toimintakulttuuri, jossa vanhemmat viipyvät päivittäin vain lyhyen aikaa päivähoiton tiloissa, jolloin muiden vanhempien kohtaamiset jäävät lyhyiksi ja satunnaisiksi.

Vanhempien merkitystä toinen toisilleen ja heidän toisilleen kasvattajina antamaa tukea ei ehkä ole osattu riittävästi mieltää päivähoitossa. Päivähoitohenkilöstöllä on kuitenkin

merkitystä vanhempien keskinäisen yhteistyön käynnistäjänä. Yhteistyötä on syytä laajentaa myös yhteistyöksi vanhempien keskuuteen. Vanhemmille osallistuminen yhteistyöhön ja vuorovaikutus muiden vanhempien kanssa antaa mahdollisuuden solmia sosiaalisia kontakteja. Näin vanhemmat tapaavat toisia samoissa elämänoloissa eläviä vanhempia ja luovat uusia ihmissuhteita. Toimivan perheiden keskinäisen yhteistyön avulla voidaan vähentää perheiden kokemaa sosiaalista eristäytyneisyyttä. Yhteiset keskustelut kasvatuksesta auttavat vanhempia huomaamaan, että kasvatukseen liittyvät pulmat, myöskin ilot, ovat perheissä yleensä hyvin samankaltaisia. Arjessa jaksaa paremmin ja vanhemmuudesta nauttii enemmän, kun jakaa kokemuksia yhdessä muiden vanhempien kanssa. Perheiden keskinäiselle tutustumiselle olisi hyvä luoda tietoisesti mahdollisuuksia erilaisen yhteisen vapaan toiminnan välityksellä. Tärkeää olisi myös tiedostaa, että päivähoidossa ja esiopetuksessa luodut perheen väliset sosiaaliset verkostot luovat pohjaa myös koulussa tapahtuvalle vanhempien yhteistyölle lasten turvaverkkona.

Haastatteluissa sivuttiin myös viime aikoina paljon keskustelua herättänyttä teemaa vanhempien kasvatusvastuusta. Tämän tutkimuksen vanhemmat näkivät selvästi oman vastuunsa kasvattajina, mutta toivoivat kuitenkin päivähoidon omalta osaltaan tukevan vanhempia kasvatustehtävässä. Tamminen (2000) mukaan lapsen jokapäiväiseen elämään liittyvien tarpeiden tulee tyydyttyä riittävän hyvin ihmissuhteiden kautta, jotta terve ja tasapainoinen kehitys on mahdollista. Vaikka vuorovaikutustarpeet kuuluvatkin eniten lapsen ja hänen vanhempiensa väliseen ihmissuhteeseen, on tänä yhä ilmeisempää, että kaikkien lasten arkipäivässä olevien aikuisten on otettava ne huomioon yhä lisääntyvässä määrin. Tamminen toteaa, että on naurettavan aikuiskeskeistä riidellä siitä, mikä on perheen ja mikä päivähoidon ja koulun vastuu. Tämän päivän hyvinvointiyhteiskunnassa lapset ja nuoret ovat niin suuren osan ajasta kodin ulkopuolella, että kaikkien aikuisten on kannettava huolta hyvän elämän lähtökohtien ylläpitämisestä. Vastuu lapsen kasvumahdollisuuksista on kiistatta aina aikuisilla, meillä kaikilla, yksityisesti ja yhteisesti. Tamminen puheessa voidaan nähdä yhtymäkohtia ”koko kylä kasvattaa” -periaatteeseen, meillä Suomessa myös ns. Laukaan mallina turnnettuun yhteisvastuullisuutta korostavaan kasvatukseen.

Päivähoidon toiminnan arviointia

Yleinen sävy vanhempien kommentteissa oli myönteinen. Päivähoidon toimintaa kehuttiin. Kaikkein eniten kommentteja tuli ns. yleisinä kehuina. Vanhemmat pitivät lastensa hoitopaikan toimintaa kaikin puolin hyvänä. Vanhempien mielestä asiat ovat silloin hyvin, kun lapsi on oloonsa tyytyväinen ja menee mielellään päivähoitoon. Henkilökunnan aktiivisuutta, osaamista ja yhteistyöhalukkuutta kiiteltiin. Vanhemmat luottivat siihen, että lapsista pidetään huolta ja että lapsille tarjotaan mahdollisuus monipuoliseen kehitystä tukevaan toimintaan.

Muutamia kriittisiäkin kommentteja vanhemmilta tuli. Varsinaista toimintaa kohtaan kritiikkiä esitettiin melko vähän, yleisesti katsoen toimintaa pidettiin hyvänä. Näissä tapauksissa kritiikki oli kohdennettu lähinnä perushoitotilanteiden sujumiseen, esimerkiksi pukemiseen ja päivälepoon liittyviin asioihin. Ne vanhemmat, joiden taholta kritiikkiä tuli, olivat kokeneet, ettei heillä ollut vaikuttamisen mahdollisuuksia näihin päivähoidon käytäntöihin. Toisaalta vanhempien kommentteissa oli myös nähtävissä vanhempien halu ymmärtää päivähoidon tilannetta ja halu sovittaa kotikäytäntöjä

päivähoidon käytäntöjen kanssa. Yksi vanhemmista koki, että keskustelu lapsen asioista, esimerkiksi sopeutumisesta lapsiryhmään, oli jäänyt liian vähälle. Perhekohtaista keskustelua ei oltu tämän perheen kohdalla myöskään käyty, vaikka siihen tarvetta selvästi olisi ollut. Haastattelujen perusteella oli myös havaittavissa jossain määrin arkuutta kysyä asioita ja tuoda julki omia mielipiteitä ja toiveita. Useimmin kuitenkin kritisoitiin päivähoidon puitetekijöitä, kuten henkilökunnan vähyyttä ja liian isoja lapsiryhmiä.

Entä miten toteutuu perheiden toive yksilöllisyyden vaatimuksesta silloin, kun lapsiryhmän kokoa suurennetaan ja henkilökuntaa vähennetään. Vanhemmat korostivat henkilökunnan ammattitaitoa, hoitajien riittävää määrää ja sopivia ryhmäkokoja tärkeinä päivähoidon laatutekijöinä. Lapsiryhmän kokoon vanhemmat viittasivat usein haastattelun kuluessa. Vanhempia huolestutti talouden kiristyminen ja henkilökunnan väheneminen sekä suuret ryhmät. Varsinkin henkilökunnan vähentämistä pelättiin ja sen uskottiin vaikuttavan suoraan lasten turvallisuuteen. Henkilökunta on kovilla ja se on joutunut venymään äärimmilleen, vanhemmat totesivat osoittaen myötätuntoa.

Samanlaisiin johtopäätöksiin on päädytty Stakesin tutkimuksessa Lapset ja lama. Hoitoryhmien koon ja hoitajien määrän vaikutus hoidon laatuun on ilmeinen. Aikuisten aika ei riitä turvallisuudesta huolehtimiseen, ja ennen kaikkea vaikutus näkyy toiminnan yksipuolistumisena. Henkilöstön vähyys ja useimpien kuntien kieltäminen sijaisista on suurentanut päiväkotien ryhmäkokoja entisestään ja siten osaltaan lisännyt henkilökunnan stressiä. Kustannussyistä monet kunnan paikkaavat sijaispulaa käyttämällä työllistettyjä sijaisina. (Salmi, Huttunen & Ylipietilä 1996.) Tehyn tutkimuksessa vain joka kolmannessa tutkituista päiväkodeista lasten ja koulutetun hoito- ja kasvatushenkilöstön määrällinen suhde toteutui asetuksen mukaisesti. Jokaista koulutettua kasvattajaa kohden oli keskimäärin viisi alle 3-vuotiasta ja jopa kahdeksan 3–6-vuotiasta. (Kekkonen 1998.)

Myös Pihlajan ja Junttilan (2001) tuoreen päivähoitotutkimuksen mukaan päivähoidon ryhmä koko on kasvanut. Eniten suuresta ryhmäkoosta kärsivät erityistä hoitoa tarvitsevat sekä pienimmät lapset. Päiväkotien työntekijät arvioivat keskimäärin joka kuudennen lapsen tarvitsevan ongelmiansa vuoksi erityistä tukea. Yleisempiä ongelmia ovat puheen ja kielen kehityksen ongelmat, sosiaaliset ja tunne-elämän vaikeudet sekä tarkkaavaisuuden puute. Pihlajan (1998) selvityksen mukaan kuntien päivähoidossa oli vuonna 1997 erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevista lapsista vain joka kolmannen kohdalla lapsiryhmää pienennetty tai lisätty työntekijöiden lukumäärää lain edellyttämällä tavalla. Tarumaan (2000) tutkimuksen vanhempien mielestä lapsiryhmän suuri koko ei ole este toiminnan toteutumiselle, mutta se heikentää erityisesti lasten fyysistä turvallisuutta.

Ruotsalaistutkijat Asplund Carlsson, Pramling Samuelsson ja Kärrby (2001) ovat käyneet läpi päivähoidon laatua käsitteleviä kansainvälisiä tutkimuksia. Mielenkiintoisimpina tuloksina tutkijat pitivät henkilökunnan koulutustason ja lapsiryhmän koon suurta merkitystä hoidon laatuun. Vaikutukset laatuun olivat selkeimmät nuorempien lasten ja erityistukea tarvitsevien lasten osalta. Tutkijoiden mukaan on puhuttu paljon aikuisen ja lapsen välisen suhdelukujen tärkeydestä, mutta ennemminkin laadun mittarina tulisi pitää lapsiryhmän kokoa. Lapsimäärää ei voi lisätä jatkuvasti, vaikka henkilökuntaa olisikin

riittävästi. Kun ryhmässä on liikaa uusia suhteita lasten ja aikuisten välillä, sitä eivät jaksakaan sen paremmin lapset kuin aikuisetkaan.

Tänä päivänä meillä on tietoa lapsen kehitystä ja oppimista tukevasta hyvästä ja laadukkaasta kasvuympäristöstä enemmän kuin koskaan, mutta emme aina pysty tekemään sitä todeksi. Hyvistä puheista ja aikomuksista huolimatta todellisuus kulkee vielä monin paikoin omaa rataansa. Tieteellinen tutkimus on jo kauan saanut huutaa lähes kuuroille korville, mutta onko niin, että puutteet aletaan nähdä vasta sitten, kun ongelmat (lähes) hallitsemattomina kaatuvat päällemme. Esimerkkinä tästä voisi mainita päiväkotien ryhmäkoon merkityksen.

Neurologian professori Veijo Virsu (Varhaiskasvatuksen tulevaisuusfoorumi, 2002) varoittaa stressin vahingollisuudesta pienten lasten tunne-elämälle. Hänen mukaansa päiväkodin suuret lapsiryhmät aiheuttavat vaarallista stressiä pienille lapsille. Lasten stressiä lisää myös kasvatushenkilöstön riittämätön määrä tai henkilökunnan suuri vaihtuvuus. Mitä nuorempi lapsi on, sitä stressaavimpia nuo tekijät ovat. Jatkuvaan stressiin liittyvä kortisolin erityis häiritsee lapsen hermoverkkojen kehitystä ja voi pahimmillaan aiheuttaa aivovaurioita. Lasten stressiä lisää myös kasvatushenkilöstön riittämätön määrä ja henkilökunnan suuri vaihtuvuus. ”Erityisesti pienten lasten kanssa tarvitaan hellää huomiota ja vuorovaikutusta lasten ja kasvattajien välillä, jotta stressi minimoituu ja yksilöiden väliset erot voidaan ottaa huomioon ja jotta myös emotioihin ja sosiaalistumiseen – eivätkä vain tiedollisiin toimintoihin – liittyvät aivorakenteet saavat muovautumisvaiheessa oikeanlaista ärsytystä.”

Vanhemmat vaikuttajina

Kunnallisen päätöksenteon asiantuntemus, ts. se, miten hyvin luottamushenkilöt ovat tutustuneet edustamansa hallinnonalan erityiskysymyksiin, lienee päätöksenteon onnistumisen kannalta tärkeää. Hyvä päivähoitoalan tuntemus auttaa tekemään sellaisia päätöksiä, jotka edesauttavat laadukkaan päivähoiton toteuttamista. Kuitenkin vanhempien mielestä päättäjien asiantuntemus päivähoitoa koskevassa päätöksenteossa on melko vähäistä. Tällaiseen päätelmän tekemiseen oikeuttanee vanhempien kommentit, joista näkyy selvää pettymystä päivähoiton asioita hoitavien luottamuselinten päätöksentekoon. Kommentit olivat todella kriittisiä ja suorasanaisia, mutta perustellusti omaan kokemukseen viittaavia. Vaikka tutkimuksen vanhempien arviot perustuivat subjektiivisiin mielipiteisiin, oletan, että ne kuitenkin antavat kohtalaisen hyvän kuvan kunnassa vallitsevasta tilanteesta. Poliittiset päättäjät ja hallinto antavat kunnassa suuntaviivat ja puitteet laadukkaan päivähoiton toteuttamiseen.

Vanhemmat totesivat, että he voivat toki vaatia parempaa laatua, mutta on eri asia, otetaanko vaatimuksia huomioon. Ruohonjuuritasolla, suhteessa päivähoitoyksiköihin, vanhemmat kokivat vaikutusmahdollisuuksien lisääntyneen, mutta ylemmällä tasolla vanhempien näkemyksille ei ole löytynyt kaikupintaa. Vanhemmat kokivat, että suhteessa päättäjiin ja luottamusmiehiin vaikutusmahdollisuudet ovat vähentyneet, jos ne koskaan hyvät ovat olleetkaan. Vanhemmat luottavat henkilökunnan ammattitaitoon, mutta pitävät päättäjiä esteenä laadun toteutumiseksi. Tämä näkyy mm. siten, että vanhemmat pitivät laadukkaan päivähoiton esteenä liian suurta ryhmäkokoja ja muita resursseista johtuvia tekijöitä. Puroila (1997) toteaa, että aina ei riitä se, että henkilökunta kehittyy yhteistyötaitoissa ja -asenteissa. On olemassa sellaisia rakenteellisia ja yhteiskunnallisten

arvostusten tasolla olevia tekijöitä, jotka rajoittavat kasvatuksellista vuorovaikutusta. Esimerkiksi juuri päivähoidon tehokkuusajattelu, suuret ryhmäkoot, tilaratkaisut ja työaikatratkaisut ovat tällaisia.

Vanhempien osallisuutta varten voidaan luoda kanavia, joiden kautta vanhemmat voivat vaikuttaa virallisesti. Vanhempien omien ryhmien perustaminen kunnan varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseksi on yksi keino. Osoittamalla yhdessä aktiivisuuttaan vanhemmat voivat vaikuttaa tehokkaasti. Joissakin kunnissa vanhempainryhmät ovat suunnitelleet kunnan päivähoidon laatua arvioivia selvityksiä ja ottaneet kantaa päivähoitokysymyksiin. Tästä esimerkkinä Mikkelin kaupunki, jossa toimii koko päivähoidon yhteinen vanhempainryhmä, jonka tavoitteena on osallistua päivähoidon laadun ja yhteistyön kehittämiseen (Mikkelin kaupungin vanhempainryhmä, henkilökohtainen tiedonanto 27.4.1999). Vanhempainneuvoston toiminnasta esimerkin tarjoaa Tanska, jossa vanhempainneuvostot ovat olleet pakollisia päiväkodeissa vuodesta 1993 lähtien. Tauriainen (2000) kysyykin, voisiko vanhempien äänen kuuluviin nostaminen muuttaa päättäjien priorisointeja? Tämä on yksi inklusiivisen laadunhallinnan peruskysymyksiä.

Kunnissa tulisi tiedostaa, että panostamalla ennaltaehkäisevään työhön vaikutetaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseen ja ehkäistään syrjäytymistä. Hetkellisesti tämä voi maksaa hiukan enemmän, mutta tuottaa lasten ja perheiden hyvinvoinnille heti ja säästää myöhemmin kalliissa korjaavissa toimenpiteissä.

Vanhemmat arvioijina

Useissa tutkimuksissa on todettu vanhempien olevan tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon. On vaikea arvioida, kertooko tulos vanhempien todellisesta tyytyväisyydestä lapsensa päivähoitoon vai heidän haluttomuudesta tai kyvyttömyydestään arvioida päivähoitoa kriittisesti. Vanhemmille on tietenkin ensisijaisen tärkeää saada lapselleen päivähoitopaikka, joten tältä osin on ymmärrettävää, että päivähoitopaikan lapsellensa saaneet vanhemmat ovatkin tyytyväisiä. Useassa yhteydessä on todettu, että vanhemmilla tulisi olla enemmän tietoa päivähoidon sisällöistä, toiminnasta ja päivähoidon arjesta yleensä, jotta he osaisivat eritellä ja arvioida niitä. (Barraclough & Smith 1996; Cryer & Burchinal 1997; Folque ym.1996; Joronen 1995; Kärrby & Giota 1994; Larner & Phillips 1994; Melhuis 1993; Powell 1997; Tauriainen 2000.) Ovatko vanhemmat sitten päteviä arvioimaan päivähoiton laatua? Tähän ei voida antaa suoraa vastausta. Voidaan vastata, että toisaalta ovat ja toisaalta eivät. Tämän tutkimuksenkaan perusteella ei ole mahdollista löytää yhtä totuutta vanhemmista päivähoiton laadun arvioijina. Jokainen vanhempi on yksilö, joka arvioi laatua omasta subjektiivisesta lähtökohdastaan. Toisaalta vanhemmat ovat oman lapsensa hyvinvoinnin parhaat asiantuntijat, joten heidän tulkintansa lapsen reaktioista päivähoitoa kohtaan ovat mielestäni erittäin tärkeitä ja huomionarvoisia.

Tauriainen (2000, 41) toteaa, että on tärkeää pohtia vanhempien suorittaman arvioinnin luotettavuutta ja sitä, mihin arviointi perustuu? Samoin on myös tärkeää kehittää keinoja, joilla mahdollistetaan vanhempien osallistuminen päivähoiton toiminnan arviointiin. Arvioinnissa käytetyt valmiit mittarit eivät ole välttämättä hyviä, sillä ne eivät tuota kovin syvällistä tietoa ja lisäksi ne saattavat rajoittaa vanhempien mahdollisuuksia tuoda esille omia mielipiteitään. Uutena haasteena yhteistyölle on laadunarviointiin liittyvän

luotettavan asiakaspalautteen saaminen vanhemmilta päivähoidon toiminnasta. Asiakasarviointeja on jo alettu toteuttaa monissa maamme kunnissa, mutta tutkimusta niiden luotettavuudesta ja merkityksestä sekä henkilökunnan ja vanhempien asenteista niitä kohtaan ei ole toistaiseksi tehty.

Tässä tutkimuksessa vanhempien tieto päivähoidon toiminnasta vaihteli. Vanhempien arviot perustuivat lasten tuonti- ja hakutilanteissa tehtyihin havaintoihin, henkilökunnan kanssa käytyihin keskusteluihin, lasten omiin kertomuksiin, vanhempien tekemiin havaintoihin lapsensa suhtautumisesta päivähoitopaikkaan sekä lapsen käyttäytymisestä. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vanhempien oli helpompi arvioida päivähoidon puitetekijöitä (lapsiryhmä koko, hoitajien määrä ja pysyvyys, fyysinen ympäristö) kuin prosessitekijöitä. Prosessia tukevista tekijöistä vanhempien oli helppo arvioida yhteistyötä päivähoidon kanssa, koska heillä oli siitä omakohtaisia kokemuksia. Prosessitekijöiden arvioiminen oli jo hankalampaa, koska vanhemmilla ei ollut riittävästi tietoa niiden arvioimisen pohjaksi. Jos vanhemmilla ei ole esimerkiksi riittävästi tietoa päivähoidon tavoitteista, toiminnan periaatteista eikä kasvatuskäytännöistä, on niiden arvioiminen tietysti vaikeampaa.

Tauriainen (2000) toteaa, että todelliseen kasvatuksen suunnitteluun päivähoitohenkilöstö tarvitsee vanhempien asiantuntemusta lastensa yksilöllisistä tarpeista, lähtökohdista ja kulttuuritaustasta. Päivähoidon toiminnasta saatu tieto on edellytys sille, että vanhemmat voivat luoda laatuksityksiään ja arvioida toimintaa asiantuntevasti. Vanhempien päivähoitoa koskevan tietämyksen lisääntyminen mahdollistaa heidän osallistumisensa kasvatuksen arviointiin ja suunnitteluun. Vanhempien kyky ja halu osallistua laadusta käytävään keskusteluun riippuu siitä, millaiseksi heidän roolinsa kodin ja päivähoidon yhteistyössä muotoutuu. Mitä elävämpiä kokemuksia vanhemmat saavat päiväkodin arjesta, sitä todennäköisemmin he myös kiinnostuvat toiminnasta. Esimerkiksi Tauriainen tutkimuksessa vanhemmat kiinnostuivat lapsen arjesta, kun saivat tilaisuuden videolta tutustua aikuisten ja lasten ja lasten keskinäisiin suhteisiin. Vanhempien osallistuminen ja todellinen kuuleminen vahvistaa vanhempien itsetuntoa kasvattajina, mikä puolestaan lisää heidän aloitteisuuttaan ja aktiivisuuttaan päivähoitoa ja sen kehittämistä kohtaan. Mitä todellisempaa yhteistyö päivähoitossa toteutuu, sitä pienemmäksi muuttuu vanhempien odotusten ja päivähoidon todellisen toiminnan välinen ero.

Tämän tutkimuksen tulokset todentavat Bronfenbrennerin (1979) ekologisen teorian merkitystä; päivähoito ei voi toimia laadukkaasti, jos kaikkia vaikuttavia osatekijöitä ei oteta huomioon. Ekologinen teoria antaa syyn nähdä laatuun vaikuttavat tekijät monen eri tahon sisällä. Laadun kehittäminen syntyy näiden eri tahojen, kodin, päivähoidon ja koko laajemman yhteiskunnan yhteistyön tuloksena. Yhteiskunnan arvomaailma vaikuttaa siihen, mihin kasvatuksessa pyritään ja millaista siitä tulee, sillä arvot toimivat aina kriteereinä ihmisten ja yhteisöjen tekemisissä valinnoissa. Lapsen kehitys on yhteydessä eri ympäristöjen välisiin suhteisiin, mutta myös niihin laajempiin yhteyksiin, joihin nämä ympäristöt sijoittuvat. Kasvatuksessa kontekstuaalinen lähestymistapa merkitsee sitä, että aikuisten tulee tiedostaa koko se ympäristö, jossa lapsi elää. Lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa on pyrittävä vaikuttamaan koko siihen järjestelmään, jossa lapsi elää. Keskustelua laadusta samoin kuin päivähoidon oman toimintafilosofian ja ydintoimintojen vahvistamista tarvitaan jatkuvasti. Lapsen kasvun ja kehityksen

näkökulmasta on merkityksellistä se, minkälaisen kasvuympäristön päivähoito muodostaa ja miten päivähoitossa toteuttava varhaiskasvatustyö toteutuu.

8.2 Tutkimuksen arviointia ja ehdotuksia jatkotutkimuksiksi

Tutkimuksen tekeminen oli antoisa ja haastava prosessi. Se selkiinnytti omaa ajattelua ja käsitystä päivähoiton laadusta. Omat kokemukseni päivähoitosta, yhteistyöstä vanhempien kanssa sekä toisaalta kokemukset vanhemmuudesta helpottivat työn tekemistä. Näiden kokemusten pohjalta minulla oli selkeä pohja, josta lähdin kehittämään tutkimusidea ja viitekehystä.

Lähestyin tutkimuksessani päivähoiton laatua inklusiivisesta näkökulmasta. Inklusiivisessa lähestymistavassa nähdään tärkeäksi ottaa laadun määrittelyyn mukaan kaikki päivähoiton asianosaiset, joita ovat hallinnon, päättäjien ja henkilökunnan lisäksi lapset ja heidän vanhempansa. Omassa tutkimuksessani rajasin kuitenkin tutkimusryhmäksi vanhemmat. Tavoitteena oli antaa puheenvuoro vanhemmille ja heidän näkemyksilleen. Aiheen rajaaminen oli tietoinen valinta. Muiden päivähoiton asianosaisten näkemysten tutkiminen voi olla siten jatkotutkimusten aiheita. Kontestuaalinen lähestymistapa toimi tämän tutkimuksen yleisenä viitekehystenä suhteellisen hyvin. Sen näkyminen kokonaisuudessaan läpi tutkimuksen olisi tosin voinut olla selkeämpää, mitä voidaankin pitää tämän tutkimuksen puutteena. Tutkimuksen viitekehysten ja empiirisen osuuden yhtymäkohdat jäivät myös osittain vähäisiksi johtuen osaksi omasta kokemattomuudesta.

Menetelmänä fenomenografia ja sen yhteydessä teemahaastattelu sopi tutkimukseen hyvin. Fenomenografiahan liittyy keskeisesti käsitysten tutkimiseen. Haastattelu on menetelmällisesti paras vaihtoehto vanhempien käsitysten ja kokemusten tutkimiseen. Koska en ole aikaisemmin tehnyt fenomenografista tutkimusta, olen todennäköisesti tehnyt tutkimusprosessin aikana monia aloittelijan virheitä, esimerkiksi kategorioinnissa. Tutkimuksen teko on kuitenkin aina myös tutkijalle itselleen oppimistilanne.

Haastateltavat antoivat autenttista tietoa vanhempien omista kokemuksista päivähoitosta, päivähoiton laatuun liittyvistä merkityksistä ja yhteistyöstä päivähoiton kanssa. Tämän tutkimuksen perusteella näen, että haastattelulla ja vanhempien kanssa keskustelemalla saadaan monipuolisempaa tietoa vanhempien laatuksista ja odotuksista kuin pelkällä kyselylomakkeella, varsinkin prosessitekijöiden osalta. Kyselyn etuna taas voidaan pitää sitä, että vanhemmat uskaltavat ehkä paremmin tuoda esille myös ns. epäkohtia kuin keskustelemalla henkilökunnan kanssa.

Tutkimusjoukko oli pieni, mutta se ei mielestäni vähennä tutkimuksen arvoa. Tulosten pohjalta ei voida kuitenkaan tehdä kovin merkittäviä yleistyksiä. Tämä ei tosin ollut tutkimuksen tarkoituksenaan. Tuloksia voidaan kuitenkin pitää suuntaa antavina, sillä monissa aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu samanlaisia tuloksia. Tutkimuksen tuloksia voi mielestäni hyödyntää esimerkiksi päivähoitoa kehitettäessä sekä päivähoiton laatutyössä ja käytännön toteutuksessa. Haastateltavat itse eivät välttämättä hyödy

tutkimuksesta, mutta parhaimmillaan tutkimus voi olla edistämässä heidän tietoisuuttaan tutkittavasta asiasta.

Entisenä päivähoidon työntekijänä vanhempien kanssa keskustelu oli tuttua, joten en jännittänyt haastatteluja. Mutta tutkimuksen näkökulmasta haastattelu oli uutta. Huomasin haastatteluja litteroidessani, että joihinkin vanhempien vastauksiin olisin voinut kiinnittää enemmän huomiota ja esittää tarkentavia lisäkysymyksiä asian syventämiseksi. Tutkimuksen luotettavuutta olen tarkastellut tarkemmin jo luvussa 6.4.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia vanhempien laatukäsityksiä ja heidän kokemuksiaan päivähoiton laadusta vertaishaastattelun avulla. Vertaishaastattelu oli yksi vaihtoehto silloin, kun mietin tutkimusmenetelmää omaan tutkimukseeni. Pohdinnan tuloksena päädyin kuitenkin sitten tähän toteutukseen. Päivähoiton asiakasmittaukset ovat usein suhteellisen suppeita lomakekyselyjä, joilla mitataan vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon palveluna. Sen sijaan vanhempien laatukäsitysten syvällisempi ja monimuotoisempi pohtiminen jää sen ulkopuolelle. Vertaishaastattelu on vaihtoehtoinen asiakkaiden mielipiteiden kuuntelemisen menetelmä. Vertaishaastattelulla voidaan lisäksi tavoittaa sellaista tietoa, jota vanhemmat eivät halua kertoa suoraan työntekijöille. Esimerkiksi Välimäen (1993b, 49) omassa tutkimuksessaan käyttämä vertaishaastattelu, joka toteutettiin teemahaastatteluna, osoitti, että vanhemmat pystyvät ja haluavat asiallista ja syvällistä keskustelua lapsista ja lasten kasvatuksesta silloinkin kun se laajenee kodin ulkopuoliselle foorumille.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös isien näkemysten ja kokemusten kuuleminen. Mitä heidän mielestään on laadukas päivähoito ja millaiseksi he arvioivat oman lapsensa päivähoiton toiminnan. Pitävätkö he tärkeinä samoja asioita kuin äidit? Omassa tutkimuksessani haastateltavat vanhemmat olivat kaikki äitejä.

Erityisen tärkeää olisi ottaa huomioon ne asiakkaat, joiden toimintakyky tai edellytykset ilmaista tarpeensa ovat alentuneet. Päivähoitossa tällaisia asiakkaita ovat esimerkiksi lapset ja erityisesti erityistukea tarvitsevat lapset. Niinpä keinoja lasten äänen kuulemiseen tulisi kehittää. Lasten laatukäsityksiä on tutkittu vielä kovin vähän. Joitakin tutkimuksia siitä on kuitenkin jo tehty. Esimerkiksi Tauriaisen (2000) tutkimuksessa lasten kuulemiseksi kehitettiin yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa sellaista lasten haastattelumenetelmää, joka mahdollistaisi kaikkien lasten mielipiteiden kuulemisen. Koska etenkin kielelliset vaikeudet saattavat vaikeuttaa joillakin lapsilla kielen ymmärtämistä ja tuottamista, tuettiin haastattelua päiväkodin toimintaa esittävin kuvin. Tutkimuksen mukaan kyseinen menetelmä soveltuu hyvin käytettäväksi lasten käsitysten selvittämiseksi.

Lopuksi

Tamminen (2000) kiteyttää lapsen tarpeet kolmeen perustarpeeseen: *lapsella on tarve olla lapsi, tarve kasvaa ja tarve olla rakastettu*. Tämän pohjalta voi ajatella, että päivähoiton laatuakin määrittäyty sen mukaan, miten paljon pystymme edistämään ja suojelemaan näitä asioita lapsen arkielämässä. Tamminen toteaa, että tänä päivänä kasvatuksellisesti, koulutusellisesti ja kulttuurisesti lapsen oikeus olla lapsi on vahvasti uhattuna. Me olemme lastemme kanssa aivan liian suorituskeskeisiä, itsenäistämme lasta kiireesti ja valitettavan tehokkaasti jo ennen kuin hän on oppinut sitoutumaan

inhimilliseen läheisyyteen ja oppinut kokemaan riippuvuutta, josta hän sitten haluaa ja voi kasvaa itsenäiseksi. Tässäpä meille kaikille aikuisille pohdittavaa. Samaan liittyy myös erään haastatteluun osallistuneen vanhemman seuraava ajatus:

”...Saaha lapsia eteenpäin elämässä, mutt toisaalta sitt, että ei liian aikaisin yritetä saaha lapsia kasvamaan isoiks että. Meilläki se pieni jotenki kulkee, pienin muitten mukana, että siinä yrittää opetella lukemaan ja kirjottamaan ku toisetki, muttei niistä tehä liian aikaisin aikuisia, ettei tulis se vastuu, liian raskas vastuu liian aikaisin ja niillä on oikeus olla pieniä vielä ja käyttäytyä sen mukaan että. ...Kyllä pittää toivoo, että ne saa ellää sen lapsuuden lapsena...ei tarvi olla hirveesti tavoitteita vielä siinä vaiheessa...että pitäis saaha niin itsenäiseksi äkkiä...että kannattaa siinä vauhtia vähä hidastaa välillä sitte.” (V1)

Tulevaisuuden lapsipolitiikkaa tehdään tämän päivän päätöksin. Lapsuus on ainutkertainen ja arvokas elämänvaihe. Lapsi rakentaa tulevaisuuttaan tämän päivän ratkaisuihin ja lapsuudelle luoduista mahdollisuuksista. Tärkein investointi, minkä yhteiskunta voi tehdä, on tasapainoisen kasvu- ja kehitysympäristön luominen lapselle – lasta ei voi mikään ohittaa. *Lapsuus ei odota, lapsi kasvaa tänään, huomenna osa työstä on myöhäistä.*

Ihmisaikaa

Jos tässä paikassa ei ymmärretä kyyneliäni,
mihin menen itkemään?
Jos tässä paikassa ei sieluni pääse lentoon,
mihin menen lentämään?
Jos tässä paikassa en voi esittää kysymyksiäni,
mihin menen etsimään?
Jos tässä paikassa ei kuunnella tunteitani,
mihin menen kertomaan?
Jos tässä paikassa ei minua ymmärretä
sellaisena kuin olen,
mihin voin mennä olemaan?
Jos tässä paikassa en voi oppia ja kasvaa,
missä voin olla vain oma itseni?
Jos tässä paikassa ei ymmärretä kyyneliäni,
mihin menen itkemään?

(William J. Crockett)

LÄHTEET

- Aho, L. 1998. Millaisia merkityksiä vanhemmat antavat lapsensa esiopetukselle kouluun siirtymisen vaiheessa? *Kasvatus* 29 (5), 478-490.
- Ahonen, S. 1995. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä, 113-160
- Alanen, L. & Bardy, M. 1990. Lasten aika ja lasten paikka. Tutkimus lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä. *Sosiaalihallituksen julkaisuja* 12.
- Alasuutari, P. 1993. *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P. 1994. *Laadullinen tutkimus*. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Alexandersson, M. 1994. Den fenomenografiska forskningens fokus. Teoksessa I.B. Starrin & P.G. Svensson (toim.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, B-E. 1985. Familjerna och barnomsorgen. FAST-projektet 36. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik. Rapport 5.
- Anttila, P. 1997. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta: taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälitteet. Helsinki: Akatiimi.
- Asetus lasten päivähoidosta 239/1973
- Asplund Carlsson, M., Pramling Samuelsson, I & Kärrby, G. 2001. Strukturella faktor och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola. Stockholm: Skolverket.
- Auvinen, R. 1995. Lapsiperhe Suomessa. *Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D*, nro 28/1995.
- Barraclough, S. & Smith, A. 1996. Do parents choose and value quality child care in New Zealand? *International Journal of Early Years Education* 4 (1), 5-26.
- Belsky, J. 1984. Determinants of parenting: A process model. *Child Development* 55, 83-96.
- Berger, P. & Luckmann, T. 1995. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Berk, J. & Berk, S. 1993. *Total Quality Management. Implementing Continuous Improvement*. New York: Sterling Publishing.
- Bredenkamp, S. 1993. The relationship between early childhood education and early childhood special education: Healthy marriage and family feud? *Topics in Early Childhood Special Education* 13 (3), 258-273.
- Bredenkamp, S. & Rosegrant, T. 1992. Reaching potentials through appropriate curriculum: Conceptual Frameworks for applying the guidelines. In S. Bredenkamp & T. Rosegrant (Eds.) *Reaching potentials: Appropriate curriculum and assessment for young children*. Vol 1. Washington, DC: NAYEC, 28-42.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The Ecology of Human Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. 1986. Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. *Developmental Psychology* 22, 723-742.
- Bronfenbrenner, U. 1991. Kognitiivisen kehityksen ekologia: tutkimusmalleja ja pakenevia tuloksia. *Psykologia* 26 (4-5), 2-28.
- Bronfenbrenner, U. 1997. *Ekologisten järjestelmien teoria*. Teoksessa R. Vasta (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Puijo Oy, 221-288.

- Burchinal, M.R., Landesman-Ramey, S., Reid, M.K. & Jaccard, J. 1995. Early Child Care Experiences and Their Association With Family and Child Characteristics During Middle Childhood. *Early Childhood Research Quarterly* 10 (1), 33-61.
- Cassidy, D.J., Buell, M.J., Pugh-Hoese, S. & Russel, S. 1995. The Effect of education on child Care Teacher's Beliefs and Classroom Quality: Year One evolution of the TEACH Early Childhood Associate Degree Schilarship Program. *Early Childhood Research Quarterly* 10 (2), 171-183.
- Cochran, M. 1993. Public Childcare, culture and society: Crosscutting Themes. In M. Cochran (Eds.) *International Handbook of Child care Policies and Programs*. Westport: Greenwood Press.
- Cochran, M. & Brassard, J. 1979. Child Development and Personal Social Networks. *Child Development* 50 (3), 601-616.
- Cryer, D. & Burchinal, M. 1997. Parents as Child Care Consumers. *Early Childhood Research Quarterly* 12 (1), 35-58.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. 1999. *Beyond quality in early childhood education and care. Postmodern perspectives*. London: Falmer Press.
- Davis, H. 1985. Developing the role of parent advisor in child health services. In E. De' Ath & G. Puhg (Eds.) *Partnership Paper 3*. National Children's Bureau. London.
- Dunst, C., Johanson, C., Trivette, C. & Hamby, D. 1991. Family-oriented early intervention policies and practices: Family-centered or not? *Exceptional Children* 58 (2), 115-126.
- Edmonson, A. 1999. Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly* 44 (2).
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Helsinki: Opetushallitus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. *Lapin yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja C:13*.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Estola, E. 1997. Välittäminen varhaiskasvatuksen perustana. Teoksessa OAJ:n Elämäntyönä tulevaisuus-projektin varhaiskasvatusalueen työryhmä (toim.) *Suorin tie ei aina ole lyhyin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku*. Helsinki: Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 44-49.
- Ferguson, P.M & Ferguson, D.L. 1987. Parents and professionals. In P. Knoblock (Eds.) *Understanding exceptional children and youth*. Boston: Little Brown, 346-391.
- Folque, A., Ulrich, M. & Siraj-Blatchford, I. 1996. Parents' view of quality in early childhood services in Portugal. *International Journal of Early Childhood* 28 (2), 37-48.
- Fontana, A. & Fryn, J.H. 1994. Interviewing: The Art of Science. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, London: Sage Publications, 361-376.
- Gallimore, R., Weisner, T.S., Kaufman, S.Z. & Bernheimer, L.P. 1989. The social construction of ecocultural niches: Family accomodation of developmentally delayed children. *American Journal on Mental Retardation* 94 (3), 216-230.
- Giddens, A. 1984. *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Gröhn, T. 1993. Fenomenografinen tutkimusote. Teoksessa T. Gröhn & J. Jussila (toim.) *Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa*.

- Helsinki: Yliopistopaino, 1-32.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. 2. painos. Helsinki: WSOY
- Grönroos, C. 1987. Hyvään palveluun. Palvelun kehittäminen julkishallinnossa. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto ja Suomen kunnallisiitto.
- Hagekull, B. & Bohlin, G. 1995. Day care quality, family and child characteristics and socioemotional development. *Early Childhood Research Quarterly* 10, 505-526.
- Harms, T. & Clifford, R. 1980. *The Early Childhood Environment Rating Scale*. New York: Teachers College Press.
- Harms, T., Cryer, D. & Clifford, R. 1990. *Infant/ Toddler Environment Rating Scale (ITERS)*. New York: Teachers Collage Press.
- Hautamäki, A. 1997. Presenting QUEST-Quality in Early Childhood Education: A Joint European Teaching Module. *Didacta varia*. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja 2 (2), 29-45.
- Helenius, A. 1993. *Leikin kehitys varhaislapsuudessa*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Helenius, A. 2000. *Leikki ja draama*. Teoksessa A. Helenius, P. Jäälinoja & H. Sormunen (toim.) *Sesam. Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan*. Jyväskylä: Atena, 138-163.
- Heikkinen, E. 1998. *Subjektiiivisin oikeus - päivähoitopalvelut paineiden alla*. KuntaSuomi 2004. Suomen kuntaliitto. Tutkimuksia n:o 11.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1984. *Merkityksen ongelma haastattelututkimuksessa*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A3/1984.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. *Teemahaastattelu*. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirvi, V. 1995. *Laatu, laatujohtaminen ja arviointi*. Teoksessa S. Takala (toim.) *Arviointi ja koulutuksen laadun kehittäminen*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 52-58.
- Holloway, S.D., Kagan, S.L., Fuller, B., Tsou, L. & Carroll, J. *Assessing child-care Quality with a telephone interview*. *Early Childhood Research Quarterly* 16 (2001), 165-189.
- Holma, T., Outinen, M., Idänpää-Heikkilä, U. & Sainio, S. 2001. *Kirkasta ja uudista laadunhallintaa – kehitä laatutalo*. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiolle. Suomen kuntaliitto.
- Howes, C. & Hamilton, C.E. 1992a. *Children's Relationship with Caregivers: Mothers and Child Care teachers*. *Child Development* 63 (2), 859-866;
- Howes, C. & Hamilton, C.E. 1992b. *Children's Relationship with Child Care Teachers: Stability and Concordance with Parental Attachments*. *Child Development* 63 (2), 867-878.
- Howes, C., Matheson, C.C. & Hamilton, C.E. 1994. *Maternal, Teacher and Child Care History Correlates of Children's Relationship with Peers*. *Child Development* 65 (1), 264-273.
- Howes, C. & Smith, E.W. 1995. *Relations among child care quality, teacher behavior, children's play activities, emotional security and cognitive activity in child care*. *Early Childhood Research Quarterly* 10 (3), 381-404.
- Hujala, E. 1996. *Varhaiskasvatuksen teoreettisen kehityksen rakentuminen*. *Kasvatus* 27 (5), 489-500.
- Hujala, E. & Lindberg, P. 1998. *Suomalainen päivähoito - Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen*. Lastentarhanopettajaliiton julkaisuja.

- Hujala, E. & Parrila-Haapakoski, S. 1998a. Laadun arviointi lähtökohtia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & S. Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus, 47-57.
- Hujala, E. & Parrila-Haapakoski, S. 1998b. Laadun arviointi päivähoitossa projektin esittely. Teoksessa E. Hujala & S. Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus, 97-103.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hujala-Huttunen, E. 1996. Day Care in USA, Russia and Finland: views from parents, teachers and directors. *European Early Childhood Education Research Journal* 4 (1), 33-47.
- Hujala-Huttunen, E. & Nivala, V. 1996. Yhteistyö päivähoitossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Hujala-Huttunen, E. & Tauriainen, L. 1995. Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Huttunen, E. 1984. Perheen ja päivähoiton yhteistyö kasvatuksen ja lapsen kehityksen tukijana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 2.
- Huttunen, E. 1985. Erityiskasvatus varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus* 16 (6), 457-462.
- Huttunen, E. 1988. Lapsen käyttäytyminen ja kasvuympäristö. I osa: Perhe ja päivähoito kasvuympäristönä. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia n:o 20.
- Huttunen, E. 1989. Päivähoidon toimiva arki. Varhaiskasvatuksen käytäntöjen kehittäminen. Helsinki: Kaupunkiliitto.
- Huttunen, E. 1990. Lapsen käyttäytyminen ja kasvuympäristö. II osa: Lasten ongelmakäyttäytyminen päivähoiton kasvatustilanteissa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia n:o 29.
- Huttunen, E & Nivala, V. 1991. Lapsen käyttäytyminen ja kasvuympäristö. IV osa: Lapsikohtainen suunnittelu päivähoitossa. Yksilöllisten kasvatuskäytäntöjen kehittäminen henkilöstön täydennyskoulutuksen avulla. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita n:o 40.
- Huttunen, E & Tamminen, M. 1991. Lapsen käyttäytyminen ja kasvuympäristö. III osa: Lasten kokemukset päivähoitosta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia n:o 39.
- Huuskonen, J., Ijäs, N. & Lehtoranta, O. 1997. Julkisten palvelujen laadunarviointi. Arviointikehikko ja näkökulmia. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetuksen perusteita ja käytänteitä 21.
- Hämäläinen, J. 1986. Vanhemmuuteen siirtyminen elämänmuutoksena. Perhekasvatuksellinen tutkimus vanhemmuudesta tulkinnallisen sosiologian viitekehyksessä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 11.
- Hännikäinen, M. 1995. Roolileikkiin siirtyminen leikin kehitysvaiheena.

- Kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja 4.
- Hännikäinen, M. 1997. Lasten elämänlaatu päiväkodissa. Ruotsalais-suomalais-tanskalainen yhteistyötutkimus. Teoksessa M-L. Pynninen & S. Tuominen. (toim.) Kasvatustyö puntarissa. Tampereen yliopisto. Opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja 115, 75-83.
- Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2001. Piaget'n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS -kustannus, 158-183.
- Jakku-Sihvonen, R. 1994. Tuloksellisuuden arvioinnin lähtökohtia opetustoimessa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen, A. Räisänen & P. Väyrynen (toim.) Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille. Helsinki: Opetushallitus, 8-21.
- Joronen, T. 1995. Päivähoidon säästöt ja muutoksen hallinta. Helsingin kaupungin Tietokeskuksen tutkimuksia 1995: 10.
- Jouttela, K. 2000. Kasvatusverkosto vanhemmuuden tukena. Alle kouluikäisten lasten vanhempien kokemuksia kasvatusverkostosta ja heidän sille antamia merkityksiä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Julkisten palvelujen arviointi. 1998. Julkisten palvelujen laatustrategia -projekti 3. Helsinki: Suomen kuntaliitto ja Valtiovarainministeriö.
- Julkisten palvelujen laatustrategia. 1998. Julkisten palvelujen laatustrategia -projekti 1. Helsinki: Suomen kuntaliitto ja Valtiovarainministeriö.
- Juuti, P. 1992. Organisaatiokäyttäytyminen: johtamisen ja organisaation toiminnan perusteet. Keuruu: Otava.
- Jääskeläisen, M. 2000. Turvallista yhdessä elämistä iloineen ja suruineen – päivähoiton laatu vanhempien näkökulmasta. Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitolaisten vanhempien arvioita lastensa hoitopaikasta ja näkemyksiä päivähoiton laadusta. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Kajanoja, J. 1998. Lasten päivähoito investointina. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä – leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Kankaanranta, M. 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta. Portfoliot siltana päiväkodista kouluun. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Karila, K. 1992. Peuramalaisten lapsiperheiden sosiaaliset verkostot arkielämän potentiaalisina tukijoina. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Sosiaalipolitiikan sivulaudatur -tutkielma.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydyssä. STAKES. Raportteja 241.
- Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsingin yliopisto. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 1.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 1991. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Kekkonen, M. 1998. Syli kymmenellekö – päivähoiton suhdeluk selvitys. Sarja B: Selvityksiä 1998/1. Tehy ry.
- Keskinen, S. 1985. Päiväkotihenkilöstön työtyytyväisyys ja psyykinen hyvinvointi. Turun yliopisto. Psykologian tutkimuksia 76.

- Keskinen, S. 1990. Päiväkotihenkilöstön sisäisten mallien yhteys työviihtyvyyteen, työn rasittavuuteen ja ammatti-identiteettiin. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 80.
- Keskinen, S. 2001. Henkilökunnan hyvinvointi lasten oppimisympäristön laatuina. Teoksessa E. Tähtinen (toim.) Lastentarhatyö 100 vuotta Turussa. Turun sosiaalikeskuksen raportteja 4B, 24-32.
- Keskinen, S. & Turtinen, A. 1992. Muutos ja muutosvastarinta päivähoitotyötä kehitettäessä. Teoksessa J. Kinon (toim.) Kirjoituksia lastentarhanopettajakoulutuksesta, varhaiskasvatuksesta ja päivähoitosta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja B36, 170-190.
- Kiesiläinen, L. 1988. Päiväkodin kasvatuskulttuuri. Kasvatuskulttuuriprojekti. Kriittinen korkeakoulu. Julkaisuja n:o 10.
- Kiesiläinen, L. 1994. Kasvatusyhteisöjen kulttuurivallankumous. Kriittinen korkeakoulu. Julkaisuja n:o 16.
- Kinnunen, U., Sallinen, M. & Rönkä, A. 2001. Vanhempien työ ja vanhemmuus nuoren kokemana: yhteydet nuoren hyvinvointiin. *Psykologia* 36(6), 407-418.
- Kinos, J. 1999. Vuoropuhelua lähihistorian dokumenttien kanssa. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinon, P. Niiranen & M. Ojala (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena Kustannus, 75-84.
- Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa E. Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 1-57.
- Kinos, J. & Luoma, A. 2001. Lapsilähtöisyys – omintakeista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa? *Lastentarha* 64 (1), 46-50.
- Kokko, K. & Pulkkinen, L. 2000. Aggression in childhood and long-term unemployment in adulthood: A cycle of maladaptation and some protective factors. *Developmental psychology* 36, 463-472.
- Kokkonen, S. & Jokihalme, H. 1999. ”No, kun siinä on niin hyvä tahti”. Päivähoidon laatu 5-6-vuotiaiden kesken. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitoksen kandidaatintyö.
- Kokkonen, M. & Pulkkinen, L. 1999. Emotion regulation strategies in relation to personality characteristics indicating low and high self-control of emotions. *Personality and Individual Differences* 27, 913-932.
- Korhonen, M. 1989. Käytäntöshokki. Tutkimus päiväkodin toimintatavan muutoksesta. Tampere: Vastapaino.
- Kronqvist, E-L. 2001. ”Ystävykset yhdessä” – vuorovaikutussuhteet lapsen kehityksessä. Teoksessa E. Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 59-77.
- Kuntalaki 365/1995
- Kärrby, G. 1992 *Kvalitet i pedagogiskt arbete med barn*. Stocholm: Socialstyrelsen, Allmänna Förlaget.
- Kärrby, G. & Giota, J. 1994. Dimensions of quality in Swedish day care centers – An analysis of the early childhood environment rating scale. *Early Child Development and Care* 104, 1-22.
- Kärrby, G. & Giota, J. 1995. Parental conceptions of quality in daycare services in relation to quality measured by the ECERS. *Early Child Development and Care* 110, 1-18.
- Laadunhallinta ja laadunvarmistus. Sanasto. SFS-EN ISO 8402. 1995. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS.

- Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä. 1995. STAKES.
- Laevers, F. 1994. *Defining and Assessing Quality in Early Childhood Education*. Studia Paedagogica. Leuven, Belgium: Leuven University Press.
- Laevers, F. 1995. *An Exploration of the Concept of Involvement as an Indicator for Quality in Early Childhood Care and Education*. CIDREE.
- Lahikainen, A-R. & Rusanen E. 1991. *Uuteen päivähoitoon? Tutkimus päiväkodin sosiaalisen organisaation muuttamisesta, vastarinnasta ja kehittämisestä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983).
- Laki lasten päivähoitosta 36/1973.
- Larner, M. & Phillips, D. 1994. *Defining and valuing quality as a parent*. In P. Moss & A. Pence (Eds.) *Valuing Quality in Early Childhood Services*. London: Paul Chapman Publishing Ltd, 46-60.
- Larsson, S. 1986. *Kvalitativ analys – Exemplet Fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lapsenoikeuksien sopimus. 1991. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Lasten päivähoiton ja esiopetuksen laatutavoitteet. 1996. Euroopan yhteisöjen komission lastenhoitoa ja muita toimenpiteitä käsittelevä verkosto naisten ja miesten työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi.
- Lastensuojeluasetus 1010/1983
- Lastensuojelulaki 683/1983
- Lehtinen, A-R. 2000. *Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa*. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 55.
- Leppänen, J. 2001. *Ennustaako tunnelmaisujen tunnistamistarkkuus lasten sosiaalista kyvykkyyttä? Psykologia 36 (6), 429-438*.
- Lera, M-J., Owen, C. & Moss, P. 1996. *Quality of Educational Settings for Four-year-old Children in England*. *European Early Childhood Research Journal* 4 (2), 21-32.
- Liimola, A. & Voutilainen, L. 1993. *Lintupuistojen lapset. Reggio Emilian pedagogisesta ohjelmasta*. STAKES. Raportteja 109.
- Lillrank, P. 1990. *Laatua. Johdatus Japanin talouselämään laatujohtamisen näkökulmasta*. Oy Gaudeamus Ab.
- Lillrank, P. 1998. *Laatuajattelu. Laadun filosofia, tekniikka ja johtaminen tietoyhteiskunnassa*. Keuruu: Otava.
- Lincoln, Y.S. & Guba, E.G. 1985. *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Linnakylä, P. 1998. *Koulutuksen kansallisen ja kansainvälisen arvioinnin haasteita*. *Kasvatus* 29 (2), 175-189.
- Liu, W.P., Yeung, A.S. & Farmer, S. 2001. *What do parents want from day care services? perspectives from Australia*. *Early Childhood Research Quarterly* 16 (2001), 385-393.
- Lummelahti, L. 1993. *Kuusivuotiaiden esiopetusta päiväkodissa*. Teoksessa M. Ojala (toim.) *Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatuksessa*. Mikkeli: Länsi-Savo Oy, 204-209.
- Lummelahti, L. 1995. *Lapsikeskeinen esiopetus*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Lönnqvist, J. 2001. *Missä on lapsi ja lapsuus*. Teoksessa S. Sulku & J. Aromaa (toim.) *Kohtaamispaikkana lapsuus. Vuoropuhelua lapsen maailmasta*. Helsinki: Lapsi-foorumi. Mannerheimin lastensuojeluliitto, 7-10.
- Marton, F. 1981. *Phenomenography – describing conception of the world around us*. *Instructional Science* 10. Amsterdam: Elsevier Scientific Publishing Company.

- Marton, F. 1988. Phenomenography: a research approach to investigating different understandings of reality. Teoksessa R.R. Sherman & R.B. Webb (toim.) *Qualitative research in education: focus and methods*. London: Falmer, 141-161.
- Marton, F. 1995. *Cocnosco Ergo Sum. Reflections on Reflections*. *Nordisk Pedagogik* 15 (3), 165-180.
- McAllister, D. 1995. Affect- and cognition-based trust as foundations for interpersonal cooperation in organizations. *Academy of Management Journal* 38 (1).
- Melhus, E. 1993. Preschool care and education. Lessons from the 20th for the 21st Century. *International Journal of Early Years Education* 1 (2), 19-32.
- Mooney, A., Munton, A., Rowland, L. & McGurk, H. 1997. The development of materials to assess quality in group and family day care. *Early Child Development and Care* 129, 27-42.
- Moss, P. 1994. *Defining Quality: Values, Stakeholders and Processes*. In P. Moss & A. Pence (Eds.) *Valuing Quality in Early Childhood Services*. London: Paul Chapman Publishing Ltd, 1-9.
- Moss, P. 1996. *Defining Objectives in Early Childhood Services*. *European Early Childhood Education Research Journal* 4 (1), 17-31.
- Munton, A., Mooney, A. & Rowland, L. 1995. Deconstructing quality: A conceptual framework for the new paradigm in day care provision for under eights. *Early Child Development and Care* 114, 11-23.
- Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 42-61.
- Määttä, P. 1999. *Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- NICHD Early Child Care Research Network. 1996. Characteristics of infant child care: factors contributing to positive caregiving. *Early Childhood Research Quarterly* 11 (3), 269-306.
- Niiranen, P. 1996. Arka lapsi päiväkodin vertaisryhmässä. Joensuun yliopisto. *Kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja* 24.
- Niiranen, P. 1987. Mikä on laatua lapsen päivähoidossa? Helsinki: Sosiaalihuollituksen julkaisuja 17.
- Niiranen, P. & Kinos, J. 2001. Suomalaisen lastentarha- ja päivähoitopedagogiikan jäljillä. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen. (toim.) *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Juva: PS -kustannus, 58-85.
- Nikkanen, P. & Lyytinen, H.K. 1996. *Oppiva koulu ja itsearviointi*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Nikki, M-L. 1993. Johdatus tulosajatteluun ja koulutuksen tuloksellisuuden arviointiin. Keski-Suomen lääninhallitus. *Sivistysosasto. Julkaisuja* 6.
- Nikki, M-L. 1994. Asiakaspalautteen käyttö oppilaitoksen tuloksellisuuden arvioinnissa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen, A. Räisänen & P. Väyrynen (toim.) *Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille*. Helsinki: Opetushallitus, 64-75.
- Nisonen, R. 2001. *Esiopetus – yhteinen kasvatustehtävä*. Teoksessa B. Högström & O. Saloranta (toim.) *Esiopetus tavoitteellisen oppimispolun alkuna*. Helsinki: Opetushallitus, 49-54.
- OECD Country Note. *Early Childhood Education and Care Policy in Finland*. Sosiaali- ja terveysministeriö. *Monisteita* 2001:10.

- Ojala, M. 1997. IEA Preprimary Study in Finland 3. How parents and teachers express their educational expectations for developing and teaching young children. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 63.
- Ojala, M. & Siekkinen, M. 1998. Esi- ja alkuopetuksen kehittäminen: Valtakunnallisen akvaarioprojektin esi- ja alkuopetuksen aiheverkon arviointia. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita 67.
- Onnismaa, E-L. 2002. Lapsuus valtiopäivillä. Käsitteitä lapsista, lapsuudesta ja kasvatuksesta päivähoitolain taustalla. Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Lisensiaattityö.
- Outinen, M., Holma, T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas. Laatumyösmentely sosiaali- ja terveystalalla. Juva: WSOY.
- Owen, M.T., Ware, A.M. & Barfoot, B. 2000. Caregiver-Mother Partnership Behavior and the Quality of Caregiver-Child and Mother-Child Interactions. *Early Research Quarterly* 15 (3), 413-428.
- Paananen, I-T. 1998. Asiakaskysely lasten päivähoitossa 1997. Asiakasperheiden palaute päivähoitolaadusta. Helsingin kaupunki. Sosiaaliviraston julkaisusarja A3/1998.
- Palmerus, K. & Hägglund, S. 1991. The impact of children/care giver ratio on activities and social interaction in six day care centre groups. *Early Child Development and Care* 67, 29-38.
- Pascal, C. & Bertram, B. 1994. Exploring Definitions of quality for children 3-5 in practice. In F. Laevers (Eds.) *Defining and Assessing Quality in Early Childhood Education*. Studia Paedagogica. Leuven, Belgium: Leuven University Press.
- Patton, M.Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd ed. Newbury Park, Ca: Sage Publications.
- Parker, J.G. & Asher, S.R. 1987. Peer relations and later personal adjustment: Are low accepted children at risk? *Psychological Bulletin* 102, 357-369.
- Pellegrini, A.D. 1991. *Applied child study: a developmental approach*: Hillsdale, N.J: Lawrence & Erlbaum.
- Peltonen, M., Laitinen, J. & Juuti, P. 1992. *Koulutuksen tuloksellisuus*. Aavaranta-sarja. Tampere: Tammerpaino.
- Pence, A. & Moss, P. 1994. Towards an Inclusionary Approach in Defining Quality. In P. Moss & A. Pence (Eds.) *Valuing Quality in Early Childhood Services*. London: Paul Chapman Publishing Ltd, 172-179.
- Perhepäivähoidon laatukriteerit. 2000. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti. SUFI-tutkimuksia 14.
- Perusopetuslaki 628/1998.
- Perusopetuslaki 1290/1999.
- Peyton, V., Jacobs, A., O'Brien, M. & Roy, C. 2001. Reasons for choosing child care: associations with family factors, quality and satisfaction. *Early Childhood Research Quarterly* 16 (2001), 191-208.
- Pfeffer, N. & Coote, A. 1991. *Is Quality Good for You? A critical review of quality assurance in welfare services*. Institute for Public Policy Research. London.
- Phillips, D. 1987. (toim.) *Quality in Child Care: What Does Research Tell Us*. Washington: NAEYC.
- Pietiläinen, E. 1995. Perhekeskeisyyttä ja yhteistyötä. Teoksessa M. Helminen (toim.)

- Ensitedosta evästä elämänhallintaan. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 227-234.
- Pihlaja, P. 1998. Päivähoidon syrjällä. Erityispäivähoito 1997. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 7.
- Pihlaja, P. & Junntila, N. 2001. Julkishallinnon hajauttaminen – miltä päiväkodin lapsiryhmät näyttävät muutosten jälkeen. Lastentarhanopettajaliiton moniste 1/2001.
- Podmore, V. 1993. Education and Care. A Review of International Studies of The Outcomes Early Childhood Experience. Wellington: New Zealand Council for Educational Research.
- Powell, D.R. 1989. Families and Early Childhood Programs. Washington DC: NAYEC.
- Powell, D.R. 1991. How Schools Support Families: Critical Policy Tensions. The Elementary School Journal 91 (3), 307-319.
- Powell, D.R. 1996. Collaborations in learning: Keys to future. Paper prepared for the national congress of the Finland Association for Childhood Education International. Oulu, Finland, 30 October 1996.
- Powell, D.R. 1997. Parents contributions to the quality of child care arrangements. In Advances in Early Education and Day Care. Vol. 9. JAI Press Inc, 133-155.
- Puroila, A-M. 1996. Kohti lastentarhanopettajan perhelähtöistä ammatillisuutta. Haastattelututkimus päiväkodin johtajille. Kasvatustieteen syventäviin opintoihin kuuluva tutkielma. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Puroila, A-M. 1997. Perhelähtöine tulevaisuus – utopiaa vai tulevaisuuden suunta? Teoksessa OAJ:n Elämäntyönä tulevaisuus-projektin varhaiskasvatusalueen työryhmä (toim.) Suorin tie ei aina ole lyhyin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku. Helsinki: Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 55-61.
- Puurula, L. 1999. Mieleni matka kohti uutta opettajuutta. Teoksessa E. Korpinen & L. Puurula. (toim.) Tutkimisen ja löytämisen pasianssia. Journal of teacher researcher. Jyväskylä: TUOPE 3, 51-61.
- Pyörälä, E. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa J. Leskinen (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 11-25.
- Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö. Komiteamietintö 1980:31. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Päivähoidon laadun arviointiperusteet. Virikkeitä sisäiseen arviointiin ja kehittämiseen. 1999. Helsinki: Kuntaliiton konsultointiyhtiö Efektia.
- Päiväkotien laatuksiteerit. 2000. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Raivio, M. 1993. Lasten sosiaalis-emotionaalisten häiriöiden selitysmalleja. Teoksessa E. Holopainen, B. Häger-Nylund, T. Matikainen & R. Pirttimaa (toim.) Vuorovaikutus, oppiminen ja toimintajärjestelmät erityispedagogiikassa. Valtakunnallisen tutkijankoulutuksen kirjoittajakurssin artikkeleita. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan laitos. Research reports no 39.
- Raivola, 1998. Miten varmistua professionaalien työn laadusta? Teoksessa M. Parjanen (toim.) Oppimisen ja laadun kiasma. Tampere University Press, 13-30.
- Ramsay, P., Harold, B., Hawk, K., Marriot, R. & Poskitt, J. 1992. Sharing Curriculum Decisions with Parents: on Overview of the Findings of Project C.R.R.I.S.P. New Zealand Journal of Educational Studies 27 (2), 167-182.
- Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Porvoo: WSOY.

- Riihelä, M. 1993. Lapsipedagogiikalle siivet. Yhtenäisen esi- ja alkuopetuksen jäljillä. Stakes. Raportteja 117.
- Riihelä, M. 2000. Leikkivät tutkijat. Helsinki: STAKES ja oy Edita Ab.
- Rodd, J. 1998. Leadership in early childhood. The pathway to professionalism. 2nd ed. Buckingham: Open University Press.
- Rubin, H.J. & Rubin, I.S. 1995. Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Rusanen, E. 1988. Yhteistyöstä osallistumiseen. TYHTY – tehostetun yhteistyön kokeilu lasten päivähoitossa 1985-1987. Sosiaalihuollon julkaisuja 4.
- Rusanen, E. (toim.) 1990a. Muutoksen hallinnan strategiat päivähoitossa. Voisiko jotain olla toisin lasten päivähoitossa -projektin loppuraportti. Osa I. Sosiaalihuollon julkaisuja 9.
- Rusanen, E. (toim.) 1990b. Muutoksen arki päivähoitossa. Voisiko jotain olla toisin lasten päivähoitossa -projektin loppuraportti. Osa II. Sosiaalihuollon julkaisuja 11.
- Rusanen, E. 1995. Ongelmalapset päivähoitossa? Tutkimus kasvatuskäytäntöjen kehittämistä päiväkodissa ja perhepäivähoitossa. Voisiko jotain olla toisin lasten päivähoitossa-projektin loppuraportti, osa 4. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Räisänen, A. 1994. Arvioinnin tehtävät. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen, A. Räisänen & P. Väyrynen (toim.) Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille. Helsinki: Opetushallitus, 22-28.
- Räihä, H. 2001. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen päivähoitossa. Teoksessa P. Pihlaja & E. Kontu (toim.) Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:14, 71-83.
- Rönkä, A & Poikkeus, A-M. 2000. Tytöt, pojat ja vanhemmat: kumppanuutta ja kahinointia. Nuorisotutkimus 4, 3-18.
- Sajasalo, P. 1997. Räätelöidyn koulutuspalvelun kokonaislaatu. Johtamiskoulutuksen julkaisuja 5. Jyväskylän yliopisto: Täydennyskoulutuskeskus.
- Salmi, M., Huttunen, J. & Ylipietilä, P. 1996. Lapset ja lama. STAKES. Raportteja 197.
- Sarala, U. & Sarala, A. 1996. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Schweinhart, L. & Weikart, D. 1988. The High/Scope Perry Preschool Program. In R. Price, E. Cowen, R. Lorrón & J. Ramos-McKay (Eds.) 14 Ounces of prevention. A Casebook for Practitioners. American Psychological Association.
- Seppälä, N. 2000. Perhebarometri 2000. Yhteispelillä lapsen parhaaksi. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E9.
- Siekkinen, M. 1992. Tutkimus perherakenteen ja sosialisatioympäristöjen yhteydestä leikki-ikäisten lasten arkipäivän toimintoihin. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 45.
- Siekkinen, M. 1999. Childcare arrangements and children's daily activities in Belgium and Finland. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja 48.
- Siljander, P. & Karjalainen, A. 1991. Merkityksen käsite kasvatustieteessä. Kasvatus 22 (5-6), 377-386.
- Siren-Tiusanen, H. 1996. Saako lapsi nukkua, liikkua ja elää omassa rytmisään. Näkökulmia nuorempien päiväkotilasten kuormittavuuteen. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus. Research Reports on Sport and Health 102.
- Sosiaalihuoltoasetus 607/1983.

- Sosiaalihuoltolaki 710/1982.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta 2000-luvulle. Valtakunnallinen suositus. Sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes ja Suomen Kuntaliitto. Helsinki 1999.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma vuosille 2000-2003. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 1999:16.
- Strandell, H. 1992. Uusi lapsi on syntynyt? Uuden lapsitutkimuksen arviointia. Nuorisotutkimus 10 (4), 19-27.
- Strandell, H. 1995. Päiväkotiki lasten kohtaamispaikkana. Helsinki: Gaudeamus.
- Suhonen, H. 1995. Reflektiivisyys sosiaalityön laadun mahdollistajana. Teoksessa R. Haverinen & M. Maaniittu & M. Mäntysaari (toim.) Tulokseksi laatu. Puheenvuoroja sosiaalihuollon laadunkehittämisen teorioista, metodeista ja käytännöistä.. STAKES. Raportteja 179, 41- 56.
- Sulku, S. 2001. Seikkailu lapsen maailmassa. Teoksessa S. Sulku & J. Aromaa (toim.) Kohtaamispaikkana lapsuus. Vuoropuhelua lapsen maailmasta. Helsinki: Lapsi-foorumi. Mannerheimin lastensuojeluliitto, 21-28.
- Sutinen, A. 1997. Miten sosiaalinen minä syntyy. G.H. Meadin teoreettisten näkemysten tarkastelua. Teoksessa P. Siljander (toim.) Kasvatus ja sosialisatio. Tampere: Tammerpaino Oy, 77-104.
- Syrjäläinen, E. 1995. Etnografisen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 67-112.
- Säljö, R. 1988. Learning in education settings: methods of inquiry. In P. Ramsden (Eds.) Improving learning: new perspectives. London: Kogan Page, 32-48.
- Säljö, R. 1994. Minding action: conceiving of the world versus participating in cultural practices. Nordisk Pedagogik 14 (2), 71-80.
- Tamminen, T. 2000. Lapsen perusoikeudet Suomessa. Puhe Väinö Tannerin säätiön tilaisuudessa 12.3.2000. Saatavana www-muodossa <URL: <http://www.vainotannerinsaatio.fi/tamminen2.htm>>. 26.7.2001.
- Tarumaa, R. 2000. Laadun arviointi päivähoitossa: Vanhemmat päivähoiton laadun arvioijina. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kajaanin opettajankoulutusyksikkö. Pro gradu -tutkielma.
- Tauriainen, L. 1995. Ekokulttuurinen näkökulma vanhempien tukemisessa. Teoksessa M. Helminen (toim.) Ensietiedosta evästä elämänhallintaan. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 235-250.
- Tauriainen, L. 1997. Arviointi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa OAJ:n Elämäntyönä tulevaisuus-projektin varhaiskasvatusalueen työryhmä (toim.) Suorin tie ei aina ole lyhyin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku. Helsinki: Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, 78-85.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua. Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatuksikäsitteet päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 165. Jyväskylän yliopisto.
- Tietze, W., Schuster, K-M. & Rossbach, H-G. 1997. Kindertarteneinschätzskala. Deutsche Fassung der Early Childhood Environment Rating Scale von T. Harms Und R.M. Clifford. Berlin.
- Tuompo-Johansson, E. 2001. Day-care and mental health. An epidemiological study in the association between early childhood day-care arrangement and psychiatric disturbance at age 8-9. Academic Dissertation. University of Helsinki, Faculty of Medicine, Hospital for Children and Adolescents, Department of Child Psychiatry.

- Turunen, K. 1992. Arvojen todellisuus. Johdatus aikuiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. *Kasvatus* 22 (5-6), 387-398.
- Uhari, M., Niemelä, M. & Herva, E. 1994. Hygienian taso päiväkodeissa. *Suomen lääkirilehti* 49 (12).
- Uljens, M. 1989. Fenomenografi – forskning on uppfattningar. Lund: Studentlitteratur.
- Uljens, M. 1991. Phenomenography – a qualitative approach in educational research. Teoksessa L. Syrjälä & J. Merenheimo (toim.) *Kasvatustutkimuksen laadullisia lähestymistapoja*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 39, 80-107.
- Uljens, M. 1992. Phenomenological features on phenomenography. University of Göteborg. Reports from the Department of Education 3.
- Vahtera, J. & Pentti, J. 1995. Voimavarat, terveys ja työelämän murros. Työ ja ihminen. Työterveyslaitos. Tutkimusraportti 7.
- Valsiner, J. & Benigni, L. 1986. Naturalistic research and ecological thinking in the study of child development. *Development review* 6, 203-223.
- Valtionneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.
- Valtioneuvoston päätös: sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000 -2003 (TATO). Sosiaali- ja terveysministeriö 1999:16.
- Varhaiskasvatuksen tulevaisuusfoorumi. 2002. *Lastentarha* 65(3), 7.
- Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1999:4.
- Vartiainen, P. 1994. Palveluorganisaatioiden tuloksellisuusarviointi, teorit ja käytäntö. Päivähoitoon, erityisesti päiväkoteihin kohdistuva monitahoarviointi. Vaasan yliopisto. Acta Wasaensia n:o 40.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vaso, J. 1998. Ammatillisen aikuiskoulutuksen laatu. Konstruktiivinen tutkimus laadun arviointivälineen kehittämistä. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 588.
- Vuorela, T. 1988. Asiakaspalaute palvelujen laadun arvioinnissa. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Väisänen, M-L. 2000. Ovi avoinna päiväkotiin – Päiväkotihoidon laadullista tarkastelua vanhempien, työntekijöiden ja kaupungin luottamushenkilöiden kuvaamana. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Välimäki, A-L. (toim.) 1993a. Muutoksen tarinat. Kuntaraportti lasten päivähoitosta Vapaasti vastullisesti -projektista vapaakunnissa vuosina 1990-1991. Stakes. Raportteja 114.
- Välimäki, A-L. 1993b. Vertaishaastattelu. Metodinen kuvaus ja arviointi. Stakes. Raportteja 132.
- Välimäki, A-L. 1999. Lasten hoitopuu. Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Värri, V-M. 1997. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään: dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere University Press.
- Wallin, K. 1990. Lapsen rajaton luovuus. Kokemuksia ja näkemyksiä lasten kasvuympäristö ja kasvatuksesta Reggio Emilian päiväkodeissa. Espoo: Welin + Göös.

- Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Helsinki: Lasten keskus.
- Wangmann, J. 1995. Towards integration and quality assurance in children's services. AIFS early childhood study, No 6. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Williams, P. 1995. Making Sense of Quality. A Review on Approaches to Quality in Early Childhood Services. National Children's Bureau. London: MCP Litho and Futura.
- Wolfendalen, S. 1983. Parental Participation in Children's Development and Education. New York: Gordon and Breach.
- Ylitalo, S. 1998. Laatu työ on oman työn arvioimista ja kehittämistä. Opettaja 11, 12-13.
- Åhlberg, M. 1997. Jatkuva laadunparantaminen korkeatasoisena oppimisena. Eheyttävä jatkuva laadun kehittäminen (CQI, joka sisältää mm. TQM, TQC yms.) korkealaatuisena oppimisena ja sen edellytyksistä huolehtimisena. Teoreettinen perusta ja alustavia empiirisiä tapaustutkimuksia. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia no:68.

Julkaisemattomat lähteet:

Mikkelin kaupungin vanhempainryhmä. Haastattelu 27.4.1999.

HYVÄT PÄIVÄHOITOLASTEN VANHEMMAT !

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa varhaiskasvatuksen laitoksella maisterikoulutuksessa ja teen parhaillaan opiskeluuni liittyvää opinnäytetyötä. Tutkimukseni aiheena on vanhempien käsitykset laadukkaasta päivähoidosta. Tutkimuksessani haastattelen Varkauden kaupungin päivähoidossa olevien lasten vanhempia.

Varhaiskasvatuksen laatu on tällä hetkellä monin tavoin ajankohtainen asia. Erityisesti nyt, kun sosiaali- ja terveystoimenkin määrärahoja on jouduttu pienentämään, sekä päätöksentekijöille että henkilöstölle on tärkeää olla selvillä palvelujen laatuun vaikuttavista asioista sekä palvelujen laadussa tapahtuvista muutoksista. Päivähoidossa halutaan parantaa palvelujen laatua ja kehittää niitä vastaamaan yhä paremmin asiakkaiden tarpeita. Päivähoitopalveluja halutaan kehittää yhdessä vanhempien kanssa.

Tutkimukseni tarkoitus on **vanhempia haastatteleamalla** saada tietoa siitä, millaista vanhempien mielestä on laadukas päivähoito, millaisia odotuksia heillä on päivähoidon suhteen ja kuinka tyytyväisiä he ovat oman lapsensa päivähoitoon. On tärkeää, että vanhempien omaa ääntä kuullaan päivähoitoon liittyvissä asioissa. Etsinkin nyt vanhempia, jotka ovat innokkaita ja halukkaita kertomaan omista näkemyksistään, eli mitä **Sinun mielestäsi** on hyvä hoito, kun ajattelet asiaa sekä **omasta että lapsesi näkökulmasta**. Niinpä toivon, **että juuri Sinä innostuisit osallistumaan tutkimukseen**, sillä vanhempien näkemykset ja kokemukset antavat arvokasta tietoa päivähoitopalvelujen kehittämisen pohjaksi.

Käsittelen haastatteluaineiston **täysin luottamuksellisesti**. Käytän haastatteluista saamiani tietoja vain tässä tutkimuksessa, mikään ulkopuolinen taho ei saa käyttöönsä yksittäisiä haastatteluvastauksia. Myöskään julkaistavista tutkimustuloksista ei paljastu yksittäisten vastaajien henkilöllisyys.

Mikäli olette halukkaita osallistumaan haastatteluun, pyydän Teitä ottamaan minuun yhteyttä joko puhelimitse tai kirjeitse, jotta voimme sopia tarkemmin haastattelun toteutukseen liittyvistä käytännön asioista. Puhelinnumero ja osoitetiedot ovat ohessa. Haastattelut minulla on tarkoitus tehdä tänä keväänä maaliskuun ja huhtikuun aikana.

Halutessanne olen valmis vastaamaan tutkimustani koskeviin kysymyksiin.

Yhteistyöterveisin

Kaarina Mikkonen

HAASTATTELUJEN TEEMOJA

MISTÄ TEKIJÖISTÄ RAKENTUU LAADUKAS PÄIVÄHOITO

- Odotukset ja mielikuvat päivähoidosta ennen päivähoiton alkamista. Mitkä asiat tuntuivat silloin tärkeiltä sekä lasten että koko perheen kannalta?
- Millaista on laadukasta päivähoito, mistä asioista se rakentuu?

KODIN JA PÄIVÄHOIDON VÄLISEN YHTEISTYÖN ARVIOINTI

- Millaisia kokemuksia teillä on kodin ja päivähoiton välisestä yhteistyöstä?
- Onko yhteistyö ollut mielestänne riittävää?
- Mitä toivoisitte yhteistyöltä?
- Onko teillä ja päivähoitolla ollut erilaisia näkemyksiä tai ristiriitoja?
- Miten niitä on pyritty selvittämään?
- Yhdistääkö päivähoito perheitä? Tunnetteko oman lapsenne päivähoitoryhmän muita vanhempia?

PÄIVÄHOIDON KASVATUSTYÖN JA TOIMINNAN ARVIOINTI

- Mitä tiedätte lapsesi päivästä päivähoitopaikassa?
- Millaisia kasvatustavoitteita perheessänne on? Mikä on tärkeää kasvatuksessa?
- Tunnetteko päivähoitopaikan kasvatustavoitteita ja -käytäntöjä?
- Ovatko päivähoiton kasvatustavoitteet samansuuntaisia kuin perheenne kasvatustavoitteet?
- Onko tärkeää, että kasvatustavoitteet ovat samansuuntaisia. Miksi?
- Miten arvioitte päivähoiton kasvatustoimintaa ja muuta toimintaa?
- Ovatko odotuksenne täyttyneet?
- Miten arvioitte hoitopaikan tiloja?
- Miten lapsenne viihtyy hoitopaikassa?
- Mitä päivähoitossa voisi kehittää?

VANHEMPIEN VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET PÄIVÄHOITOA KOSKEVISSA ASIOISSA

- Miten hyvin kunnan luottamushenkilöt tuntevat päivähoitoa?
- Lapsiperheiden tarpeiden huomioon ottaminen ja heidän äänensä kuuleminen kunnassa.
- Voivatko vanhemmat vaikuttaa? Miten?
- Terveisiä päättäjille!